

Honvédségi Szemle

65. évfolyam
2011/6. szám

A MAGYAR HONVÉDSÉG KÖZPONTI FOLYÓIRATA

A LOGISZTIKAI TÁMOGATÁSI RENDSZER KORSZERŰSÍTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

Honvédségi Szemle

Megjelenik évente hat alkalommal, minden páratlan hónapban (január, március, május, július, szeptember, november)

Kiadja a Honvéd Vezérkar

A kiadásért felel:

Orosz Zoltán altábornagy

Szerkesztőbizottság:

Elnök: Orosz Zoltán altábornagy

Tagok:

Bozó Tibor dandártábornok

Dr. Böröndi Gábor dandártábornok

Farkas Anikó

Frigyer László mk. vezérőrnagy

Gulyás Zoltán dandártábornok

Halmi Ottó mk. dandártábornok

Dr. Harai Dénes ny. ezredes

Huszár János dandártábornok

Juhász István vezérőrnagy

Kiss Zoltán ny. alezredes

Korom Ferenc dandártábornok

Lamos Imre dandártábornok

Mihóczy Zoltán dandártábornok

Mikuszi Zsolt ezredes

Dr. Nagy László ny. mk. ezredes

Dr. Németh András dandártábornok

Sajner Gyula ezredes

Siposné dr. Kecskeméthy Klára ezredes

Siposs Ernő dandártábornok

Szpisják József mk. dandártábornok

A folyóirat kiadásában és terjesztésében közreműködik a Zrínyi Média – HM Kommunikációs Kft.

Felelős vezető: Tóth László ügyvezető

Kiadói főszerkesztő: Zsalakó István

Szerkesztőségvezető: dr. Iszaszegi János

Szerkesztőség

Felelős szerkesztő: Kiss Zoltán

Olvasószerkesztő: Györi László

Korrektor: Eszes Boldizsár

Szerkesztőségi titkár: Solti Gabriella

Telefon: 272-02; 459-5355

e-mail: hsz@regiment.hu

A szerkesztőség címe:

1087 Budapest, Kerepesi u. 29/B

A tördelés a Zrínyi Média grafikai stúdiójában készült.

Tervezőszerkesztő: Dancs Katalin

Nyomdai munkák: HM Térképészeti Közhatalmú Nonprofit Kft.

Felelős vezető: Németh László ügyvezető

Címlapfotó: Tóth László (Zrínyi Média)

Ár nélküli, belső terjesztésű kiadvány.

A folyóirat teljes terjedelmében olvasható a parbeszed.hm.gov.hu és a honvedelem.hu portálon

HU ISSN 2060-1506

A Honvédségi Szemle tagja az Európai Katonai Sajtósövetségnek (EMPA).

A Honvédségi Szemle lapelődjei Ludovica Academia Közlönye (1873), Magyar Katonai Közlöny, Magyar Mars, Magyar Katonai Szemle, Honvédelem, Új Honvédségi Szemle

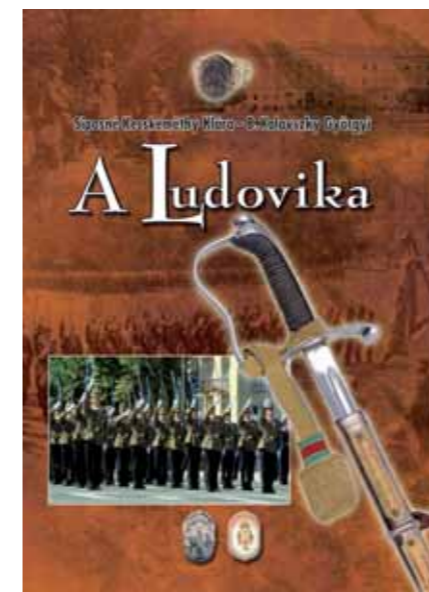
Tartalom

Dr. Benkő Tibor vezérezredes: A Magyar Honvédség katonakonferenciája 2011	1
Tamási Béla mk. ezredes: A szervezeti hatékonyság növelésének kérdései az új típusú katasztrófahívások tükrében	2
Nemzeti Katonai Emlékpark Pákozdon (dr. Görög István ezredes)	5
Bakk Ottó alezredes–dr. Szolcsánszky Márton alezredes: A szervezetelemzés, szervezetértékelés jelene és jövője a Magyar Honvédségben	6
Európai uniós támogatás pályázatok a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen (dr. Zsigovits László ny. alezredes)	7
Boczák Attila mk. ezredes: A logisztikai támogatási rendszer korszerűsítésének lehetőségei	8
Kovács Tamás százados: A zászlóaljharccsoport harcálláspontjának kiépítése és működtetése	10
Laczkovich Gergő–dr. Nagy László ny. mk. ezredes: Erőfeszítések Ázsia biztonságáért. A Sanghaji Együttműködési Szervezetről	12
KIKÉPZÉS–FELKÉSZÍTÉS	
Róth Zoltán alezredes: A kiképzés rendszerelmélete – a kiképzés rendszere	16
Tóth Barnabás őrnagy–Polyák András alezredes–Kézi Rudolf őrnagy – Végső Sándor őrnagy–Ábrahám István ny. alezredes: Egy számítógéppel támogatott parancsnoki és törzsvetési gyakorlat tapasztalatai (1.)	21
Imre József őrnagy: A katonai rendészeti szolgálat hatása a katonai rendre és fegyelmre	25
HUMÁN SZEMLE	
Szalay Zoltán ezredes: A honvéd tiszthelyettesek helyzete a NATO-csatlakozástól napjainkig (1.)	26
Dr. Czank László ny. alezredes: A katonai alapismeretek tantárgy pedagógiai rendszere	31
Varga András: A katonai alapismeretek bevezetésének néhány kérdése	33
Sótér Andrea alezredes–Szücs Boglárka–dr. Németh András orvos dandártábornok: Előterben a prevenció – új stratégia a honvédelmi üdültetés rendszerében (2.)	38
Kovács István százados: Tízéves az újjászervezett Hódmezővásárhelyi Helyőrségi Zenekar	42
MÚLTUNK	
Dr. Zoltán Márta: Hadseregek a spanyol polgárháborúban	44
FÓRUM	
Szemelvények a magyar tudományos katonai szaksajtóból (3.) dr. Szakály Sándor	51
Gyulai Lajos okl. mk. őrnagy: Az egységes digitális rádiótávközlő rendszer (EDR) bevezetésének tapasztalatai az MH 5. Bocskai István Lövészdandárnál	54
Gál Csaba ny. mk. ezredes: Nemzetközi haditechnikai szemle	56
Matthaeidesz Konrád: Császári látogatások – avagy az atombunker múltja és jelene	59
SZEMLE	
Dr. Martin Kornél ny. őrnagy: A Hazáért mindhalálig!	61
INTERJÚ	
NATO parancsnoki struktúra: átalakítás a megújulás jegyében. Beszélgetés Mihóczy Zoltán dandártábornokkal, a Magyar Köztársaság Állandó NATO Képviselő MH Katonai Képviselő Hivatala vezetőjével (Kiss Zoltán ny. alezredes)	63

A ZÁSZLÓALJHARCCSOPORT HARCÁLLÁSPONTJÁNAK KIÉPÍTÉSE ÉS MŰKÖDÉSE 10

A HAZÁÉRT MINDHALÁLIG! 61

NATO PARANCSNOKI STRUKTÚRA: ÁTALAKÍTÁS A MEGÚJULÁS JEGYÉBEN 63

Dr. Benkő Tibor vezérezredes:

A MAGYAR HONVÉDSÉG KATONAKONFERENCIÁJA 2011

Az évek óta elhúzódó globális gazdasági válság negatív hatásainak leküzdése, valamint az ennek nyomán szükségessé váló összetársadalmi szintű átalakulás közepette szinte minden társadalmi szereplőnek áldozatokat kell hoznia, így a haza fegyveres védelmét ellátni hivatott Magyar Honvédségnek és személyi állománya tagjainak is.

A jelenleg folyamatban lévő szervezeti és létszám-racionalizálás a Magyar Honvédség életében nehéz időszakot jelent; sokszor fájdalmas, azonban a jövő szempontjából elkerülhetetlen döntéseket kell meghoznia a katonai vezetésnek. A döntéseknek nyilvánvalóan emberi sorsokat befolyásoló hatása lesz. Számos bajtársunk fog kiválni a Magyar Honvédség kötelékéből, és lesznek olyanok, akikre új kihívások várnak. Változnak az egyénekként szemben támasztott elvárások, melyek nagyfokú alkalmazkodást kívánnak a személyi állomány részéről.

A szervezeti átalakításon kívül ebben az évben még egy, a Magyar Honvédség minden tagjának életét jelentősen befolyásoló esemény történt: kidolgoztuk a Magyar Honvédség humánstratégiáját, amely a 2011–2021 közötti időszakra vonatkozik. A stratégiában megfogalmazott, valamennyiünk életét befolyásoló mélyreható változások személyi állománnyal történő megértetése, elfogadtatása szintén jelentős feladat, melynek egyik kiemelkedő állomása lesz a Magyar Honvédség katonakonferenciája.

Úgy gondolom, hogy a fenti változások kommunikációja, a Magyar Honvédség valamennyi tagjával való megismertetése egyik kiemelt feladatunk, ezért először a katonai szervezetek szintjén, majd azt követően központi szinten is katonakonferenciák levezetését rendeltem el.

Az egységszinten megszervezett katonakonferenciákon a katonai szervezetek parancsnokai az általam előre meghatározott témakörökben vitaindító előadásokat tartottak az alárendeltségükbe tartozó személyi állomány részére, majd ezt követően állománygyűléseket vezettek le. Az állománygyűléseken felvetett, azonban az adott szervezet illetékességi körébe nem tartozó, megválaszolatlanul maradt kérdéseket a parancsnokok részemre felterjesztették. Ezen kérdések megválaszolója, a jelenlegi helyzet értékelése, valamint a problémák lehetséges megoldási módjainak keresése, illetve megtalálása érdekében 2011. december 13-án Székesfehérváron megrendezzük a Magyar Honvédség központi katonakonferenciáját. A konferencián a katonai szervezetek parancsnokai, a vezénylőzászlósok, a humánszolgálati szakemberek, az egyes állománykategóriák képviselői, valamint az érintett témák szerinti szakte-

rületek képviselői vesznek részt (a résztvevők tervezett létszáma közel 300 fő).

Az MH-katonakonferencia fő célkitűzései a következők: a Magyar Honvédség egészét, a katonai szervezeteket, illetve a személyi állomány tagjait érintő problémák feltárása, megoldási javaslatok megfogalmazása; a személyi állomány aktív, alkotó szerepvállalására, közös gondolkodásra ösztönzése; a vezetői és besorozott állomány együttműködésének erősítése; a belső kommunikáció javítása; valamint a Magyar Honvédség egységének megszilárdítása.

Az MH-katonakonferencián feldolgozandó témakörök alapvetően az állomány valamennyi tagját érintő kérdések lesznek az alábbiak szerint:

- a kiképzési rendszer fejlesztése;
- a Magyar Honvédség humánstratégiája 2011–2021;
- a bérek és juttatások rendszere 2012–2013-ban;
- az MH társadalmi megítélése;
- a szolgálati nyugdíj tervezett átalakítása;
- a lakhatástámogatási rendszer tervezett átalakítása;
- a missziós szolgálatot teljesítő állomány szabadságoltatásával kapcsolatos új szabályozás;
- az MH ruházati ellátásának aktuális kérdései; valamint
- az üdültetési rendszer tervezett átalakítása.

Az MH-katonakonferencia megrendezésével várhatóan sikerül egy olyan fórumot teremteni, ahol a személyi állományt foglalkoztató főbb kérdéseket, problémákat illetően megindulhat egy a közös érdekek felismerésén alapuló hatékony párbeszéd és együttgondolkodás.

Tamási Béla mk. ezredes:

A SZERVEZETI HATÉKONYSÁG NÖVELÉSÉNEK KÉRDÉSEI AZ ÚJ TÍPUSÚ KATASZTRÓFAKIHÍVÁSOK TÜKRÉBEN

„Az államok elsődleges felelőssége az embereket és vagyontárgyaikat területükön megővni a veszélyhelyzettől, és ezért létfontosságú, hogy prioritást kapjon a katasztrófaveszély csökkentése a nemzeti politikában, amihez a rendelkezésre álló forrásokat biztosítani kell.”

A Magyar Honvédség zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A múlt században a biztonságot többnyire katonai jelenségnek tekintették, napjainkra azonban e felfogás alaposan megváltozott. A biztonság katonai dimenziója ugyan továbbra is megmaradt, ám mellette egyre nagyobb hangsúlyt kap a természeti csapásokkal szembeni védelem, valamint a nem katonai fenyegetések, veszélytényezők és következményeik hatásának elhárítása. Az elmúlt másfél évtized természeti katasztrófái, politikai eseményei az emberiség figyelmét a biztonság, a veszélytényezőkkel szembeni védelem felé irányították.

A Magyar Honvédség törvényben előírt kötelezettsége közreműködni a katasztrófavédelmi feladatok ellátásában. A *Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer* (továbbiakban HKR) ideiglenes, feladatorientált szervezet, amely különböző katasztrófatípusok elhárítására alkalmas munkacsoportokból és a vezetőségüket biztosító irányító szervekből áll. A HKR működését a különböző alkalmazást követően felülvizsgálják, szükség esetén módosítják. A HKR 33 feladatra kijelölt, összesen 102 munkacsoportjában mintegy 2000 fő és 150 technikai eszköz rövid időn belül bevethető.²

A MAGYAR HONVÉDSÉG KÖZREMŰKÖDÉSE A KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATOK ELLÁTÁSÁBAN

A Magyar Honvédség *a hazai területen végrehajtandó feladatok* során az alábbi tevékenységekre kötelezett:

- az ország fegyveres védelme a szövetséges erőkkel együttműködve, valamennyi katonai képességének, teljes állományának alkalmazásával;
- az államhatárok biztosítása;
- a légtér folyamatos ellenőrzése;
- a befogadó nemzeti támogatás katonai feladatainak ellátása;
- a hazai igazgatási szervek támogatása;
- a tűzszerész- és kutató-mentő feladatok ellátása;
- közreműködés a katasztrófavédelmi feladatok ellátásában.

Nyilvánvaló, hogy a Magyar Honvédség bevonása a katasztrófavédelmi feladatokba alapvető gazdasági érdek, mert elképzelhetetlen, hogy a jelentős költségvetési kiadásnak ne legyen békében is kiválóan kiaknázható hozadéka. Mindemellett a Magyar Honvédség

egy olyan szervezet, amely képes, és fel is tudja venni a lépést a megváltozott körülményekkel. Képes szakmailag és működésében változni, az ezekhez szükséges szakmai háttérrel és felkészülési irányvonalat biztosítja és követi. A külföldi szervekkel folyamatosan kapcsolatban van, magas színvonalú gyakorlatokat bonyolítanak le, és megfelelő hálózati rendszert építenek ki egymás között, amelyet a követelményeknek megfelelően rendszeresen frissítenek és fejlesztenek. A magyar és a környező országokbeli társszervekkel való kooperáció kialakítására megvan a szükséges szándék és készség. Finanszírozása feladatarányos, és hatékony költséggazdálkodást folytat.

A Magyar Honvédség alkalmazásának jelentősége:

- olyan békében is létező szervezet, amely riasztása esetén rövid időn belül nagy létszámú erőt és eszközt képes rendelkezésre bocsátani;
- rendelkezik az erők és eszközök mozdítása esetén a teljes logisztikai háttérrel, és a minden oldalú biztosítást képes önállóan megoldani;
- eszközei között találunk olyan speciális járműveket, eszközöket, védőfelszereléseket, amelyekkel más szervezetek nem rendelkeznek, így azok igénybevétele esetén biztosított a katasztrófa helyszínének megközelítése, a mentés, mentesítés végrehajtása;
- emberi erőforrásai rendkívül széles szakmai spektrumon mozognak, több – a katasztrófavédelmi rendszer számára nélkülözhetetlen – terület szakemberei tartoznak a kötelékébe.³

A MAGYAR HONVÉDSÉG JÖVŐBENI KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI

A Magyar Honvédség katasztrófavédelmi feladatai az „új típusú kihívások” előtt is léteztek. Napjainkban azonban a hagyományos feladatok (tűz-, polgári védelmi) mellett új feladatok jelentek meg, olyanok, mint:

- Magyarország vízrajza mint katasztrófatényező;
- a rendkívüli időjárás okozta veszélyek;
- a kritikus infrastruktúra védelme;
- a terrorizmus;
- a politikai és katasztrófa-migráció;
- a veszélyes anyagok és veszélyes hulladékok kockázatai;

- a légi katasztrófák;
- az atomenergia jövőjének kérdése;
- az újszerű járványok.⁴

Ezek a kihívások már a közeljövőben jelentkezni fognak, vagy egyes előjeleiket már tapasztalni lehet, ezért az ellenük történő felkészülést már most meg kell kezdeni. Az új kihívások természetesen többletfeladatot jelentenek a Magyar Honvédség számára. A honvédség katasztrófavédelmi feladatait továbbiakban is a *veszélyforrások, a veszélyeztető hatások, a növekvő veszélyek és az új típusú kihívás körében megjelenő veszélyek* határozzák meg. Ha a káresemények gyakorisága és intenzitása növekszik, akkor a Magyar Honvédség alkalmazása korlátokba ütközhet. A HKR a hagyományos, megszokott káresemények felszámolására lett kifejlesztve. Azonban ha a régi paraméterek drasztikusan megváltoznak, esetleg túllépik a megszokott kereteket, akkor nem lesz elegendő a mostani szervezet.

Ennek orvoslására elengedhetetlen, hogy a Magyar Honvédség más, a katasztrófavédelemben bevont szervezetektől segítséget kérjen, valamint együttműködjön velük. Ez azt jelenti, hogy a Magyar Honvédségnek javítania kell *reagálóképességét*, valamint folyamatosan továbbfejlesztenie szervezeti felépítését, más intézményrendszerek fejlesztési irányainak figyelembevételével. Az új kihívások új elemekkel (vezetési, taktikai, képzési – begyakorlási, műszaki fejlesztési, technológiai, kutatási) egészítik ki a szervezeti rendszert, vagy éppen teljesen átalakítják azt.

Az utóbbi évek hazai katasztrófaeseményei egyértelművé tették, hogy újfajta követelményeket kell támasztani e tekintetben. Sajnos az „új típusú kihívások” olyan új veszélyhelyzeteket idézhetnek elő, amelyek ma Magyarországon eddig még sosem tapasztalt következményekkel is járhatnak, és ezekre a Magyar Honvédség a legtöbb esetben nincs felkészülve. Az új kihívások, feladatok összetettsége és bonyolultsága miatt a hivatásos katasztrófavédelem (tűzoltóság, polgári védelem) egymaga képtelen biztonságos szinten ellátni a felvetődő feladatokat. Ezért szükséges működőképes kooperáció kialakítása a katasztrófavédelemben bevont valamennyi szervezettel, így a Magyar Honvédséggel (illetve annak a katasztrófaelhárításban érintett szervezeteivel) is.

AZ ÚJ HONVÉDELMI KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER KIALAKÍTÁSÁVAL SZEMBEN TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEK

Hatékonyság csak akkor érhető el, ha a hivatásos katasztrófavédelem az állami szervekkel, szakmai szervezetekkel, a gazdasági élet egyéb szereplőivel és a társadalommal együtt, közösen vesz részt a katasztrófák elleni védekezésben, a megelőzésben, a kárhátások felszámolásában és a rehabilitációban. A létszámában és területi elhelyezkedésében átalakított Magyar Honvédségnek elengedhetetlen feladata a HKR követelményrendszerének újragondolása.

A követelmények következetes teljesítése alapozhatja meg egy új, a honvédségben bekövetkezett változásoknak is megfelelő HKR kialakítását. Az új rendszernek az alábbi követelményeket kell kielégítenie.

– A HKR-nek alkalmasnak kell lennie a katasztrófavédelmi törvényben foglalt feladatok zökkenőmentes ellátására, az átalakítás nem eredményezheti a védelmi képességek időleges visszaesését sem.

– A HKR-nek illeszkednie kell az ország katasztrófavédelmi rendszerének egészéhez, biztosítania kell a kapcsolódási pontokat a Kormányzati Koordinációs Bizottság, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, a kormány és a megyei, fővárosi és helyi védelmi bizottságok szervezeteihez.

– A HKR új rendszerének igazodnia kell a NATO válságreagálási rendszeréhez (NATO Crisis Response System – NCRS), az ott alkalmazott eljárásokon a lehetőségek függvényében maximálisan adaptálni kell, meg kell vizsgálni az NCRS és a HKR esetleges kapcsolódási pontjait, meg kell határozni az ezzel kapcsolatos további feladatokat.

– A HKR nem feltétlenül „sui generis”⁵ rendszere a magyar jogrendnek, annak általános felépítésében hasonlónak kell lennie más ágazatok katasztrófavédelmi rendszeréhez. Ez a megoldás biztosítja a személyi állomány átjárhatóságát, szükség esetén más ágazatok szakembereinek gyors átvételét és alkalmazását a HKR-ben.

– A HKR-en belül kialakított szervezeti struktúrának és vezetési rendszernek csak a lehető legkisebb mértékben szabad eltérni a békében egyébként fennálló katonai szervezetek felépítésétől és a szolgálati hierarchiától. Ennek hiányában a HKR működése nehézkessé válhat, a rendkívüli szituációkban a parancsnoki vezetői jogosítványok összekuszálódhatnak, s ez a végrehajtás szintjén komoly veszéllyel járhat.

– A HKR-en belül kialakított vezetési rendszernek a felső szinten is meg kell felelnie a Honvédelmi Minisztérium, illetve a Magyar Honvédség felső szintű vezetési rendszerének. A minisztériumi szinten a feladatokat szakfőosztályok és csoportfőnökségek bevonásával kell végezni, nem megengedhető a döntési jogostíványokkal felruházott vezető „magára hagyása”.

– Meg kell vizsgálni a HKR igazgatási és katonai része együttműködésének hatékonyságát, biztosítani kell a döntéshozatali folyamat gyorsítását és a nagyfokú operativitást a vezetői és a végrehajtói szinten.

- Át kell tekinteni a személyi és technikai

erőforrásokat. Meg kell határozni azt a szintet, amelytől a Magyar Honvédség békeerőinek igénybevétele előreláthatólag nem elegendő a katasztrófahelyzet kezelésére, és nemzetközi segítség kérése szükséges.

– A HKR feladatait továbbra is meg kell bontani a felkészülés és a megelőzés, illetve a katasztrófaveszély és a védekezés időszakára. Ezen időszakok alapvetően eltérő jellege miatt nem lehetséges a HKR feladatainak általános megfogalmazása.

– Meg kell vizsgálni, hogy a HKR-t szabályozó jogszabályban szükséges-e minden közreműködő szerv feladatainak taxatív felsorolása, vagy elegendő utaló szabályok, felhatalmazó rendelkezések megalkotása.

– A HKR kialakítása során ki kell kérni más minisztériumok és országos hatáskörű szervek szakembereinek véleményét, széles körű szakmai és közigazgatási egyeztetést kell folytatni a kérdésben.

– A HKR aktivizálásának időszakában a felhasználásra tervezett eszközöknek korszerűnek és biztonságosnak kell lenniük, amelyek kezelésére, használatára az állományt ki kell képezni, illetve az állomány katasztrófavédelmi területen szerzett képességeit a kiképzés során és gyakorlatok keretében rendszeresen ellenőrizni kell.

– A HKR riasztása során célszerű a Magyar Honvédség riasztási rendszerét igénybe venni, melynek technikai feltételei, kiépítettsége és megbízhatósága adott. A riasztás végrehajtása és az azonnali intézkedések megtétele érdekében célszerű készenléti – az aktivizálást követően akár ügyeleti – szolgálatot működtetni a HKR legfelső szintjén, míg az alsóbb szinteken a hadműveleti ügyeleti szolgálatok láthatják el ezt a feladatot.

Biztosítani kell a katasztrófavédelmi rendszer működésével kapcsolatos tájékoztatás megszervezését és a társadalmi kapcsolatok folyamatos fenntartását. Ezek segítségével a rendszer működésének hatékonysága meghatározható, a katasztrófa sújtotta terület lakosságának közreműködési készsége növelhető.⁶

A SZERVEZETI HATÉKONYSÁG NÖVELÉSÉNEK KÉRDÉSEI

A Magyar Honvédség működése területén az egyik legfontosabb cél a szervezeti hatékonyság növelése, amely magában foglalja a döntési folyamatokat, a kommunikációs rendszert és stílust, az egyes csoportok közötti kapcsolatokat, a vezetési konfliktusokat, a célok kitűzését és a tervezési módszereket. A hatékonysági kritériumokat két nagy csoportra bonthatjuk: az emberi tényezőkre és tárgyi feltételekre.

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

iskolázással biztosított. A vezetés feltételei biztosítottak, a döntési folyamat kipróbált, a vezetési aktusok rutinszerűek. A döntések, elhatározások alárendeltekhez történő lejtuttatása a Magyar Honvédség híradó és informatikai rendszerén keresztül megvalósítható. Ennek személyi és tárgyi feltételei rendelkezésre állnak. A középszintű vezetés a különböző fegyvernemek alakulatait összefogja, részükre a feladat-végrehajtáshoz elengedhetetlen személyi és tárgyi feltételekhez való hozzáférést lehetővé teszi. A személyi állomány a katasztrófavédelmi feladatok részfeladatait ismeri, azok gyakoroltatása rendszeres, különös tekintettel az árvízvédelmi és a téli veszélyhelyzet felszámolásában végrehajtandó feladatokra.

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

A Magyar Honvédség zászlóalj zászlója

együtműködések, iránymutatások, direktívák, határozatok vagy szakmai tájékoztatások beépítése a hazai döntés-előkészítő folyamatok-ba).

– A humánerőforrás (oktatás és továbbképzés) fejlesztése a támasztott követelmények figyelembevételével.

– Figyelemmel az új kihívásokra, képzett és döntési jogosítványokkal felruházott szakemberek alkalmazása.

– Fokozott és új elemekkel is kiegészülő együtműködések a katasztrófavédelembé bevont gazdasági, rendvédelmi, önkormányzati, valamint önkéntes és civil szervezetekkel.

Műszaki és informatikai fejlesztés

– Műszaki fejlesztések, beruházások (oltó- és műszaki mentőfelszerelések, speciális kárterület-felderítő, -mentő eszközök, speciális gépkocsik, speciális vízi járművek, monitoringrendszerek és/vagy elemeik, hordozható klímaberendezések, hűtő- és vízszállító eszközök, különböző teljesítményű szivattyúk és légcserélő berendezések, hőszigetelt sátrak és konténerek), felszerelések beszerzése (védőruházatok, hőszigetelő anyagok, kánikula-elsősegély felszerelések, vízi személyi mentőeszközök stb.).

– A kárelhárításhoz szükséges további és új eszközök (pl. monitoringrendszerek, a mobil szivattyúkapacitás bővítése, a nagy terjedelmű erdő- és területtüzek oltására alkalmas kapacitás bővítése, további különleges védőfelszerelések, új műszerek stb.) beszerzése, valamint ezek optimális területi allokációja.

– Alkalmazni kell az egységes digitális integrált szolgáltatású távközlő hálózatot, integrált beszéd- és adatátvitelre alkalmas kommunikációs és informatikai infrastruktúrát, amelyhez a *katasztrófavédelmi országos információs rendszer* rendszerintegrációját be kell vonni.

– A reagálóképesség fokozása érdekében tovább kell folytatni a műszaki, technikai fejlesztéseket, úgymint az EDR⁷ működésével kapcsolatos feladatokat, jogosultságokat (amely nagymértékben javítja a kárhelyszínen dolgozók információáramlását és a társszervekkel történő együtműködést).

Technikai fejlesztés

– A katasztrófák elleni védekezés kérdésköréhez igazodva, a Magyar Honvédség technikai fejlesztéseinek irányát úgy célszerű meghatározni, hogy a folyamatosság, a fejlesztések egymásra épülése megvalósulhaszon.

– Az eszközök kiválasztásánál a terepjáró képesség és a szélsőséges időjárási viszonyok közötti alkalmazás kerüljön előtérbe. ⁸

A mai világban egyértelművé vált, hogy a biztonság nemcsak műszaki vagy humán-probléma, hanem komplex kérdés. A katasztrófák a globális, a nemzeti, a helyi társadalmak kialakult gazdasági, társadalmi és politikai működési rendjét egyaránt veszélyeztethetik, béníthatják. A természeti és civilizációs katasztrófák elleni védekezés nemzeti érdek, ezért aktuális nemzeti feladattá (nemzeti és alapvető emberi értékké) nőtte ki magát. A katasztrófák

hatásaihoz az egész társadalomnak, így a Magyar Honvédségnek is alkalmazkodnia kell. Az együtműködés kerül egyre inkább előtérbe, ahol az egyes szereplőknek a rendelkezésre álló eszközök birtokában együtt kell cselekedniük. A közös fellépés hiánya a fejlődés korlátja lehet, továbbá nemzetközi viszonylatban rontja az ország megítélését. Az alapvető országstratégiai célok is csak együttesen valósíthatók meg, ha van megfelelő gazdasági, anyagi, szellemi, szakmai, tudományos, a beavatkozáshoz megfelelő méretű és színvonalú háttér.

A fenntartható fejlődés egyik alapfeltétele a katasztrófák számának, hatásának társadalmi szintű hatékony kezelése. Mind nemzeti, mind nemzetközi szinten hatékonyabbá kell tenni az alkalmazkodási stratégiákat, a veszélyhelyzet-kezelő kutatásokat, a kárenyhítő módszerek kidolgozását. Ezekben pedig a katasztrófavédelemnek – ezen belül a Magyar Honvédségnek – kiemelkedően fontos szerep jut már a közeljövőben is.

<p>FELHASZNÁLT IRODALOM:</p>

Barlai Róbert – Csapó Edit: Szervezetfejlesztés és stratégiai vezetés. Könyvtári Figyelő 1997. 2. szám pp.247–261 ISSN1586-5193

Jeszényi Ildikó: A CIMIC helye és szerepe a békeidők katasztrófaínak elhárításakor http://www.szrfk.hu/rttk/kulonszamok/2006_cikkek/jeszenyi_ildiko.pdf Letöltve: 2010. május 2.

Nyári Tibor: A Légierő szerepe a katasztrófakezelés során. Új Honvédségi Szemle LVIII. évfolyam 2004/2 pp. 91–101 ISSN 1216-7436

--

¹ A 2005. január 18. és 22. között Kobében (Japán) megtartott II. Katasztrófavédelmi Világkonferencia mottója

² Forrás: MH Katasztrófavédelmi Alkalmazási Terv

³ Borsos József mk. alezredes: A Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer működése és képességei a 2006-os árvízi védekezés és a jelenlegi helyzet tükrében. Honvédségi Szemle 64. évfolyam 2. szám 2010. március pp.41–43. ISSN 2060-1506

⁴ Prof. dr. Solymosi József: A klímaváltozás várható nemkívánatos hatásai, kritikus szektorok és a katasztrófavédelmet érintő indikátorok vizsgálata, kidolgozása http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan166.pdf Letöltve: 2010. április 23.

⁵ önálló szervezet

⁶ Dr. Kádár Pál őrnagy: A honvédelmi ágazat katasztrófavédelmi rendszerének újragondolása. Doktorandusz 2005/2 pp. 34–44. Honvédelmi Minisztérium Oktatási és Tudományosvezető Főosztály Budapest 2005. ISSN 1587-558X

⁷ Egységes digitális rádió

⁸ Teknős László: A globális klímaváltozás és a katasztrófavédelem kapcsolata. Hadmérnök IV. évfolyam 2. szám pp. 80–91. ZMNE, Budapest 2009. ISSN 1788-1919

E SZÁMUNK SZERZŐI

Dr. Benkő Tibor vezérezredes, a Honvéd Vezérkar főnöke

Tamási Béla mk. ezredes, az MH Műveleti és Doktrinális Központ törzsfőnöke
Görög István ezredes, az MH ÖHP főreferense
Bakk Ottó alezredes, a Honvéd Vezérkar Haderő-tervezési Csoportfőnökség Hederő-szervezési Osztály kiemelt főtisztje

Dr. Szolcsánszky Márton alezredes, a Honvéd Vezérkar Haderő-tervezési Csoportfőnökség Haderő-szervezési Osztály kiemelt főtisztje

Dr. Zsigovits László nyá. alezredes, c. egyetemi docens (ZMNE SIRH IPI)

Boczák Attila mk. ezredes, a HVK Logisztikai Csoportfőnökség Művelettámogató Osztály osztályvezetője

Kovács Tamás százados, az MH 5. Bocskai István Lövészdandár 39. Lövészszázalaj törzstámogató század parancsnoka
Laczkovich Gergő, a ZMNE doktorandusza
Dr. Nagy László nyá. mk. ezredes, egyetemi tanár, az MTA doktora

Róth Zoltán alezredes, a Honvéd Vezérkar Kiképzési Csoportfőnökség Általános Katonai Kiképzési Osztály kiemelt főtisztje (osztályvezető-helyettes)

Tóth Barnabás őrnagy, a HVK Hadműveleti Csoportfőnökség Hadműveleti Osztály kiemelt főtisztje

Polyák András alezredes, az MH 5. Bocskai István Lövészdandár törzsfőnök-helyettese
Kézi Rudolf őrnagy, MH 25. Klapka György Lövészdandár tüztámogató részlegvezetője

Végső Sándor őrnagy, az MH 86. Szolnok Helikopter Bázis harcihelikopter-századának tisztje

Ábrahám István nyá. alezredes, MARCUS szimulációs tervező (HM EI Zrt.)

Imre József őrnagy, helyőrségkomendáns (MH 5. Bocskai István Lövészdandár, Hódmezővásárhely)

Szalay Zoltán ezredes

Dr. Czank László nyá. alezredes

Varga András középiskolai tanár

Sótér Andrea alezredes, osztályvezető, egyetemi tanárségéd (MH Dr. Radó György Honvéd Egészségügyi Központ Egészségvédelmi és Rekreációs Osztály)

Szücs Boglárka, az MH Dr. Radó György Honvéd Egészségügyi Központ esélyegyenlőségi referense

Dr. Németh András orvos dandártábornok, a Honvéd Vezérkar megbízott egészségügyi csoportfőnöke, az MH Dr. Radó György Honvéd Egészségügyi Központ parancsnoka

Kovács István százados, a Hódmezővásárhelyi Helyőrségi Zenekar karmestere

Dr. Zoltán Márta (PhD), ny. egyetemi adjunktus (ZMNE)

Dr. Szakály Sándor hadtörténész, egyetemi tanár, az MTA doktora

Gyulai Lajos okl. mk. őrnagy, az MH 5. Bocskai István Lövészdandár híradórészlegének vezetője

Gál Csaba nyá. mk. ezredes

Matthaeidesz Konrád televíziós újságíró, szerkesztő

Dr. Martin Kornél nyá. őrnagy (volt magyar királyi hadnagy)

Kiss Zoltán nyá. alezredes, a Honvédségi Szemle felelős szerkesztője

NEMZETI KATONAI EMLÉKPARK PÁKOZDON

1

2

Az Országgyűlés 2011. november 7-én este nagy többséggel megszavazta a kulturális örökségvédelemről szóló 2001. évi törvény módosítását, és döntött a nemzeti emlékhelyek felsorolásáról. A kormány javaslatára a körbe került a budai vár egy sor épületével, a Kossuth tér a Parlamenttel és más épületekkel, a mohácsi emlékhely, az ópusztaszeri emlékpark, a Hősök tere, a Nemzeti Múzeum, a rákoskeresztúri temető 298-as, 300-as és 301-es parcellája, a debreceni nagytemplom és kollégium, valamint a fehérvári romkert. L. Simon László gárdonyi országgyűlési képviselő egyéni indítványára a pákozdi emlékpark is a listára került.

Ha végigtekintünk a felsoroláson látható, hogy nemzetünk jelképértékű létesítményei között, azokkal egyenrangúként szerepel a magyar honvéd elmúlt 160 évben folytatott küzdelmeit bemutató emlékpark is.

Az emlékpark története csak pár éves, ugyanakkor a kialakításának szándéka közel másfél évtizedet fogalmazódott meg a Honvédség és Társadalom Baráti Kör (HTBK) Székesfehérvári Szervezete vezetőiben. Jogosan vetődik fel a kérdés: egy néhány fős civil szervezetet milyen célok vezéreltek, amikor egy nemzeti emlékhelyet álmodott?

A kérdés megválaszolásához tudni kell, hogy a pákozdi '48-as obeliszk a fehérváriak körében más tartalommal bírt és bír, mint ahogy a rendszerváltás során azt bemutaták. Az emlékmű és környezete összekapcsolódott a honvéddel, a győztes csata misztikus megjelenésével és annak bemutatásával, az ifjúság honvédelmi nevelésével. Székesfehérvár katonaváros, melyet természetesként élnek meg a fehérvári polgárok, akik a katonák közelségében szocializálódtak. A katonás megjelenés, szinte észrevétlenül, a felnövekedő fiatalok élményvilágát is áthatotta.

A rendszerváltást követő változások sorában az egyik jelentős esemény volt, amikor a Magyar Honvédség a néphadsereg napjaként aposztrófált szeptember 29-ét meghagyta a pákozdi-sukorói csata emléknapjának, és május 21-ét jelölte ki a honvédelem napjaként. Az emléknap kijelölésével párhuzamosan a Honvédelmi Minisztérium könyvjóváíráson átadta a tulajdonában lévő 1,6 hektár területet és az obeliszket Pákozd község önkormányzata részére.

A pákozdi emlékpark a város közepén, a városközponttól keletre, a városközponttól keletre, a városközponttól keletre

Pákozd 1992-ben egy 2500 lelkes település volt, melyet a történelmi örökségére büszke, de nem túl tehetős polgárok laktak. A település önkormányzata visszakapta a tőle 1951-ben kikanyarított területet, melynek azonban eredeti – a földhivatali nyilvántartásban szereplő „legelő” – funkcióját nem kívánta „visszaadni”. Komoly fejtörést okozott a falunak a megkapott javak sorsáról és az állagának megóvásról történő gondoskodás. Nekik már az 1890-es évek óta volt csataemlékművük, annak fenntartása is komoly forrá-

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

Bakk Ottó alezredes – dr. Szolcsánszky Márton alezredes: A SZERVEZETELEMZÉS, SZERVEZETÉRTÉKELÉS JELENE ÉS JÖVŐJE A MAGYAR HONVÉDSÉGBEN

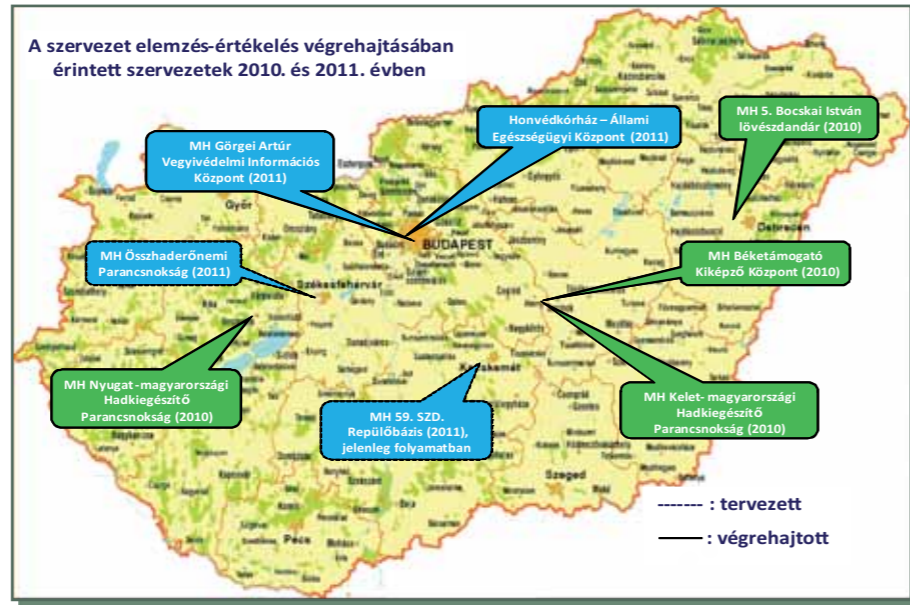
A Honvédségi Szemle 2009/5. számában már áttekintést adtunk az akkor még főosztályi struktúrában működő, 2010. október 1-je óta a Honvéd Vezérkar Haderő-tervezési Csoportfőnökségének Haderő-szervezési Osztálya által végzett szervezetelemző, -értékelő munka tapasztalatairól. Az időközben elfogadott, azóta többször is módosított 87/2010. HM-utasítás alapján elkészült a Honvédelmi Minisztérium szervezeti és működési szabályzata, amely tartalmazza a szervezetelemzési munka elvégzésének feladatát, kibővítve azt a külföldön ideiglenes felszerelési jegyzékkel és állománytáblákkal szolgálatot teljesítő alakulatok – felső vezetői utasítás, parancs által elrendelhető – eseti szervezetelemző, -értékelő tevékenységével.

Jelenleg a Honvéd Vezérkar Haderő-tervezési Csoportfőnökség Haderő-szervezési Osztályi állományában egy kiemelt főtiszt fogja össze és koordinálja a szervezetelemzéssel, -értékeléssel kapcsolatos feladatokat (korábban külön osztály végezte ezt a szakmai feladatot). Az elemzések kidolgozását és végrehajtását a haderő-szervezési osztály munkatársai a feladat nagyságától függően, de mindvégig együttműködve végzik, mivel az szorosan kapcsolódik az osztály más feladatait végző munkatársak tevékenységéhez. A szervezetelemzési, -értékelési feladatok szakmailag megalapozottabb végrehajtása érdekében katonai szervezetünk bevonja a Honvéd Vezérkar érintett csoportfőnökségeit, illetve indokolt esetben együttműködik egyéb katonai szervezetekkel is.

A Haderő-tervezési Csoportfőnökség az éves tervezési ciklus figyelembevételével 2010. évben is kiadta a – 2011-re vonatkozó – szervezetelemzést, -értékelést szabályozó alapokmányokat. Ebben az évben öt szervezetet jelölt ki (a szám a későbbiekben négyre módosult). A 2010-ben és 2011-ben kijelölt szervezeteket mutatja a mellékelt ábra.

A katonai szervezetek alaprendeltetésének végrehajtását szabályozó alapvető működési okmányok – SZMSZ, munkaköri leírások, az egyéb belső intézkedések – hiánya, nem megfelelő kidolgozottsága, azon túl, hogy szabályzatlanlanságot teremthet, rendkívül megnehezítheti egy katonai szervezet életét. Amennyiben a helyi alapokmányok nem felelnek meg a vezetői elvárásoknak, a feladatok (beosztásokra lehatárolt körének) pontos végrehajthatósága és azok visszaellenőrzése kétségessé válhat.

A szervezetelemzés, -értékelés valódi célja annak vizsgálata, hogy a katonai szervezetnél kialakított struktúra – a meglévő szabályozók által előírt kötelezettségek és vezetői elvárások tükrében – megfelelően szolgálja-e a feladatok

végrehajthatóságát. Az elemző munkához a meglévő okmányok és a vizsgált beosztásokat betöltő személyek viszonyának elemzése jelentheti az alapot, kiegészítve a kijelölt vezetői állománnyal készített interjúk eredményeivel.

Amennyiben már az okmányok elemzése során szervezetelemzési, -értékelési vagy egyéb más szempontból lényegi eltérések jelentkeznek, azt lehetőségek szerint belső szakmai kommunikáció útján, valamint helyszíni elemzés során tisztázni kell. Ezzel egy későbbi, akár tételes munkajogi és egyéb okmányokat is érintő céllenőrzés során jelentkező problémákör is hatékonyan megelőzhető. Előbbi esetben már nemcsak felhasználják az okmányokat, hanem tételesen beazonosíthatják a hiányszakaszokat, majd azok pótlásán túl egyéb szankciókat is megállapíthatnak.

A teljesség igénye nélkül szólnak az elmúlt években végzett elemző-értékelő munkánk néhány tapasztalatáról:

A munkánk alapjául szolgáló okmányokat a katonai szervezetek parancsnokai a meghatározott határidőre a kért tartalommal rendelkezésünkre bocsátották.

Minden alkalommal hangsúlyoztuk, hogy nem célunk a szervezetnél végzett munkafolyamatok minőségi megítélése, csoportfőnökségünk alapvetően a feladatrendszer, a feladatok és az azokhoz szükséges szervezet, szervezeti elemeket és beosztásokat vizsgálja.

Egyes vélemények szerint a lefolytatott szervezetelemzés, -értékelés metodikai folyamata, mintegy katalizátorként, bizonyos mérvű önvizsgálatot gerjesztett az adott szervezetnél

saját feladatrendszerüket illetően. Az elemzés-értékelés segítségével a szervezet személyi állománya más megvilágításban tudta áttekinteni saját tevékenységét.

Az okmányok elemzése során szinte valamennyi vizsgált katonai szervezetnél – kisebb-nagyobb mértékben – eltérés mutatkozott a vizsgált beosztások munkaköri jegyzékben szereplő MAK-kódjai és a munkaköri leírásokban szereplő adatok között. Véleményünk szerint ennek fő oka, hogy a szervezetek alapítása óta eltelt időszakban a feladatrendszerben végbemenő változásokat csak részben követték a munkaköri leírások aktualizálásával.

Írásunk aktualitását jelzi, hogy a Honvédelmi Minisztérium Humánpolitikai Munkacsoport és a humán cselekvési programokat kidolgozó szakértői munkacsoportok létrehozásáról és működéséről szóló 50/2011. (IV. 22.) HM-utasítás a 7.§ (2) bekezdésének h) részében nevesíti a szervezetelemzési, munkakör-elemzési és munkakör-értékelési csoportot. A szervezetelemzés mint tevékenység elengedhetetlen szakmai mérföldköve, illetve koherens része a további elemzéseknek és értékeléseknek.

A fenti fogalmak elemzése során az alábbiak állapíthatók meg:

A *munkakörelemzés* a beosztás jellemzőit feltárva segít meghatározni a beosztásokban, munkakörökben végzendő feladatokat, feladatosságokat, a munkaköri követelményeket, az elvárható képességeket és jellemzőket.

A *munkakör-értékeléssel* állapítható meg, hogy az adott beosztás, munkakör mekkora

ra súllyal bír egy szervezeten belül. Elősegíti a beosztások közötti hierarchikus viszonyok tisztázását, a munkakör-elemzéssel együtt megalapozza a rendfokozati arányok korrekcióját, a katonai szaktudást nem igénylő beosztások, munkakörök beazonosítását, a más közszolgálati pályára történő átlépés feltételrendszerének kialakítását.

A munkacsoport által kidolgozott és a HM kabinetfőnöke által jóváhagyott cselekvési tervben megfogalmazott feladatok az alábbiakban foglalhatóak össze:

- a munkaköri követelmények rendszerének átalakítása, figyelembe véve a közigazgatás munkaköri specifikációit is;
- a nem katonai, illetve a hivatásos, valamint szerződéses katonai munkakörök beazonosítása;
- állományarányok, rendfokozati arányok kialakítása, a tiszti, tiszthelyettesi állomány arányainak felülvizsgálata; a tábornoki, alezredesi, ezredesi beosztások maximális számának meghatározása;
- új nomenklatúra kialakítása.

A fenti célok elérése érdekében a tárca átfogó munkakör-elemzési és munkakör-értékelési folyamatot indít el. A kormányzati projekttel összefüggésben (Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium [KIM] által jegyzett új közszolgálati életpályamodell) a közeljövőben az értékelendő munkakörök listáját az érvényes – békeidőszaki – munkaköri jegyzék/állománytábla alapján az ún. *elemző munkacsoport* határozza meg. Az elemző munka során minden olyan munkakör vizsgálat alá kerül, melynek aránya a szervezeten belül meghatározó vagy kulcsfontosságú. Ennek megfelelően az elemzésbe és a későbbi értékelésbe az összes munkakör mintegy 70%-a lesz bevonva. A koncepció sarkalatos pontja, hogy a munkakörök elemzése és értékelése, az elemzési módszertan kialakítása az érintett területek vezetőinek és – módszertan esetében – munkatársainak, valamint a szakmai felelősöknek a bevonásával történik.

Véleményünk szerint vitathatatlan tény, hogy a megkezdett munkakörelemzés és munkakör-értékelés a Magyar Honvédség 2012–2021 közötti időszakra megfogalmazott humánstratégiája sikeres végrehajtásának egyik fontos eleme. Csoportfőnökségünk, osztályunk célja és nem titkolt szándéka megszemélyesíteni a fentieket, valamint meglévő szakismeretünkkel aktívan részt venni a tervezett munkában.

A jövőbeni feladatokat illetően: célszerű lenne a nagyobb honvédelmi szervezetek elemzésénél szerzett szervezetelemzési tapasztalatokat, megállapításokat kiterjeszteni a nagyobb háttérintézményekre is. E szervezeteknél – az egyedi sajátosságok és a katonai tevékenységek összhangjának megteremtésén túl – alapvető követelmény a takarékosági szempontok figyelembevétele, az adott lehetőségek és vezetői követelmények törvényes összhangjának kialakítása.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- 87/2010. HM-utasítás
- 50/2011. (IV. 22.) HM-utasítás
- A szervezetelemzési, munkakör-elemzési és munkakör-értékelési csoportok által kidolgozott cselekvési terv

EURÓPAI UNIÓS TÁMOGATÁSÚ PÁLYÁZATOK A ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEMEN

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, a többi egyetemhez hasonlóan, igyekszik kihasználni azokat a forrásokat, amelyeket pályázatok útján lehet megszerezni. Ennek szellemében 2009-ben két jelentős pályázatot dolgoztunk ki, amelyek sikeresek lettek, és jelentős összegű támogatást nyertünk el velük az egyetem tudományos és működési színvonalának emeléséhez. A megnyert pályázatokra alapozott mindkét projektünk az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Az egyik projektünk, a TÁMOP-4.2.3-08/1KMR-2009-0001 „Tudomány és Biztonság” kódjelű a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem műszaki, természettudományi, matematikai és az informatikai tudományok művelése terén kifejett oktatói, kutatói tevékenységét mutatta be, disszeminációs munkáját foglalta magában.

A tudományok disszeminációja során vetélkedőt szerveztünk középiskolásoknak, részükre több mint tíz alkalommal roadshow-kon mutattuk be egyetemünk műszaki-technikai képességeit, több konferenciát, workshopot vezettünk le, amelyek során alkalmaztuk a korszerű kommunikációs lehetőségeket, úgymint az internetes közvetítést, videokonferenciát. A videokonferenciát felhasználtuk az oktatás során is, az előadótérmet összekapcsoltuk a valós tevékenységet végző szervezetekkel, így a hallgatók a tanórán, az elméleti tudnivalók megismerése után, kérdéseket tehettek fel a végrehajtó szervezet vezetőjének.

Fényűjság üzemeltetését kezdtük meg, amelyen a tudományok népszerűsítését videofelvételekkel, screencastokkal, különböző prezentációkkal végezzük.

A másik projektünk, a TÁMOP-4.1.1-08/2KMR-2009-0001 „Informatikai eszközökkel támogatott intézményi hallgatói szolgáltatásfejlesztés, vezetői döntéstámogatás”, amely során kiépítettük az egyetem Adattárolapú Vezetői Információ Rendszerét (AVIR), a Diplomás Pályakövetési Rendszerét (DPR), az Alumni Rendszerét (AR) és tehetséggondozás informatikai támogatását.

Az AVIR megvalósítása során a vezetői döntéstámogatást segítő központi adattárba integráltuk a Neptun, a személyügyi és a gazdasági elektronikus adatbázisokat, illetve ezen kívül még közel húsz más elekt-

ronikus nyilvántartást. Az egyetem AVIR-e képes a vezetőknek a stratégiai döntésekhez, a tájékozódáshoz, az elemzéshez online adatokat szolgáltatni, elektronikus úton képzett információkat generálni a különböző adatleírású és OLAP kockakészítési módszerekkel.

Az AVIR létrehozásánál messzemenően tudunk alapozni a témával kapcsolatos, egyetemünk polgárai által kifejett tudományos kutatómunka eredményeire, amelyek közül kiemelkedik Tibenszky dr. Fórika Krisztina doktori disszertációja. Tibenszky dr. Fórika Krisztina doktori disszertációjának 4. fejezetében dolgozta ki azokat az alapokat, módszereket, modelleket, amelyeket jól lehetett hasznosítani az AVIR elvi alapvetéseinek kialakításához.

Az AVIR működtetéséhez létrehoztuk a Kompetencia Központot, amely a rendszer hatékony működéséhez szükséges adatok biztosításáért felel, illetve segíti az AVIR-t hasznolókat a rendszer lehetőségeinek kiaknázásában.

Az AVIR funkcióinak kialakítása, a kormányzati szervek felé történő adatszolgáltatási követelményeinek teljesítése az EDUCATIO irányításával történt meg.

A DPR és az AR a hallgatók pályakövetését, az öregdiákoknak az alma materhez való érzelmi és fizikai kapcsolását hivatott teljesíteni. Mindkét rendszernél alkalmaztuk a legújabb információtechnológiai megoldásokat, úgymint a közösségi portálrendszer, az elektronikus kommunikációt, a térinformatikát.

Elektronikus állásközvetítési szolgáltatásokat építettünk be a portál funkcióiba, a térinformációs támogatás a munkaadókra találas és az öregdiákok egymásra találásának lehetőségeit könnyíti meg.

A tehetséggondozás informatikai támogatásánál az egyetem portálrendszerbe integráltuk a mentor-mentorált kölcsönös felkutatási folyamatát, kapcsolataik kiépítésének elősegítését, elért eredményeik nyilvántartási lehetőségeit.

A DPR és az AR működtetését alapvetően a ZMNE Karrier Irodája végzi.

A projekt végrehajtását nagymértékben elősegítette a VELOXNET és az ESRI Magyarország Kft. hathatós együttműködése.

Dr. Zsigovits László
ny. alezredes

Boczák Attila ezredes:

A LOGISZTIKAI TÁMOGATÁSI RENDSZER KORSZERŰSÍTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

Napjainkban egyre nyilvánvalóbbá válik mind a katonai vezetők, mind pedig a végrehajtó szakállomány számára, hogy a jelenlegi logisztikai rendszer a gazdaságtalan, széttagolt, a kor követelményeinek nem megfelelő raktárbázisokkal tovább már csak komoly erőfeszítéssel, további pluszerőforrások felhasználásával folyamatos fenntartása, működtetése, az afganisztáni hadszíntéren az amerikai kölcsön-eszközök (MRAP – Mine Resistant Ambush Protected, HMMWV – High Mobility Multi-purpose Wheeled Vehicle, rádiók, Jammer – zavaróberendezések) használata tovább bonyolítja az amúgy sem egyszerű hadszíntérré történő felkészítést, átcsoportosítást, folyamatos utánpótlást és ellátást. A műveletek alatt nyilvánvalóvá vált, hogy az országvédelemhez rendszeresített harceszközök nagy része nem alkalmas az afganisztáni műveletekben történő részvétellel, illetve az infrastrukturális feladatokhoz olyan különböző konténerek és üzemeltető berendezések szükségesek, amelyek hazai környezetben fel sem vetődnek.

Tapasztalataink alapján szinte minden egyes missziónál jelentkezik olyan új hadfelszerelési igény, amellyel nem rendelkezünk, illetve amely nincs rendszeresítve a Magyar Honvédségben. Az alkalmazói igény jelzése és az új eszköz, anyag beszerzése, illetve hadszíntérré szállítása között olykor több mint egy év is eltelik; e meglehetősen hosszú időtartam katonáink biztonságát is veszélyeztetheti. Határozott igény vetődött fel például páncélozott szállító- és rakodóeszközök beszerzésére, amelyek a földi lépcsős szállítások esetén hozzájárulnak a logisztikai szakállomány védelméhez.

Jelenlegi logisztikai vezetési rendszerünkben évek óta nem sikerült bevezetni a NATO által használt logisztikai jelentési rendszert (LOGREP), habár a logisztikai szakemberek a missziós felkészítés keretében részt vesznek LOGREP-tanfolyamon az MH Katonai Közlekedési Központ (MH KKK) szervezésében, így tehát a szükséges tudás a rendelkezésünkre áll. Mindezen körülményekből következik, hogy szükség van logisztikai rendszerünk modernizációjára, figyelembe véve a missziós feladatok mellett az országvédelem logisztikai feltételeinek rugalmas/operatív biztosítását, a 2021-es hadrend katonai szervezetei logisztikai támogatási képességének megteremtését, valamint az egységes és megbízható logisztikai nyilvántartási és jelentési rendszer létrehozását és üzemeltetését.

A logisztikai támogató rendszer korszerűsítésénél alapvető szempontként kezeljük a katonalogisztikai követelményeket, melyeket

központi (hadművelési) és harcászati szinten az alább felsorolt képességek biztosításával teljesíthetők.

Központi képességek:
Az MH katonai szervezetei után számvetett hadfelszerelés megalkotása és tárolása.

A nemzetgazdaságból érkező anyagok fogadása, nyilvántartása, tárolása, minőségbiztosítása, kiadás-hoz történő előkészítése.

Alkalmazók szerinti egységakomány-képzés.

Szállítás (korszerű szállítási technikák – konténerizáció – alkalmazása).

Fő ellátó útvonalak berendezése, fenntartása.

BNT katonai logisztikai feladatai (RSOM, szállítmánykísérés, rakodó-, szállítóeszközök biztosítása, a közlekedés koordinálása).

Határátlépő, be- és kirakóállomások működtetése.

Megerősítő logisztikai csoportosítások biztosítása.

Bázisobjektum berendezése és működtetése.

Javítás, vontatás (egymásra épülő helyreállító rendszer, csapatoktól az ipari bázisig).

Nemzeti támogató elem(ek) működtetése.

Harcászati képességek:
Melegítkeztetés közvetlen szervezeteknek,

nyersanyag-kiszállítás a zászlóaljoknak, dandár-közvetleneknek (korszerű ellátási technikák alkalmazása, készétel, vákuumsomogolás, palackozott ivóvíz – a drága szaktechnikai eszközök csökkentése).

Dandár állománya után számvetett 2 DOS biztosítása.

A meghatározott csapatkészletszint fenntartása.

A személyi állomány fűrdetésének és tisztacseréjének megszervezése.

A lecserélt ruházati anyagok textiltisztításának, javításának biztosítása.

Fektetőanyagok biztosítása.

Dandár meghatározott üzemanyagkészletszintjének fenntartása.

Kenő- és karbantartó anyagok biztosítása.

Technikai kiszolgálások végrehajtása.

Javítás, vontatás.

A központi logisztikai képességek megteremtésének és folyamatos biztosításának, a szükséges funkciók szerinti feladatra történő csoportosításának alapját a már évek óta emlegetett MH Központi Logisztikai Bázis létrehozása biztosíthatná.

A bázis kialakításának sarokpontjait a hadművelési követelmények mentén megfogalmazott logisztikai korszerűsítési alapelvek határozzák meg, úgymint:

- az ellátási rendszer működtetése (központi ellátású anyagok és szolgáltatások) tekintetében a központtól (MH KLB) a csapatokig (dandár, ezred, önálló zászlóalj), kéttagozatos, egycsatornás ellátási rendszerben;
- decentralizált beszerzési rendszer (a termelőtől a csapatokig) működtetése;
- missziós feladatok logisztikai támogatása az erre a célra létrehozott nemzeti támogató elem felelősségében, a logisztikai ezred bázisán;

- a nemzetgazdaságra történő támaszkodás (közúti gépjárművek, meglévő készletek, gyártókapacitás, igénybe vehető szolgáltatások);
- felhasználási normákon és igénylésen alapuló, tervezhető ellátási és utánpótlási rendszer működtetése (a csapatkészlet szintje 50% alá nem csökkenhet – LOGREP);
- megfelelő (valós hadművelési igényeken alapuló) készletképzési és készletlépcsőzési rendszer alkalmazása (NG-re történő támaszkodás);

- csapat- és központi készletek megalkotása, biztosítása és folyamatos szinten tartása (nemzetgazdasági források hatékony igénybevétele) a készenléti kategóriáknak megfelelően;
- hiányzó képességek megteremtése (javítókapacitás, missziós pool).

Az MH katonai szervezeteinek logisztikai támogatására hivatott MH KLB kialakítását az MH ellátó szervezetekből, az MH ÖHP alárendeltségében javasolt létrehozni az alábbi elvek mentén:

- Többhelyőrséges elhelyezés (a veszélyesanyag-raktárak miatt).
- A meglévő infrastruktúra felhasználása, pl. Táborfalva (autópálya, vasúti iparvágány, repülőtér), Mátysföld.
- Vezető szervek feltöltése az MH ÖHP és a HM FHH bázisán.

- Missziós feladatok ellátása a NT-zászlóalj bázisán (felkészítés, átcsoportosítás, ellátás).
- Központi logisztikai előirányzatok az MH ÖHP kezelésében.

- Központi beszerzések a működés és fenntartás érdekében a KLB hatáskörében.

- Decentralizált beszerzés a csapatok működőképessége érdekében.

- Javítózászlóalj megalkotása a 2021-es hadrendben lévő katonai szervezetek fenntartása érdekében.

- Logisztikai információs rendszer, logisztikai jelentési rendszer létrehozása és működtetése.

Felmerül természetesen az MH csapatainak és missziós kontingenseinek komplex ellátása és kiszolgálása érdekében, hogy az MH Központi Logisztikai Bázis nemcsak mint egy raktárbázis, hanem mint komplex katonalogisztikai szolgáltatást nyújtó bázis képzelhető el, a logisztikai támogató képességekkel (raktározás, szállítás, javítás, szolgáltatások) együtt.

Az MH Központi Logisztikai Bázis vázolt struktúrájában a vezető szervek végzik a felső szintű békegazdálkodást, kiegészülve az ellátó központok (MH LEK, MH VEK, MH KKK, MH HK) szakmai elemeivel. A végrehajtó szervek alapvető feladatát a raktárbázis, amely a raktározási funkciókat, illetve a logisztikai ezred, amely a szállítási, nemzeti támogatási, logisztikai ellátási és közúti komendáns funkciókat látja el.

Ebben az elgondolásban a logisztikai funkciót az MH logisztikai ellátása, működtetése és fenntartása érdekében dolgozó katonai szervezet, az MH KLB testesíti meg. Az MH KLB alaprendeltetéséből adódóan a katonai követelményeket, igényeket kiszolgáló, a különböző logisztikai csoportosításokat biztosító, a missziós feladatok utánpótlási rendszerét működtető, a szükséges beszerzési, rendszeresítési, gazdálkodási és közlekedési feladatokat ellátó szervezet, amely képességeit tekintve képes az országvédelmi feladatok logisztikai támogatása mellett a missziós követelményeknek történő megfelelésre.

Végrehajtó szervezetében a nemzeti támogató zászlóalj végzi a missziós utánpótlási és ellátási feladatokat, illetve a vezető szervekkel történő együttműködésben képes a szerződés-kötési funkció (TA-k megkötése) végrehajtására. A kontingensek hadfelszerelésének

megalakítása, kijuttatása a művelési területre közvetlenül a MH KLB-n keresztül történik, amely által kihagyható a jelenlegi központi ellátó raktár és a logisztikai ezred közötti anyagmozgás.

A kezelendő/tárolandó hadfelszerelés mennyisége a tárolásra tervezett központi készletszint nagyságával határozható meg. A jelenleg felülvizsgálat alatt álló készletképzési és készletlépcsőzési rendszer biztosíthatja azokat az adatokat, amelyek birtokában pontosan meghatározható a KLB tárolókapacitásszükséglete. Természetesen a központi készlet nagysága az MH hadrendjében szereplő szervezetek állománytábláiból és az érvényben lévő normák alapján számvetett hadszükségletből tevődik össze.

Fontos megjegyezni, hogy az MH KLB nemcsak a raktározás, az anyag- és eszközkezelés központosságát jelenti, hanem ide kerülne mindazok a logisztikai funkciók, amelyek a központi tagozat feladataihoz tartoznak, úgymint: beszerzések végrehajtása; katonai eszközök-höz kötődő hatósági feladatok; MH-szintű egységes nyilvántartások vezetése; az egységes LIR működtetése; a hadfelszerelések minőségi vizsgálata; a kiadáshoz tartozó speciális javítás, üzembe helyezés; javítások, technikai kiszolgálások, karbantartás, konzerválás; szállítás; kodifikáció.

A korlátozott erőforrások miatt a nemzetgazdaság, a polgári szolgáltatások fokozott igénybevételével számolunk a jövőben minden olyan területen, ahol az gazdaságos, nem veszélyeztetni a katonai feladatokat és a készenléti eléréséig a polgári életből biztosítható.

A logisztikai vezetési rendszert egyre jobban közelíteni szükséges a művelési logisztikai vezetés rendszeréhez, amelynek első lépéseként a LOGREP-rendszert egy szárazföldi és egy légierős katonai szervezetnél, az MH Összhaderőnemi Parancsnokságon és a HVK Logisztikai Csoportfőnökségen célszerű kísérleti jelleggel bevezetni. A rendszer működése esetén céltalanná válik az „M” anyagi-technikai harcértékjelentés, állandóan lehívható a megfelelő frissítések elvégzése után a katonai szervezetek technikaeszköz-feltöltöttsége, azok jellemzői és az elrendelt csapatkészletek, központi készletek helyzete.

A LOGREP-rendszer bevezetésének alapja a létrehozáshoz szükséges MH-szintű adatbázis, amelynek a következőket kell tartalmaznia:

Az MH katonai szervezetei személyi állománytáblái alegységenként, állomány-kategória szerinti létszámában.

Az MH katonai szervezetei technikai állománytáblái alegységenként, típus szerinti darabszámában.

Az MH katonai szervezetei technikai adataira (eszköz hossza, szélessége, magassága, tömege [öntömeg, össztömeg]).

Az MH technikai eszközeinek fogyasztási normái.

Azon eszközöknél, amelyek szállításra alkalmasak: a rakomány tömege, terjedelme, korlátok.

A LOGREP bevezetéséhez szükséges munka elkezdésével várhatóan a közeljövőben már lesznek olyan katonai szervezetek, amelyek kötelezően használják a művelési logisztikai vezetési rendszer részét képező logisztikai jelentési rendszert.

Nyilvánvaló, hogy a logisztikai támogatási rendszer korszerűsítéséhez az alábbi kérdések eldöntése, a szükséges döntések meghozatala elengedhetetlen (a teljesség igénye nélkül):

1. Milyen szervezeti elemek integrálhatók az MH Központi Logisztikai Bázisba? (HM FHH, MH ÖHP, MH LEK, MH VEK, MH KKK, MH 64. Boconádi Szabó József Logisztikai Ezred).

2. Az MH KLB lépcsőzetes megalkotása a szervezetek racionalizálásával (katonai szervezetek támogatása) párhuzamosan történjen-e?

3. Az MH KLB az MH LEK bázisán (MH LEK szakmai megerősítése) jöjjön-e létre?

4. Az egészségügyi anyaggazdálkodás beillesztése az MH gazdálkodási rendszerébe az MH Honvédkórház létrehozását követő második, harmadik évben (MH KLB alárendelt raktárbázisa kell legyen?).

5. Missziós Pool létrehozása a műveletek érdekében (békehiány csökkentése?).

6. Javítózászlóalj létrehozása a logisztikai ezred szervezetében a 2021. évi hadrend működtetése érdekében (?).

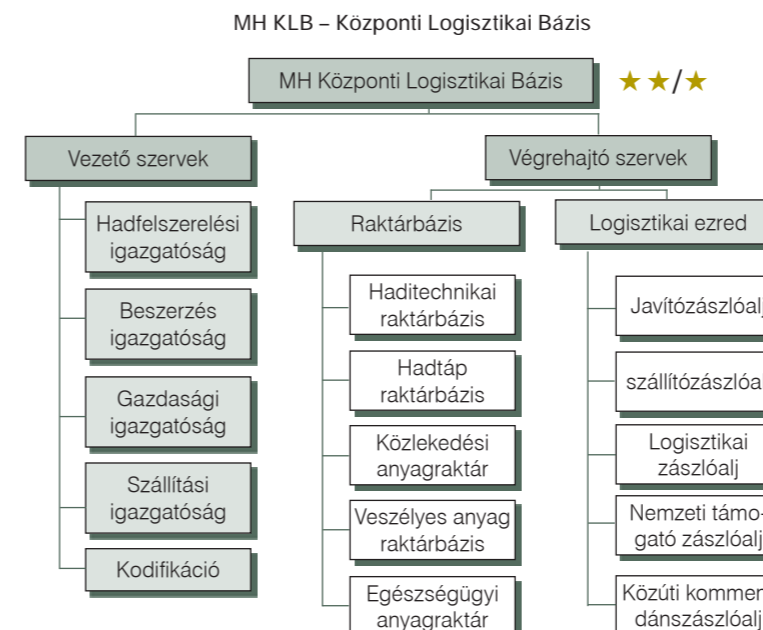
7. A LOGREP bevezetése, a művelési jelentési rendszerek alkalmazása (pl. hiány-, feleslegjelentés).

8. A LOGREP-jelentések integrálása az MH KFR rendszerébe (?).

Ma már elmondható, hogy a logisztikai rendszer korszerűsítése az új vezetési struktúra (Honvéd Vezérkar csoportfőnökségeinek létrehozása) kialakításával megkezdődött, amelynek részeként a HVK Logisztikai Csoportfőnökség elkezdte és az érintett szervezetekkel együttműködésben végzi a készenléti fenntartás és -fokozás logisztikai tevékeni átdolgozását, a készletképzés és készletlépcsőzés alapját képező normarendszer felülvizsgálatát. Folyik az inkurrencia-raktárak csökkentése, a békeszabályozó átdolgozása (és egy „gyűjteményben” történő megjelenítése) a művelési területen történő alkalmazhatóság érdekében, a központi hadművelési készlet(ek) megalkotása, a missziós logisztikai támogatási feladatok szabályozása, a nemzeti támogató rendszer átalakítása.

A központi raktárak széttagolt elhelyezésének megszüntetésével, a racionalizálási feladatok végrehajtásával megteremthető egy korszerű logisztikai bázis alapja, amelynek működése hatékonyabb és olcsóbb a jelenlegi rendszernél. Képességei alkalmassá teszik a szükséges logisztikai csoportosítások felvételére az országhatáron belüli és kívüli feladatok ellátása érdekében.

A meglévő „javítókapacitások” átalakításával a jövő hadrendjéhez szükséges javítóképeségek létrehozhatók, a beszerzési rendszer decentralizálásával a katonai szervezetek hatékonyabban gazdálkodhatnak, és megint megjelenhet a parancsnoki felelősség a katonai szervezetek logisztikai ellátása területén is.

Kovács Tamás százados:

A ZÁSZLÓALJHARCCSOPORT HARCÁLLÁSPONTJÁNAK KIÉPÍTÉSE ÉS MŰKÖDÉSE

Folyóiratunk 5. számában a zászlóalj vezetési pontok rendszeréről, típusairól és feladatairól olvashattunk átfogó elemzést Nagy Jenő őrnagy tollából. Jelen írásunk szerzője a lövészászlóalj-parancsnok konkrét tapasztalataival egészíti ki a leírtakat.

A háborúk története során a seregek vezetésének mindig nagy befolyása volt a végső győzelemre. A hadtudomány fejlődésével, a tapasztalatok feldolgozásával a parancsnokok egyre magasabb fokon foglalkoztak a katonai vezetés elméletével és gyakorlatával. A katonai vezetés napjainkra sok országban önálló tudományterületté fejlődött, amelynek jelentőségét, fontosságát korszakunk háborúi igazolják.

Csapat szinten alapvetően az operatív vezetés dominál, amely részletesen meghatározza a feladatokat, előkészíti, folyamatosan nyomon követi, ellenőrzi a végrehajtást, és konkrét utasításokat, parancsokat ad ki. Ez a vezetési stílus nagyon sokrétű tudást, ismeretet követel az alegység- és egységparancsnoktól. Az alegységek harci vezetése csak jól szervezett, minden oldalú biztosítás megléte mellett működik hatékonyan. A törzsek felkészültsége, összszokottsága, munkabírása a másik fontos tényezője a sikernek. Abban az esetben, ha a döntéshozatal, a parancsnoki munka nem megfelelő, nincs olyan parancsnok, aki ezeket a hiányosságokat egy személyben orvosolni tudná. Tehát a siker egyrészt függ a törzs képzettségétől, szakmai tapasztalatától, másrészt a munkájukat kiszolgáló, kommunikációs

CÉLRA TARTÁS!

és más rendszereket működtető alegységek eredményességétől. A harc vezetése csapatmunka, amelyet a kötelék parancsnoka vezet!

A szervezeti átalakulások – az állománytábla módosulása, illetve a feladatok változása – miatt szükségessé vált a zászlóalj vezetésének átszervezése. Ennek egyik alapvető feltétele a zászlóalj vezetésképtességének megőrzése. A zászlóalj vezetése a zászlóalj-harcállásponton (harcálláspontokon) történik. A jelenlegi állománytábla technikai és személyi feltételei egy fő harcálláspont (továbbiakban: FHÁP) és egy előretolt harcálláspont (továbbiakban: EVP) egyidejű telepítését teszik lehetővé.

biakban: EVP) egyidejű telepítését teszik lehetővé.

AZ ELŐRETOLT VEZETÉSI PONT RENDELTELTÉSE, FELADATAI

Az EVP a FHÁP eleme és ebből különül ki, amennyiben azt a harctevékenység megköveteli. Az EVP a fő harcterületen lévő tevékenységet közvetlenül irányító harcrendi elem. Általában a parancsnoki harcjárműből és a parancsnoki vezetési csoportba beosztott személyek járműveiből áll. Közvetlenül a műveletekben részt vevő alegységek közelében helyezkedik el, ahonnan képes összehangolni az alegységek tevékenységét. Alapvetően a mozgékony és az operativitás jellemzi.

A FŐ HARCÁLLÁSPONT RENDELTELTÉSE, FELADATAI

A fő harcálláspont legfontosabb feladata, hogy segítse a parancsnok munkáját a harc vezetésében. Emellett még tervezi és szervezi a harc feladat következő fázisát, vezeti és koordinálja az aktuális tevékenységet, információkat gyűjt, aktuális jelentéseket készít, illetve időben kiadja a zászlóalj alegységeit érintő intézkedéseket, parancsokat.

A FHÁP magában foglalja a zászlóalj törzs részlegeit, a tüztámogató csoportot, a megerősítő alegységek összekötőit, illetve az EVP állományát. Telepítésénél elsődlegesen a híradás, a megközelíthetőség és a túlélés feltételeit kell figyelembe venni.

LÖVÉSZKATONÁK GYAKORLATON

NATO CREVAL-FELKÉSZÜLÉS

Az MH 5. Bocskai István Lövészdandár 39. Lövészszázalójának NATO CREVAL megmértetésére 2010 szeptemberében került sor. Az alegység erre a feladatra fél évvel korábban kezdte meg a felkészülést. A zászlóalj vezetésének megszervezése igen nagy feladatot rótt a zászlóalj törzsre, illetve a törzstámogató századra. A legnagyobb kihívást talán az jelentette, hogy a zászlóalj törzs létszámának növekedése, az új modulalegységek (CIMIC, PSYOPS) megjelenése új munkahelyek előkészítését követelte meg. Azzal szembesült a zászlóalj, hogy 74 fős törzsét 70 fős törzstámogató századnak kellene kiszolgáltatni.

További nehézségként jelentkezett, hogy a felújított technikai eszközöket csak a gyakorlat alatt kapta meg az alegység. A harmadik és talán a legnagyobb nehézséget a híradás okozta. A sokféle híradóeszköz (R-173, R-111, R-130, MRR, Harris) összehangolása, illetve a hárty MRR rádiók minimális hatótávolsága igen sok gondot okozott a vezetés stabil fenntartásában.

A FŐ HARCÁLLÁSPONT TELEPÍTÉSE ÉS MŰKÖDTETÉSE

Legfőbb feladat a zászlóalj törzs munkafeltételeinek megteremtése volt. A feladathoz két URAL-4320 alvázon elhelyezett törzsbusz áll rendelkezésre. A törzsbuszok felépítménye és a kitelepíthető sátrai jó néhány változatot tettek lehetővé. A többszöri próbálkozás után a legmegfelelőbb opció a törzsbuszok két külön elemként történő kezelése maradt, amelyek 69M sátorral lettek összekötve. Ennek annyi a gyakorlati haszna, hogy a harcvezető rész (továbbiakban TOC – Tactical Operation Center) és a tervező részleg külön-külön is telepíthető, illetve bontható, tehát a vezetésből a zászlóalj legfontosabb része, a TOC minél kevesebb időre „esik ki”. Ez azt jelentette, hogy a zászlóalj FHÁP két lépcsőben települt át szükség esetén.

Az első lépcsőt a TOC a szükséges híradó eszközök (2 pk-2 MBg-270, R-142 rádióállomás, a zászlóaljparancsnok-helyettes vezetési pontja) a törzsszázad kiszolgáló (forgalomszabályzó részleg, vezetéstámogató raj elemei, áramforrás-üzemeltető részleg), illetve biztosító elemei (egy lövészraj) alkották. A fel-

adat vétele után a törzstámogató század ezen elemek bontását kezdte meg teljes létszámmal. A bontás 15–25 percet vett igénybe, és a telepítés sem haladta meg a 30 percet. Ez azt jelentette, hogy egy tíz kilométeres biztosított menet után a zászlóalj TOC legrosszabb esetben is 90 perc után vezetésképes tudott lenni. Második lépcsőben a törzstámogató század parancsnokhelyettesének vezetésével megkezdtek a visszamaradt időigényesebben telepíthető, illetve bontható technikai eszközök (rádiórelé-állomás, pihenősátrak, a tervező részleg, a parancsnok-közvetlenek munkahelyei és a védművek) átcsoportosítását egy menetoszlopban. Ez a menetoszlop hozzávetőlegesen 30-50 perccel az 1. oszlop után érkezett be az új FHÁP területére.

A telepítés után a harcálláspontot a törzstámogató század 2 váltásban üzemeltette. A váltásokat 3 órára tervezte a század vezénylőszázalója, és a szolgálatok koordinálását is ő végezte. A század a harcálláspont biztosítására egy lövészszakaszt kapott megerősítésként, amelyet a század parancsnoka a következőképpen osztott el. Egy raj az EVP-t biztosította, míg a megmaradt 2 raj FHÁP külső gyűrűjét adta 3 óras váltásokkal. A század biztosító raja a HÁP beléptető szolgálatának ellátására és a belső gyűrű biztosítására volt képes, természetesen 2 váltásban.

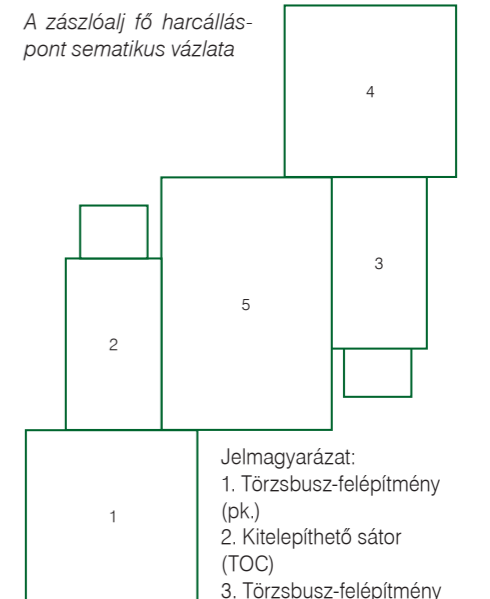
A FHÁP HÍRADÁSA

A zászlóalj vezetése döntően a híradáson múlik. Amikor a törzstámogató század hírszakasza elkezdte megszervezni a híradást, sok problémával szembesült. Ilyen volt a már említett híradó eszközök sokfélesége. Többször nehézséget okozott a modern rádiók (Harris, MRR) összehangolása a BTR-ekben és a 142-es rádióállomásban alkalmazott orosz rádiókkal. A század a modern híradó eszközöket csak a gyakorlat ideje alatt kapta meg, ezért a kezelők részéről érezhető volt némi bizonytalanság az üzemeltetés során. A legfőbb problémát viszont az jelentette, hogy nem volt elég nagy hatótávolságú rádiója a zászlóaljnak, ezért szükségmegoldásokból tudta a híradást fenntartani (pl. átjátszóállomás).

A FHÁP-on a törzstámogató század 10 hírhálóval üzemeltetett. Működött a dandárparancsnok felé két rádióháló. A dandár részlegei felé élt a harcvezető felderítő, a tüztámo-

gató és az admin háló. A zászlóalj alegységei felé is telepítették ugyanezeket a rendszereket. Valamint biztosítani kellett a digitális adatátvitelt. E rendszerek üzemeltetése teljesen felemésztette a hírszakasz kapacitását, így néhány alkalommal a törzsszakaszból kellett átcsoportosítani kezelőket.

A zászlóalj fő harcálláspont sematikus vázlata

- Jelmagyarázat:
 1. Törzsbusz-felépítmény (pk.)
 2. Kitelepíthető sátor (TOC)
 3. Törzsbusz-felépítmény (TÖF)
 4. Kitelepíthető sátor (tervező részleg)
 5. Összekötő sátor 69M (pk. közvetlenek munkahelyei)

ELŐRETOLT VEZETÉSI PONT FELÉPÍTÉSE

Az EVP az a harcrendi elem, amely közvetlenül az alegységek mögött helyezkedik el, és irányítja a harctevékenységet. Általában a parancsnok harcjárművéből, a tüztámogató harcjárműből, a biztosító harcjárműből és a rádiós gépjárműből áll. Az EVP alaphelyzetben a FHÁP eleme. Telepítése, mivel a vezetés harcjárműveken történik, szinte csak a hírrendszer kiépítésén és a biztosítás meglétének múlik. Ez a feladat egy kiképzett állománynak 15–20 perc. A hírrendszere teljesen megegyezik a FHÁP hírrendszerével, mivel a FHÁP áttelepülésekor az EVP a vezető harcrendi elem. Az EVP biztosítását egy lövészraj végzi 2 váltásban, amely szolgálat vezényléséért az EVP-n a zászlóaljparancsnok biztosítását végző törzsszakasz parancsnoka a felelős.

*

A vezetési pontokkal szemben támasztott alapkövetelmény az alárendelt vezetésének megvalósítása. Ennek teljesítésére a vezetési pontokon meghatározott számú, különböző beosztású szolgálati személy tartózkodik, akiket korszerű vezetéstechnikai eszközökkel kell ellátni. Annak érdekében, hogy a vezetési pontok maradéktalanul megfeleljenek rendelkezésüknek, meghatározott követelményeknek kell eleget tenniük. Ezek közül a legfontosabb a mozgékony, a korszerűség, az operativitás, a folyamatos működőképesség, a védelem és a komfortosság. A vezetési pontok lépcsőzetes elosztása nagymértékben növeli a mozgékony, a védelem, a nagyobb esélyt ad a túlélésre. Természetesen a zászlóalj feladatrendszerében bekövetkező gyakori változások megkövetelik a vezetés megszervezését a nem háborús műveletekben is.

MUNKA A VEZETÉSI PONTON

A Kínai Népköztársaság honvédségének zászlója

említett, amikor az államfők üdvözölték a Srí Lankán bekövetkezett fegyvernyugvást, amely lezárta a szigetországban több évtizede folyó belső fegyveres konfliktust. A csúcstalálkozón a *dialógus-partnerországok* sorába beválasztották az első két államot: Fehéroroszországot, illetve a már említett Srí Lankát.

A szakminiszterek találkozóin még két fontos nemzetközi szerződést fogadtak el 2009-ben. Az egyik a *Közös kezdeményezés a multilaterális gazdasági együttműködés növelésére, a globális pénzügyi-gazdasági válság következményeinek felszámolására és a további gazdasági fejlődés biztosítására a Sanghaji Együttműködési Szervezet tagállamai között*, a másik pedig a *Közös nyilatkozat a fertőző betegségek elleni harcról a Sanghaji Együttműködési Szervezet régiójában*. Az utóbbi dokumentumban – amely jól példázza az együttműködés sokoldalúságát – a SESZ tagállamainak egészségügygel foglalkozó miniszterei szükségesnek találták a kölcsönösen előnyös együttműködés kialakításának megkezdését a fertőző betegségek elleni harcban.

A Kínai Népköztársaság honvédségének zászlója

A 2010. évi, taskenti csúcstalálkozó kiemelkedő jelentőségű eseménye volt, hogy a Sanghaji Együttműködési Szervezet és az Egyesült Nemzetek Szervezete aláírta a *Közös nyilatkozat az együttműködésről* megnevezésű dokumentumot, melyet az ENSZ Közgyűlése még 2009. december 18-án egyhangúlag fogadott el. Ez a nyilatkozat az alábbiakat tartalmazza:

- mind az Egyesült Nemzetek Szervezete, mind a Sanghaji Együttműködési Szervezet főtítkára egyetértettek abban, hogy a nemzetközi béke és biztonság legfőbb letéteményese az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa, az ENSZ alapokmányával összhangban;
- a további együttműködés legfőbb célja, hogy a jövőben felmerülő fenyegetéseket és kihívásokat a nemzetközi közösség különböző intézményei közösen oldják meg. A szerződő felek aláhúzták, hogy a nemzetközi békét és biztonságot a következő területeken kell biztosítani: konfliktusmegelőzés és -kezelés, harc a terrorizmus ellen, a tömegpusztító fegyverek proliferációjának megakadályozása, a határokon átnyúló bűnözés, ezen belül az illegális kábítószer- és fegyvercsempészet elleni harc;
- a fenntartható gazdasági, kulturális, társadalmi és humanitárius fejlődés előmozdítása;

- a szervezetek közötti kölcsönös támogatás a közös érdeklődési területeken.

2010. április 23-án Taskentben üléseztek a Sanghaji Együttműködési Szervezet tagállamainak biztonságért felelős miniszterei. Az összefüvetelen a részvevők megvitatták a térség biztonságával és stabilitásával kapcsolatos aktuális álláspontokat, és a szokásos témák – a terrorizmus és az illegális kábítószer-csempészet – mellett első alkalommal beemelték a napirend témái közé az internetes terrorizmust is.

Kazahsztán fővárosában, Asztanában gyűltek össze a Sanghaji Együttműködési Szervezet tagállamainak vezetői 2011. június 14-én. A tanácskozás legfontosabb témái a regionális biztonság megteremtése, a kábítószer-kereskedelem elleni küzdelem, az afganisztáni helyzet, valamint a gazdasági kap-

csolatok szorosabbra fűzésének lehetőségei voltak. A szervezet megalakításának tizedik évfordulója alkalmából megrendezett találkozóon megfigyelőként jelen voltak India, Irán, Mongólia és Pakisztán képviselői.

A felek elfogadták az *Asztanai nyilatkozatot*, amelyben elégedettségüket fejezték ki az eddig elért eredményekkel, továbbá kijelölték a fejlődés kívánatos irányvonalait. Külön foglalkoztak az észak-afrikai helyzettel, felhívva a nemzetközi közösség figyelmét, hogy a mielőbbi megoldás elősegítése érdekében tegyenek meg minden szükséges intézkedést a nemzetközi joggal és az ENSZ Biztonsági Tanácsának határozataival összhangban.

A nyilatkozat ismételten elítélően szól az Egyesült Államok által tervezett rakétavédelmi rendszerről: „Az egyoldalú és ellenőrizetlen rakétavédelmi képességek kiépítése egy adott állam, vagy államok egy csoportja által sérti a stratégiai stabilitást, illetve a nemzetközi biztonságot egyaránt”.

A csúcstalálkozó eredményeként dinamikusan javulhatnak a gazdasági és pénzügyi kapcsolatok a térségben. Közös projekteket helyeztek kilátásba a közlekedés, a kommunikációs infrastruktúra, a mezőgazdaság, az energiatakarékos technológiák, a kereskedelem, valamint a turizmus területén.

Afganisztán kapcsán a szervezet elkötelezte magát egy független, semleges, békés és prosperáló állam megteremtése mellett, továbbí segítséget helyezve kilátásba társadalmi és gazdasági téren.

A tagállamok kiemelt figyelmet kívánnak fordítani a jövőben a terrorizmus, a szeparatizmus, az extrémizmus, a nemzetközi bűnözés és a kábítószer-kereskedelem elleni harcra. Új célként megjelent továbbá az információs biztonság megteremtésének igénye.

A kommuniké értelmében a következő ülésre Kínában kerül sor 2012-ben, amikor Peking fogja betölteni az elnöki tisztséget.

A TAGÁLLAMOK KÖZÖTTI BIZTONSÁGI-KATONAI EGYÜTTMŰKÖDÉS ALAKULÁSA

2001. június 15-én Sanghajban a megalakítása mellett döntöttek egy másik fontos dokumentum, mégpedig a *„Sanghaji szerződés a terrorizmus, szeparatizmus és extrémizmus elleni harcról”* címet viselő egyezmény elfogadásáról is. Célszerűnek látszik a szerződés legfontosabb megállapításainak bemutatása, hogy olvasóink tisztábban lássák a szervezet céljait, alapelveit, valamint a terrorizmushoz, szeparatizmushoz és a szélsőséges mozgalmakhoz való viszonyát.

A dokumentum mindenekelőtt meghatározza a „három gonosz erőnek” titulált kategóriát, amellyel a tagállamoknak számolniuk kell:

- a *terrorizmus*: az a jelenség, amelynek során bizonyos személyek vagy csoportok erőszakot alkalmaznak, hogy a polgári lakosságot megfélemlítsék, rettegést váltsanak ki, így kényszerítve a hivatalos hatóságokat vagy nemzetközi szervezeteket bizonyos intézkedések megtételére (illetve meg nem tételére). Ezen belül halálos vagy súlyos sérüléssel járó cselekményt követnek el, vagy súlyos anyagi kárt idéznek elő. Terrorista cselekménynek minősül a végrehajtásuk mellett még ezen események szervezése, tervezése és segítése.

- a *szeparatizmus*: minden olyan cselekmény, melynek keretében bizonyos csoportok arra törekszenek, hogy erőszakkal megtörjék egy ország területi integritását, önkényesen elszakítsák valamely területeit, felbomlasszanak egy országot. Szeparatista cselekménynek minősül továbbá hasonló akciók tervezése, előkészítése.

- a *extrémizmus* (szélsőségesség): a hatalom megszerzésére vagy megtartására irányuló szervezett erőszakos cselekmények, az állam alkotmányos rendjének erőszakos megdöntése, törvényellenes (illegális) fegyveres csoportokban való részvétel.

A szerződő feleknek – egyetértésben ezzel az egyezménnyel, illetve hasonló nemzetközi szerződésekkel, és tekintettel a nemzeti törvényhozásokra – együtt kell működniük a szerződés címében meghatározott cselekmények megelőzésében, felderítésében, elfojtásában és felszámolásában.

Az együttműködés és a kölcsönös támogatás konkrét területei:

- információcsere a tagállamok hírszerző és biztonsági intézményei között;
- azon jogszabályok egyeztetett végrehajtása, amelyekkel megelőzhető, felderíthető és megakadályozható a terrorista, szeparatista és/vagy extrémista szervezetek pénzügyi finanszírozása, hadianyagokkal történő ellátása.

Az egyezmény meghatározza azt a listát, amely tartalmazza, hogy a tagállamok illetékes hatóságai mely területeken kötelesek információcserét folytatni. Egyidejűleg tiltja a terrorista, szeparatista és szélsőséges csoportoknak és magánszemélyeknek a mérgező, robbanó-, radioaktív anyagok, robbanószerkezetek, lőfegyverek, lőszerek, nukleáris, biológiai vagy egyéb tömegpusztító fegyverek előállítását, beszerzését, tárolását, szállítását, eladását és felhasználását.

A szerződés kimondja, hogy a Regionális Terroristaellenes Központ Biskekben, a kirgiz fővárosban található.

Ezen egyezmény nem korlátozhatja az aláíró tagállamokat más nemzetközi szerződésekhez való csatlakozásában, nem mondhat ellent az addig megkötött nemzetközi szerződések céljainak és feladatainak.

A Sanghaji Együttműködési Szervezet szívesen hivatkozik arra, hogy már a 2001. szeptember 11-én lezajlott New York-i illetve washingtoni terrortámadások előtt, 2001. június 15-én meghirdette a terrorizmus, szeparatizmus és extrémizmus elleni harcot. Terrorista szervezetnek nyilvánították – többek között – az Üzbegisztáni Iszlám Mozgalmat vagy a kínaiak által szeparatistának tekintett ujjur mozgalmakat, amelyek, az önálló Kelet-Turkesztánt létrehozva, elszakadásra törekszenek a Kínai Népköztársaságtól.

2003. augusztus 6–12. között rendezték meg – két részletben – a Sanghaji Együttműködési Szervezet *Együttműködés–2003* elnevezésű, többnemzeti katonai gyakorlatát (az elsőt ebben a kategóriában). Az első szakasz Kazahsztánban zajlott le. Olyan feladatokat hajtottak végre a kazahsztáni és kínai közös határszakasz térségében, mint közös törzsvezetési gyakorlatok, közös csapatgyakorlatok, utasszállító repülőgép szimulált elfoglalása „terroristák” által, és az utasok kiszabadítása. A gyakorlaton a részt vevő erőket a kazah

szárazföldi és légierő csapatai, kirgiz, valamint orosz alegységek képezték. A gyakorlat második része a Kínai Népköztársaság területén zajlott, azon a kínai szárazföldi haderő egységei vettek részt, illetve egyetlen külföldi erőként a kirgiz különleges erők egy csoportja. A tagállamok katonai vezetői pozitív tapasztalatokat szereztek, és megállapodtak, hogy minden második évben tartanak ezekhez hasonló katonai gyakorlatokat.

2003 végére – legalábbis a deklaráció szintjén – elérte működőképességét a Regionális Terrorista-ellenes Központ. Kirgizisztán azonban időközben felmondta a megállapodást, így aztán 2004. június 11-én Taskentben kezdte meg hivatalosan is működését a központ, amelynek elsődleges feladatai közé tartozik:

- az együttműködés biztosítása a tagállamok kompetens állami intézményei és azon nemzetközi szervezetek között, amelyek szintén a terrorizmus, a szeparatizmus és az extrémizmus elleni harccal foglalkoznak;
- részvétel a terrorizmussal, szeparatizmussal és extrémizmussal kapcsolatos nemzetközi jogi dokumentumok közös megfogalmazásában;
- részvétel a tagállamok közös hadgyakorlatainak előkészítésében és megtartásában;
- a terrorizmus, szeparatizmus és extrémizmus elleni felderítő műveletek végrehajtása;
- információk gyűjtése és elemzése, egy adatbank létrehozása és folyamatos feltöltése;
- az információcsere támogatása a tagállamok között a terrorizmus, szeparatizmus és extrémizmus elleni harc tárgykörében.

A Regionális Terroristaellenes Központ tevékenységét a Sanghaji Együttműködési Szervezet alapokmányával, a *Sanghaji szerződés a terrorizmus, szeparatizmus és extrémizmus elleni harcról* és az *Egyezmény a Regionális Terrorista-ellenes Központról* dokumentumokkal összhangban hajtja végre.

A következő közös terroristaellenes gyakorlatra Üzbegisztánban került sor, 2006. május 5. és 9. között. Itt a Sanghaji Együtt-

működési Szervezet hat tagállamának különleges műveleti egységei vettek részt, a gyakorlat célja pedig az országok haderői közötti interoperabilitás fejlesztése volt. Különböző különleges műveleti feladatokat kellett megoldaniuk, mint például: terroristák felkutatása és megsemmisítése, túszerhadítás művelet. Mind a hat tagország magas rangú képviselői jelen voltak a gyakorlaton, valamint a megfigyelő országok közül India, Irán és Pakisztán is képviseltette magát.

A SZERVEZET A NEMZETKÖZI ÉLET FONTOS SZEREPLŐJÉVÉ VÁLT

Fogalmazzuk meg a legfontosabb következtéseket. Mindenekelőtt megállapíthatjuk, hogy egy – kezdetben a közvéleményben kevés érdeklődést kiváltó – államközi szerződés, a Sanghaji Ötök elnevezésű szervezet megalakulása 1996-ban elindította a részes államokat a szoros, sokoldalú együttműködés felé. Ez a folyamat a szélesen értelmezett közép-ázsiai térség államai között játszódott le. A 2001 óta Sanghaji Együttműködési Szervezet nevet viselő intézmény ma már a nemzetközi élet megkerülhetetlen szereplői közé tartozik, olyan gazdasági, biztonsági, politikai szervezette nőtte ki magát, mely megfelel a 21. század kihívásainak és követelményeinek.

Jelen tanulmány szerzői kiemelkedő jelentőségűnek tartják, hogy a SESZ fórumot biztosít a két atomhatalom, a Kínai Népköztársaság és az Oroszországi Föderáció közötti konzultációk, véleményegyeztetés, együttműködés, bizalom-erősítés számára. Különösen jelentős ez a kapcsolat annak fényében, hogy a két szomszéd ország között 1969-ben fegyveres konfliktussá eszkalálódó határincidens alakult ki, illetve a két regionális hatalom között vannak vagy kialakulhatnak objektív érdekütközések.

Elsősorban nyugati elemzők rámutatnak arra, hogy a Sanghaji Együttműködési Szervezet minden további nélkül tekinthető olyan fórumnak is, amelynek keretében Kína és Oroszország közös erőfeszítéseket tesznek bármely harmadik erő (Egyesült Államok, NATO) pozí-

ciószerzésének megakadályozására a szélesen értelmezett közép-ázsiai térségben. Az érvelésnek nem mond ellent, hogy a tagállamok mindig gondosan ügyelnek arra, hogy a SESZ ne tűnhesen túlságosan Amerika-ellenesnek.

További jellegzetessége a Sanghaji Együttműködési Szervezetnek, hogy az idők során a tagállamok egyre komplexebben értelmezték a biztonság fogalmát. Az első években a katonai tényezőt majdnem kizárólagos prioritásként tekintették, és a bizalomerosztó lépések is elsősorban a fegyveres erők vonatkozásában jelentkeztek. A későbbiekben a tagállamok egyre inkább a biztonság kibővített értelmezését tették magukévá, bevonva a fogalomkörbe a gazdasági biztonságot (ezen belül az energiaellátás biztonságát), a kábítószer-kereskedelem vagy az illegális migráció kérdését, az információbiztonságot és a járványügyi biztonságot stb. Fentieknek megfelelően az együttműködés új meg új területei kerültek a figyelem előterébe, például a gazdasági, pénzügyi, energetikai, kereskedelmi, egészségügyi, belügyi témák.

A Sanghaji Együttműködési Szervezet tagállamai mindig hangsúlyozzák, hogy nem törekszenek egy kifejezetten katonai tömb kialakítására, katonai eszközökkel csupán a „három gonosz erő” (a terrorizmus, a szeparatizmus és az extrémizmus) ellen kívánnak fellépni. A SESZ tízéves (vagy 1996-tól számítva tizenöt éves) fennállása alatt mindössze hat többnemzeti katonai gyakorlatot bonyolítottak le, többségében kifejezetten terrorizmusellenes tartalommal.

Ha figyelembe vesszük, hogy a tagállamok az emberiség számottevő hányadát képviselik, hogy a világ energiahordozókkal történő ellátásában nem elhanyagolható szerepük van, hogy gazdaságilag igen dinamikusan fejlődő országokról van szó, továbbá hogy a nukleáris fegyverrel rendelkező államok fele így vagy úgy kapcsolódik a szervezethez, elfogadhatjuk a tanulmány elején megfogalmazott állítást: a Sanghaji Együttműködési Szervezet rászolgál a nagyobb figyelemre a magyar közvélemény részéről is. ■

^[1] Laczkovich Gergő a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem doktorandusza, Nagy László ugyanezen intézmény egyetemi tanára

^[2] Lásd – többek között – Népszabadság, 1996. április 27.

^[3] Ily módon a közép-ázsiai térség öt államából (az öt volt szovjet köztársaságból) négy vált a szervezet tagjává. Türkmenisztán – némileg nehezen magyarázható módon – kimaradt ebből a szervezkedésből, és mindmáig nem csatlakozott a szervezethez.

^[4] A jelenlegi főtítkár a kirgiz Muratbek Imanalijev, aki 2010. január elsejétől tölti be ezt a pozíciót.

^[5] Rozoff, Rick: Shanghai Cooperation Organization: representing half of humanity. http://www.opednews.com/articles/Shanghai-Cooperation-Organ-by-Rick-Rozoff-090522-591.html Letöltés ideje: 2010. február 7.

^[6] People's Daily Online: SCO, Afghanistan need to deepen cooperation, secretary general. http://english.people.com.cn/90001/90777/6245785.html Letöltés ideje: 2010. február 7.

^[7] http://www.undemocracy.com/A-RES-52-38/page_29 Letöltés ideje: 2010. február 8.

^[8] Többek között: Népszabadság, 2007. augusztus 16, 17, 18.

^[9] Vass György: Haditechnikai fejlesztések és azok lehetséges hatása a nemzetközi biztonságra. http://www.hm.gov.hu/hirek/kiadvanyok/uj_honvedsegi_szemle/haditechnikai_fejlesztések Letöltés ideje: 2010. február 8.

^[10] Fehéroroszország vagy más néven Belarusz áttételes „csatlakozása” a SESZ-hez jó példa a nem ázsiai országok bevonására az együttműködésbe. Egyébként az EBESZ-nek is vannak nem európai tagállamai, éppen a közép-ázsiai országok „személyében”.

^[11] http://www.sectsko.org/EN/Yolder.asp Letöltés ideje: 2010. április 6.

^[12] Letöltés ideje: 2010. február 10, https://www.unodc.org/tldb/pdf/Shanghai%20Convention%20on%20Combating%20Terrorism_English.doc

^[13] http://www.fmprc.gov.cn/eng/topics/sco/t57970.htm Letöltés ideje: 2010. február 12.

^[14] TOLIPOV, Farkhod: Central Asia in the Shanghai Cooperation Organization. China-Eurasia Forum, 2004. január, 6–10. oldal.

^[15] McDermott, Roger: Shanghai Cooperation Organization Takes Significant Step Towards Viability. http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav090503b.shtml Letöltés ideje: 2010. február 10.

^[16] McDermott, Roger: Shanghai Cooperation Organization Takes Significant Step Towards Viability. http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav090503b.shtml Letöltés ideje: 2010. február 10.

^[17] McDermott, Roger: Uzbekistan hosts SCO Anti-Terrorist drill. http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=31474 Letöltés ideje: 2010. február 12.

Róth Zoltán alezredes:

A KIKÉPZÉS RENDSZERSZEMLÉLETE – A KIKÉPZÉS RENDSZERE

Azok a problémák, melyekkel napjainkban a kiképzésért felelős szakembereknek szembe kell nézniük, meg kell küzdeniük, nemhogy csökkենnének, hanem inkább sokasodnak. A kiképzésre fordítható idő egyre „rövidülő” erőforrás, pedig évről évre többre lenne szükség belőle. Az egyre komplexebb és korszerűbb felszerelés, a küldetések, műveletek és feladatok sokszínűsége (full spectrum of operations/conflicts – a műveletek/konfliktusok teljes spektruma), a gyakran változó technikák, taktikák és eljárások (Tactics, Techniques, Procedures – TTPs) újabb kihívásokat jelentenek a katonák, köztük a kiképzéssel foglalkozók számára.

ÚJ TÍPUSÚ MEGKÖZELÍTÉS

Új módszerek, médiumok jelennek meg a szakmai felkészítés alapját képező „tananyag” közvetítésében, egyre realisztikusabb szimulációk és szimulátorok terjednek el a „tanítási/tanulási” környezet megjelenítésében, ami változást és változtatást követel személytől és szervezettől egyaránt. A gazdasági világválság, az ország, a társadalom gazdasági teherbíró képessége egyre nagyobb kihívás elé állítja a haderőt, egyre fontosabbá válik és hangsúlyozottabb szerepet kap a rendelkezésre álló erőforrásokkal való racionális gazdálkodás, a kompromisszumkeresés a kiképzés hatékonysága és költsége között.

Olyan felfogásra, szemléletre, rendszerre van szükség a kiképzés terén is, amely a leg-

hatékonyabb kiképzést a legalacsonyabb költségeken biztosítja. A kiképzés rendszerszemlélete (Systems Approach to Training – SAT) egy logikus kiképzési szemléletmód, amely biztosítja a tervezett célok eléréséhez szükséges erőforrások gazdaságos felhasználását. A kiképzésért felelős személy a „kiképzési helyzet” tisztázása során – az egyéni és a kötetlék- kiképzési célok meghatározása érdekében – elemzi a kiképzendő által végrehajtandó feladatokat, a szükséges és rendelkezésre álló erőforrásokat, a kiképzendő aktuális kiképzési szintjét.

Írásomban egy olyan logikus rendszerről szeretnék átfogó leírást közreadni, melynek segítségével a kiképzésért felelős személy kidolgozhatja és folyamatosan felülvizsgálhat-

ja, módosíthatja a kiképzési célok eléréséhez szükséges kiképzési programot. A kiképzés rendszerszemlélete brit „találmány”, melyet az amerikai és a kanadai hadsereg is átvett már, és napjainkban egyre több NATO-dokumentumban is megtalálható referenciaként (pld. Bi-SC Exercise Directive 75-3).

A „receptek” és magyarázatok önmagukban azonban még nem biztosítanak hatékonyabb, jobb kiképzést. A kiképzésért felelős személyek szakértelme, tapasztalata, fantáziája, kezdeményező- és újítóképessége kritikus tényező a kiképzés fejlesztésében. A kiképzés rendszerszemlélete, mely a viselkedés, a tanulás, a rendszerek és a szervezeti elmélet elemeire épül, lehetőséget teremt mindazok perspektíváinak szélesítésére, akik valamilyen szinten felelősek a kiképzésért. Tényeken, bizonyosságokon alapuló döntéseket szolgáltató szokásokon és az ösztönös ráérzésen alapuló döntésekkel szemben. A józan ítélőképesség gyakorlására továbbra is szükség lesz, de immár a kiképzés rendszerszemlélete birtokában, mellyel mindez sokkal szakszerűbben, átgondoltabban, megindokoltabban és magabiztosabban tehető meg.

A RENDSZEREK RENDSZERE

Kiképzésre minden egyes katonának, katonai szervezetnek szüksége van ahhoz, hogy szakmailag felkészült lehessen a munkakör/feladatkör betöltéséhez, a meghatározott küldetések teljesítéséhez, a műveletek, feladatok sikeres, eredményes végrehajtásához (szakmai felkészítés rendszerén az oktatás, képzés, kiképzés, önképzés, tapasztalat összességét értjük – a NATO perspektívikus „állománytáblájában” az ezt a szakterületet vezető-irányító szervezetet „knowledge management” néven említik). Írásom a tekintetben ad rövid, tömör és egyszerűsített áttekintést, ahogyan a kiképzést mint a rendszerek rendszerét kezelni célszerű. Ugyanakkor nem terjed ki arra, hogy a modellen belül leírt különböző lépéseket kinek szükséges, kinek kellene végrehajtania, hiszen azokat megtehetik a különböző parancsnokságok, a kiképzésért felelős szervezetek, a csapatok vagy a kiképzési létesítmények személyi állománya is. Fontos, hogy ezeket a lépéseket meg is tegyék.

A MUNKAKÖR/FELADATKÖR ELEMZÉSE

Az idő elteltével bekövetkezhetnek olyan változások, melyek eltéréseket eredményezhetnek aközött, amire a kiképzés során kiképeztek, az oktatás során tanítottak és aközött, amit egy aktuális munkakörhöz/feladatkörhöz a

munkaköri leírásban, feladatlistában meghatároztak, vagy egy küldetés/művelet/feladat teljesítése, végrehajtása során tudni vagy teljesíteni kell. Azoknak az egyéni tapasztalata, akik a kiképzés megtervezéséért, a kiképzés irányultságára és tartalmára vonatkozó döntések meghozataláért felelősek, magától értődően korlátozott. Abban, hogy egy aktuális munkakör/feladatkör betöltése vagy egy feladat végrehajtása mivel járjon együtt, gyakran eltérő vélemények születnek, ami végül szükségtelen, felesleges vagy hiányos kiképzéshez, oktatáshoz, képzéshez vezethet bizonyos területeken. Mindez szükségessé teszi a munkakör/feladatkört kitevő részfeladatok kritikus vizsgálatát és a munkakör/feladatkör betöltésére, a feladat végrehajtására vonatkozó pontos információ begyűjtését. Ezt a folyamatot a munkakör/feladatkör elemzésének nevezzük.

Nem szabad megfeledkezni arról, hogy a munkakör/feladatkör elemzését olykor összekeverjük a kiképzési szükségletek elemzésével (Training Needs Analysis – TNA). A kiképzési szükségleteket általában akkor elemezzük, amikor hiányosságokat észlelünk a teljesítményben, a felszerelés, a doktrína vagy a szervezeti struktúra terén bekövetkezett változások miatt. Az elemzés során fontolóra kell venni minden – a műveleti hiányosságok megállapításához és ratifikálásához szükséges – alternatívát, mely úgynevezett kiképzési vagy nem kiképzési megoldásokhoz vezethet. Amikor a kiképzési megoldás az elemzés végkifejlete, akkor döntőnként kell a megosztott (distributed), a centralizált és a munkakör betöltése során végrehajtott (On the Job Training – OJT) kiképzés között. Függetlenül a kiképzés tartalmától, terjedelmétől, mindig lesz hézag a kiképzési és a műveleti teljesítmény között, és nagyon fontos, hogy ezt a kiképzési hézagot (Training Gap) pontosan felismerjük, azonosítsuk.

A munkakör/feladatkör elemzésének fő célja a munka, a feladat központi természetének és tartalmának meghatározása. A munka, a feladat vonatkozhat egyénre, egy vagy több kötetlékre, melynek során, az egyéni mellett, kollektív taktikák alkalmazására és kiképzésre van szükség. Az információt olyan területeken szükséges összegyűjteni, mint a munkakör/feladatkör rendeltetése vagy fő célkitűzései, azok a feltételek és viszonyok, melyek között a munkakör/feladatkört be kell tölteni, valamint a munkakör/feladatkört betöltő felelősségei. A munkakör/feladatkör betöltéséhez szükséges munkaköri leírást, a feladatokat, részfeladatokat listáját is ki kell dolgozni. Fontos információ az is, hogy az adott munkakör/feladatkört az egyének és kötetlékek hány százaléka tölti be, illetve lényeges a munka/feladat tartalmára és környezetére vonatkozó információ is.

A munkakör/feladatkör elemzése olyan információval kell hogy szolgáljon, melynek birtokában ésszerű döntések hozhatók az alábbiakra vonatkozóan:

- a kiképzés végrehajtásának színtere – kiképzési bázison vagy a csapatkiképzés keretein belül (a munkakör/feladatkör betöltése során végrehajtott kiképzés – OJT);
- a kiképzési prioritások meghatározása – a feladatokat az alapján hasonlítjuk össze egymással, hogy mennyire kritikus a végrehajtásuk;

- a munkakör/feladatkör teljesítéséhez szükséges – minimálisan elfogadható – szabvány szintek (szabványok) kidolgozása;
- azoknak a feladatoknak az azonosítása, amelyekre a munkakör/feladatkör betöltése során végrehajtott kiképzés (OJT) keretében legcélsezerűbb a szükséges ismeretek, jártasságok és készségek elsajátítása.

Az ilyen jellegű információ biztosításához nélkülözhetetlen az adatok gyűjtése. Ezek az adatok általában magukban foglalják a gyakoriságra, a nehézségi fokra és a feladatok fontosságára vonatkozó információkat, melyeknek birtokában eldönthető, hogy a katonának, katonáknak, kötetlékeknek mennyi időre van szüksége a feladat szabvány szintű teljesítéséhez szükséges ismeretek, jártasságok és készségek elsajátításához. Az adatok gyűjtésének módszere – a különböző tényezők függvényében (a munka természeté, a munkakör/feladatkör betöltésének földrajzi elhelyezkedése, azoknak az egyéneknek a száma, akik a munkakör/feladatkört betöltik stb.) – változó.

A munkakör/feladatkör elemzése során fontos tényező a szerepkörben, a felszerelésben vagy az eljárásokban bekövetkezett változások figyelemmel kísérése, figyelembevétele. Ezek a változások a meglévő munkakörök/feladatkörök megváltoztatását vagy újak kialakítását tehetik szükségessé. Az új munkakör/feladatkör létesítése esetén, az előre tervezett feladatok vagy azok teljesítéséhez szükséges szakmai ismeretek elemzése képezi a munkaköri leírások kidolgozásának alapját. A cél, hogy lehetővé tegyék a kiképzés szisztematikus tervezését az új felszerelés kifejlesztésével, beszerzésével párhuzamosan, illetve megteremtjük a kiképzési célok teljesítéséhez szükséges feltételeket.

A munkakör/feladatkör elemzésének elsődleges célja annak a meghatározása, amit a kiképzendőnek a munkakör/feladatkörre várakozásoknak megfelelő betöltéséhez ismernie, tudnia kell. A folyamat eredményeként az alábbi következtetések vonhatók le:

- változás a feladatok végrehajtásának módjában;
- a haderőnemen vagy a fegyvernemen/szakcsapaton belül a foglalkoztatás átszervezése;
- a toborzás, a kiválasztás és az állományba vétel követelményeinek meghatározása.

Felszerelésfejlesztés

A felszerelés fejlesztése meglehetősen nehéz, még akkor is, amikor a munkakör/feladatkör már létezik, és ebből adódóan azt tanulmányozni és elemezni is lehet. Amikor a munkakör/feladatkör még nem létezik, mert a felszerelés még fejlesztés alatt áll, akkor ez a feladat még ennél is nehezebb. A kiképzők és a szakterületet ismerő szakértők bevonása a kiképzési szükségletek elemzése korai szakaszába (a műveleti követelmények megszüvegezése során) lehetőséget teremt a lehető legoptimálisabb kiképzés megtervezéséhez.

Munkaköri leírás

A munkakör/feladatkör elemzése alapján készített dokumentum a munkaköri leírás vagy a feladatlista. A munkaköri leírás viselkedési vagy teljesítmény-kikötési normákat fejez ki (megfigyelhető cselekvések). Egyértelműen

leírja mindazt, amit a személynek a munkakör/feladatkör betöltése során teljesítenie kell, kiegészítve azokkal a körülményekkel és viszonyokkal, melyek alatt a teljesítményt elvárják tőle, valamint rögzíti azokat a szabványokat, melyekkel a teljesítményt objektíven mérik, értékelik. Ezeket az aktuális teljesítményt, körülményeket, viszonyokat és szabványokat leíró ismertetéseket feladatteljesítési céloknak nevezzük. A munkaköri leírást folyamatosan pontosítani szükséges a munkakörben bekövetkezett változások függvényében. Ez a pontosítási folyamat a rendszerszemléletű kiképzés folytatódólagos természetének vissza-tükröződése, mely a visszacsatolásból ered. A visszacsatolással a kiképzés hatékonyságát „szabályozzuk” az érvényben lévő műveleti követelmények és a kiképzendő teljesítménye alapján. A munkaköri leírásban található információ felhasználható munkaköri teljesítmény, személyi jellemzés kidolgozásához is, a személyügyi munka részeként, illetve az objektív előmeneteli döntések meghozatala céljából.

A kiképzendő kiválasztása

A munkakör/feladatkör elemzése során hasznos információhoz jutunk arra vonatkozóan is, hogy milyen típusú, milyen tulajdonságjegyekkel rendelkező személy a legalkalmasabb az adott munkakör/feladatkör betöltésére. Ez az információ rendkívül értékes a kiképzendő kiválasztásához vagy a munkakör/feladatkörre alkalmas személyek kinevezéséhez. Jelzi egyben a kiképzőnek azt is, hogy a kiképzést milyen típusú tulajdonságjegyekkel, tapasztalatokkal rendelkező személyek számára kell megtervezni.

• *A munkakör/feladatkört betöltő személlyel szemben támasztott tulajdonságjegy- követelmények leírása.* A tulajdonságjegy-követelmények meghatározásának alapját a munkakör/feladatkör elemzésének eredményei biztosítják, mely leírja, hogy milyen típusú személy az, aki valószínűsíthetően képes a munkakör/feladatkör eredményes betöltésére. Felöleli a személy fizikai tulajdonságait, tudását, képességeit, általános intelligenciáját, speciális adottságait, érdeklődési körét, beállítottságát és személyes körülményeit.

• *A kiképzendővel szemben támasztott követelmények.* Vannak olyan kiképzési rendszerek, tanfolyamok, melyek hosszan tartóak, bonyolultak és nagyon költségesek. Például a pilóták, a tűzserészek, a speciális beosztást betöltők kiképzése. A kiképzendővel szemben támasztott követelmények teljesítésének felméréséhez teszteket használhatunk annak biztosítása céljából, hogy csak azok válhassanak jelöltékké, akiknek reális esélye van arra, hogy sikeresen befejezzék, teljesítsék a kiképzést. A kiképzendővel szemben támasztott követelmények tartalmazhatnak olyan pszichomotorikus, szellemi (pl. iskolai végzettség) vagy magatartásbeli (pl. büntetlen előélet), hozzáállásbeli elemeket, melyeket vagy a múltban szerzett tapasztalatok meglete vagy a pszichológiai tesztek alapján lehet meghatározni.

Kiképzési célok

A kiképzési célok funkciója, hogy pontos kikötésekkel tudassák a teljes kiképzési követelményt mindazokkal, akiknek azt a kiképzés

során teljesítenie kell. A kiképzési cél egy olyan teljesítménykövetelményben kifejezett közlemény, mely pontosan leírja, amire egy kiképzendőnek a kiképzés minden egyes szakaszának végén képesnek kell lennie a megkövetelt teljesítményszint demonstrálásához. A kiképzési célok három fő komponense a következő:

- **Teljesítmény** (végrehajtás, teljesítés) – azok az ismeretek, jártasságok, készségek, amit a kiképzendőnek demonstrálnia kell.
- **Körülmények, viszonyok** – azok a tényezők, melyek alatt a kiképzendőnek a teljesítményt demonstrálnia kell.

- **Szabványok** – minimálisan elfogadható teljesítményszint (beleértve a hibaküszöböt és az időkorlátokat).

A tiszta, egyértelmű és határozott kiképzési célok nélkül hiányosságok adódhatnak, hibák fordulhatnak elő a kiképzés során. Ezek a következők lehetnek:

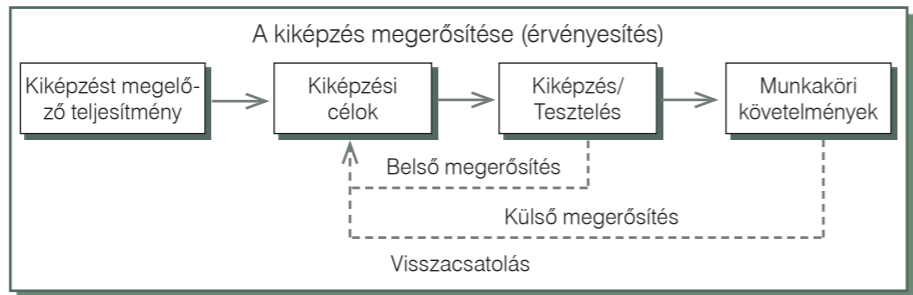
- a kiképzendő a kiképzés olyan szempontjaira koncentrálhatnak, melyek nem fontosak;
- a kiképző olyan anyagot sajátított el, mely nem megkövetelt vagy elmulasztja elsajátítottani azt, ami megkövetelt;
- a tesztelést végrehajtó olyan anyagot, témát tesztelhet, amely nem szerepel a kiképzés tartalmi összetevőiben, nem megfelelő körülmények és viszonyok között tesztel, vagy téves szabványokhoz hasonlítja a teljesítményt.

A kiképzési erőfeszítések felesleges megkettőzését el kell kerülni. A csapatok számára fontos, hogy ismerjék azokat a kiképzési célokat, melyeket a kiképzendő a haderő különböző kiképzési létesítményeiben, iskoláiban már elért. Az is fontos, hogy az elért kiképzési célokat milyen körülmények és viszonyok között, milyen szabványoknak megfelelően tesztelték (kiképzési eredmények nyilvántartása), tekintettel arra, hogy a folytatólagos, szinten tartó és fejlesztő kiképzés tervezése során mindezeket figyelembe kell venni. Az esetek többségében a kiképzési célokat hozzáigazítjuk mindahhoz, amit a katonának a munkaköre/feladatköre betöltése közben teljesítenie kell (feladatteljesítési célok). Ott, ahol a kiképzési célok erre nem alkalmasak, a feladatteljesítési célokat a munkakör betöltése során végrehajtott kiképzés (OJT), az önképzés vagy a tapasztalatszerzés (illetve ezek kombinációja) keretében teljesítse a kiképzendő. Fontos, hogy valamilyen „kiképzési rést” azonosítsunk, és pontosan meghatározzunk még a tervezési szakaszban, mielőtt a kiképzést megkezdzenék. A kiképzési célok fektetik le a hatékony tesztelőrendszer alapjait is.

A kiképzés tartalmának meghatározása

A kiképzés megkezdése előtti úgynevezett bemeneti követelményeket a munkakört/feladatkört betöltő személlyel szemben támasztott tulajdonságjegy-követelményekből és a kiképzendővel szemben támasztott követelményekből eredeztethetjük. A kiképzési rendezvény kiképzési céljainak eléréséhez feltétlenül szükséges a kiképzés tartalmának elsajátítása. A kiképzendő által elsajátítandó anyag lebontása és azok logikai sorrendbe rendezése elengedhetetlen előfeltétele a következő lépésnek, a kiképzés tervezésének.

Kiképzői/oktatói elemzés. A kiképzés tartalmának elemzését a kiképzendő által elsajátít-

tandó anyag részletes kibontása és gondos sorrendbe rendezése útján érhetjük el. Ez megköveteli egy úgynevezett kiképzői/oktatói elemzés végrehajtását, melyre legalkalmasabb a kiképzést tervező csoport állománya lehet. Ennek az elemzésnek a produktumai azok a hierarchikus diagramok („lépésdiagramok”), melyek kimutatják, hogyan függenek egymástól az egyes kiképzési (tanulási) elemek. Ezek a diagramok rámutatnak a kiképzési (tanulási) elemek közötti logikai kapcsolatokra – mely alapján azok csoportosíthatók is –, melyeket ezt követően képességi célok (enabling objectives) formájában fejeznek ki. Végezetül, megmutatják a kiképzés (tanulás) tartalmi elemeinek legcélravezetőbb sorrendiségét, mely természetesen, szinte „önmagától” gördül, folyik az elemzett anyagból.

Tesztek. A kiképzői/oktatói elemzés – mint azt fentebb is láthattuk – része a kiképzés tervezési folyamatának. A képességi célokra és a kiképzési célokra alapozva teszteléseket hajtunk végre a kiképzés során, annak bizonyos pontjain. Egy a képességi célokra alapozott jó tesztprogram lehetőséget teremt a kiképzőnek a folyamat megfigyelésére, ellenőrzésére és a szükséges helyreigazító tevékenységek elvégzésére. A kiképzési célokra alapozott tesztek a folyamat, az előrehaladás megfigyelésére, ellenőrzésére használjuk a végső felmérés részeként.

A kiképzés tervezése

A kiképzési célok, a kiképzés tartalmának és a kiképzendő létszámának meghatározását követően a megfelelő kiképzés megtervezhető. A tervezés magában foglal tesztelési és kiképzési (tanítási/tanulási) módszereket, melyekből kimutathatók, kiszámolhatók a kiképzéshez szükséges erőforrások. A kiképzést folytató szervezetek felelőssége annak biztosítása, hogy a kiképzésen részt vevők teljesítsék a kiképzés tartalma által meghatározott követelményeket, a tervezett kiképzési célokat. Éppen ezért a részletes kiképzési terv kidolgozásának első lépése a megfelelő tesztelés beépítése a tervbe a kiképzés kimenetének, eredményeinek meghatározásához.

Kiképzési/tanítási-tanulási módszerek

A kiképzés tervezésének folyamatában a következő fontos lépés a legmegfelelőbb kiképzési/tanítási-tanulási módszerek kiválasztása. Ennek a szakasznak a célja, hogy a kiképzendő számára a kiképzés tartalmának leghatékonyabb elsajátítását biztosítsuk. Amint a módszert kiválasztottuk, a megfelelő, hozzáillő médiumot (közvetítő közeg) lehet alkalmazni, hogy segítsen a kiképzendőnek a kiképzés anyagának elsajátításában, figyelemmel azok létszámára, a kiképzési környezetre és a költ-

segekre. Az utóbbi években hihetetlen mértékben fejlődtek választékban, és gyorsan bővültek a tanítási/tanulási módszerek. Az interaktív videó, a távoktatás, a számítógéppel támogatott kiképzés és szimulátorok mind-mind a rendelkezésre álló módszerek és médiumok példái. Alapos megfontolásra van szükség annak eldöntésében, hogy melyik módszer, médium lesz az, amelyik a legjobban segíti majd elő a kiképzést/tanítást-tanulást az adott korlátok között.

Kiképzés/tanfolyam terve (program)

Végül a teljes kiképzés/tanfolyam tervezési termékét „egybecsomagoljuk”, és ez a csomag képezi a továbbiakban a kiképzés/tanfolyam tervét. A kiképzés/tanfolyam terve általában az alábbiakat tartalmazza:

- A kiképzés/tanfolyam adminisztrációs és a kiképzendőkre vonatkozó követelményeit.
- A kiképzés/tanfolyam célját, célkitűzéseit, a kiképzés/tanfolyam igazgatási részleteit.
- A kiképzési ágak/tantárgyak, tárgykörök, oktatási kérdések leírásait (kiképzési célok, teljesítmény, körülmények, viszonyok, szabványok, referenciák, kiképzési módszerek, időrend/időelosztás, kiképzési segédeszközök, anyagi eszközök, tesztelési részletek, megjegyzések stb.).
- Felmérési és tesztelési terveket.
- A gyakorlatokra, gyakorlásokra vonatkozó részleteket.
- Rövid másolatokat vagy hivatalos tájékoztatókat.
- A „szabvány” program másolatait, kiképzési/tanfolyamkritikák és a legutóbbi belső megerősítési jelentés másolatait.

A kiképzés végrehajtása

A kiképzés végrehajtásáért általában a parancsnok felel. A kiképzés vezetése-irányítása egyik kulcsfontosságú tényezője a felkészült, a szakterületeiket jól ismerő kiképzők és a kiképzéshez szükséges erőforrások (lőszer, üzemanyag, kiképzés-technikai eszközök, ellenerő, szerepjátósok, döntnökök, ellenőrök stb.), kiképzési létesítmények. A kiképzés vezetése-irányítása másik fontos tényezője a helyes tesztelés és felmérés végrehajtása a kiképzés során. Ezek nélkül a kiképzett állomány minősége a legjobb erőfeszítések ellenére is hiányos lesz, kívánivalót hagy maga után.

A kiképzés megerősítése/érvényesítése (validation)

A megerősítés/érvényesítés egy minőségi ellenőrzési folyamat, melynek segítségével megállapítható, hogy a kiképzés elérte-e a célját. A belső és külső megerősítés/érvényesítés egymástól eltérő folyamatok a kiképzés különböző aspektusainak teszteléséhez. A harmadik

folyamat az értékelés, melyre a tapasztalatok felszínre hozatalához és az értékeléseken alapuló megítéléshez, bírálatok meghozatalához van szükség. Mindhárom folyamat a kiképzés hatékonyságához, eredményességéhez és gazdaságosságához járul hozzá.

a) **Belső megerősítés/érvényesítés.** Meghatározza, hogy a kiképzés egy adott szakasza elérte-e az előírt kiképzési célokat.

b) **Külső megerősítés/érvényesítés.** Leellenőrzi, hogy a kiképzendő számára meghatározott kiképzési célok a munkakör/feladatkör aktuális követelményein alapulnak-e.

c) **Értékelés.** Az a folyamat, melynek során a kiképzés erős és gyenge oldalait befolyásoló tényezőket vizsgáljuk, s melyek alapján korrigáló/megerősítő döntések hozhatók.

A kiképzés folyamatos és módszeres megerősítése/érvényesítése, a visszacsatolás az esetleges változtatások, pontosítások és/vagy a kiképzés továbbfejlesztése érdekében szükséges annak biztosítása céljából, hogy a kiképzés valós követelményekre készítsen fel és a kiképzési rendszer helyes összhangot teremthessen a felszerelésben és a technikában bekövetkezett változások között.

Belső megerősítés. Annak megállapításában, hogy a kiképzendő teljesített-e vagy sem a kiképzési célokat, az alábbi szempontokat célszerű fontolóra venni:

- (1) A folyamatban lévő kiképzés felmérése a problémák kiküszöbölése érdekében (azok keletkezésekor, illetve felismerésekor).
 - (2) Helyreigazító tevékenység, a kiképzés általános sikerére gyakorolt hatásainak vizsgálata. (A helyreigazító tevékenység nem veszélyeztetheti a kiképzés általános sikerét.)
 - (3) A kiképzés gyenge oldalainak, hiányosságainak meghatározása, azok kiküszöbölése, megszüntetése érdekében.
- A folyamat ellenőrzése, a siker mérése és a kiképzési hiányosságok megállapítása se-

gítségével egyszerűen figyelemmel kísérhető a kiképzendő és a kiképzők teljesítménye, a kiképzési rendszer helyessége, valamint biztosítható a kiképzés erős és gyenge pontjainak megállapítása.

Külső megerősítés. A munkakör/feladatkör elemzéséből eredő munkaköri leírás biztosítja azt, hogy a kiképzési célok tükrözzék a munkakör/feladatkör betöltéséhez szükséges követelményeket, a kiképzési hézagok pontos, helyes azonosítását és elfogadását. A munkakörök/feladatkörök azonban időnként változnak a felszerelés, a technikák és a munkakör/feladatkör betöltésének környezeti változásai stb. alapján. Ugyanakkor a munkakör/feladatkör elemzése csalhatatlan, tévedhetetlen eredményekkel jár. Éppen ezért fontos, hogy azokat, akik a képzést követően betöltik a munkakört/feladatkört, felmérjük annak megállapítása céljából, hogy mennyire sikeresek a munkakör/feladatkör betöltésében. Sikerük az alábbi tényezők alapján határozható meg:

- a) A kiképzési célok még mindig valóságosak, reálisak, támogatják a munkakör/feladatkör betöltéséhez szükséges követelményeket.
- b) Nem telt el hosszú idő a kiképzés és a végzendő munka között, mely miatt a megszerzett szakértelem gyengül, hanyatlak.
- c) A csapatoknál történő munkakör betöltése alatti kiképzés (OJT) hatékonyan lett végrehajtva ahhoz, hogy lefedje az azonosított kiképzési hézagot.

Amennyiben a kiképzési hézag szélesebb vagy a fentebb felsoroltak bármelyike nem igaz, akkor amilyen gyorsan csak lehet, tájékoztassuk mindezekről a kiképzést folytató szervezetet. Mindezek a végzett munka/feladat további elemzését eredményezhetik.

Értékelés (Evaluation). A belső és külső megerősítések végrehajtását követően az összegyűjtött adatok alapján értékelés hajtható végre, ami a folyamatban lévő kiképzés mó-

dosítását is eredményezheti. Az értékelés nem csak a kiképzés végén, de annak más szakaszaiban is történhet:

- a) A már elkezdett kiképzés értékelése.
- b) Annak eldöntése során, hogy a kiképzés központosítva vagy megosztva, vagy esetleg a kettő kombinációjával legyen végrehajtvva.
- c) A tanfolyam tervezésének, a módszerek és a média kiválasztásának időszakában.

A megerősítés módszerei. A kiképzés metete, előrehaladása ellenőrzésének fő módszerei a tesztek. Ugyanakkor, a kiképzés teljes megerősítési folyamatában kérdőívek, jelentések, személyes beszélgetések (interjúk), munkanaplók (feljegyzések) egészítik ki a tesztek. A tesztek összeállítása, a kérdőívek elkészítése és a személyes beszélgetések levezetése alapos előkészületeket, felkészülést és útmutatást igényelnek.

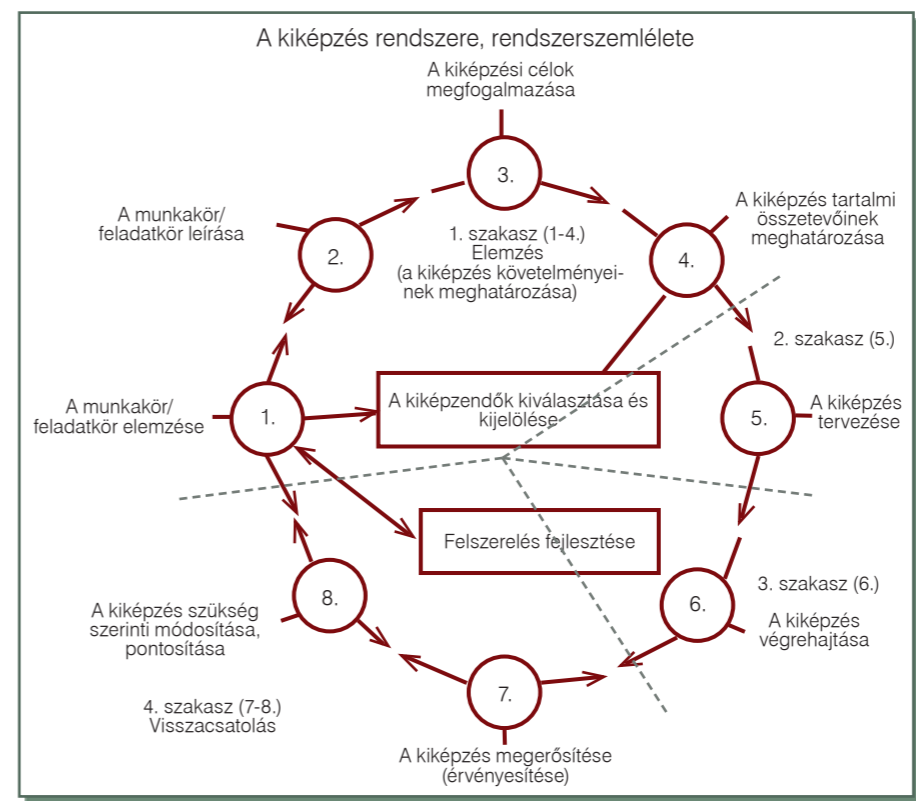
Az adatok kiértékelése. A kiképzés rendszerszemléletének (különösen az információ gyűjtésének, a kiképzés felmérésének és a tesztelés végrehajtásának) alkalmazása magában foglalja a nagy mennyiségű statisztikai információ felhasználását. Ennek az információ az összegzéséhez, összesítéséhez és elemzéséhez megfelelő technikák ismerete és alkalmazása szükséges, mellyel külön kiadványok foglalkoznak.

A kiképzés szükségyszerű módosítása, pontosítása

A kiképzés rendszerszemléletének legfontosabb szempontja a „zárt karika” koncepció. A karikát a visszacsatolás tanulmányozása zárja, melyet a soron következő kiképzés módosításához vagy pontosításához használnak a rendszeren belül. Az éppen folyamatban lévő kiképzés módosítása a kiképzési célok alapos vizsgálatát követeli meg az aktuális munkakör/feladatköri követelményekhez viszonyítva (külső megerősítés). Ennek a tevékenységnek a következményeként szükséges lehet a kiképzés megváltoztatására. A kiképzés bármilyen jellegű és mértékű megváltoztatására irányuló tevékenység kizárólag csak a szolgálati út betartásával történhet. A kiképzés egy folytatólagos folyamat, melynek rugalmasnak, alkalmazkodóképesnek kell lennie. Gyorsan és könnyen kell hogy válaszoljon, reagáljon a felszerelésben, a technikákban, a műveleti követelményekben és az alkalmazási elvekben (taktikák, technikák, eljárások) bekövetkező változásokra. A rendszerszemléletű kiképzés következetes alkalmazása lehetőséget teremt az ilyen változások kiképzésben való visszautóztatására.

KORLÁTOZÓ TÉNYEZŐK

A kiképzés nem elszigetelten történik, hanem része a valós világnak, melyre sok tényező gyakorol hatást. A törvényi, jogi, politikai és pénzügyi tényezőket a rendszerszemléletű kiképzésben érvényesíteni kell, illetve mindazoknak, akik a kiképzésért felelősek, figyelembe kell venniük. A kiképzésre hatást gyakorló jogi korlátozások magukban foglalhatnak olyan szempontokat, mint a kor, az egészségi állapot, a munkavédelmi, baleset- és környezetvédelmi szabályok, gép- és harcjármű-vezetési órák, az erő és a fegyver használatára vonatkozó szabályok, egyenlő jogok és lehetőségek

nemektől függetlenül, melyek napjainkban, a törvényekben egyre hangsúlyozottabb helyet foglalnak el. A valóságú/harcszerű kiképzéssel járó elfogadható „járulékos veszteség”, sérülés, az életkörülményekre vonatkozó előírások mind olyan tényezők, melyek hatást gyakorolnak a kiképzésre. A kismagasságú repülés, az éleslövészet és a közterület vagy magánterület felett vagy azon végrehajtott gyakorlatok korlátozása vagy tilalma szintén a kiképzésre ható korlátozó tényezők.

A költségvetési megszorításokat és a kiképzési költségeket pontosan azonosítani és ellenőrizni szükséges, melynek során a kiképzésre vonatkozó erőforrás-megszorításokat össze kell hasonlítani a „büntetéssel”, melyet a nem megfelelő vagy nem eléggé hatékony kiképzés hiánya okozhat. A gyenge vagy nem megfelelő kiképzés nagyon magas pénzügyi vagy műveleti szankciókat vonhat maga után. Ezeket a tényezőket mind fontolóra kell venni, amikor kiképzésre vonatkozó döntéseket hozunk; ezekhez a rendszerszemléletű kiképzés által produkált különböző tényezők alapos, objektív értékelése szükséges.

KIKÉPZÉSI RENDSZER

A rendszerszemléletű kiképzés lépéseinek, folyamatainak logikai sorrendbe szervezése alapján a kiképzéssel kapcsolatos fő funkciók négy fő területre, szakaszra bonthatók. Ezek a szakaszok képezik a kiképzés rendszerét:

1. szakasz – *elemzés*: a munkakör/feladatkör elemzése, a munkakör/feladatkör leírása (feladatlista), a kiképzési célok megfogalmazása, a kiképzés tartalmi összetevőinek meghatározása (a stratégia „lefordítása” küldetésekre, műveletekre, feladatokra – a kiképzési követelmények meghatározása);
2. szakasz – *tervezés*: kiképzési stratégiák, tervek, programok kidolgozása, az erőforrások hozzárendelése a kiképzési célokhoz;
3. szakasz – *végrehajtás*: a kiképzési rendezvények, gyakorlatok, gyakorlatok megszerzése, levezetése, ellenőrzése-értékelése;
4. szakasz – *visszacsatolás*: a kiképzés megerősítése, szükség szerinti módosítása, pontosítása (a kiképzési eredmények, megfigyelések összegyűjtése, elemzése, értékelése, a – bevezetett – tapasztalatok visszaforgatása, a rendszer „finomítása”.

ÖSSZEĞZÉS

A rendszerszemléletű kiképzés egy, mára már több ország haderejében is bevált kiképzési szemlélet. Ugyanakkor, önmagában nem jelent megoldást a kiképzési problémákra. Helyesen alkalmazva azonban olyan információt biztosít, amelynek birtokában a kiképzési problémák pontosan és objektíven felismerhetők, azonosíthatók, kezelhetők és orvosolhatók. Egyszerű és nélkülözhetetlen segédeszköz a kiképzéshez. Mint ilyen, megfontoltan, körültekintően, következetesen és szakszerűen kell felhasználni. A kiképzéssel kapcsolatos döntéseket is pontos információra kell alapozni. A kiképzés rendszerszemlélete biztosítja ezt. Segít abban, hogy a lehető leghatékonyabb, legeredményesebb kiképzést biztosítsuk a meglévő korlátozások keretein belül is. A hatékony kiképzés költsége magas, de a megfelelő kiképzés hiányának költsége ettől magasabb is lehet. Ha mindezt figyelmen kívül hagyunk, nagy árat fizetnénk kiképzetlen katonáink, alegységeink életéért, a felkészítetlen haderő tehetetlenségéért.

Fogalommagyarázat:

Taktikák: a rendelkezésre álló erők és eszközök alkalmazásának tudománya és művészete a harcok, ütközetek megnyeréséhez.

Technikák: a katonák és parancsnokok által alkalmazott általános és részletes módszerek – különösen a személyi állomány és a felszerelés alkalmazására vonatkozóan – a kijelölt küldetések, funkciók teljesítéséhez.

Eljárások: a tevékenységek szabványosított és részletezett lefolyásai, melyek leírják, ismer-tetik a feladatok teljesítésének hogyanját.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Ált/27 Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína 2. kiadás (2007)
- The Systems Approach to Training UK A – Army Code 70670
- NATO Bi-SC Exercise Directive 75-3
- CJCS Guide 3501 – The Joint Training System – USA
- Tóth Sándor nyá. ezredes: Katonai kiképzés rendszerszemlélete, folyamatai, út a jobb és költségkímélőbb kiképzés felé. Az MH ÖHP tudományos pályázata-ra beérkezett tanulmány (kéziratban)

A HM ZRÍNYI MÉDIA KÖNYVÚJDONSÁGA

Kiss Zoltán László

MAGYAROK A BÉKEFENNTARTÁSBAN

Keménytáblás, 164 oldal

A könyv szerzője a békefenntartói tevékenység történeti áttekintésén felül egy olyan katonaszociológiai vizsgálat eredményeit adja közre, amelyben a válaszadók megosztják a külföldi misszió-akra történő kiválasztás, felkészítés, a missziós szolgálat, valamint a vissza-illeszkedéssel kapcsolatos tapasztalataikat, s megfogalmazzák igényeiket, illetve elvárásait.

A vizsgálat során feltárt tények reális és hiteles képet alkotnak a békeműveletekben részt vevő katonáink aktuális helyzetéről.

Hiánypótló mű fotókkal, grafikonokkal, táblázatokkal gazdagon illusztrálva.

Zrínyi Média
HM Kommunikációs Kft.

1087 Budapest, Kerepesi út 29/B.
Telefon: 06-1-459-5371, 459-5373
Fax: 06-1-459-5383
E-mail: gyovedina@armedia.hu
Könyveinket megtekinthetik a www.zrinyimedia.hu weboldal digitális könyvtárában. Minden könyvünk kedvezményesen kapható a kiadványszerkesztőségben.

Tóth Barnabás őrnagy – Polyák András alezredes – Kézi Rudolf őrnagy – Végső Sándor őrnagy – Ábrahám István nyá. alezredes:

EGY SZÁMÍTÓGÉPPEL TÁMOGATOTT PARANCSNOKI ÉS TÖRZSVEZETÉSI GYAKORLAT TAPASZTALATAI (1.)

Korunk biztonsági környezetének változása, valamint a Magyar Honvédség feladatrendszeréből adódó kötelezettségei, szövetségi rendszerben történő szerepvállalásai kiemelt fontosságúvá teszik a katonák kiképzését, az alegységek és törzsek felkészítését. A Magyar Honvédség gyakorlatainak tervezése és végrehajtása során alapvető követelmény a meghatározott feladatra történő célirányos, valóságú, reális és költségkímélő felkészítés. A parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatok alapvető célja a törzsek döntés-előkészítő, feladat-végrehajtást tervező, harcvezető és koordináló tevékenységének gyakoroltatása, fejlesztése. További célja az állomány összekovácsolása, valamint a törzsen belüli és a törzsek és alegységek közötti információáramlás, információcsere fejlesztése, a meghatározott jelentési rend alkalmazásának elsajátítása. Végül, de nem utolsósorban cél a törzs tevékenységének „mérése”, ellenőrzése a kidolgozott okmányok alapján, a meghatározott feladatra történő felkészülés utolsó fázisában.

Ahhoz, hogy a fent megfogalmazott felkészítési célok teljesüljenek, már egy összekovácsolt, jól működő törzs (gyakorlattervező csoport) kidolgozó munkája szükséges, amely képes a gyakorlattervezés végrehajtására, valamint a folyamat során birtokába jutott tapasztalatok, információk beépítésére és átadására. A költséges gyakorlatok helyett erre a célra a számítógéppel támogatott parancsnoki és törzsgyakorlatok nyújtják a legjobb megoldást.

Írásunkban egy, az MH Bakony Harckiképző Központ (továbbiakban MH BHK) szimulációs központjában rendelkezésre álló, MARCUS szimulációs rendszerrel végrehajtott dandár- és zászlóalj szintű törzsvezetési gyakorlat tervezésének, előkészítésének, végrehajtásának folyamatát, valamint a gyakorlat során szerzett tapasztalatokat gyűjtöttük össze, a jövőben végrehajtható hasonló feladatok még eredményesebb és hatékonyabb végrehajtása érdekében.

A GYAKORLAT TERVEZÉSE, AZ ELŐKÉSZÍTÉS MENETE

Az elmúlt négy évben az MH 5. Bocskai István Lövészdandár alegységei minden nagyobb missziós, vagy nemzeti felajánlott alegység felkészülési fázisában (KFOR-, PRT-záloggyakorlatok, ZHCS CREVAL (Combat Readiness Evaluation) és a dandár törzsvezetési gyakorlatok megrendezett, számítógéppel támogatott parancsnoki és törzsvezetési

gyakorlatainak (továbbiakban: SZTPTGY) részt vettek; e gyakorlatok nagyban hozzájárultak a későbbi éles megmértetések eredményes végrehajtásához. A Magyar Honvédség érvényben lévő kiképzési és felkészítési utasítása a dandárszintű szervezetek számára évente egy törzsvezetési gyakorlat végrehajtását írja elő. Az MH ÖHP PK 117/2009. számú kiképzési intézkedésében az MH 5. BI LDD számára „BOCSKAI FOKOS 2010” néven dandárszintű SZTPTGY végrehajtását határozták meg. A dandár parancsnoka, dr. Böröndi Gábor dandártábornok 2009 augusztusában rendelte el a gyakorlat előkészítését és végrehajtását, amit a kiképzési tervben 2010. első negyedévre rögzítettek. A gyakorlat megtervezésére a dandárparancsnok intézkedést adott ki (471/2009. nyt. sz.), amelyben kijelölte a gyakorlattervező munkacsoportot, valamint a gyakorló dandártörzs állományát. A konkrét tervezési feladatok ezt követően kezdődtek meg a dandár hadműveleti főnököknek irányításával.

A tervezést a gyakorlattervezési útmutató alapján hajtottuk végre, az abban meghatározott tervezői konferenciák megtartásával, az előírt gyakorlattervezői okmányok folyamatos kiadásával. Ezen tervezői rendezvények lehetőséget biztosítottak a gyakorlattervező csoport részére, hogy jelentéseik során a dandár vezetői állományának beszámoljanak az elvégzett feladatokról, valamint, hogy a kidolgozott parancsokat, okmányokat ismertessék, illetve – a párhuzamosan folyó kidolgozó munka érdekében – átadják a gyakorló törzsek állománya számára.

A tervezés fázisában kiemelt figyelmet kellett fordítani a gyakorlattervező csoport összeállítására (továbbiakban: GYTCS), hiszen a dandár jelenlegi törzsstruktúrájában nem szerepelnek azok a szaktiszték, fegyvernemi tiszték (CIMIC/PSYOPS, légvédelmi rakéta szakaszparancsnok, vegyvédelmi szakaszparancsnok, légi összekötő tiszték), akiknek a munkája a kidolgozás során elengedhetetlen. A tervezés végrehajtásához szükséges azon szaktisztéket, akikkel a dandár nem rendelkezett, az MH ÖHP PK útján kértük biztosítani az adott szakterület katonai szervezetének parancsnokától. Később, a gyakorlat levezetése során ezek a tiszték a saját hadtestparancsnok törzsét alájáró csoportba is bekerültek.

A gyakorlat tervezésének első fázisában a gyakorlat alapadatainak – vagyis tárgyának, céljának, színtíjének és formájának, továbbá a végrehajtás elgondolásának – kidolgozását hajtottuk végre. A gyakorlat tárgyaként meghatároztuk: *A dandár és a modulelemekkel kiegészített két lövészászlóalj-alapú alkalmi harci kötelék törzsei és alegységei tevékenységének begyakorlása, irányítása fokozódó intenzitású tevékenység végrehajtása során.*

A gyakorlat célja egyrészt a dandár két modulelemekkel kiegészített zászlóalj számára 2010-ben esedékes NATO CREVAL (harcikészenlét-ellenőrzés) végrehajtására történő felkészülés, másrészt a dandártörzs védelmi harctevékenység során a dandártörzs tervező, szervező és harcvezető tevékenységének begyakorlatása volt. A fenti kritériumoknak megfelelően a következőkben határoztuk meg a gyakorlat célját: *„Begyakorlatni az MH 5. BI LDD törzsét, és az 1. lz., valamint a 62. lz. bázisán kialakított lövészászlóalj-alapú alkalmi harci kötelék törzseit a NATO 5. cikkely szerinti feladatok, védelmi harctevékenység végrehajtása során.”*

A gyakorlatot ennek megfelelően kétoldalú, kétfokozatú, kötött lefolyású parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatként, Várpalotán az MH BHK Szimulációs és Gyakorló Központ (továbbiakban: SZGYK) által biztosított – MARCUS és a hozzákapcsolt MARS – szimulációs rendszerekben történő végrehajtással terjesztették. Ez később kiegészült – a fenti rendszerekhez újonnan illesztett – ügynevezett művelettervező rendszer (MTR) tesztjellegű alkalmazásával is.

Ahhoz, hogy a gyakorló dandártörzs megkezdhesse a feladat feldolgozását, ki kellett adni az előjáró hadtestparancsnok hadműveleti parancsát. Ennek érdekében a GYTCS kidolgozta az említett előjárói hadműveleti parancsot, illetve annak mellékleteit is. Mivel a GYTCS állománya alapvetően dandár-, ezred- és zászlóalj törzsekben dolgozó törzstisztekből tevődött össze, ezért a hadtestparancsnoki hadműveleti parancs összeállításában kevés tapasztalattal rendelkezett. A fenti probléma megoldására az MH ÖHP szaktisztjei által a Bevetési Irány 2008 gyakorlat során végrehajtott SZTPTGY hadműveleti parancsát használtuk fel mintaként, de az említett gyakorlat végrehajtása során szerzett tapasztalatokat, a feltárt hiányosságok kiküszöbölése céljából, már beépítettük.

A gyakorlat tervezése során az alábbi okmányokat dolgoztuk ki, illetve adtuk ki:

- Szervezési intézkedés (Gyakorlattervezés ütemterve);
- A gyakorlat kiinduló adatai (EXSPEC);
- A gyakorlat általános helyzete (történelmi háttér, ország-leírások, EXSCEN);
- A gyakorlat hadműveleti parancsa (EXOPORD);

1. ÁBRA A KONFLIKTUS KÖRZETE
(AZ ÁBRÁT SZERKESZTETTE: OROSZ ANTAL SZÁZADOS)

- A gyakorlat kezdete előtti közvetlen helyzet (Pre-STARTEX Situation);
- BLUELAND hadtestparancsnok hadműveleti parancsa;
- BH 15. LDD PK harcparancsa;
- MEL/MIL (Main Events/Main Incidents List – esemény/incidens lista);
- A gyakorlat levezetési terve (térképek);
- Aljátszási terv;
- Gyakorlattervezési intézkedés (EXPI);
- Valós logisztikai biztosítás terve;
- Híradó-informatikai biztosítás terve.

A tervezési időszak pozitívumaként említhető meg a kidolgozó állomány korábbi tervezési feladatok során szerzett tapasztalata, amely jelentősen gyorsította és könnyítette a feladat kidolgozását. Továbbá az előző gyakorlatok alatt kialakított személyes kapcsolat és ismeretség más katonai szervezetek tagjaival, ami szintén gördülékenyebbé tette a gyakorlat tervezését, valamint a részt vevő, bevonandó végrehajtók harcértékének összeállítását.

Végül, de nem utolsósorban a gyakorlat sikeres előkészítéséhez és végrehajtásához nagyban hozzájárultak a szimulációs rendszert üzemeltető ARTIFEX Kft. munkatársai, akik folyamatosan biztosították a szükséges technikai háttérrel, és tapasztalattal segítettek a kidolgozó állomány munkáját.

A GYAKORLAT ÁLTALÁNOS ÉS HADMŰVELETI HELYZETE

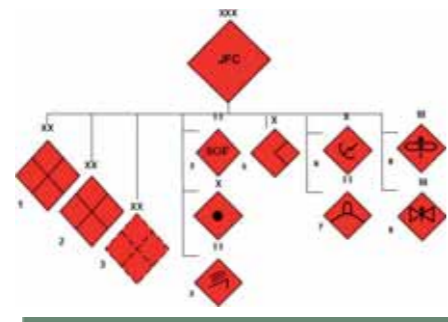
A gyakorlatra kialakítottunk egy fiktív általános és hadműveleti helyzetet, mely Magyarország területét két részre osztva képezte BLUELAND (saját) és REDLAND (ellenség) országok területét, az 1. ábrán látható módon. A konfliktusban érintett országokra kidolgoztuk az ország-leírásokat, valamint a gyakorlatot megelőző helyzetet (scenario), vagyis a fegyveres összecsapáshoz vezető társadalmi, gazdasági, politikai események sorozatát. A scenario-ban megfogalmazott területi vita alapját egy gázmezőkben gazdag terület hovatartozása képezte, mely jelenleg BLUELAND területéhez tartozik, de amelyet korábban REDLAND birtokolt. (1. ábra)

A fenti tervezési folyamat során a BLUE és a RED országok részére kidolgoztuk az adott ország hadseregének szervezeti felépítését, fegyverzetét, diszlokációját, a feltöltöttségi, kiképzettségi, hadrafoghatósági mutatókat. A környező fiktív országok a konfliktus megoldásában semlegességet hirdettek, határaikat lezárták, és nem járultak hozzá területükön manőverek végrehajtásához.

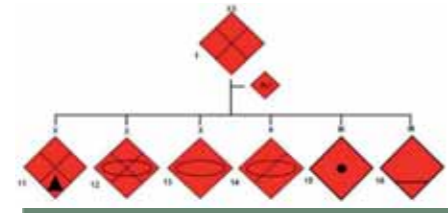
REDLAND hadtestparancsnokának alárendeltségében három összefegyvernemi hadosz-

tályt alakítottunk ki, amit részleteiben a 2–3. ábrák szemléltetnek. A scenario szerint a gyakorlat megkezdésének időpontjában az 1. és a 2. hadosztályok száz százalékon feltöltöttek, és a határ közelében összpontosítási körletet foglaltak. Az ellenség támadásának fő erőki-fejtése irányában – a BH 15. LDD védősávjában – az 1. hadosztály hajtott végre támadó hadműveletét. Az 1. hadosztály jól kiképzett és a '80-as, '90-es évek színvonalán lévő haditechnikai eszközökkel felszerelt, többségében szerződéses és hivatásos állománnyal rendelkezett. A 2. hadosztály erői BLUELAND védelmének jobb szárnyán, a BH 125. LDD sávjában hajtott végre támadó műveletet. A 3. hadosztály feltöltése a gyakorlat kezdetekor folyamatban volt, harcba vetésének esélyét a felderítő értékelések nem, vagy csak későbbi időpontban valószínűsítették.

Az 1. hadosztály állományát egy hegyvidéki, egy gépesített lövész- és egy harcoksidandár, valamint egy páncélos felderítő-zászlóalj és egy tüzérezred alkották. (2. ábra, 3. ábra)

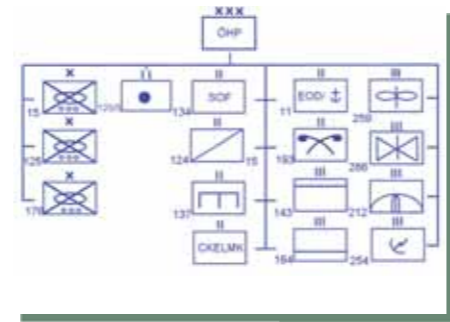

2. ÁBRA REDLAND HADERŐ SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE
(A 2–13. ÁBRÁT SZERKESZTETTE: OROSZ ANTAL SZÁZADOS ÉS TÓTH BARNABÁS ÖRNAGY)

3. ÁBRA REDLAND 1. HADOSZTÁLY SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

A BLUELAND haderejének kialakítása kapcsán a gyakorlatvezetőség úgy döntött, hogy a Magyar Honvédségnek a gyakorlat időpontjában érvényben lévő állománytáblájához minél inkább közelítő szervezeti struktúra kidolgozására törekszik. A BLUELAND haderő szervezeti felépítését részleteiben a 4–7. ábrák szemléltetik. A BLUE hadtestparancsnokság alárendeltségében három összefegyvernemi dandár található: a BH 15., a BH 125. és a BH 176. lövészdandárok. A 125. LDD szervezetébe (a harci támogató zászlóaljat kiválva) három zászlóalj- (osztály-) szintű alegységet (harcokszázlój, tüzérezred, páncéltörő osztály) terveztünk. A tüzérezredet a hadtestparancsnok a saját alárendeltségébe vonta, illetve a hadművelet harmadik fázisának idejére átálrendelte a 15. LDD-nak mint közvetlen támogató tüzérezsztályt. A páncéltörő osztályt a hadművelet teljes idejére átálrendelte a BH 15. LDD-parancsnoknak. A harcokszázlój a 125. LDD PK alárendeltségében maradt. A

4. ÁBRA BLUELAND HADERŐ SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

BH 176. LDD teljesen fiktíven lett kialakítva, szerepe a hadművelet során a hadtest második lépcső dandárként az ellencsapás végrehajtását szolgálta. 4. ábra, 5. ábra, 6. ábra, 7. ábra

A HADMŰVELET LEFOLYÁSÁNAK ÉS A VÉDELMI HARC MEGVÍVÁSÁNAK ELGONDOLÁSA

A BLUELAND hadtestparancsnok szándéka

A BHDT PK szándéka, hogy a főerőki-fejtést a CSÓR–TAPOLCA irány lezárásával, a BALATONFÜZFŐ–TÓHEGY (24753120) terepszakasz megtartására összpontosítva, GÁSPÁRTELEP–JULIVÁGÁS (82853625)–HEREND–BALATONFÜRED HAJÓGYÁR DNY-3 km védősávjában, az előkészített védelmi állások, terepszakaszok, műszaki zárok előnyeinek, valamint a terep manővert korlátozó jellegének kihasználásával, aktív védelmi tevékenységgel, a támadó hadosztályoknak jelentős veszteséget okozva, megtöri a szemben álló fél támadásának ütemét, megakadályozza tényreését.

A rendelkezésre álló tüztámogató eszközök széles körű alkalmazásával lefogja annak tüzezségét, akadályozza tartalékainak előrevonását és harcbevételét, megbontja vezetési rendszerét. Szívós védelmi tevékenységgel megállítja a támadó hadművelet első lépcsőjét, mielőtt az feladatát teljesítve elfoglalná és biztosítaná támadási célobjektumait.

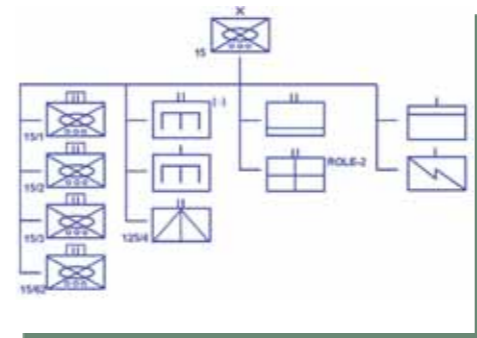
Az első lépcső dandárok védelmi harcának eredményeit kihasználva, a hadtest második lépcső dandár harcbevételével biztosítja az eredeti helyzet visszaállítását az országhatár mentén, még a RED hadtest második lépcső hadosztály előrevonását és harcbevételét megelőzőleg.

A siker elérésének kulcsa: az ellenség első lépcső hadosztályainak megállítása, az ellencsapás feltételeinek megteremtése, a védelmi tevékenység sikerét kihasználva a kezdeményezés megragadása és az ellencsapás időben történő végrehajtása.

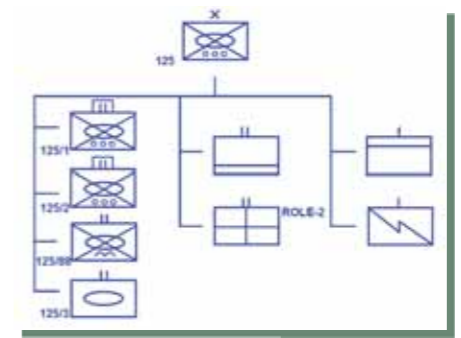
Végállapot: a RED első lépcső hadosztályok megsemmisítése, a megmaradt alegységeinek országhatáron túli történő kiszorítása, az eredeti helyzet visszaállítása az országhatáron.

A BH-hadtestparancsnok hadművelet-elgondolása

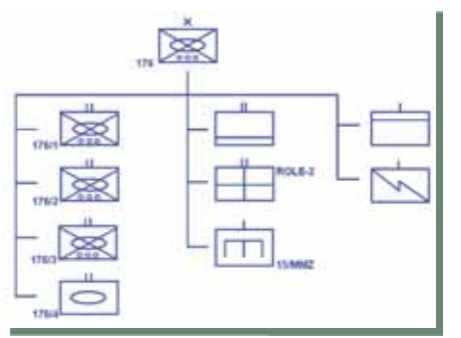
A BLUE HADTEST teljes erőinek aktivizálásával, a műveleti készenlét elérésével, átcsoportosítás végrehajtása után, a műszakilag előkészített körletekben, kétlépcsős hadműveleti felépítésben, három lövészdandár alkalmazá-

5. ÁBRA BLUELAND 15. LDD SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

6. ÁBRA BLUELAND 125. LDD SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

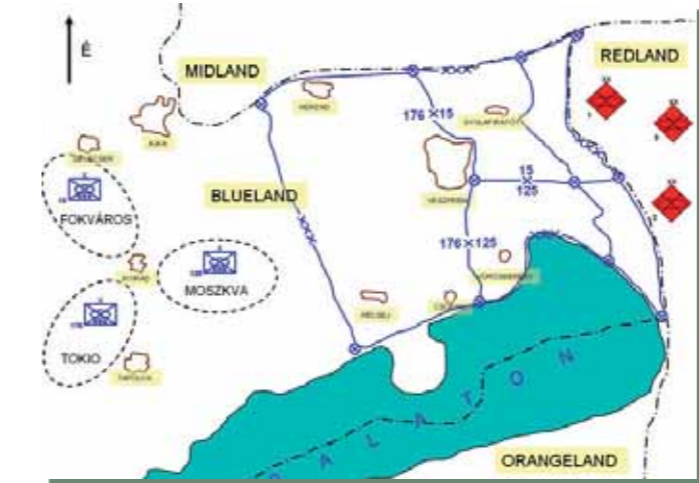
7. ÁBRA BLUELAND 176. LDD SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

sával, a védelem rugalmasságának biztosítása érdekében a REDLAND–BLUELAND határ kijelölt terepszakaszán fővédőövet, előtte fedező-biztosító zónát hozok létre. A védelmi hadműveletet a CSÓR–TAPOLCA irány lezárásával, a TÓHEGY NY-1 km – BALATONFÜZFŐ ÉNY-i kijárata terepszakasz megtartására összpontosítva négy fázisban valósítom meg.

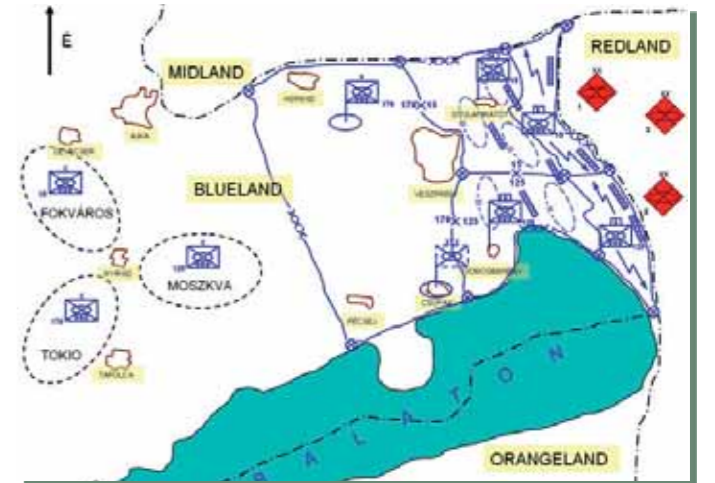
tevékenységgel megállítom REDLAND főerőit, ezzel megakadályozom közelebbi támadási céljainak elérését. Az első lépcső dandárok második lépcső erőinek (ZHCS-k) MISKOLC fázisvonalon kialakított terepszakaszokra történő kirendelésével megállítom REDLAND első lépcső hadosztályainak második lépcsőjét. Az első lépcső hadosztály második

az ellenség közeli tartalékainak lefogásával, vezetési pontjainak és tüztámogató eszközeinek pusztításával megbontom vezetési rendjét, ezáltal megteremtem a feltételeket a hadtest ellencsapásának végrehajtásához.

A hadtest második lépcső dandár harcbevételével végrehajtom a hadtest ellencsapását, megakadályozom, hogy a megállított

8. ÁBRA A HADMŰVELET ELSŐ FÁZISA

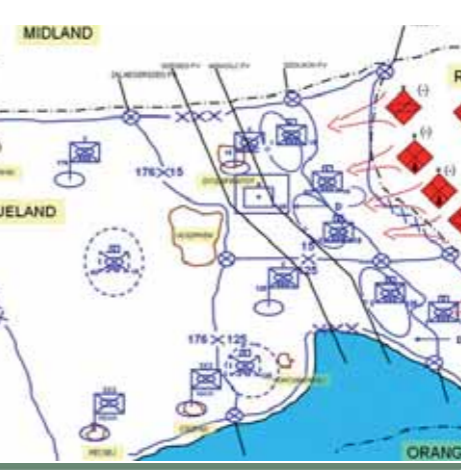

9. ÁBRA A MŰVELET MÁSODIK FÁZISA

A biztosítási övben halogató harcot vívó erőkkel, a műszaki zárendszerek és természetes akadályok fedezetét, a rendelkezésre álló szárazföldi és légi tüztámogató eszközök lehetőségét kihasználva megállítom az ellenség elővéd zászlóaljait, ezáltal idő előtti szétbontakozásra és harcbevételre kényszerítve a főerőit.

A REDLAND erők fővédőv-peremvonalára történő felzárkózásakor a védelmi tevékenységet folytató dandárokkal kihasználom a rendelkezésre álló összhaderőnemi tüztámogató eszközök lehetőségeit, képességeit, aktív védelmi harccal pusztítom a támadó REDLAND hadosztályok első lépcsős erőit, és megakadályozom azok további tényreését.

A REDLAND erők fővédőv-peremvonalának sikeres áttörése esetén – a harc-képesség megőrzése érdekében – terepszakaszról terepszakaszra hátravonom az alegységeket. A reteszállásokra és tartalék támpontokra támaszkodva, jelentős veszteség okozásával MISKOLC fázisvonalon, az első lépcső zászlóaljak védőkörleteinek hát-só határa előtt (végső védelmi terepszakasz) kialakított támpontrendszerből, álló védelmi

10. ÁBRA A MŰVELET 3/1. ALFÁZISA (H+1,30)

REDLAND erők újrászerveződést követően felújítják támadó tevékenységüket. A hadtest második lépcső, illetve az ahhoz csatlakozó első lépcső harc-képesen maradt erőivel végrehajtott támadással kiszorítom REDLAND erőit az ország területéről.

Az ellencsapás sikerét kihasználva visszaállítom az eredeti helyzetet az országhatár mentén. Biztosítom a határ menti körzetet, újjászervezem harc-képesen maradt alegységeimet és felkészülök REDLAND hadtest második lépcső esetleges támadásának elhárítására.

Főerőki-fejtés: Fázisonként áthelyezve. Részletesen a következő alpontokban.

A művelet végrehajtásának rendje: a műveletet négy fázisban hajtják végre.

1. fázis: Átcsoportosítás és alkalmazási készenlét elérése

Kezdete: A HADTEST erői készenlétfokozásának rendszere aktivizálásával teljes készenlét elérése (2009. augusztus 20.).

Vége: Az alkalmazási készenlét elérése a kijelölt összpontosítási körletekben (2009. december 24.).

11. ÁBRA A MŰVELET 3/2. ALFÁZISA (H+7,0)

12. ÁBRA A MŰVELET 3/3. ALFÁZISA (H+11,0)

Végrehajtás:
(a) Az alegységek a készenlétük fokozását követően a békehelyőrségeikben végrehajtják a hadirendszeresített létszámra történő feltöltést, a felkészülést, az anyagi készletek megalakítását.

(b) Külön parancsra végrehajtják az átcsoportosítást a kijelölt összpontosítási körletekbe.

(c) Az átcsoportosítást követően berendezik az összpontosítási körleteket, és megszervezik azok őrzés-védelmi rendszerét.

(d) Az alegységek szemrevételezést követően végrehajtják a védőkörletek műszaki megerősítésének tervezését.

(e) Többfokozatú, parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat levezetése, egyes mozzanataiban terepen, alegységek bevonásával, az alegységek és vezetési elemek összekoordinálása érdekében.

Főerőkifejtés: Átcsoportosítás végrehajtása a kijelölt ÖPK-ba. (8. ábra)

2. fázis: Felkészülés a védelmi harctevékenységre, határvédelmi feladatok végrehajtása

Kezdetre: Az alkalmazási készenlét elérése az összpontosítási körletekben.

Vége: Az ellenséges fél fegyveres támadása (NKOM 2010. február 16.).

Végrehajtás:

(a) A kijelölt fedező-biztosító erők készenlétű körletet foglalnak a fővédőövben, ahonnan napi kijárással végzik a határzárási feladatokat.

(b) A műszaki csapatok végrehajtják a védelmi vonalak kiépítését, aknazárak, robbanó és nem robbanó műszaki zárok telepítését, rombolások előkészítését, az átjárók lezárását.

(c) Az alegységek külön parancsra elfoglalják az előkészített készenlétű körleteiket, védőkörleteiket, a támpontokat.

Főerőkifejtés: Védőkörletek előkészítése, időben történő elfoglalása. (9. ábra)

3. fázis Védelmi harc megvívása

3/1. alfázis: A biztosítási övben vívott harc

Kezdetre: RED fél fegyveres támadása (határátlépés vagy átlövés) H óra.

Vége: A biztosítási övben lévő zászlóalj

13. ÁBRA A MŰVELET NEGYEDIK FÁZISA

harcból történő kivonása megtörtént. Az első lépcső dandárok első lépcső zászlóaljai a harcot átvették.

Végrehajtás: A fedező-biztosító erők halogató harca a biztosítási övben. A harc átadását követően, a részleges feltöltés végrehajtását követően a hadtestparancsnok ÖFNI tartalék-ként, illetve hadtest mögött terület biztosítására alkalmazza a ZHCS-kat.

Főerőkifejtés: Halogató harc megvívása, a CSŐR – TAPOLCA irány lezárása, a MISKOLC fázisonalon kialakított terepszakasz megtartása érdekében. (10. ábra)

3/2. alfázis: Harc az első védelmi vonalon (SZOLNOK FV):

Kezdetre: A biztosítási övben lévő zászlóalj harcából történő kivonása megtörtént. Az első lépcső dandárok első lépcső zászlóaljai a harcot átvették.

Vége: Az első lépcső zászlóalj megállították RED első lépcső erőt.

Végrehajtás: A fővédőövben védő alegységek védelmi harca az első ellenállási terepszakaszon. Az első lépcső zászlóalj aktív védelmi harca RED főerői ellen.

Főerőkifejtés: Jelentős veszteségokozás, az ellenség első lépcső erők megállítása az első védelmi vonalon. (11. ábra)

3/3. alfázis: Harc a második védelmi vonalon (MISKOLC FV):

Kezdetre: Az első lépcső zászlóalj megállították RED első lépcső erőt.

Vége: RED második lépcső megállítása megtörtént.

Végrehajtás: RED harcra veti a hadosztály második lépcsőjét a támadás felújítása céljából. A dandár második lépcső harcbavetésével megállítják RED hadosztály második lépcső támadását.

Főerőkifejtés: RED második lépcsőjének megállítása a MISKOLC fázisonalon. (12. ábra)

4. fázis: Ellensapás végrehajtása az ellenség kiszorítása az ország területéről, eredeti helyzet visszaállítása az országhatár mentén

Kezdetre: A REDLAND második lépcső erőinek megállítása meg-

történt.

Vége: Az eredeti helyzet visszaálltva az országhatáron.

Végrehajtás:

(a) A hadtest-ellensapás feltételeinek megteremtését követően harcra vetem a BLUE hadtest második lépcső dandárt. A hadtest-ellensapás végrehajtásával kiszorítom a RED erőt és visszaállítom az eredeti helyzetet az országhatáron. Felkészülők a RED hadsereg második lépcső harcbavetése esetén annak megállítására.

(b) A gyülekezési körletbe hátravont alegységek pihentetést, részleges feltöltést hajtanak végre, és felkészülnek a további védelmi feladatokra;

(c) A határbiztosítási feladatok végzését a tartalék erők kezdik meg.

Főerőkifejtés: Hadtest második lépcső dandár harcbavetése (ellensapás végrehajtása), az ellenség erőinek kiszorítása az országhatáron túlra. (13. ábra)

A dandár harcparancsa a hadtestparancsnok szándékával összhangban lett kidolgozva, az abban meghatározott fázisoknak megfelelően. A harcparancs feladatszabást tartalmazott a dandár állománytáblájában szereplő, valamint a hadművelet során átalárendelt, de csak virtuálisan létező – a gyakorlatvezetőség által aláírt – összes alegység részére.

(Folytatjuk)

Imre József őrnagy:

A KATONAI RENDÉSZETI SZOLGÁLAT HATÁSA A KATONAI RENDRE ÉS FEGYELEMRE

A katonai rendészet 2006-ban történt újraindítása óta öt év telt el. Azt, hogy a rendészeti tevékenység hogyan hat a katonai rend és fegyelem alakulására, az eltelt időből rendelkezésre álló statisztikai adatok, valamint a tevékenységet végző állomány személyes tapasztalatai alapján mérhetjük le.

A katonai rendészeti szolgálatok rendelkezése a katonai rend és fegyelem fenntartása. Ellenőrzéseik során derül ki, hogy a katonák mennyire tartják be a rájuk vonatkozó törvényeket, rendeleteket, a katonai rendet, fegyelmet. A katonai rendészeti szolgálatok feladatai közül a katonák és a honvédségi gépjárművek ellenőrzése gyakorolja a legnagyobb hatást rend és a fegyelem alakulására.

A katonai rend és fegyelem alapjait természetesen nem a katonai rendészek teremtik meg, ők csak ellenőrznek. Az alapokat minden katonára az alapkiképzésen, majd a szabályzatismereti foglalkozásokon kapja meg megfelelő szintű parancsnoktól (raj-, szakasz- vagy századparancsnoktól). A katonai élet két alapvető szabályzata a szolgálati és alaki szabályzat; mindkettőt alaposan kell ismernie a katonának, mivel ezek rögzítik jogaikat, a kötelességeiket, valamint az elvárt érintkezési formulákat. A harmadik lényeges dokumentum az öltözködési szabályzat, ami a rendszeresített ruházat, valamint az egyenruha viselésének szabályaival foglalkozik, meghatározza az öltözeti típusokat és azok változatait. Természetesen a fenti alapidokumentumok kiegészülnek még különböző szakutasításokkal.

Az általános tapasztalat, hogy manapság a kiképzés keretén belül a korábbiaknál kevesebb idő jut a szabályzatismeretre. A katonák az alaki és a szolgálati szabályzatot ugyan ismerik, ám nem minden esetben elegendő a tárgyi

A helyőrségi KRJ-tevékenység adatai (Hódmezővásárhely)

	2006 II. fél év	2008	2009	2010	2011 8 hónap
Személyellenőrzés					
Ellenőrzve	254	549	437	445	190
Figyelmeztetés	73	180	147	33	1
Feljelentés	7	4	3	1	0
Előállítás	5	4	0	0	0
Gépjármű-ellenőrzés					
Ellenőrzve	141	47	50	31	30
Feljelentés	6	0	0	0	0
Előállítás	3	0	0	0	0

Megjegyzés: a 2007. évi tevékenységről nem áll rendelkezésre adat.

tudásuk. Az öltözködési szabályzatot viszont szinte egyáltalán nem forgatják.

A katonai rendészeti járőrök (továbbiakban KRJ) szolgálatuk során ezeknek a szabályzóknak a betartását ellenőrzik; e tevékenységhez elengedhetetlen a dokumentumok magas szintű ismerete. A rendelkezésre álló statisztikai adatokat és személyes tapasztalatokat figyelembe véve megállapítható: a KRJ-nek jelentős szerepe van a katonai rend és fegyelem alakulásában. (A mellékelt táblázat, állomány-kategóriák bontása nélkül, bemutatja a személyellenőrzések számát és a foganatosított intézkedéseket.)

A táblázatban megfigyelhető, hogy folyamatosan csökkenő tendenciát mutatnak az intézkedésekről szóló adatok. A 2010. évi adatokban nyomon követhető a figyelmeztetések drasztikus csökkenése, ami a helyőrségparancsnok intézkedésének tudható be (valamint annak, hogy a munkába járashoz a lakás és a laktanya között nem használható a gyakorlóruházat).

A pozitív tendencia két tényezőre vezethető vissza. Az első a KRJ-vel való személyes találkozások tapasztalatai. A katonák egymás között megbeszélik, kit, mikor, hol ellenőriztek, valamint hogy esetleg miért intézkedtek ellene. A KRJ-k minden esetben közlik, hogy milyen szabályzók megsértése miatt és milyen intézkedést foganatosítanak az ellenőrzött személlyel szemben. Az ellenőrzött személy mit követett el, ezzel milyen szabályzót sértett meg, és ezért a rendész milyen intézkedést köteles vele szemben megtenni. A szolgálati szabályzat részletesen tartalmazza a KRJ-k kötelezettségeit. Minden helyőrségben megtalálható a helyőrségkomendáns, aki a KRJ működtetéséért felelős. Az ő segítségét is lehet kérni az esetek feldolgozásánál.

Természetesen a KRJ-k pusztá jelenléte is visszatartó erővel bír, hiszen tudván, hogy léteznek és bárhol találkozhatnak velük, a katonák nagyobb odafigyeléssel fognak hozzá egy adott feladat végrehajtásához. Jó, ha tisztában vagyunk azzal, hogy mit ellenőriznek a KRJ-k szolgálatellátásuk során (személyi okmányok, gépjárműokmányok, egyenruhaviselés, igénybevételi szabályok betartása). Ha ezekkel az alapvető szabályokkal nincsenek tisztában a katonák, nagyon nehéz kiküszöbölni az intézkedések alapjául szolgáló fegyelem-, illetve szabálysértéseket.

Összességében megállapítható hogy a katonai rendészeti szolgálat pozitív hatással van a katonai rendre és fegyelemre, mely az alegységparancsnokok által tartott szabályzat-ismereti foglalkozások magas szintű megtartásával, valamint parancsnoki követelmény-támasztással és személyes példamutatással tovább fokozható.

tó, valamint az esetet oktatás tárgyává tehetik, hogy a továbbiakban az állományuk, okulva mások hibáiból, ne kövesse el ugyanazt a hibát. Valamint a hasonló cselekmények elkövetésének megakadályozása végett a szóban forgó terület szabályzóinak ismételt feldolgozását rendelik el.

Mindkét esetben fontos megemlíteni: a feldolgozás óriási jelentőséggel bír, mivel – ahogy a mondás is tartja – más kárán lehet a legkönnyebben tanulni. Az esetek feldolgozásához nem kell rendésznek lenni, csak az említett szabályzatokat kell megfelelően ismerni. Az előírások megfelelő értelmezésével a fegyelem- vagy szabálysértések kiküszöbölhetők. Szisztematikusan végigvezethető: az ellenőrzött személy mit követett el, ezzel milyen szabályzót sértett meg, és ezért a rendész milyen intézkedést köteles vele szemben megtenni. A szolgálati szabályzat részletesen tartalmazza a KRJ-k kötelezettségeit. Minden helyőrségben megtalálható a helyőrségkomendáns, aki a KRJ működtetéséért felelős. Az ő segítségét is lehet kérni az esetek feldolgozásánál.

Természetesen a KRJ-k pusztá jelenléte is visszatartó erővel bír, hiszen tudván, hogy léteznek és bárhol találkozhatnak velük, a katonák nagyobb odafigyeléssel fognak hozzá egy adott feladat végrehajtásához. Jó, ha tisztában vagyunk azzal, hogy mit ellenőriznek a KRJ-k szolgálatellátásuk során (személyi okmányok, gépjárműokmányok, egyenruhaviselés, igénybevételi szabályok betartása). Ha ezekkel az alapvető szabályokkal nincsenek tisztában a katonák, nagyon nehéz kiküszöbölni az intézkedések alapjául szolgáló fegyelem-, illetve szabálysértéseket.

Összességében megállapítható hogy a katonai rendészeti szolgálat pozitív hatással van a katonai rendre és fegyelemre, mely az alegységparancsnokok által tartott szabályzat-ismereti foglalkozások magas szintű megtartásával, valamint parancsnoki követelmény-támasztással és személyes példamutatással tovább fokozható.

Szalay Zoltán ezredes:

A HONVÉD TISZTHELYETTESEK HELYZETE A NATO-CSATLAKOZÁSTÓL NAPJAINKIG (1.)

Közép- és Kelet-Európában a 80-as évek végétől lejátszódott politikai változások új biztonsági környezetet és feltételeket teremtettek Európa – benne Magyarország – és a NATO számára. Európa politikai és részben katonai megosztottsága megszűnt, ennek nyomán a kétpólusú világrend helyébe egy többpólusú világ lépett, sok bizonytalansági tényezővel. A magyar biztonságpolitikai helyzet gyökeresen átalakult, a rendszerváltást követően – bizalomhiányból adódóan – a Varsói Szerződés fegyveres erői részeként kialakított Magyar Néphadsereg erőteljes átalakításon ment át, ami elsődlegesen a hivatásos állományt érintette. Írásom az átalakuló honvédség tiszthelyettes állománykategóriájának helyzetét, változásait mutatja be a kilencvenes évektől 2011-ig. Céloom a folyamatok bemutatása, a tényfeltárás, ok-okozati összefüggések keresése, és ezek alapján következtetések megfogalmazása.

AZ EUROATLANTI INTEGRÁCIÓ

Magyarország és az Európai Közösség között a megbeszélések már 1985-ben megkezdődtek, amelyek eredményeként megszületett a kapcsolat-felvételi megállapodás. A társulási szerződés előkészületeinek tárgyalásai 1989-ben kezdődtek meg. A berlini fal lerombolásával drámai gyorsasággal zajló folyamat vette kezdetét, amelynek eredményeként átfর্মálódott az európai biztonsági helyzet, megnyíltak a határok a tőke és a munkaerőpiac előtt.

Az 1989-es rendszerváltás Magyarország előtt is megnyitotta az utat az 1947-ben létrehozott Európai Gazdasági Közösséghez, megteremtve ezzel egy későbbi csatlakozás lehetőségét. Az európai rendszerváltozások következtében az EGK is új alapokra helyezte az új demokráciákkal a politikai, gazdasági együttműködést. 1992-ben a tagállamok aláírták az Európai Unióról szóló egyezményt. A maastrichti egyezmény egyik leglényegesebb eleme a közös európai munkaerőpiac megteremtése, illetve a szakképzés szerepének feltérkékelődése.¹

A NATO az 1990. júliusi londoni csúcstalálkozón kinyilvánította, hogy többé nem tekinti ellenségnek a volt Varsói Szerződés államait, ennek bizonyítására 1991. december 20-án Brüsszelben 16 NATO és 9 volt VSZ-állam részvételével megalakították a biztonságpolitikai és katonai konzultációk céljából az Észak-atlanti Együttműködési Tanács (NACC) szervezetét.²

A volt Jugoszláviában kirobbant konfliktus felgyorsította a közeledési folyamatot. 1993 januárjában Magyarország hozzájárult, hogy

a délszláv repülési tilalom ellenőrzése érdekében a NATO-hoz tartozó AWACS-gépek használhassák a magyar légteret.

Az 1994. január 11-i NATO-csúcstalálkozón meghirdetik a Partnerség a békéért (PfP) programot, és a záródokumentum kilátásba helyezi a szövetség „fokozatos és evolutív” bővítésének lehetőségét.

Az új biztonságpolitikai helyzethez való alkalmazkodás érdekében a szövetség újraértékelte politikai és katonai struktúráját, 1995. szeptember 28-án kiadta „Tanulmány a NATO bővítéséről” című dokumentumát. 1997. július 8-án a NATO madridi csúcstalálkozója úgy határozott, hogy a szövetség csatlakozási tárgyalásokra hívja meg Magyarországot, Csehországot és Lengyelországot. A folyamat eredményeként a Magyar Köztársaság 1999. március 12-e óta a NATO tagja.³

A tagsággal járó követelmény-, illetve feladatrendszer már a „Haderőreform '95” nevű program tartalmazta:⁴

- Az MH feletti civil ellenőrzés erősítése, a törvényi előírások betartása.
- A kulcsfontosságú feladat a NATO-val való – elsődlegesen szellemi – kompatibilitás és interoperabilitás mielőbbi elérése, megteremtése.
- Az ország és a honvédség képes legyen a NATO közös védelmi rendszeréhez történő hozzájárulásra, illetve az általa nyújtandó segítség fogadására.
- A változásoknak megfelelően át kell dolgozni a készenléti és mozgósítási feladatokat.
- Növelni kell a készenléti erők alkalmazhatóságát, a szerződéses katonák arányát a sorállományúakhoz viszonyítva.
- Meg kell kezdeni – a gazdaság teljesítő-képességétől függően – a haderő átfogó technikai modernizálását.
- Meg kell őrizni a tisztí állományt, a tiszthelyettesi állomány létszámát pedig növelni szükséges. Folytatni kell a személyi állomány teljes körű átképzését, a kiképzési, felkészítési rendszer átalakítását.

A haderőreform első szakaszában a nagy létszámú haderő leépítése, az átszervezés feladatai domináltak, míg 1999-től a második szakaszban a minőségi változásokra – a szellemi kompatibilitás megteremtésére – helyeződött a hangsúly.

Ennek részeként változás történt az oktatási, képzési, át- és továbbképzési rendszerben.

A HADSEREG ÉS A KÉPZÉSI RENDSZER ÁTALAKÍTÁSA⁵

A rendszerváltás után több lépésben megindult a Magyar Honvédség átszervezése, működésének az új, demokratikus jogrendszerhez történő illesztése, ennek során az állomány új felkészítési rendszerének kimunkálása, valamint az ezt biztosító intézményrendszer át- és kialakítása.

A Magyar Honvédség átalakításának egyik lényeges eleme volt az egyes állománykategóriák létszámának, tevékenységi körének megváltoztatása. Ennek során a tiszthelyettesi, zászlósi kategória a korábbiaknál fontosabb szerephez jutott, feladatkörük bővült, felelősségi területük szélesedett. Egyre kiemeltebb szerepet kaptak a csapatok életében, a kiképzésben, a mindennapok irányításában, a technika működtetésében.

A rendszerváltozás után a működés jogszabályi kereteit újraszabályozták. A módosított alkotmány alapján átalakult a katonai terület jogi szabályozása, megszületett a honvédelemről szóló törvény (1993), a hivatásos szolgálatot teljesítőkről szóló törvény (1996) – mely főszabályként megszabta, hogy hivatásos tiszthelyettesi, zászlósi állományba csak érettségivel, tisztí állományba csak felsőfokú végzettséggel, szerződéses legénységibe legalább 8 általánossal rendelkező jelölt nevezhető ki –, valamint a hadkötelezettség alapján szolgálatot teljesítőkről szóló törvény.

1993-ban a honvédelmi törvény⁶ a tovább-szolgáloi jogviszony helyett – amit csak a felöltetlen tisztí, tiszthelyettesi beosztások betöltésére alkalmaztak – bevezette a szerződéses katonai szolgálatot, ami lényegi változást hozott a szolgálati és létszámviszonyokban. Egyre jelentősebb létszámban vállaltak az arra elhivatottságot érző férfiak és nők szerződéses legénységi (tiszthelyettesi és tisztí) szolgálatot a hadseregben. „A kezdeti évben, 1993. év végére a rendszeresített létszámhoz viszonyítva a szerződéses legénység feltöltöttsége alig érte el a 15%-ot, az évek során ez fokozatosan emelkedett, és 1998–99-re elérte a 78%-ot.”⁷

A legénységi állomány létszámadatai: 1 ábra

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
soráll.	20329	12920	12364	9885	6229	2507						
szert.	5330	6175	6268	7384	9841	8105	9763	9722	7104	7519	7517	7630

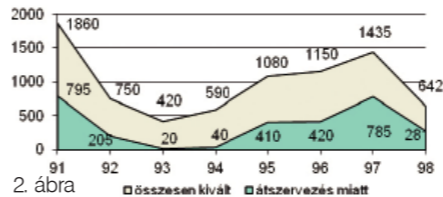
Forrás: HVK SZCSF

A legénységi állomány megnevezésében az időszakban két állománykategóriát jelentett, a sorállományt és a szerződéses állományt – honvédtől a szakaszvezetői rendfokozathoz kötött beosztásokban. *(lásd 1. ábra)*

A pozitív folyamatok mellett ki kell térni a szervezetet negatívan érintő folyamatokra is. A rendszerváltást követő gyors haderő-átalakítás következtében a hivatásos állomány körében 1989 óta ugrásszerűen növekedett a pályaelhagyás. 1990–98-között 9800 tiszthelyettes hagyta el különböző okok miatt a hadsereget. A pályaelhagyás tömeges méretű és kontraszelektív jellegű volt. A fiatal hivatásosok 80-90%-a még 35 éves kora előtt lépett ki. Egy részük a beosztás megszűnése vagy diszlokáció miatt nem vállalta a pályán maradást.

A gyors kiáramlás miatt a csapatok folyamatosan létszámhiánnyal küzdöttek, ami egyik oka a „végeken” tapasztalható túlerhelésnek, és végső soron tovább erősítette a szervezetből való kiválást. A kiáramlásban és az alacsony számú utánpótlásban az egzisztenciális okok mellett az is közrejátszott, hogy a katonai, benne a tiszthelyettesi pálya presztízse alacsony volt. (A kivált tiszthelyettesek számát⁸ a 2. ábra szemlélteti.)

A '91–'98 között kivált tiszthelyettesek száma

A NATO-csatlakozás és a haderő-átalakítás feladatait az Országgyűlés a 85/1995., és a 88/1995. számú határozataiba foglalta; 1996. szeptemberben hatályba léptek a hivatásos katonák, valamint a sorállomány szolgálati viszonyát szabályzó törvények.⁸ Ebben az időszakban kezdődött a vegyes rendszerű – szerződéses és sorozott katonákból álló – hadsereg kialakítása. Átszervezték a katonai felsőoktatást, a Zrínyi akadémia nemzetvédelmi egyetemként integrálta a katonai főiskolákat. A honvédelmi miniszter 56/1995. (HK. 31.) számú utasítása alapján átalakították a hivatásos tiszthelyettes- és tartalékos parancsnoki képzést. Az új típusú, új feladatokkal felruházott tiszthelyettesi kar kialakítása érdekében – a katonai felsőoktatás bázisán – három szakképző iskolát hoztak létre; egy- és kétéves, államilag elismert, az Országos Képzési Jegyzékben szereplő katonai szakképzés indult. 1997 novemberétől a bevonult sorállomány alap- és szakkiképzése a kiképző központokban – négy helyőrségben, három hónap időtartamban – történt. A sorkatonai szolgálatot kilenc, majd hat hónapra csökkentette a törvényhozás. A szárazföldi csapatok szervezetét átalakították, 1997. szeptember 1-jétől a Szárazföldi Vezérkar alárendeltségében a katonai kerületek szervezeteiből létrehozták a 2. és a 3. gépesített hadosztályokat. A 2. gépesített hadosztály állományába az alapkiképzést végrehajtó kiképző központok, a 3. gépesített hadosztály állományába pedig a reagáló erők kerültek. A repülő- és légvédelmi

csapatokat a Légierő Vezérkar alárendeltségébe szervezték.

A honvédelmi tárcánál, ezen belül a Magyar Honvédségnél a végrehajtott szervezeti változások következtében a rendszeresített létszám jelentősen megváltozott. A tárca békelétszáma az 1994. évi csaknem 100 000 főhöz képest 1997 év végére mintegy 38%-kal, 61 500 főre csökkent. 1997 végére lezárult a Magyar Honvédség tervezett átalakításának első, döntően a mennyiségi változásokra épülő szakasza.⁹

A haderő átalakításának folytatása és felgyorsítása a NATO-hoz történő 1999. évi csatlakozást követően különösen fontosá vált. A belépés után kitört az újabb délszláv háború, amelynek következtében felértékelődött az ország szerepe, a Magyar Honvédség is komoly készütségi feladatokat látott el. A harcokban magyar alakulatok nem vettek részt, a légteret azonban használhatták a szövetségesek, aminek következtében jugoszláv részről számos fenyegetés érkezett. Az Országgyűlés 114/95-ös határozatával engedélyezte az első komoly békefenntartó szerepvállalást (IFOR), amelynek során a magyar műszaki kontingens munkája – benne sok tiszthelyettesrel – elismerést vívott ki.

A NATO-csatlakozást követő években azonban – az előzetes várakozásokkal szemben – a jelentősebb fejlesztések elmaradtak. A sorozáson alapuló rendszer továbbra is fennmaradt, a politikai és katonai vezetés figyelmét elsősorban a Honvédelmi Minisztérium és a vezérkar integrációja kötötte le. Több kritika érte Magyarországot amiatt, hogy a szövetség felé tett vállalásait nem tudta teljesíteni.

A 2322/1999-es kormányhatározat alapján végrehajtott „stratégiai felülvizsgálat” következtében a honvédség létszáma 57 ezerről 45 ezerre csökkent, a leszervezések újabb tiszt- és tiszthelyettes-elbocsátással jártak, melynek nyomán a felerősödő bizonytalanság érezhető morális problémákat okozott. Részben ennek következtében – költségvetési problémák, terrorfenyegetettség – rendelték el 2002-ben az ún. védelmi felülvizsgálatot, és a 65/2002-es HM-rendelet szabályozta a Magyar Honvédség elvart képességeit, kapacitásait, szerepét, amelynek egyik kiemelt célja volt az önkéntes hadsereg kiépítése, a társadalmi presztízis emelése. A 2002. januári 50%-os illetményfejlesztés hatására ténylegesen javult az állomány morális helyzete, valamint rövid távon megoldódni látszott a létszámhiány. Tömegével jelentkeztek szerződéses katonának, válogatni lehetett a jelentkezők közül. Jelentősen emelték a tiszthelyettesi beiskolázási létszámot, 2003-ban 514 főt avattunk a '98-as 300-hoz képest.

A stabilitás helyett azonban a költségvetési problémák – részben a kormányváltás utáni stratégiaaváltás – miatt ismét „haderőreformot kapott” a honvédség. A 14/2004. OGY-határozat szabta meg az MH hosszú távú fejlesztésének irányait. Ennek következtében szinte fegyvernemek szűntek meg – pécsi tűzérdaandár –, kiképző központokat zártak be, köztük az egyik legmodernebb laktanyát Szombathelyen. A tiszthelyettesképző iskolát ismét átszervezték, képzőközponttá alakult.

A politikai pártok egyetértésével nagy előrelépés történt az önkéntes haderő kialakításának koncepciójában. A 2004. évi CV.

törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről megszüntette a sorkatonai szolgálatot. Novemberben leszereltek az utolsó sorkatonák (2500 fő), és 2005-re 1700 fővel növelték a szerződéses legénységi állomány létszámát. Viszont a tiszthelyettesi létszámot érthetetlen módon ötszázalal csökkentették.

2006-ban intézményi struktúraváltást élt meg a haderő. Példamutató módon a minisztériummal kezdték a leszervezést, létrehozták az MH Összhaderőnemi Parancsnokságot, le-szervezték a hadkiegészítő parancsnokságokat, radikálisan csökkentették a katonai szervezetek számát (pl. bezárták a felújítás alatt álló egri, nagytarcsai, tapcrai laktanyákat). Átszervezték a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemet, a szentendrei tiszthelyettesképzést és szerződéses kiképzést folytató szervezeteiket. A döntéshozókat a missziós képességek erősítése vezérelte. Kétpólusúvá vált a haderő, a missziós elvárásokat vállalókra, teljesítőkire és csak idehaza szolgálókra – az elklönülés bizonyos belső feszültségeket okozott.

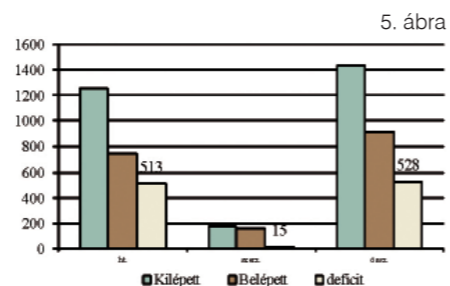
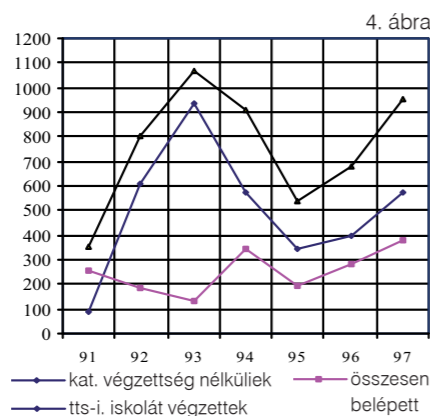
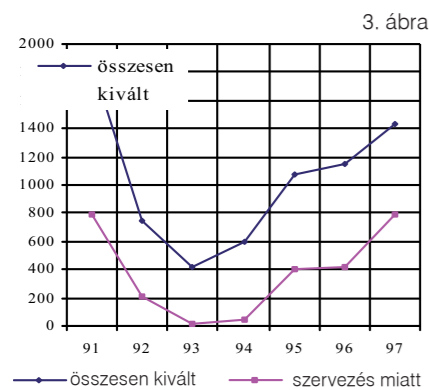
Az 51/2007. OGY-határozat az MH létszámát 22 ezer alá csökkentette, az összlétszám 23 950 fős lett. A tiszthelyetteslétszám 1700-zal, a szerződéses legénységé 2600-zal csökkent. Ez drasztikus létszámcsökkenés volt, mert a feladatok nem csökkentek. Sajnos a kiáramlást erősítette a jogállási törvény nyugdíjra vonatkozó előírása, aminek következtében a 25 év szolgálati idővel rendelkező, tapasztalt tiszthelyettesek – a jogelőnyt kihasználva – kiváltak a szervezeteiből. Ez a helyzet súlyos működési problémákat okozott a csapatok életében. Ismét átszervezték a képzőintézményeket, bezárták az egyetem Üllői úti kampuszát, Szentendrén kialakították az MH Központi Kiképzőbázist és szolgálati alárendeltségében a tiszthelyettesiskolát. A permanens leszervezési folyamat érzékenyen érintette a szervezetek napi életét annak a tükrében, hogy a szervezeti reformok mellett elmaradt a működési elvek reformja. A kisebb hadseregben ugyanazok a problémák merültek fel, mint a korábbi időszakban, sőt az általánosan megszorított intézkedések következtében újratermelődtek.

A TISZTHELYETTESEK ÉS A SZERZŐDÉSES KATONÁK HELYZETE A NATO-CSATLAKOZÁS IDŐSZAKÁBAN

A 124/1997. (XII. 18.) OGY-határozat a Magyar Honvédség és a HM rendelkezési állományában 11 200 fő zászlósi és tiszthelyettesi költségvetési létszámot engedélyezett 1998. december 31-ig. A Magyar Honvédség állománytábláiban 9210 zászlósi és tiszthelyettesi beosztás volt rendszeresítve, a rendszeresített teljes létszám meghaladta a 10 700-at. A melékelt kimutatás szerint 1500 beosztás abban az időszakban is feltöltetlen volt. (6. ábra Forrás: AAET VT előterjesztés, 1998)

A tiszthelyettes-beosztások száma a távozó és a belépők hullálmzó létszáma következtében stagnáló, illetve kissé csökkenő képet mutat az 1991–1997 közötti években. (3., 4., 5. ábra)

A problémák mellett pozitív változások is voltak. A haderő-átalakítás során a honvédség állománytábláiban egyre nagyobb számban jelentek meg új tiszthelyettesi beosztások:

Forrás: Tompa–Kovács: A tiszthelyettesi kar múltja, jelene és jövője. Tanulmány 8–9. melléklet.

Hadrendi elemek	1998			2003-ra tervezett		szükséglet
	rendszer	meglévő	hiány	létszám	új igény	hiány + igény
I. HVK., hiv. és üg.	173	170	3	220	50	53
Szárazföldi katonai szervezetek	3439	2849	590	5000	1561	215
Repülő és lé. kat. szervezetek	3393	2878	515	4600	1207	1722
HVK közvetlen szervezetek	930	780	150	1150	220	370
Központi rend. szervezetek	454	345	109	670	216	325
Logisztikai szervezetek	821	747	74	960	140	214
MH rendszeresített állomány	9210	7769	1441	12 700	3991	4835
HM és szervezetei	1500	1196	304	100	1400	1096
Összesen	10 710	8965	1745	12 800	1994	3739

6. ábra

rajparancsnok, eszköz-, fegyverkezelő, harc- és gépjárművezető, raktáros, nyilvántartó stb. Kiemelt beosztásként megjelent a vezénylő/szakasz tiszthelyettes beosztás, ami jelezte a szövetségi rendszerhez való csatlakozás egyértelmű pozitív hatását.

A növekvő beosztások mellett árnyalta a helyzetet az, hogy a rendszeresített beosztások fele csak a főtörzsőrmesteri és a főtörzszászlósi rendfokozatú volt.

A 7. ábra a MH egy hadosztálya rendszeresített és meglévő tiszthelyettes-beosztásait mutatja be 1998-ban.

Az adatok egyértelműen bizonyítják, hogy nagyon torzak voltak a rendfokozati arányok, valamint 20% feletti volt a hiány (2011-ben hasonló problémákkal találkozunk). A rendszeresített beosztások 50%-a törzszászlósi és főtörzszászlósi rendfokozathoz való köve, amelyből kimagasló a főtörzszászlósi, ami a beosztások 40%-át adta, miközben a zömét zászlósnál alacsonyabb rendfokozatúak töltötték be. 1999-től a nomenklatúra viszont már konkrét rendfokozathoz kötötte a beosztási szinteket: a rajparancsnoktól a vezénylőzászlósi, őrmestertől a főtörzszászlósi, ami előmeneteli és képzésszervezési problémákat jelentett.

A tiszthelyettes-állomány létszámadatait vizsgálva: a NATO-csatlakozás utáni permanens haderő-átalakítás következtében csak átmeneti időszakban nőtt a létszám. A 2000-es évektől stagnált, miközben egyre nagyobb számban kellett korábbi tiszt munkaköröket átvenniük. A logisztikai szolgálat területén a beosztások zöme zászlósi besorolást kapott, ami miatt át kellett strukturálni a szervezeti működést és a képzési rendszert is. (Lásd 8. ábra)

A TISZTHELYETTESEK KÉPZÉSE A KIENCVENES ÉVEKBEN

Az új jogszabályok szerint a tisztképzést az ország felsőoktatási rendszerébe, a tiszthelyettesi felkészítést a hazai szakképzés rendszerébe illeszteni kellett megvalósítani. A polgári élet felé történő nyitás egyik lényeges eleme volt, hogy nyíltan kiadták a katonai szakképzések szakmai és vizsgakövetelményeit (6/95., 1/97. HM-rendeletek). 1995-ben a tiszthelyettes-képzés átalakítása során – a HM Kollégium döntésének megfelelően – a képzés tartalmát, a felkészítés időtartamát a jelentkezők polgári és katonai előképzettsége határozta meg az alábbiak szerint:¹⁰

a) 2 éves képzés a szakmunkás végzettségük részére: első év érettségire történő felkészülés, a második év a katonai szakképzés.

b) Egyéves képzés az érettségizett, sorkatonai szolgálatukat még nem teljesített jelentkezők számára.

c) Nyolc hónapos képzés az érettségizett és legalább 1 éves szolgálati viszonytal rendelkező szerződésesek részére.

d) Hat hónapos képzés az érettségizett, 5 éves állományviszonnyal rendelkező szerződéseseknek.

e) Levelező képzés a d) pontban szereplők részére.

„Az MH átalakításának egyik lényeges feladata az állománykategóriák tevékenységi körének, helyének, szerepének újragondolása.” – mondta a Magyar Honvédség parancsnoka 1996 decemberében. „A tiszthelyettesek között a tisztekénél differenciáltabb szolgálati időtagozódás vezethető be... Arányuk és számuk mindenképpen drasztikus növelést igényel. Képzetségüket illetően részükre a tisztekénél differenciáltabb, a speciális beosztásokhoz jobban igazodó rendszer szükséges: az általános iskola után katonaiskolát végzetektől (az egyszerűbb harcvezetők esetében, megfelelő gyakorlattal párosítva) a (domináns) középszintű végzettségen keresztül a kis arányú felsőfokú végzettséggel rendelkezőkig, ez az állománykategória lehetne a munkaerőpiac és a hivatásos állomány ütközőzónája. Ide vezethető az út a legénység köréből, és innen vezethető út a tisztek csoportjához, de alapvetően néhányszor ismétlődő szerződéses alapon lehetne működtetni oly módon, hogy e szektor javadalmait tekintve versenyképes legyen a munkaerőpiaccal.”¹¹

A kilencvenes évek közepén a hadsereg gerincét alkotó hivatásos/szerződéses állományon belül a zászlósi és tiszthelyettesi karral kapcsolatos problémák megoldása elodázhatatlan feladat volt.

Az állománykategória helyzetéről, feladatairól a katonai vezetők sokszor kifejtették a véleményüket. Néhány idézet:

Az 1995. november 27-én, Budapesten tartott oktatási konferencián a következők fogalmazódtak meg: „A tiszthelyettes olyan katona, aki a beosztáshoz szükséges középiskolai és katonai szakképzéssel rendelkezik. Tevékenységének nem az a lényege, hogy helyettesíti a tiszteket, hiszen az egy teljesen önálló szakterület, hanem, hogy hatáskörében közvetlenül és önállóan alkalmazza a rábízott emberi és technikai erőket. Ő találkozik először a sorállománnyal, a »kiskatonával«, és a legtöbb időt tölti velük. Tőle függ a hadrafoghatóság döntő eleme, a kisaegység összekovácsoltsága, kiképzettsége, a felelősségteljes bajtársiasság és megannyi katonai erényt magában foglaló tulajdonság kialakítása. Tehát a tiszthelyettes a katonák kiképzője, oktatója, nevelője, javítója, operátora, orvosa. Személyiségén, megjelenésén, retorikáján keresztül hatást gyakorol, példát mutat és nevel. ...Véleményünk szerint a zászlós olyan önálló állománykategóriába tartozó hivatásos katona – a tiszt és tiszthelyettes kategória között –, aki parancsnoki, vagy azzal azonos szintű anyagi, technikai beosztásokban tevékenykedik, felsőfokú szakképzéssel és megfelelő szintű csapatgyakorlattal rendelkezik.” (Dr. Holló József vezérőrnagy, humán főcsoportfőnök.)

Egy évvel később, 1996 decemberében, a Szentendren tartott nemzetközi tiszthelyettesi konferencián hangzott el:

„A NATO-kompatibilitás elérése elsősorban emberi tényezőkön múlik. (...) Éppen ezért szükség van jól felkészült tiszthelyettesekre, mert a modern hadseregekben, míg a tiszt – a döntéshozó feladatkörén belül – szervez, vezet, parancsot ad és ellenőriz, addig a tiszt-

Rendszeresített rf.	A beosztást betöltő viselt rendfokozata							
Megnevezés	Össz.	ftzls.	tzls.	zls.	ftöm.	töm.	öm.	össz.
ftzls.	774	2	64	142	248	121	86	663
tzls.	160	–	7	53	32	33	8	133
zls.	–	–	–	–	–	–	–	–
ftöm.	975	–	30	54	299	181	218	782
Összesen:	1909	2	101	249	579	335	312	1578

Forrás: AAET VT előterjesztés, 1998, HM SZEF

7. ábra

helyettes a végrehajtásért felel. Kiképzí, oktatja és neveli a legénységet, egyben egy-egy szakterület önálló felelőse is. A laktányában folyó munka tehát elsősorban az ezüstcsillagos váll-lapot viselő hivatásosokon múlik...” (Végh Ferenc altábornagy, MHPK, VKF)

Érdekes hasonlóságokat fedezünk fel, ha a korábbi véleményeket is felsorakoztatunk.

1957-ben a Központi Tiszthelyettesi Iskola (Szentendre) létrehozásakor a követelmény velük szemben a következő volt: „A hivatásos tiszthelyettesek legyenek képesek a beosztott sorkatonák feladatait mesteri fokon teljesíteni; szerezzék meg a sorkatonák oktatásához a módszertani jártasságot; legyenek képesek a beosztottak – rájuk bízott alegységek – kiképzését, napi életét irányítani, háborúban harcurkat vezetni.” (Major István, 1982)

Az 1970-es években is hasonló problémák miatt határoztak meg feladatokat. 1973. április 17-én adták ki a Magyar Népköztársaság honvédelmi miniszterének 0010. számú „Írányelveit”,¹² ami a Magyar Néphadsereg káderállományának utánpótlására és felkészítésére vonatkozó elveket határozta meg az 1973–1980-as évekre. Az „írányelvek” így fogalmazott: „A tiszthelyettesek a jövőben a hadsereg olyan új parancsnoki, technikai, vezetői kategóriáját alkotják, amelyre a korábbiaknál nagyobb súllyal hárul a katona fiatalok honvédelemre való közvetlen felkészítése, a harcckészültség, hadrafoghatóság biztosítása. Ezért az ennek az állománycsoportnak a korábbiaknál lényegesen nagyobb létszámú utánpótlása és felkészítése az elkövetkező évek káderfejlesztésének egyik legfontosabb feladata azzal a céllal, hogy képesek legyenek huzamos ideig ellátni – korábban tiszt – parancsnoki, adminisztrációs, kiszolgáló, ellátó stb. feladatokat. Az utánpótlás mértéke meghatározásánál abból kell kiindulni, hogy a jelenlegi 9 ezres tiszthelyettesi létszámot 1980-ra 14 300 főre kell emelni, miközben a várható fogyaték a hivatásosoknál 5, a tovább-szolgálóknál pedig 15%. Ez azt jelenti, hogy közel 6000 új tiszthelyettesre van szükség, így a hivatásos – tovább-szolgálói arány 70:30%-ban alakuljon. E 6000 tiszthelyettesből 4500-at iskolai kiképzés keretében, 1200 főt levelező képzéssel, vagy szakvizsgáztatás útján, míg 300 főt szakképzetségük alapján, tartalékalományból kell biztosítani. Az egyes szolgálatok tiszthelyettesi utánpótlásánál a jövőben fokozottabban kell élni a nők tovább-szolgáló

állományba vételével.” (Ez a XXI. század első évtizedében még mindig aktuális.)

A kiképzési célkitűzések a Kiszísi Pál Honvéd Csapat-tisztképző Iskolán (Jutas):

- „olyan altisztek képzése, akik háború esetén, mint szakaszparancsnokok önállóan meg tudják oldani a rájuk bízott feladatokat;
- békében a belsőszolgálat ellátásán túl újonckiképzést teljes értékűen, önállóan tudjon vezetni, képes legyen az alosztálynál teljesítő tiszteket helyettesíteni, és a legénység nevelésében a tiszteket támogatni;
- rendelkezzen a feladatok ellátásához szükséges általános műveltséggel;
- erős, ügyes, fizikai fáradtságot elviselni tudó katonává képzése, hogy az altiszt hivatását mind békében, mind háborúban be tudja tölteni.”¹³

Az 1/1997. honvédelmi miniszteri rendelettel megjelentetett katonai kiképző (ágazat megjelölésével) szakképzés szakmai és vizsgakövetelményei a fentiekkel sokkal részletesebben fogalmazzák meg a hivatásos őrmesterré avatandóval – tehát végeredményben a tiszthelyettesekkel – szemben támasztott követelményeket:

A katonai kiképző a Magyar Honvédség csapatainak alegység-kiképzői (alegység-parancsnoki) beosztás ellátására alkalmazható középfokú végzettségű szakember. Tevékenységi körébe tartozik a rá bízott szakasz harccképzésének, napi tevékenységének tervezése, szervezése és vezetése, az alárendeltségébe utalt haditechnikai eszközök és anyagok alkalmazható állapotban tartása. Feladatát tiszt irányítása mellett vagy önállóan látja el, amelyet általános katonai, pedagógiai, vezetői és katonai-szakmai követelmények teljesítésével valósít meg.

A képzés eredményeként katonai kiképző ismeretei, képessége és egész személyisége alapján válják alkalmassá az adott munkakörben meghatározott feladatok eredményes, tartós teljesítésére. Általános és katonai műveltsége, szakmai és vezetői kvalitása, egészségügyi, fizikai és pszichikai felkészültsége tegye alkalmassá a hivatásos katonával szembeni társadalmi elvárások teljesítésére.

A katonai kiképzővel szemben támasztott általános követelmények, személyi tulajdonságok:

- rendszeret, pontosság, jó modor, udvariasság, alaposág, gondosság;
- sokoldalú érdeklődés, új iránti fogékony-

ság, személyi érzékenység, munkakör iránti fogékony, hivatásmotiváció;

- érzelmi, indulati élet kiegyensúlyozottsága (félelem-, szorongás-, gátlásmentesség);
- tolerancia (a kudarc elviselése és legyőzése);
- fejlődőképesség és fejlődési igény, szakmai érvényesülés és presztízs kívánása;
- kapcsolatteremtő készség, kritikai érzék;
- kooperációs készség, szociabilitás, tapintat, kiméletelesség, türelem, jóindulat, bátorság;
- önismeret, önkritika, önbizalom, önellenőrzés, önuralom;
- tervszerűség, átgondoltság, körültekintés, megfontoltság, tárgyilagosság, következetesség;
- határozottság, döntési készség, önállóság;
- fegyelmerttség, kintartás, állhatatosság, szívósság, szorgalom;
- felelősségtudat, felelősségvállalás;
- őszinteség, nyíltság, igazságosság, áldozatvállalás.

A szemelvények egyértelműen bizonyítják, hogy a követelmények mindig magas szintűek és közel azonosak voltak e fontos állománykategóriával szemben.

A kilencvenes évek közepétől sok ezer volt sorkatona és sok éve szolgáló tovább-szolgáló vállalta a szerződéses legénységi szolgálatot, köztük számos, már tiszthelyettesi rendfokozatú, érettségivel nem rendelkező, de szakképzett állampolgár, akik megfelelő motivációval és feltétellel rendelkeztek a tiszthelyettesi előmenetelhez, és a hadsereg humánélvei szerint az előmenetelük tervezésével és biztosításával a hadsereg nagy tapasztalatú, motivált munkaerőt kapott.

A szerződéses katonai szolgálatot vállalók egy jelentős része érettségizett, szakképzett munkavállaló volt. 1999-ben a rendszerben lévő tiszthelyettesek 35%-a – több mint 3000 fő – nem rendelkezett érettségivel, ebből több mint 2000 fő elsősorban – a gerinchadhoz tartozó – főtörzsőrmester és zászlós rendfokozatú férfi, ugyanakkor a nők csaknem 100%-a érettségizett volt. (Az Altiszt 2000 tudományos konferencia előadásanyaga.)

A sorkatonai, majd tovább-szolgálat után szerződéses állományviszonyt vállalók szolgálatuk során emberileg, szakmailag bizonyítottak, egy idő után rendfokozatban és beosztásban is előrelépési igénnyel léptek fel, illetve a parancsnokok is felismerték a gyakorlattal rendelkezők előmenetelének pozitív lehetőségét. Ezt az igényt ismerte fel az 1998-ban létrehozott Altiszt Akadémia Előkészítő Törzs vezetése, melynek kezdeményezésére Végh Ferenc vezérezredes, vezérkari főnök engedélyezte a belső tanfolyamrendszerű képzést. A szerződéses katonák tiszthelyettesi felkészítésének megszervezésével kettős célt kívánt megoldani: egyrészt a csapatok személyi igényeit enyhíteni, másrészt megfelelő tapasztalatokat gyűjteni az új rendszerű tiszthelyettes-képzés kidolgozásához és bevezetéséhez. Az

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
tts/zls	11161	10093	10103	10017	10754	10736	10220	10268	8535	8829	8890	8270
szerv.leg.	5330	6175	6268	7384	9841	8105	9763	9722	7104	7519	7517	7630

Forrás: HM SZEF

8. ábra

MH Szentendrei Katonai Szakképző Iskolában – az AAET vezetésével – 1999-ben kidolgozták a 6 hónapos szerződéses tiszthelyettesképzés programját¹⁴ (örmesteriskola). Az első tanfolyamra 1999. november 15-től 2000. május 12-ig Szentendrén került sor. A felkészítés olyan szerződéses szolgáltatást vállaló katonákra irányult, akik eddigi munkájuk, motivációjuk, fizikai, pszichikai és kommunikációs képességeik alapján tervezhetőek voltak a jogszabályban engedélyezett, középiskolai végzettséghez nem kötött tiszthelyettesi beosztások ellátására, amelyekre parancsnokaik javasolják őket.

A beiskolázottak nagyon különböző katonai előélettel – 1 hónapostól 7 évesig terjedő szerződéses katonai szolgálattal – rendelkeztek. Rendfokozatuk az őrvezetőtől a törzsörmesterig terjedt. Több mint ötven százalékuk rendelkezett érettségivel, de általános iskolai végzettségűeket is beiskoláztak az állományilletékes parancsnokok állásfoglalása szerint (mert kiváló harcokciparancsnok, -irányzó stb. volt).

A belső őrmesteri képzés – az államilag elismert szakképzés mellett – 1999-től 2004-ig működött, mint csak a hadseregben elismert belső képzési forma.

A TISZTHELYETTESEK SZAKKÉPZÉSE¹⁵

Az 1970-es évek elején a hadseregben is felismerték, hogy a hivatásos állomány utánpótlását csak úgy lehet biztosítani, ha a honvédség figyelembe veszi az oktatás fejlesztési folyamatait, alkalmazza az állami oktatás aktuális szabályait. A 20/1974. MÜM–HM számú rendelet alapján kezdték meg 1975-ben a gépjármű-technikai szakterületen (Szabadszállason) a 3+1 éves, iskolarendszerű, a polgári szakmunkásképzésre alapozott szaktiszthelyettesképzést. A képzésben a honvédség által igényelt szakmai tartalmat (1 év) beépítették az Országos Szakmunkásképzési Jegyzék szerinti (3 év) szakmunkásképzésbe. A végzősök az állami szakmunkásvizsgálával együtt tettek tiszthelyettesi kibocsátó vizsgát, így egyszerre kaptak államilag elismert szakmai, valamint a katonai pályára jogosító végzettséget. Az újabb fejlődési szakasz 1984-ben indult, amikor 4 éves, a polgári értelmezésnek is megfelelő szakközépiskolai felkészítés kezdődött 8 szakon, illetve 8 helyőrségben. Ez már az utánpótlás minőségi fejlesztését szolgálta, hiszen a képzés állami rendszerű érettségi képesítő vizsgával és tiszthelyettesi kibocsátó vizsgával járt. Ugyanakkor csak a technikai területekre, a szaktiszthelyettesi utánpótlásra korlátozódott. A parancsnoki szakokon a képzés a kiképző központokban, 2 év időtartamban, de állami vizsgarendszerhez nem kötötten történt.

1995-től a tiszthelyettesek olyan katonai szakképesítést kapnak, ami a képzési szintje és tartalma alapján állami szakképesítésként elismert. Ez oktatáspolitikai szempontból nagyon pozitív volt, hiszen oktatásjogilag, társadalmilag elismert képesítést adhattak a katonai szakképző iskolák. A képzés minőségét alapozta a bemeneti követelményként előírt érettségi. Egy- és kétéves képzések után, 1996-tól évente 300–500 fő hivatásos tiszthelyettest avattunk. A képzési tartalmat mindig a katonai szakmák illetékesi – a kamarai jogkört

gyakorlók – határozták meg, az oktatási szakemberek csak a kereteket szabták meg annak érdekében, hogy megfeleljünk a szakképzési szabályoknak. Az oktatási tartalom kialakításánál elvárás volt, hogy a katonai-szakmai tartalom mellett a szakképesítéssel betölthetők legyenek további és rokon munkakörök, foglalkozások, pl. a katonai kiképző szakképesítéssel a 3419 FEOR-számú oktatástechnikus, így a polgári életben is hasznosíthatóvá válhatott a kiadott bizonyítvány. Meg kell jegyezni, hogy a '96-ban indított kétéves katonai kiképző parancsnoki képzést előbb másfél évesre, majd egyévesre kellett csökkenteni. Ennek egyik oka a hiányok pótlására tett szokásos adminisztratív lépés volt, másrészt a harmadik tiszthelyettes által betölthető szakaszparancsnoki beosztások tisztív minősítése.

A katonai szakképzés újabb állomása a tiszthelyettesek hatékonyabb képzését és továbbképzését biztosító koncentrált szakképző intézmény létrehozása volt. 2001. augusztus 1-jei hatállyal – az addig működő három katonai szakképző iskola jogutódjaként – megteremtették az egyintézményes tiszthelyettesképzés alapfeltételeit Szentendrén. Ugyanott, ahol 1957. június 1-jén már egyszer megalakult a Központi Tiszthelyettes Iskola. Az oktatási intézmény neve MH Központi Tiszthelyettes Iskola lett, 2003. június 1-jétől MH Kinizsi Pál Tiszthelyettes Szakképző Iskolára, majd 2004-ben újabb név- és szervezeti változás eredményeként MH Kinizsi Pál Tiszthelyettesképző Központra módosult. 2005 tavaszán a szervezet régi-új névvel – MH Kinizsi Pál Tiszthelyettes Szakképző Iskola – 2005. július 1-jétől folytatta feladata ellátását.

2004-ben az önkéntes haderőre történő áttérés elengedhetetlen része volt a tiszthelyettesek képzésének felülvizsgálata, és számukra a XXI. század hadseregével szemben támasztott követelményeknek megfelelő képzési rendszer kialakítása. Olyan szakképzés kialakítása és működtetése, amely:

- erősíti a tiszthelyettesi alapképzés katonai-szakmai jellegét, lehetővé teszi az előmeneteli rendnek, a szakmai struktúrájának megfelelő beosztások betöltéséhez szükséges végzettség és szakképzettség megszerzését;
- rugalmas, átvihető, széles programkínálattal és korszerű képzési szerkezettel rendelkezik, és ráépíthető az MH át- és továbbképzési rendszerre;
- a hazai és a NATO-beosztások követelményei szerinti felkészítést biztosít;
- lehetővé teszi a képzési összetétel és a beiskolázási létszámok szükség szerinti változását;
- biztosítja az önkéntes haderő képzési igényeire igazodó és hosszú távon fenntartható, költséghatékonyan működő oktatási intézmény kialakítását és működtetését;
- igazodik az országos szakképzési elvekhez, tehát biztosítja a kompetenciaalapú képzést, érvényesíti az élethosszig tartó tanulást, valamint megvalósítja az értékhozzáadás elvét.

Az egyéves tiszthelyettesi alapképzés csak a tervezett legalacsonyabb tiszthelyettesi beosztás ellátásához szükséges ismeretanyagot nyújtotta, a konkrét beosztásra való felkészítést az első beosztásra felkészítő tanfolyamon végezték. A tiszthelyettesi pályán való előme-

netelt a zászlósképzés, valamint a belső át- és továbbképzések rendszere biztosítja.

A tiszthelyettesek alap- és kiegészítő alapképzése az országos szakképzés részeként, katonai szakképzés formájában, modulrendszerben kezdődött, és napjainkban is folyik. A honvéd tiszthelyettes és a honvéd zászlós megnevezésű szakképesítéseken belül ágazatokon és szakirányokon folyik a képzés, a kamarai jogkört gyakorló HVK- és MH ÖHP-szervek felügyeletével.

A tiszthelyettesek, zászlósok helyzetének összegzett tapasztalatai az önkéntes haderőre való áttérésig:

- Egyértelmű, hogy a zászlósi és a tiszthelyettesi állománykategória a mindennapi életben nem különül el, sőt mindkettőt összességében tiszthelyettesként kezelték.
- Az állománytáblákban rendszeresített beosztások, rendfokozatok, illetménykategóriák nem tették lehetővé egy hatékonyan működő tiszthelyettesi pályamodell kialakítását.
- Az alsóbb alegység-parancsnoki beosztások aránya alacsony volt, ebből is következik, hogy a leterheltségük igen nagy volt.
- Az MH rendszeresített zászlósi és tiszthelyettesi beosztásainak közel 20%-a feltöltetlen volt.
- A nők aránya meghaladta a 22%-ot.
- A korábbi évek során végrehajtott látogatások következtében az állomány általános felkészültsége katonai-szakmai szempontból romlott, szélsőséges képzettségi viszonyok voltak.
- A meglévő zászlósok és tiszthelyettesek közül több mint 3000 fő – döntően középkorú férfi – nem rendelkezett érettségivel.
- A meglévő rendfokozati arányok messze eltérnek a rendszeresítettől.
- A tiszthelyettesi kar elégedetlen volt, társadalmi elismertsége, megbecsültsége alacsony volt.

(Folytatjuk)

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Eszényi József: A Magyar Királyi Honvédség altisztja kara 1920–1944. Előszó, 11. o. Püski Kiadó, Budapest, 1994.
 Benkő Tibor hadnagy: A rekonverzió mint a professzionális haderő humán erőforrás-gazdálkodásának egyik stratégiai kérdése. PhD-értekezés, ZMNE, 2010.
 Görög István ezredes: A szárazföldi csapatok humán erőforrás-biztosítása és fejlesztése a hadsereg modernizációs időszakában, különös tekintettel a szerződéses legénységi állomány biztosítására. PhD-értekezés, ZMNE, 2009.
 Dr. Krizbai János ezredes: Javaslat a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény egyes rendelkezéseinek ágazati érdekből történő alkalmazására, valamint a Magyar Honvédség személyi állományának – egyes esetekben hozzátartozóinak – munkaerő-piaci pozícióját javító támogatások továbbfejlesztésére (HM 2005)
 Szívós István alezredes: 5 éves az önkén-

tes haderő – szerződéses katonák. SeregSzemle 2009/4.

Tompa János dandártábornok – Kovács Zoltán ezredes: A tiszthelyettesi kar múltja, jelene és jövője. SVKI Védelmi Tanulmányok No. 29. Budapest, 1999. ISSN 1216-4704.

Szűcs Endre – Vartman György: A tiszthelyettes-képzés fejlődése. A katonai előképzés egy újszerű lehetősége. Humán Szemle, 2006/különszám

Vartman György mk. őrnagy: A Magyar Honvédség tiszthelyettes-szakképzés átalakításának megalapozása a minőségi követelmények és a hazai polgári szakképzés korszerűsítésének tükrében, PhD-értekezés, ZMNE, Budapest, 2007

79/2001. (VII. 29., HK. 12) MH-utasítás a Magyar Honvédség humánstratégiája a 2012–2021. közötti időszakra.

Az új humánstratégia. Dr. Szarka Gábor kabinetfőnök előadása.

¹ Vizi György: Az egységes szakképzéspolitikai kialakítására irányuló törekvések az Európai Közösségben. Szakképzési Szemle 1997/3.
² NATO-kézikönyv bevezető 1997, SVKI
³ Atlanti dosszié. HM-kiadvány 1998, 1999.
⁴ Dr. Háber Péter: A nemzeti katonai stratégiáról és integrációról, Hadtudomány 1997/4.
⁵ Kern Tamás: A rendszerváltás utáni haderőreform-kísérletek Századvég műhelytanulmányok 2008/7.
⁶ 1993. évi CX. törvény a honvédelemről;
⁷ Szívós István alezredes: 5 éves az önkéntes haderő – szerződéses katonák. SeregSzemle 2009/4 142. o.
⁸ A haderőreform és a honvédelem átalakításának aktuális kérdései. Hadtudományi Tájékoztató, 1996/3.
⁹ Jakus János: A Magyar Honvédség a rendszerváltástól napjainkig. Új Honvédségi Szemle, 2005/7.
¹⁰ A tiszthelyettes-képzés megújítása, Budapest, HM OTF, 1996, 18. o.
¹¹ Dr. Szabó János: A NATO-csatlakozás kihívásai, Hadtudomány 1998/3., 29. o.
¹² HL HMT 1978/T-2/4. ó. e. (1973.04.17.) 8–9. o.
¹³ Császár László: Az altisztképzés. Magyar Katonai Szemle 1939/2., 69–78. o.
¹⁴ 128/1999. sz. Honvéd Vezérkar főnöki parancs, majd a 11/2003. sz. HVKF-parancs
¹⁵ Szűcs Endre–Vartman György: A tiszthelyettes-képzés fejlődése. A katonai előképzés egy újszerű lehetősége. Humán Szemle 2006/különszám, 89–106. o.

Dr. Czank László nyá. alezredes:

A KATONAI ALAPISMERETEK TANTÁRGY PEDAGÓGIAI RENDSZERE

A *katonai alapismeretek* közismereti, választható érettségi tantárgy 2005-ös elindítása megfelelt az akkor megfogalmazódó társadalmi igénynek. Az önkéntes haderőre történő áttérés szükségessé tette, hogy a fiatalok intézményesített formában ismerkedjenek meg a hazánk honvédelmével kapcsolatos alapvető ismeretekkel, ezen belül a Magyar Honvédség feladatrendszerével és felépítésével. Abban az évben jelent meg a Katonai alapismeretek tankönyv, majd később a tanári kézikönyv, amelyek lehetővé tették a tantárgy hatékony oktatását és a diákok érettségire történő eredményes felkészítését. Az azóta eltelt hat évben a tantárgy egyre népszerűbb lett, a 2010/2011-es tanévben 22 iskolában tanulták a diákok. Köszönet és elismerés illeti mindazokat, akik a tantárgy, a tankönyv, a tanári kézikönyv „születésénél” jelen voltak, a diákok oktatásával, az oktatás feltételeinek megteremtésével, sok munkával és elhivatottsággal hozzájárultak az elmúlt hat év eredményeihez.

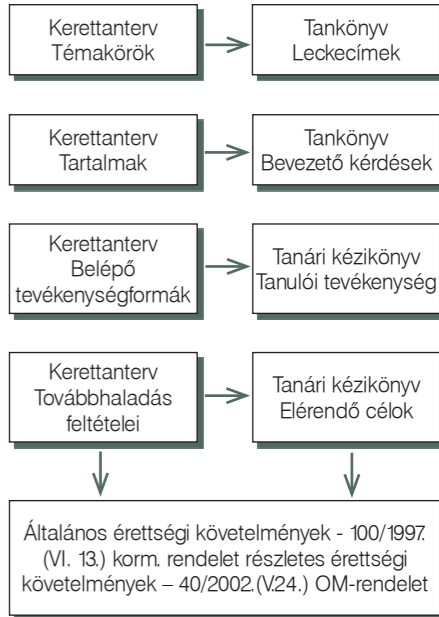
A tankönyv engedélye 2010-ben lejárt, és a tananyagban bevezetkezett változások szükségessé tették egy, a kor követelményeinek megfelelő új tankönyv elkészítését. Elemezve az oktatás addigi tapasztalatait, azt láttuk célszerűnek, hogy a tankönyvvel párhuzamosan kidolgozzunk egy olyan komplex pedagógiai rendszert, amelynek elemei egymásra épülnek és összhangban vannak egymással.

A KATONAI ALAPISMERETEK PEDAGÓGIAI RENDSZERE

- A pedagógiai rendszer elemei:
- A tankönyv.
 - A munkafüzet.
 - A tanári kézikönyv.
 - A kerettanterv.
 - A kétszintű általános és részletes érettségi követelmények.
 - A pedagógus-továbbképzés.
- A pedagógiai rendszer ábrán látható négy elemének egymásra épülése és összefüggései megteremtik a lehetőségét a diákok eredményes felkészítésének, a munkafüzet és a pedagógus-továbbképzés pedig további segítséget nyújt a tanulásban, illetve az oktatásban. A pedagógiai rendszer tágabb értelmezése esetén idetartozik az oktatás tárgyi feltételeinek biztosítását, a Magyar Honvédség és néhány további szervezet ez irányú feladatait meghatározó HM-utasítás, valamint a Katonai alapismeretek távoktatási rendszer is.

A Katonai alapismeretek tankönyv

A tankönyv 422 oldalon 5 fejezetet, 20 tárgykört, ezen belül 138 leckét tartalmaz, a tan-

1. ÁBRA A PEDAGÓGIAI RENDSZER NÉGY MEGHATÁROZÓ ELEMÉNEK ÖSSZEFÜGGÉSEI

anyag elsajátítását több mint 300 illusztráció segíti. A könyv ismeretanyaga a 9–12. évfolyamon tanuló diákok fejlettségi szintjének megfelelően készült, az új ismeretanyag mennyisége, a leckék struktúrája, az alkalmazott pedagógiai, didaktikai, tantárgy-pedagógiai koncepció lehetővé teszi a tananyag sikeres elsajátítását és az érettségire történő eredményes felkészülést.

- A tankönyv a tanuláselméleti kutatásokkal igazolt alábbi tanítási stratégiákat alkalmazza:
- a hasonlóságok és különbségek bemutatása, azonosítása és kerestetése;
 - a lényeges információk kiemelése és összefoglalása;
 - rendszeres ismétlés és megerősítés;
 - otthoni feladatadás és gyakorlás;
 - vizuális ismeretforrások alkalmazása;
 - kooperatív tanulásszervezés;
 - a tanulási célok és követelmények előzetes meghatározása;
 - orientáció a lényegre, kérdések segítségével.

A szerzők törekedtek arra, hogy a speciális katonai nyelvezet ellenére a tananyag fogalmazása, stílusa árnyalt, szabatos és választékos legyen. Az idegen szakszavak használata csak abban az esetben történik meg, ha az elengedhetetlenül szükséges az új ismeretek elsajátításához, vagy éppen azok megtanítása a cél. A szerzők a kidolgozás során fontosnak tartották a diákok kognitív fejlődési törvény-

szerűségeinek figyelembevételét. A tananyag a tanulók olyan ismereteire is épít, amelyeket szülőktől, családtagoktól, ismerősöktől már megszerezhetek a honvédelem, a hadsereg, a katonák jellemzőiről. A feladatok egy része olyan kutatómunkát tartalmaz, amely hasonló ismeretek megszerzését jelöli meg feladatként.

Az összes lecke az alábbi egységes szerkezetben épül fel.

Bevezető: A lecke tartalmának bemutatása kérdések formájában.

Problémafelvetés: Egy konkrét példán keresztül annak bemutatása, hogy milyen problémák megoldásához és megértéséhez szükségesek azok az ismeretek, amelyekről a leckében szó lesz. A lecke elején egy indítófeladat található, amely ráhangolja a tanulókat az új témára, és amely alkalmas arra, hogy előhívja az előzetes ismereteiket a témával kapcsolatban.

Ismeretadás: az új ismeretanyag jellemzői az alcímekkel tagolt tartalom, a logikusan felépülő ismeretelemek, az érthető szövegezés, képek, ábrák, térképek alkalmazása a hozzájuk kapcsolódó kérdésekkel és feladatokkal.

Alkalmazás: egyéni és csoportos feladatok, amelyek a tanult alkalmazását vagy továbbgondolását igénylik.

Összefoglalás: A lényeg megisméltése rövid pontokba szedve.

Minden tárgykört ismétlő foglalkozás zár le, valamint az egyes fejezetek végén ismétlő és ellenőrző foglalkozások találhatóak. Az alkalmazott struktúrával a diákoknak lehetőségük van az önálló és hatékony tanulásra, ismeretük folyamatos önellenőrzésére.

A Katonai alapismeretek tanári kézikönyv

A tanári kézikönyv a tantárgyat oktató pedagógusok számára nyújt módszertani segítséget a tananyag feldolgozásához. A módszertani ajánlás 51 fejezetbe csoportosítva dolgozza fel a tananyagot, minden egyes fejezet azonos szempontok szerint épül fel. A tematikai egység feldolgozása során elérendő célok összhangban vannak a kerettantervnek a továbbhaladást tagláló feltételeiben megfogalmazottakkal, a javasolt tanulói tevékenységeket pedig a kerettanterv belépő tevékenységformáival hangoltuk össze.

A fejezetek tartalmazzák még a javasolt értékelési feladatokat, valamint a tananyag feldolgozásához felhasználható ismerethordozókat. A DVD-melléklet tartalmazza a tankönyv 303 illusztrációját fejezetenként csoportosítva, egyenként kivetíthető formában, továbbá 47 témakörben 1133 fényképet PowerPoint diá sorok formájában elkészítve. A diá sorok a tananyag feldolgozásához nyújtanak szemléltető anyagot, valamint háttér-információkat.

A Katonai alapismeretek munkafüzet

A munkafüzet 160 oldalas, a tankönyv struktúráját követi, ennek megfelelően öt fejezetből áll, és az egyes tárgyköröket is elkülönítettük egymástól. A feladatok a diákok gyakoroltatását szolgálják, több esetben hivatkoznak a tankönyv adott ismeretanyagára, a leckékben található idézetekre, fogalmakra. Sok esetben a feladat eredményes megoldásához nem elegendő kizárólag a tankönyv ismeretanyaga, a diákoknak kutatómunkát is kell végezniük. Az

érettségi követelményeivel meglévő összhang megteremtése érdekében három fejezet tartalmaz szöveges kifejtendő feladatokat is. A munkafüzet elkészítésénél kiemelt szempont volt, hogy tegye lehetővé a tankönyv „Térkép- és tereptani alapismeretek” fejezetében elsajátítandó tananyag térképes feladatainak gyakoroltatását is.

A katonai alapismeretek kerettanterv

A kerettanterv tartalmazza a katonai alapismeretek tantárgy célját, az oktatás feladatait és a tananyag óraelosztását. Évfolyamonként meghatározza a tananyag feldolgozásának sorrendjét, tárgykörönként a belépő tevékenységformákat. A kerettanterv témakörei megegyeznek a tankönyv leckéinek címeivel, a tartalmak része pedig a tananyag leckéinek bevezető kérdéseivel van összhangban. Tárgykörönként részletesen meghatározza a diákok továbbhaladásának feltételeit, amelyek gyakorlatilag a tananyag elsajátításának szintjét határozzák meg.

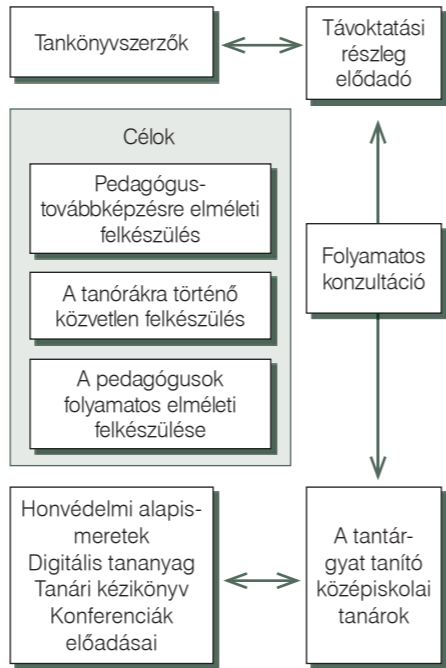
Az érettségi követelmények

Az érettségi vizsgaszabályzatról szóló 100/1997. (VI. 13.) kormányrendelet 2. számú mellékletének első része tartalmazza a katonai alapismereteket, mint választható közismereti tárgyat, a második részben található a katonai alapismeretek középszintre kidolgozott, jelenleg érvényes általános érettségi követelmény-rendszere. A 40/2002.(V. 24.) OM-rendelet a részletes érettségi vizsgakövetelményeket adja közre.

Kidolgoztuk és a fenti két jogszabály módosításához az Oktatási Hivatalhoz benyújtottuk az új tananyaghoz tartozó emelt szintű és középszintű általános és részletes érettségi vizsgakövetelményeket. Az általános érettségi követelmények módosításáról szóló kormányrendelet 2011 szeptemberében megjelent, és 2013. január elsejétől már az új követelmények szerint, középszinten és emelt szinten lehet érettségizni a tantárgyból. A részletes követelményeket megjelentető jogszabály módosítása folyamatban van.

Az érettségi követelményekben a katonai alapismeretek érettségi vizsga céljaként azt fogalmaztuk meg, hogy rendelkezik-e a vizsgázó a vizsgakövetelményekben rögzített, a tantárgy tanítása során kialakítható, fejleszthető alábbi képességekkel és kompetenciákkal:

- a katonai terminológia szakszerű alkalmazása;
- a rendelkezésre bocsátott források használata és értékelése, abból megfelelő következtetések levonása;
- a hazánk biztonságpolitikai környezetét meghatározó tényezők és összefüggések fel-tárása, bemutatása;
- a NATO-ra jellemző, a tagállamok teljes körű szuverenitását figyelembe vevő, kormányközi alapon történő működés és döntéshozatal megértése;
- az Európai Unió kialakulási folyamatának, közös kül- és biztonságpolitikájának ismerete;
- a Magyar Honvédség felépítésének ismerete, a külföldi szerepvállalásának bemutatása a szövetségi feladatok rendszerében;
- térképismeret, valamint a terepen történő tájékozódás alapműveleteinek megbízható végrehajtása;

2. ÁBRA A KATONAI ALAPISMERETEK TÁVOKTATÁSI RENDSZER

– a Magyar Köztársaság honvédelmi rendszerének felépítésével és működésével kapcsolatos szabályzók lényegi elemeinek ismerete;

– az alaki felkészítés, valamint az egészségügyi ismeretek gyakorlati feladatainak megbízható végrehajtása.

A középszintű vizsgán a diákoknak az egyszerűbb ismeretszerzési eljárásokról, a rendszerezés és alkalmazás alapvető formáiról kell számot adniuk. Az elvárás a vizsgakövetelményekben megfogalmazott témakörök lényegi ismeretanyagának reprodukálása, a fontosabb összefüggések felismerése, a katonai terminológia használata, a gyakorlati ismeretek elsajátítása és az érettségien történő végrehajtása.

Az emelt szintű vizsga elsősorban a katonai felsőoktatásba készülő diákok képességeit és ismereteit vizsgálja, a vizsgázótól a középszintű követelményeket meghaladó, bonyolultabb ismeretszerzési eljárásokat, kifejezőképességeket, összetettebb összehasonlítási és elemzési szempontokat követeli meg, valamint a tények és az adatok tágabb körét kéri számon.

A tantárgy jelenleg 208 óras, a 100/1997-es kormányhatározat szerint az emelt szinthez szükség van a 11–12. évfolyamon további 68 óra fakultációra. A fakultáció javasolt óraelosztásának, témaköreinek, tananyagának összeállítása folyamatban van.

Akkreditált pedagógus-továbbképzés

A 30 óras és 30 kredites továbbképzés „A katonai alapismeretek közismereti választható érettségi tantárgy gyakorlati oktatásának és számonkérésének módszertana a középiskolák 9–12. évfolyamán” címet viseli, jelenleg az akkreditáció fázisában van.

Célja felkészíteni a pedagógusokat a katonai alapismeretek közismereti választható érettségi tantárgy gyakorlati tárgyköreinek eredményes és hatékony oktatására, valamint a számonkérések egységes és következetes végrehajtására.

A program jellegzetessége, hogy a döntően gyakorlati felkészítést tartalmazó továbbképzés megkezdése előtt az elméleti ismeretanyagot a katonai alapismeretek távoktatási rendszer keretein belül kell a tanároknak elsajátítani.

A KATONAI ALAPISMERETEK TÁVOKTATÁSI RENDSZER

A honvédelmi alapismeretek távoktatási rendszer négyéves tapasztalatait felhasználva létrehoztunk a katonai alapismereteket tanító középiskolai tanárok munkájának támogatására egy internetes alapon működő, a tanórákra történő elméleti felkészülést segítő és folyamatos konzultációt biztosító rendszert.

A rendszer alapját a honvédelmi alapismeretek digitális tananyag képezi, amelynek kidolgozásakor fontos szempont volt, hogy a katonai alapismereteket tanító tanárok számára mind a 20 tárgykörhöz álljon rendelkezésre megfelelő mennyiségű és mélységű ismeretanyag. Ennek érdekében a honvédelmi alapismeretek digitális tananyag fejezetei és moduljai a tanórákra történő felkészüléshez nagy mennyiségű és részletes információt és háttéranyagot tartalmaznak.

A távoktatási rendszer biztosítja továbbá a pedagógus-továbbképzési programban meghatározott önálló elméleti felkészülést.

A digitális tananyag mellett a tanárok hozzájutnak a tanári kézikönyv anyagához, az eddig lezajlott két konferencia előadásaihoz, a kerettantervhez, az általános és részletes érettségi követelményekhez. Folyamatosan lehetőségük van a tananyaggal, az oktatási módszereivel kapcsolatos szakmai konzultációra, ennek érdekében egy önálló postafiókot hoztunk létre. A digitális tananyagot és az egyéb anyagokat pedig egyedi felhasználónévvel és belépési kóddal érhetik el. A rendszer 2011. március elseje óta eredményesen működik, a tantárgyat tanító mind a 22 intézmény regisztrálta magát és megkapta a belépéshez szükséges adatokat.

A KatonaSuli program egy rendszerben kezeli a hazafias és honvédelmi nevelést, amelynek meghatározó, intézményesített, iskolarendszerű elemei a felsőoktatásban a honvédelmi alapismeretek távoktatás és a középiskolákban a katonai alapismeretek tantárgy oktatása. A két elem egymásra épül, egy önálló alrendszer képez, amelynek közös pontja a digitális tananyag. Gesztorintézményi feladataiból adódóan a jó értelemben vett szakmai „felügyelet”, a két távoktatási rendszer hatékony működtetését, a pedagógiai rendszer elemei és a digitális tananyag folyamatos „karbantartását” a ZMNE Kossuth Lajos Hadtudományi Kar véggezte. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem létrehozásával ezen feladatok eredményes végrehajtásáért a Hadtudományi Kar a felelős.

Varga András:

A KATONAI ALAPISMERETEK BEVEZETÉSÉNEK NÉHÁNY KÉRDÉSE

A katonai toborzás hosszú távú irányelvei szerint, az indirekt toborzás keretein belül fel kell futtatni a *KatonaSuli programot*, ezen belül a *katonai alapismeretek tantárgyat*. A tárgy oktatását elősegítő tankönyv modernizálása megtörtént. A KatonaSuli program beindult, egyre több oktatási intézmény kapcsolódik hozzá. Ugyanakkor úgy vélem, fel kell hívni a szakma figyelmét arra, hogy – a látszat ellenére – a tantárgy eredményes oktatásával kapcsolatban még számos nehézség áll a pedagógusok előtt.¹

A katonai alapismeretek tárgyat, illetve a tematikát tartalmazó tankönyvet méltán nevezhetjük interdiszciplináris szemléletet magán hordozó tantárgynak, könyvnek, lévén, hogy társadalom- és természettudományi tárgyak ismeretanyaga egyaránt megtalálható benne. A tantárgy oktatása a diákok részéről történelmi, földrajzi, fizikai, egészségnevelési (biológia), testnevelési ismereteket is feltételez. Ezek egy része olyan tananyag, amit a hagyományos középiskolai képzésben résztvevő diákok tanulmányaik során kisebb-nagyobb mértékben megismerhetnek.

1. számú táblázat – A katonai alapismeretek és a többi tantárgy kapcsolata

Fejezetcím	Tanegység	Tantárgy	Évfolyam
A) A Magyar Köztársaság biztonság- és szövetségi politikája	A Magyar Köztársaság biztonságpolitikai környezete	történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	12.
	A Magyar Honvédség	történelem	11-12.
	Korunk háborúinak jellemzői	történelem	12.
B) Térkép- és tereptani alapismeretek	Tereptani alapismeretek	földrajz	9–10.
	Térképismeret	földrajz–történelem	9–10.
	Tájékozódás a terepen	földrajz	9–10.
C) Általános katonai ismeretek	Az általános harcászat fogalmai	történelem	9–12.
	A békétámogató műveletek alapjai	történelem	12.
	A löelmélet alapjai	speciális* fizika	9–10.
	Túlélési ismeretek	speciális	–
	ABV-alapismeretek	kémia–biológia	9–11.
	Haditechnikai ismeretek	történelem	9–12.
D) A Magyar Köztársaság honvédelme, szerződéses katonák a Magyar Honvédségben	Alaki felkészítés	testnevelés	9–12.
	A honvédelem rendszere, a honvédelmi kötelezettségek	speciális	–
	A szerződéses katonák élete a Magyar Honvédségben	speciális	–
E) Egészségügyi ismeretek	Hadjogi alapismeretek	speciális	–
	A sérültek kimentése	speciális	–
	Újraélesztés	egészségnevelés	9–11.
	Vérzéscsillapítás	egészségnevelés	9–11.
	Harctéri ellátás	egészségnevelés	9–11.

* A „speciális” jelzővel azokat a tevékenységformákat jelöltem, amelyek semmilyen mértékben nem épülnek rá egyik közoktatási tantárgy anyagára sem, így érthetően ezek új készségek, képességek meglétét feltételezik a diákoktól, tanároktól.

2. számú táblázat – A katonai alapismeretek és a Nat

A katonai alapismeretek tantárgy célja és feladata, hogy a középiskolás diákok:	A Nat 1995 műveltségi területe	A Nat 2007 kulcs-kompetenciái
Motiváltak legyenek a hivatásos katonai pálya választására, az ehhez szükséges ismeretek és képességek elsajátítására;	Ember és társadalom. Ezen belül történelem.	Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia.
megismerjék a katonai pálya legjellemzőbb tevékenységeit;	Ember és társadalom. Ezen belül történelem.	Szociális és állampolgári kompetencia.
megismerkedjenek a honvédelem és a hadsereg politikában, gazdaságban, társadalomban és kultúrában betöltött szerepével a múltban, a jelenben és a jövőben;	Ember és társadalom. Ezen belül társadalomismeret.	Szociális és állampolgári kompetencia.
a valóságnak megfelelő, életszerű és eleven kép alakuljon ki bennük a szerződéses és a hivatásos katona tevékenységéről, életéről, problémáiról és sikereiről;	Ember és társadalom. Testnevelés és sport.	Szociális és állampolgári kompetencia.
elsajátítsák a katonai feladatok végzéséhez szükséges alapismereteket és képességeket;	Életvitel és gyakorlati ismeretek, ezen belül munkavégzési és tanulási szokások.	Hatékony, önálló tanulás.
megismerkedjenek a katonai feladatokkal összefüggő legfontosabb jogi dokumentumokkal;	Életvitel és gyakorlati ismeretek.	Hatékony, önálló tanulás.
legyenek elképzeléseik arról, melyek azok az új feladatok és új kihívások, amelyekkel a honvédelemért dolgozók következő nemzedékének kell majd megbirkóznia;	Életvitel és gyakorlati ismeretek.	Hatékony, önálló tanulás, kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia.
lássák, milyen perspektívák nyílnak meg egy fiatal előtt a hadseregben;	Életvitel és gyakorlati ismeretek, ezen belül pályaeorientáció.	Hatékony, önálló tanulás, kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia.
képet kapjanak arról, hogy a katonai feladatok magas szintű elsajátításához a későbbiekben még mi mindentől kell majd tanulniuk, illetve milyen gyakorlati képességekre és tudásra kell majd szert tenniük;	Életvitel és gyakorlati ismeretek.	Hatékony, önálló tanulás.
rendelkezzenek információval a katonai pályával összefüggő továbbtanulás lehetőségeiről.	Életvitel és gyakorlati ismeretek, ezen belül pályaeorientáció.	Szociális és állampolgári kompetencia, hatékony, önálló tanulás, kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia.

gyobb részletességgel érintenek, elsajátítanak, ugyanakkor számos új tanegységet is tartalmaz.

A Katonai alapismeretek tankönyv előszavában a szerzők megfogalmazzák üzenetüket a tantárgyat választó fiataloknak. Egyértelmű célként határozzák meg, hogy a középiskolákban tanuló fiatalok honvédelmi felkészítését új alapokra helyezve megújítsák.

Gyakorló középiskolai történelemtanárként nem vállalkozhatok arra, hogy a tananyagban érintett valamennyi tárgyat alaposabb vizsgálat alá vonjam, ugyanakkor megtehetem ezt a

történelem tantárggyal. Annál is inkább, mert – véleményem szerint – a katonai alapismeretek tantárgy eredményes elsajátításához elengedhetetlen a történelem tantárgy szeretete és az átlagnál alaposabb ismerete. Hagyományos értelemben egyre kevésbé beszélhetünk csak történelem elnevezésű tárgy tanításáról; a Nemzeti alaptanterv által bevezetett műveltségi területek szerinti és az új érettségi követelményeknek megfelelő felkészítés esetében, ki kell lépni a megszokott keretből, és a történelmet is interdiszciplináris tárgyként kell kezelni. Mindez teljesen újfajta pedagógusma-

gatartást igényel. Ez fokozottan igaz azokra a kollégákra, akik felvállalták, felvállalják a katonai alapismeretek tárgy oktatását.

A KATONAI ALAPISMERETEK HELYE A TANTÁRGYI STRUKTÚRÁBAN

Az 1. számú táblázatban vázlatosan feltüntettem a katonai alapismeretek tantárgy főbb témaköreit (fejzeteit). A második oszlopban egy kisebb szerkezeti rész, a tanegységek találhatóak. A tantárgyi oszlopban feltüntettem azokat a közoktatási képzésben levő tárgyakat, amelyek kisebb-nagyobb mértékben hozzájárulnak a katonai alapismeretek tárgy pontosabb elsajátításához. A táblázat utolsó oszlopában található számok mutatják azt az évfolyamot, amelyben a diákok találkoznak az adott kérdéssel.² Ez a felsorolás természetesen nem törekszik a teljességre, és nem kizárásos alapú. A hatályos Nemzeti alaptanterv (Nat) egy kerettanterv, amelyben lehetővé válik, hogy a – meglehetősen tágan értelmezhető – közös alapra az iskolák, pedagógusok, szakmai közösségek differenciált tevékenysége épülhessen. Mindezt befolyásolhatják (többek között): a közoktatási intézmény jellege, a szakmai közösség motiváltsága, szakmai törekvései, a szülők, diákok érdekei, értékei, az adott körülmények, lehetőségek, tradíciók. A különböző iskolák képzési tervei, tantárgyi programjai, óraszámai természetesen mutathatnak eltéréseket.³

KATONAI ALAPISMERETEK ÉS A NAT KÖVETELMÉNYRENDSZERE

Mivel a katonai alapismeretek tantárgy jellegéből adódóan jórészt a diákok előzetes történelmi ismereteire, tudásanyagára épít, ezért a Nat nagy műveltségi területei közül az „Ember és társadalom” műveltségi területhez sorolható leginkább, amelynek középpontjában az ember világa áll. Mindez három aspektusból vizsgálható: történelem, emberismeret és társadalomismeret (jelenismeret). Véleményem szerint a katonai alapismeretek tantárgy e műveltségi területen belül értelmezhető leginkább, nem utolsósorban a történelem tárggyal való szoros kapcsolata miatt. Érdemes elidőzni, néhány szempont szerint megvizsgálni, hogy a Nemzeti alaptantervben foglaltak miképp valósulnak meg a katonai alapismeretek tárgy oktatása közben.

Az első Nemzeti alaptanterv 1995-ben jelent meg, szerkezetében az ún. kétpólusú szabályozás központi oldalát jelenítette meg⁴. A magyar oktatási rendszerben addig uralkodó tantárgyi szemléletet alaposan megváltoztatva, áttért az integrált szemléletre, amelynek keretében a műveltség alapjait 10 műveltségi területben foglalta össze.

Ezt követően szükségessé vált az első Nat felülvizsgálata, melynek eredményeként megszületett a 2003-ban kiadott Nat.⁵ Ebben a dokumentumban jelentős változásoként értékelhető, hogy a hangsúly a tartalomról a tanulás kompetenciaalapú koncepciójára helyeződött át. „A kompetencia döntést szolgáló *motivumok* (szükségletek, igények, érdeklődések, magatartási szokások, attitűdök, kötvődések, előítéletek, meggyőződések, hitek és a hozzájuk tartozó ismeretek), a jelző, készítő *érzel-*

mek, valamint a viselkedést, a tevékenységet lehetővé tevő, szervező *képességek* (a hozzájuk tartozó cselekvési szokások, készségek és ismeretek) összefüggő rendszere.”⁶

A Nat 2007-ben a fenti tanulókonceptió továbbfejlesztésével megalapozta a kulcs-kompetenciák rendszerét. „Az Európai Unió országaiban a kulcskompetenciák fogalmi hálózába rendezték be azokat a tudásokat és képességeket, amelyek birtoklása alkalmassá teheti az unió valamennyi polgárát egyrészt a gyors és hatékony alkalmazkodásra a változásokkal átszőtt, modern világhoz, másrészt aktív szerepvállalásra e változások irányának és tartalmának befolyásolásához. Ezért lett az iskolai műveltség tartalmának irányadó kánonja a kulcskompetenciák meghatározott rendszere.”⁷ Egy másik megfogalmazás szerint: „A kulcskompetenciák csoportjai egyensúlyba helyezik az értelmi és érzelmi intelligencia területeit, valamint a megismerési, érzelmi-akarati és mozgásos követelményeket. A fejlesztésközpontúság másik nagy előnye, hogy közelebb kerül egymáshoz az iskola és a munka világa, azaz kellő mozgáster áll az intézmények rendelkezésére ahhoz, hogy valóban alkalmazkodni tudjanak a munkaerő-piaci igényekhez. Mivel a képességek fejlesztése differenciált, sokszínű folyamat, változatos tartalmakon működik, ezért a tanulás iránti kedv felkeltésével, szinten tartásával, a motiváció erősítésével is könnyebben birkóznak meg majd a pedagógusok”.⁸

A 2. számú táblázatban összefoglalom a katonai alapismeretek tárgy kerettantervében megfogalmazott legfontosabb célokat és feladatokat⁹. A második oszlopban megpróbálom ezeket megfeleltetni a Nat 1995 műveltségi területeinek, majd a harmadik oszlop tartalmazza a Nat 2007 kompetenciaszükségletét.

A KATONAI ALAPISMERETEK ÉS A TÖRTÉNELEM TÁRGYAK KAPCSOLATA

A „*Közoktatási tankönyvjegyzék a 2010/2011 tanévre*” című lista szerint 148 tétel foglalkozik a történelemoktatással. Ide tartoznak a tankönyvek és a különböző felkészítő mellékletek, feladatsorok, forrásgyűjtemények (érettségi-felkészítők – szóbeli-írásbeli, tudásszintmérők, feladatsorok, különböző kompetenciaterülettel foglalkozó munkafüzetek 5–12. (13.) évfolyamig. Mindezek tudatában egy tankönyvcsaládot választottam ki (a leginkább használtat), amelyet különböző szempontok szerint tartalmi elemzésnek vettem alá. Céлом volt, hogy egyértelműen láttassam: a középiskolai történelemoktatás, valamint a katonai alapismeretek tárgy mennyiben segítik, könnyítik meg az adott tárgy tanulását. Ugyanakkor arra is fel szeretném hívni a figyelmet, hogy a két tárgy közötti kapcsolat nem olyan egyértelmű, mint ahogy azt első látásra gondolnánk.

A 3. sz. táblázat alapján megállapíthatjuk, hogy a kilencedik évfolyamban nem a hadtörténeti jellegű órák alkotják a foglalkozások gerincét. Ennek ellenére több (60) térképábrázolat és forrásrészlet segíti a diákok annak elérésében, amit a szerző célul tűzött ki (önálló gondolkodás, véleményalkotás, szóbeli kifejezőkészség, ábrák, források elemzésének készsége). A történelmi korszakok adottságaiból ered,

hogy magyar vonatkozású „szereplői” nem nagyon vannak ezeknek az időknak. A diákok jellemzően a római korszakhoz kapcsolható történelmi személyiségek neveit jegyzik meg, de konkrét csata, helyszín, időpont mellőzésével, amely arra enged következtetni, hogy az adott személyek neveit inkább politikusi nagyságuk, semmint kiváló hadvezéri teljesítményük alapján ítélik meg. Könnyen belátható, hogy amennyiben a kilencedik évfolyamban kezdődik a katonai alapismeretek tantárgy oktatása, mind a diák, mind a pedagógus meglehetősen nagy nehézségekbe ütközik a tantárgy tanítása/tanítása folyamán. Egyrészt a közoktatásban fontosnak tartott kronológiai előrehaladást nem könnyíti meg, hogy egyik órán még az ókorban, a következő órán azonban már a XX. században, sőt napjainkban találja magát a diák. Szakmai oldalról mindenképp megfontolandó már a középiskola első évében elkezdni a tárgy tanítását, hiszen olyan alapvető kérdések merülhetnek fel, amelyek megvála-

solására előzetes tudásra lenne szükség a diákokról. Ilyenek lehetnek a motiváltság kérdése, az érdeklődési kör feltérképezése, az oktatási intézménybe bekerülő kulturális tőkék különbözősége.

Az elsősorban a középkorral foglalkozó történelemtankönyv már sokkal inkább tartogat a hadtörténet iránt érdeklődő diákok számára olyan tényeket, amelyek akár a további elmélyülést is elősegíthetik. (Lásd 4. táblázat) Továbbra is fontos szerep jut a forrásoknak és a történelmi események megértését jobban elősegítő térképábrázolatoknak (106). Ez a korszak is rendelkezik olyan jellemzőkkel, amelyek az érdeklődést kialakíthatják, elmélyíthetik (pl. lovagkor, várháborúk). Ebben a korszakban már fontos szerepet játszanak a magyar történelmi személyek is. Azt gondolhatnánk, hogy alig lehet hazánkban olyan diákokat találni, akik nem tudná felidézni a Hunyadiakat vagy Zrínyi Miklós alakját – pedig sajnos a valóság ettől messze van.

3. számú táblázat: – A katonai alapismeretek és a történelem I. kapcsolata

Tankönyv, évfolyam/Tananyag-szám	Korszak	Hadtörténeti esemény/tananyag-szám	Magyar vonatkozás	Egyetemes vonatkozás	Katonai alapismeretek tárgy tanegységei/Óraszám
Történelem I. / 42 tananyag	Ókori Kelet	-	-	Királyok megegyeznek a hadvezérekkel [*]	A Magyar Köztársaság biztonság- és szövetségi politikája / 36 óra
	Ókori Hellasz	Trójai háború	-	Agamemnón, Paris	
		Görög–perzsa háborúk	-	Miltiadész, Leónidasz, Kimón, I. Dareiosz, Xerxész	
		A peloponnészoszi háború	-	Periklész	
		Nagy Sándor	-	Nagy Sándor, Antigonosz, Szeleukosz, Ptolemaiosz	
	Ókori Róma	Pun háborúk	-	Scipio, Hannibal	
		Út az egyeduralom felé	-	Crassus, Pompeius, Antonius, Caesar, Octavianus	
		A császárság első századai	-	Hadrianus, Traianus	
		A Nyugat-római Birodalom bukása	-	Aetius, Attila, Odoaker	
	Kora középkor	Új királyságok a Nyugat-római Birodalom romjain	-	Martell Károly, Nagy Károly	
Honfoglalás		Árpád	Szvatopluk		

* A diákokra jellemző gondolkodásmód, hogy a királyokat egyben hadvezéri tulajdonságokkal is felvértezik. Különösen igaz ez az ókori uralkodók esetében, ezért külön nem tartottam célszerűnek az összes, tankönyvben említett uralkodó/hadvezér nevét ismertetni.

4. számú táblázat – A katonai alapismeretek és a történelem II. kapcsolata

Tankönyv, évfolyam/ tananyag-szám	korszak /kora középkor	Hadtörténelmi esemény/ tan- anyagszám	Magyar vonatkozás	Egyetemes vonatkozás	Katonai alapisme- retek tárgya tanegysé- gei
Történelem II./ 46 tananyag	Egyetemes középkor	Pápaság és császárság küzdelme		III. Sándor, I. Frigyes	Térkép és tereptani ismeretek 36 óra
		Keresztes háborúk	II. András	Szaladin, Oroszlánszívű Richárd	
		Anglia, Franciaország, Spanyolország a XIV–XV. században	–	VII. Károly, Jeanne d’Arc,	
		Német-római Birodalom a XIV–XV. században	Luxemburgi Zsigmond	Luxemburgi Zsigmond	
		Kelet-Európa és a Balkán	Luxemburgi Zsigmond	I. Murád	
	Egyetemes kora újkor	Habsburg–Valois párharc	–	V. Károly, I. Ferenc	
		Németalföld és a Német-római Birodalom	–	Alba, Egmont, Hoorn	
		Az alkotmányos monarchia Angliában	–	Oliver Cromwell	
	Magyar középkor*	Árpád-ház története	Árpád-házi királyok	III. Henrik, IV. Henrik, Batu kán, Habsburg Rudolf	
		Anjou-ház	Károly Róbert, I. Nagy Lajos	Basarab	
		Vegyesházi királyok	Hunyadi János, Kinizsi Pál, Haugwitz János	II. Mohamed	
		A török uralom időszaka	Szapolyai János, Szondi György, Losonczi István, Dobó István, Bocskai István, Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós,	I. Szulejmán, Köprülü Ahmed, Montecuccoli	
	Magyar kora újkor	A török kiűzése	Thököly Imre, II. Rákóczi Ferenc, Vak Bottyán, Esze Tamás	I. Lipót, Savoyai Jenő, Sobieski János, Lotharingiai Károly	

* Ennek a résznek a bemutatásakor a táblázat adta keretek miatt érdemesnek tartottam az egyszerűsítést, elkerülendő a túl sok információ belezúfolását az egyes adatsorokba. Ez magyarázza, hogy némileg eltértem a tankönyv által használt tartalomjegyzéktől.

A középkorok történelmi tanulmányai harmadik évében jutnak el az újkor tanulmányozásához. A 4. és 5. táblázatból kitűnik – bár kétségtelen, voltak háborúk ebben a korszakban is –, hogy a pusztán hadtörténetet érintő tananyagoknál talán nagyobb hangsúlyt kap a gazdasági, társadalmi, politikatörténelmi események bemutatása. Kivételt képez ez alól az 1848–49-es katonatörténelmi események részletes taglalása, amely a modern magyar haderő imázsának megteremtésében is fontos szerepet játszik. Az utolsó magyar összefoglalás a függetlenségünk kivívásáért (Rákóczi-szabadságharc) már nagyon távolinak tűnik. Ugyanakkor Kossuth és Széchenyi személyeinek hazai kultusza biztosítja a diákok érdeklődését és az átlagosnál talán valamivel szélesebb tájékozottságot e korszakkal kapcsolatban. A nemzetközi politika alakításában ekkorra már áthelyeződik a hangsúly a Kárpát-medencéről, így annak kevésbé vagyunk aktív résztvevői.

A katonai alapismeretek tárgya oktatása ebben az évfolyamban lehet belépő is. Mindez több szempontból is szerencsés lenne. Egyrészt ebben az évfolyamban kell dönteni a diákoknak az emelt szintű képzés megkezdéséről. Általánosságban megállapítható: bár korlátozás nélkül tanulhat egy tanuló tantár-

gyat emelt szinten, mégis maximum két tárgy felvétele javasolt. Mivel ezek tanulásban és tanóránban is többlet jelentenek, érdemes meggondolni, hogy mely tárgyat/tárgyakat választják. Amennyiben a katonai alapismeretek itt lép be, akkor az egyenes előrehaladás és a folyamatos terhelés miatt éves szinten a szükséges óraszámot be kell építeni az órarendbe. Ez heti szintre lebontva 3 óra, ami nem kevés pluszterhelést jelent a diákok számára. Ráadásul számolni kell azzal a nem elhanyagolható ténnyel, hogy amennyiben nem nagy létszámról van szó, akkor nem osztályszinten, hanem évfolyam-, esetleg iskolaszinten lehet csoportot indítani, ami az órarendek elkészítésénél azt fogja eredményezni, hogy ezek az órák a délutáni időszakra csúsznak át. További nehézséget jelent, ha a diákok egy része vagy zöme vidéki tanuló, akiknek a hazautazása akár több órát is igénybe vehet.

Az utolsó év relatíve kevesebb történelmi anyaga csúszhat. Egyrészt az eddigieknél sokkal több információt kell feldolgozni a diákoknak, másrészt az év rövidebb, hiszen az érettségi és az arra történő felkészülés lerövidíti a tanévet. Ebben az évben támaszkodhat a katonai alapismeretek tárgya a leginkább a történelem tantárgyra. Korszakot tekintve a XX. század közelebb áll a diákokhoz, mint a

régebbi korok, másrészt, ahol a tantervnek megfelelően haladtak, lehetőség van napjaink történelméről, problémáiról is beszélni. Ezen időszaknál is megfigyelhető, hogy a két kiemelkedő világhéregéstől eltekintve a szerzők sokkal inkább a társadalmi-politikai-értékrendbeli változásokat próbálják felvázolni, bemutatni. A 6. táblázatban szereplő nevek csak irányadónak minősülnek. Az ókor, középkor időszakában a diákok hajlamosak a királyokat, diktátorokat azonosítani a hadvezéri szereppel. Természetesen a korszakok sajátosságait figyelembe véve, ez többé-kevésbé nem is olyan nagy hiba, ugyanakkor a tanulóknak nem differenciálódik a király (császár stb.) és a hadvezér közötti különbség. Az újkorban, a legújabb korban ugyanez igaz a politikus-hadvezér szerepkörre. Elég csak azt említeni, hogy a diákok szerint Churchill, Hitler vagy Sztálin is a hadvezérek közé tartoznak.

Ennek alátámasztására röviden összefoglalom egy felmérés eredményét. A kérdés azzal foglalkozott, hogy a diákok milyen ismeretekkel rendelkeznek a korábbi időszakok nagy hadvezéreiről, kiket tudnak esetleg megnevezni ezek közül?¹⁰ Egy válaszoló több személyt is választhatott. A válaszok nagyon széles skálán mozogtak, és sokan tévesen olyan személyeket neveztek meg, akik bár

5. számú táblázat – A katonai alapismeretek és a történelem III. kapcsolata

Tankönyv, évfolyam/ tananyag-szám	korszak / Újkor	Hadtörténelmi esemény/ tananyag-szám	Magyar vonatkozás	Egyetemes vonatkozás	Katonai alapisme- retek tárgya tanegysé- gei
Történelem III./ 62 tananyag	Egyetemes újkor	Hatalmi átrendezés Európában	–	II. Frigyes	Általános katonai ismeretek/ 36 óra
		Új nagyhatalom születik – USA	-	Grant, Sherman, Lee tábornok	
		Francia forradalom	–	Dumuirez	
		Napóleon forradalma	–	Napóleon	
		Olaszország születése	–	Garibaldi	
	Magyar újkor	1848–49-es szabadságharc	Jellasics, Haynau, Paszkievics	Görgy, Dembinski, a 13 aradi vértanú	

híres történelmi személyiségek voltak, az utókor nem a hadvezéri kvalitásaik miatt jegyezte meg őket. Általánosságban elmondható, hogy a diákok nem minden esetben tudnak különbséget tenni katonai és történelmi személyiség közt. A válaszokat elemezve az alábbi megállapítások tehetők:

Zrínyi Ilona az egyetlen nő, akit megemléznek (Munkács védelme valóban nehéz feladat lehetett, de a hadvezéri titulust kicsit erőltetettnek érzem).

Több a hibásan felsorolt példa, ezek közül néhány: Cortez, Churchill, Gábor Áron, Mao, Szent István, Roosevel, Hitler, Sztálin.

A legtöbbet említett hadvezérek az említésük számával: Napóleon (42), Julius Caesar (20), Nagy Sándor (16), Hunyadi János (16), Rommel (15), Dobó István (13), Hannibál (12), Spartacus, II. Rákóczi Ferenc (10-10), Bem (9).

Összesen 57 személyt jelöltek meg a diákok, közülük 36 az egyetemes történelemből ismert, 21 megnevezett személy magyar katonahős.

A válaszadók közül csak minden második diák felelte meg ezt a kérdést, ami inkább a kérdés elutasításának, mint a hiányos történelmi tudásnak tudható be.

Azt is meg kell állapítani, hogy elsősorban a II. világháború feldolgozottsága miatt (filmek, játékok) már több olyan történelmi szereplőt tudnak említeni, akik ténylegesen hadvezéri szerepben tűntek fel.

Összességében: a táblázatok segítségével megpróbáltam felvázolni, hogy a középiskolai történelem tantárgy anyaga és a katonai alapismeretek nem feltétlenül egészítik ki egymást, esetenként meg is nehezíthetik az adott tárgy tanulását. Véleményem szerint – mivel egy adott tárgyból csak akkor lehet érettségizni, ha azt a tárgyat két évig tanítják – érdemes a katonai alapismeretek tantárgyat a tantárgyi struktúrában, óratervekben a képzés végén, az utolsó két évben elhelyezni. Emellett több érv is szól.

Életkori sajátosságból eredően a 16–17 éves korosztály tagjai képesek arra, hogy

6. számú táblázat – A katonai alapismeretek és a történelem IV. kapcsolata

Tankönyv, évfolyam/ tananyag-szám	korszak/ újkor	Hadtörténelmi esemény/tan- anyagszám	Magyar vonatkozás	Egyetemes vonatkozás	Katonai alapis- meretek tárgya tanegysé- gei
Történelem IV./53 tananyag	Egyetemes történelem	I. világháború	-	Schlieffen, Hindenburg, Kerenszkij	A Magyar Köztársaság honvédelmének felépítése és szabályozása/ 36 óra; egészségügyi ismeretek /18 óra; felkészülés az érettségi-re/10 óra
		II. világháború	Jány Gusztáv, Werth Henrik	Zsukov, Rommel, Paulus, Eisenhower	
	Magyar történelem	Tanács-köztársaság	Stromfeld Aurél	–	
		II. világháború	Jány Gusztáv, Werth Henrik	Zsukov, Rommel, Paulus, Eisenhower	

mérlegeljék, felmérjék: a katonai pálya iránti érdeklődés mellett képesek-e a szükséges fizikai feltételeknek megfelelni? Ha egyáltalán nem, akkor nem kell jelentkezniük erre az órára, vagy legalábbis nem továbbtanulási motivációval, ezzel elkerülhető a sok kudarcos diák, vagy az időközben alulmotivált tanítvány (ők nyilván a csoport egészét nem feltétlenül jó irányba orientálják).

A továbbtanulás szempontjából az utolsó két év rendkívül meghatározó. Mivel a katonai alapismeretek tárgya tanulása a továbbtanulás szempontjából semmilyen pluszpontot nem jelent, ezért valóban csak azok érdekeltek e tárgy felvételében, akik ebben az irányban kötelezték el magukat, a lemorzsolódás kisebb, az állandó csoportstruktúra nagy előnyöket jelent egyrészt a tanuló, tanári oldalról is, nem beszélve a finanszírozhatósági kérdésekről. Amennyiben a középiskola első, második évében kezdődik a képzés, megnő az esély arra, hogy egyesek csak kipróbálás szintjén járnak

az órára, a lemorzsolódás veszélye növekszik, kevésbé válik tervezhetővé a képzés.

A kronologikusan haladó történelemtanítás az utolsó két évben éri el azokat a korszakokat, amelyeket a katonai alapismeretek tárgya oktatásánál példaként lehet használni. Nem mellékes szempont, hogy a diákok megérnek arra, hogy a tankönyvben szereplő elgondolkodtató, szélesebb látásmódot igénylő feladatokat is hatékonyan megoldják (sikerélmény), illetve a csoportban való együttműködés, tanulás is inkább a magasabb korosztályokra jellemző. Sajnos hiú ábrándban bízni, hogy a diákok az általános iskolai történelmi tanulmányaikra alapozhatnak.

A Katonai Alapismeretek tankönyv szövegezése, fogalmi néhol nehezen értelmezhető, bonyolultak. Egy 17–19 évesnek talán már nem, de egy 14–15 éves diáknak szinte biztosan nehézségeket jelent a szövegek értelmezése. Bár a nemzetközi PISA-felmérések alapján megállapítható, hogy a magyar diákok szövegértési kompetenciája javult, azonban a tanulmány megállapítja, hogy Magyarországon nagyok a különbségek a gyengébb és jobb háttérű tanulók eredményében.¹¹ Egy

Egyéb:

A katonai toborzás hosszú távú irányelvei in: http://www.regiment.hu/files/9/8110/a_katonai_toborzas_hosszu_tavu_iranyelvei.pdf

A Nemzeti alaptanterv kiadásáról szóló 130/1995. (X. 26) kormányrendelet in: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500130.KOR

A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII.17) kormányrendelet in: <http://www.nefmi.gov.hu/kozoktatasi/nemzeti-alaptanterv-nat/nemzeti-alaptanterv>

Nagy József: Nevelési kézikönyv személyiségfejlesztő pedagógiai programok készítéséhez. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1996

¹ Iskolákban (a II. Rákóczi Ferenc Gyakorló Közgazdasági Szakközépiskola) a 2010–2011-es tanévben kezdődött a katonai alapmeretek tantárgy oktatása.

² A táblázatban szereplő évfolyam-megjelölések a hagyományos 9–12. évfolyamos képzésű osztályokra érvényesek. Az egyéb képzési struktúrában tanuló diákok (pl. két tannyelvű, nyelvi előkészítő) esetében mindez egy évvel kitolódik, későbbre esik (mindez természetesen az életkoruknál is jelentkezik).

³ Az általam felvázolt megfeleltetés a II. Rákóczi Ferenc Fővárosi Gyakorló Közgazdasági Szakközépiskola dokumentumain alapul.

⁴ A Nemzeti alaptanterv kiadásáról szóló 130/1995. (X. 26.) kormányrendelet.

⁵ A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII. 17.) kormányrendelet.

⁶ Nagy József: Nevelési kézikönyv személyiségfejlesztő pedagógiai programok készítéséhez. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1996

⁷ A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII. 17.) kormányrendelet. III. rész. Az iskolai nevelés-oktatás alapvető céljai. A kulcskompetenciák fejlesztése.

⁸ <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2003-06-tf-Vass-Nemzeti>

⁹ http://portal.zmne.hu/pls/portal/docs/PAGE/ZPORTAL/ZMNE_ROOT/KLHTK/SZERVEZET/INT_TANSZ/VTK/TUD_ELET/KATONAIALAPISMKERETTANTERV2010.PDF

¹⁰ A felmérésre a II. Rákóczi Ferenc Fővárosi Gyakorló és Közgazdasági Szakközépiskolában került sor (Budapest VII. kerület, Wesselényi utca 38.). A kutatásban részt vett osztályok a közoktatási szakasz 9–13. évfolyamaiból kerültek ki. A kérdőívet 384 tanuló töltötte ki, 24,2 % fiú, 75,8% lány. A módszer önkitalított kérdőívek alkalmazása volt, a teljes anonimitás biztosítása mellett.

¹¹ PISA 2009 tájékoztató: Jellemzők és eredmények in: <http://oecd-pisa.hu/>

Sótér Andrea alezredes – Szücs Boglárka – dr. Németh András orvos dandártábornok:

ELŐTÉRBE A PREVENCIÓ – ÚJ STRATÉGIA A HONVÉDELMI ÜDÜLTETÉS RENDSZERÉBEN (2.)

„Cselekvés nélkül tervezni haszontalan, tervezés nélkül cselekedni veszélyes.”
(G. Kaszparov)

HONVÉDELMI ÜDÜLTETÉS A JÖVŐ TÜKRÉBEN

Az előterjesztés célja olyan korszerű, az igény-jogosultak és a honvédelmi tárca érdekeit egyaránt szem előtt tartó javaslatok felterjesztése a döntéshozók elé, amelyek alkalmasak az üdültetési rendszer helyzetének stabilizálására és – a megfelelő erőforrások rendelkezésre állása esetén – javítására. A honvédelmi üdültetés rendszerének felülvizsgálatához szükséges első lépések egyike a fentebb említett előterjesztés megalkotása volt. Az üdültetési rendszer újragondolása valamennyi alakulat szakmai állásfoglalása, véleménye alapján lehetséges, amelyek tartalmazzák az adott alakulat sajátos arculatához kötődő igényeket és javaslatokat is.

Az MH HEK az MH egészségügyi ellátó rendszerének alapelveit és szabályait figyelembe véve, kiemelten a katonai állomány hadrafoghatósága érdekében végzett primer prevenciók tevékenységére, külön állásfoglalásban terjesztette fel az MH teljes állományára kiterjedő szakmai javaslatát. Az állásfoglalás értelmében az MH HEK szakmai felügyelete alá tartozó pihentetési forma mindegyike esetében nélkülözhetetlen orvos és/vagy egészségfejlesztő életmód-tanácsadó szakember jelenléte az üdülő területén, akinek feladata a beutaltak egészségi állapotának, a regeneráció folyamatának, az életmódváltásnak az elősegítése és támogatása.

Az eddig létező pihentetési formák újragondolása révén négy, az állomány egészségi állapotának javítását fókuszba helyező, szakmailag indokolt üdültetési formában látjuk megvalósíthatónak a honvédelmi üdültetés rendszerét az igényjogosult kör szempontjából (1. ábra).

A prevenció pihentetés

Az üdültetési forma célja az egészségtudatos életmód kialakítása és fejlesztése egyéni és csoportos szinten a betegségek bekövetkezési valószínűségének csökkentése érdekében. A prevenció pihentetés a nem misszióból visszatérő állomány részére biztosított regeneráló pihentetés helyett lenne bevezetve. Valamennyi aktív, állományban álló katonára 5 évente, kötelező jelleggel vehetne részt, 3x5 napos időtartamban vezénlyéssel, család-

tagok nélkül. Ez a pihentetési forma közalkalmazottak számára is elérhető lenne. Az igénybevétel éveiben a kötelező egészségügyi szűrővizsgálat a prevenció pihentetés során lenne végrehajtva, az orvosi vizsgálatot követően a résztvevők személyre szabott kezeléseket, életmódbeli tanácsokat kaphatnának (hasonlóan a szlovákiai példához). A program kidolgozása és a szakmai felügyelete az MH HEK hatáskörébe tartozna.

A missziós regeneráló pihentetés

Elsődleges célja a misszióból hazaérkező állomány regeneráló pihentetése, a szerzett egészségpotenciál növelése, életvezetési készségek kialakítása, amelyek jelentősen hozzájárulnak az egészségkockázati magatartásformák megelőzéséhez és az én-hatékony viselkedéshez, valamint a családon belüli társas viszony javítása, rendezése, a családi kohézió növelése tanácsadással. A részvétel térítésmentes és kötelező lenne minden misszióból hazaérkező hivatásos és szerződéses katona számára. Időtartama 14 naptári nap. A kft. kijelölt üdültetési egységeiben a missziós váltásoknak megfelelően lenne megrendezve. A missziós regenerálásban – külön jelentkezés nélkül – vezénylés alapján lehetne részt venni. A programban a hivatásos vagy szerződéses katona családtagjai is részt vehetnének (családtag lehet házastárs, élettárs, valamint a közös háztartásban élő gyermekek). A missziós regenerálás szakmai tematikáját, a szükséges személyi és infrastrukturális feltételrendszerét szintén az MH HEK határozná meg és felügyelné.

A gyógyító pihentetés

A rendeletben meghatározottak szerint fő célja a szolgálatképesség teljes helyreállítása. Mindkét formája (megelőző gyógyüdülés, utókezelő gyógyüdülés) az eddigieknek megfelelően, változatlan szakmai tartalommal és igénybevételi lehetőségekkel töltené be egészségügyi vonatkozású szerepét.

Fontos azonban kiemelni, hogy egészségügyi szakszemélyzet (orvos vagy életmód-tanácsadó) jelenléte nélkül nem kivitelezhető ez az üdültetési forma.

A repülőhajó- és ejtőernyős állomány pihentetése

A rendelet 10. §. (3) bekezdése kimondja, hogy „a repülőhajó- és ejtőernyős állomány egészségi állapotának megóvása, pszichikai és fizikai képességeinek fokozása, illetve fenntartása érdekében kondicionáló kiképzést kell tartani évente 14 munkanap időtartamban, elő- vagy utószezonban az MH összhaderőnemi közép szintű irányító szervének terve alapján. A vadászrepülő-hajó állomány kiképzését naptári évenként, a fedélzeten munkavégzés szerűen bot- vagy szarvkormány mellett tartózkodó csapatrepülő-hajó állomány kiképzését két évenként szubalpin körülmények között kell végrehajtani”. A rendeletben meghatározottaknak megfelelően az MH Összhaderőnemi Parancsnokság 19/2010. számmal parancsnoki intézkedést adott ki a Magyar Honvédség repülőhajó-, fedélzeti technikus és ejtőernyős állományának hazai kondicionáló és fizikai erőnlét-fokozó pihentetésére, amelyet szakmailag a Honvéd Vezérkar Kiképzési Csoportfőnökség (jogelőd: HM Hadműveleti és Kiképzési Főosztály) szakki-képzésért felelős szakemberei felügyelnének a továbbiakban is.

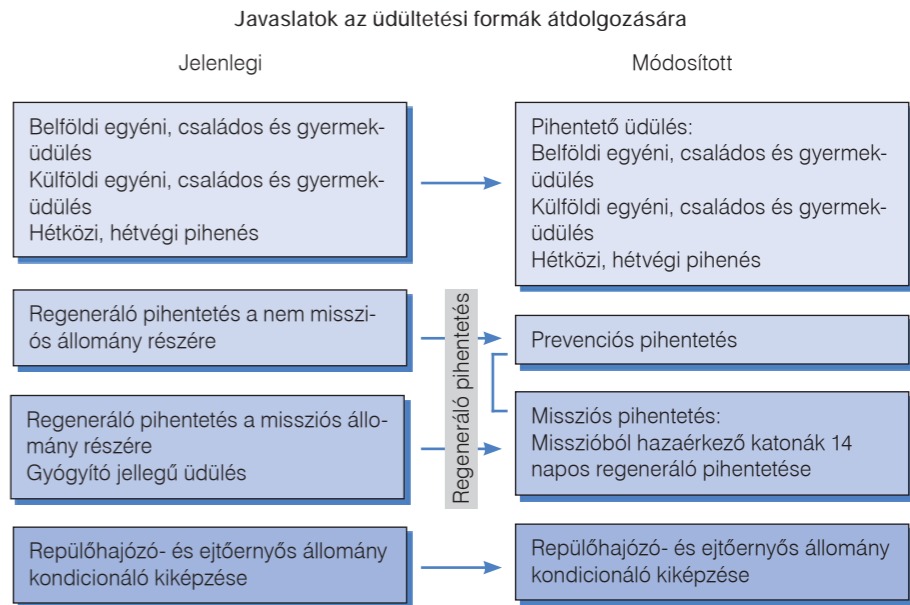
Az üdültetési forma célja a hajó, fedélzeti technikus és ejtőernyős állomány egészségi állapotának megóvása, pszichológiai, fizikai képességszintjének emelése, mozgáskultúrájának fokozása. A kondicionáló és fizikai erőnlét-fokozó pihentetésben II-V. kategória szerinti érvényes repülő-orvosi vizsgálattal rendelkező szállítórepülő-hajó, harci és szállítóhelikopter-hajó, kiképzőrepülő-hajó és ejtőernyős állomány évente egyszer kötelezően részt vesz. A pihentetésben való részvétel 14 naptári nap. A pihentetés ideje alatt napi 4 órában kiképzési feladatot látnak el, amelynek szakmai tematikáját az MH ÖHP Kiképzési Főnökség állítja össze. A fennmaradó időben szakmai tematikájához hasonló programterv kidolgozása válik szükségessé, amely alapján az egészségtudatos magatartás továbbfejlesztését javasoljuk megcélózni.

Mindezek figyelembevételével, az MH HEK javaslatára, ez a pihentetési forma a korábbi kiképzési célú igénybevétel⁶ kategória helyett a regeneráló pihentetés rendszerébe kerülne át. A belföldi és külföldi kondicionáló kiképzés kifogástalan, az állomány számára minden szempontból kielégítő végrehajtása érdekében egészségügyi szakfelügyelet biztosítása válik szükségessé. A pihentetés eredményes kimenetele érdekében a katonák üdülőben történő hétfégi, térítésmentes tartózkodásának megvalósítását javasoljuk az eddigi gyakorlattal szemben, amely szerint a pihentetés 14 munkanapban van meghatározva, s a hétfégék nem számíthatnak bele (jelenleg csak térítési díj ellenében tartózkodhatnak az üdülőben hétfégen).

AZ ÉVES FÉRŐHELYKERETEK ÚJRAGONDOLÁSA

Az üdültetési rendszer rendeltetésszerű működéséhez az alapvető feltételek közé tartozó, az alakulatok létszámának megfelelő férőhelykeret meghatározása kiemelkedő jelentőséggel bír.

A jelenlegi gyakorlat szerint a HM Humánpolitikai Főosztály (továbbiakban: HPF) évente meghatározza a férőhelykereteket, s erről

1. ÁBRA

tájékoztatja a MH HEK-et. A gyógyító jellegű üdülés éves férőhelykeretéről az MH HEK informálja az alárendelt egészségügyi szolgálatokat. Az üdültetési szezon végén az üdülő jelentést küld a HM HPF felé a gyógyüdülési keret felhasználásával kapcsolatban. A gyógyító jellegű üdülés férőhelykeretének felhasználásáról az MH HEK pontos információval rendelkezik a beérkező igények (adatlapok) alapján. A férőhelykeret tekintetében változó képet kapunk, ha megnézzük az előző évek tapasztalatait. 2008-ban az engedélyezett 20 férőhely (20 szoba/50 ágy) volt, de csak 9 fő vette igénybe ezt a szolgáltatást (45%). Ugyanakkor 2009-ben szintén 20 férőhely (20 szoba/37 ágy) volt biztosítva az MH teljes állománya számára, viszont 26 fő pihent ezen üdültetési forma keretén belül. A tavalyi évben tehát 130%-os volt a gyógyító jellegű üdülési forma kihasználtsága. A kihasználtságot pozitív irányban befolyásoló tényező volt, hogy a 2 hetes beutalást többen megosztva 1-1 hét időtartamban vették igénybe.

2011-ben 20 engedélyezett férőhely (20 szoba/56 ágy) biztosítása mellett az előszezonban 10 fő (7 családtag) vette igénybe a gyógyító jellegű üdültetést. Eddig 30,3%-os a kihasználtság (2. ábra). Az utószezon – előzetesen beérkezett igények alapján – 57,2%-os kihasználtságot jelez. A teljes személyi állomány fokozott szolgálati elfoglaltsága és az egyre növekvő számban adott külszolgálatok következtében kialakuló fizikai és pszichés kifáradás és megterheltség állapota miatt jelentősen növekedett az érdeklődés és igény a gyógyító jellegű pihentetés forma iránt. Mindezek alapján a középtávú tervek között olyan lépések megtételére is szükség van, amelyek kiemelt figyelmet biztosítanak az állomány számára a jogszabályokban előírt és biztosított pihentetési lehetőségek teljes jogú igénybevételére (pl. férőhelykeretek bővítése, az állomány pszichés, egészségügyi állapotának rendszeres nyomon követése és szükség esetén preventív jellegű pihentetés).

Figyelemmel az éves férőhelyszámok szükségességére, az adminisztratív problémák kiküszöbölésére, a kialakult betegségekre, va-

laminat az állomány körében egyre gyakrabban tapasztalható premorbid egészségi állapotokra a rendelet által biztosított időkeret teljes felhasználása a cél.

A honvédelmi üdültetés rendszerének újragondolása, hatékonyabb koncepció kialakítása az állomány szempontjából előnyös, szakmailag alátámasztott és a tapasztalatokat figyelembe vevő lépések révén lehetséges. Mindezek alapján – a forráskészlet figyelembevételével – előnyös lenne a honvédség minden alakulata létszámának megfelelően meghatározni az éves férőhelykeretek számát. Ugyanakkor az egészségügyi ellátólánc eredményesebb működtetése érdekében a másodlagos prevenciók tevékenység körében megvalósuló szűrővizsgálatok adatainak gondos és naprakész kezelése a csapatorvosok elsődleges felelősségi körébe tartozik, így ezen adatok birtokában a valóban rászorulókat kaphatnának lehetőséget a gyógyító jellegű üdülés, illetve a regeneráló pihentetés igénybevételére.

A honvédelmi üdültetés rendszerének felülvizsgálatával és az üdültetési koncepció kidolgozásával kapcsolatos feladatokról szóló 15/2011. (II. 11.) HM-utasítás értelmében a honvédelmi üdültetési rendszer felülvizsgálatára és az üdültetési koncepció kialakítására bizottság jött létre, amelynek fő feladata a fentiek figyelembevételével az üdültetési koncepció szakmailag megalapozott, célirányos kidolgozása.

MISSZIÓS PIHENTETÉS

A honvédség üdültetési rendszerének felülvizsgálata során az MH HEK által támasztott kifejezett igény a missziós pihentetésre mint prevenciók célú üdültetési forma bevezetésére irányult. A missziós pihentetés érdekében a „Misszióból visszatérő katonák 14 napos regeneráló programja” elnevezésű szakmai koncepciót dolgozta ki és terjesztette fel az MH HEK. Létjogosultságának és működésének egyetlen feltétele a rendelkezésre álló források szakmailag megfontolt módon történő elosztása.

A Magyar Honvédség NATO-tagságából

eredő kötelezettségeinek teljesítése, a harc-képesség folyamatos fenntartása érdekében a külföldi missziókból visszatérő személyi állomány egészségi állapotának monitorozását (visszaszűrés), a reintegrációs és rekreációs feladatok végrehajtását az MH HEK kiemelt feladatának tekinti. A pszichés reintegrációt elősegítő visszaillesztő tréningek szakmai protokolljait, eljárásrendjeit az elmúlt években kialakították és bevezették, ezek kidolgozásában az MH HEK Preventív Igazgatóság mentálhigiénés szakemberei, pszichológusai vettek részt. A pszichés megterhelésből adódó kockázati tényezők mellett azonban – a missziós egészségügyi szűrővizsgálati adatok eredményei alapján – a misszióból visszaérkező állomány körében a szomatikus kockázati tényezők előfordulása is jelentős, ami indokoltá teszi egy olyan rekreációs prevenció program összeállítását, amelynek fókuszában a visszaszűrés eredményekben detektálható kockázati tényezők és elváltozások állnak.

A misszióból visszatérő katonák 14 napos regeneráló programja (továbbiakban: program) időtartamát tekintve kéthetes időintervallumra terjed ki, különlegessége, hogy a misszióból visszatérő személyi állomány tagjain kívül azok családtagjaira is kiterjed. A családokra mint kisközösségekre irányuló egészségfejlesztési programok hatékonyságukat tekintve lényegesen eredményesebbek, ami egyrészt a családi kohézió növekedésével – és ezzel együtt a család protektív (védő) szerepének erősödésével is – magyarázható, másrészt azzal, hogy az egészséges életmóddal kapcsolatos ismeretek átadása, az új életstílus kialakítása a család szintjén történik, ami a kedvező változások fenntarthatóságának valószínűségét növeli.

A program gyakorlati megvalósítása az ún. terápiás rekreáció módszerére épül, nagy hasonlóságot mutat azokkal az életmódtáborokkal, melyeket krónikus betegségek vagy állapotok rehabilitációjának céljából szerveznek. A rehabilitációs célú életmódtáborok eleinte csak a krónikus betegségben szenvedőkre terjedtek ki, amelyek fő célkitűzése az volt, hogy a fizikai gyógyuláson túl a pszichés és szociális rehabilitációt, a társadalmi integrációt biztosítsák a betegek számára. Az utóbbi években azonban – főként külföldön – egyre gyakrabban szerveznek életmódtáborokat egészséges, de helytelen életmódot folytató személyek számára is. Szakirodalmi adatok támasztják alá az életmódtáborok vagy rehabilitációs célú táborok komplex rehabilitációban betöltött kedvező hatását, amely az alapbetegség vagy kóros állapot egyes paramétereinek kedvező irányban történő változásában és/vagy a compliance-szal⁷ összefüggő biológiai mutatók pozitív irányban történő elmozdulásában érhető tetten. A táborok indirekt hatásaként értékelhető az a tény, hogy a tábor ideje az egész család számára igen fontos pihenési időt jelent.

A terápiás rekreáció módszere szakirodalmi adatok alapján igen hatékony. Amellett, hogy a programok, a különféle foglalkozások kihívások és megoldandó feladatok elé állítják a résztvevőket, egyszerre élvezetes és önfeloldódást és szórakozást is nyújtanak számukra, ami fokozza a programokon való részvétel valószínűségét, a compliance-t.

	Férőhelykeret	Turnusok		Igénybevevők (fő)	Kihasznált-ság
		Előszézon	Utószézon		
2009.	47	4., 5., 6., 7., 8., 9., 10.	19., 20., 21., 22.	26+24 családtag (50)	106,45
2010.	56	5., 6., 7., 8., 9.	21., 20., 21., 22., 23.	14+10 családtag (24)	42,8%
2011	56	5., 6., 7., 8., 9.	19., 20., 21., 22., 23.	26+23 családtag (49)	87,5%

2. ÁBRA AZ ENGEDÉLYEZETT FÉRŐHELYKERET KIHASZNÁLTÁGA 2009., 2010. ÉS 2011. ÉVBEN

A terápiás rekreáció elméletét követő gyakorlati megvalósítás főbb jellemzői a program során:

- A program fizikailag és érzelmiemileg biztonságos környezetet biztosít a résztvevőknek.
- A program megvalósításában részt vevő szakemberek „együtt élnek” a tábor lakóival, lehetőség van a személyes kapcsolatok megteremtésére, a maximális odafigyelésre az egyéni igényeket illetően.

- A programba beillesztett sporttevékenységek elősegítik a mozgásképesítések kiegészítését (különösen gyerekeknel fontos), erősítik a koncentrációt, a kitartást, a figyelmi és ön-szabályozó funkciókat.
- Minden foglalkozást a célcsoport speciális igényeinek megfelelően alakítanak ki.

Az egyes foglalkozások kihívást jelentenek a résztvevők számára, előfordulhat, hogy ismeretlen helyzetek elé állítják őket, akik arra kapnak bátorítást, hogy lépjenek át vélt határokat, korlátjaikat és próbálják ki magukat új helyzetekben.

- A kihívás teljesítését minden esetben a siker elismerése kíséri, ezt a folyamatot a képzett szakemberek bátorító, támogató magatartása és odafigyelése teszi lehetővé.

- A résztvevők – családon belül és családok között egyaránt – közösen dolgozzák fel élményeiket, a családi kohézió növekszik; a cél, hogy felismerjék, hogyan tudják majd új képességeiket a mindennapi életben is használni.

- A programok között egyensúlyban vannak az egyéni és csoportfoglalkozások, így a részvétel lehetőséget nyújt az egyéni fejlődésre és az egymás iránti bizalom és együttműködés kialakulására, erősödésére is.

A program elsődleges célja a misszióból visszaérkező személyi állomány regenerációjának, reintegrációjának elősegítése szomatikus és pszichés szinten egyaránt, az egészségi állapotot pozitív, illetve negatív irányban befolyásoló tényezők ismertetésével, az ön-ismeret fejlesztésével, az életstílus, illetve az életvitel formálásával és az egyéni szükségleteken alapuló életmód-tanácsadással. Másodlagos célként említhető a családon belüli társas viszonyok javítása, rendezése, a misszió előtti állapot visszaállításának elősegítése, a családi kohézió növekedése. A program fókuszában a Bircher-féle egészségdefinícióban⁸ meghatározott, szerzett egészségpotenciál növelése áll, főként az alábbi három kiemelt területen: táplálkozás, testmozgás, mentálhigiéné.

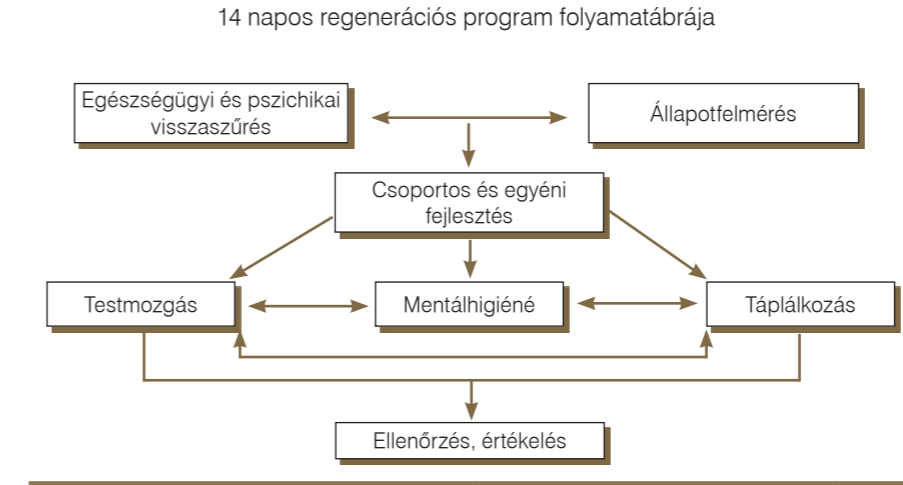
A külföldön szolgálatot teljesítő katonák számára számos nehézséggel kell szembenézniük. A missziós szolgálat teljesítését gyakorlatilag minden tekintetben nehezített, a békefen-

tartóként szolgálatot teljesítő állományok nem csupán katonai feladataikat kell új, adott esetben mostohább körülmények között végezniük, hanem a munkaidőn kívüli tevékenységük (pihenés, étkezés, szabadidő eltöltése, kapcsolattartás a családdal) is szabályozva, sok tekintetben korlátozva van, ami alkalmazkodást kíván a misszió valamennyi résztvevőjétől. A külföldi szolgálat teljesítését során az egészségkárosító tényezők gyakran fokozottan vannak jelen: gondoljunk csak például a hazai éghajlati viszonyoktól eltérő klimatikus viszonyokra (magas hőmérséklet, páratartalom, eltérő tengersizint feletti magasság). Korábbi – az MH külföldi misszióiból hazatérő személyi állományára vonatkozó – szűrővizsgálati adatbázisokon („visszaszűrésen”) alapuló vizsgálatok azt jelezték, hogy az említett állománynál jellemzően a helytelen táplálkozás, az ebből adódó testsúlytöbblet, illetve egyes esetekben mozgásszervi problémák jelentkeznek. Valamennyi, a „hazai beosztására” alkalmatlan minősítés hátterében az elhízás állt, ami a misszióból visszaérkezett katonák nagy részénél jelent problémát. Ennek két legfőbb oka a misszió alatti fizikai inaktivitás és a magasabb norma szerinti ellátás következtében fellépő fokozott kalóriabevitel. A korlátozással alkalmas minősítések elsősorban a visszaszűrésen észlelt szemészeti problémák, illetve halláskárosodás miatt születtek. A mozgásszervi problémák okozója leginkább a speciális feladatokból adódó fizikai megterhelés (őrszolgálat, járőrszolgálat), illetve a fegyverzet és védőfelszerelés (repeszálló mellény) huzamosabb időn keresztül tartó viselése, ami rizikófaktorként jelentkezik a rendszeres testmozgást végző katonák esetében is, egészségkárosító hatása azonban a mozgásszegény életmódot folytatóknál és a testsúlytöbblettel rendelkezőknél még súlyosabb.

A már említett kockázati tényezőknek (helytelen táplálkozás, testsúlytöbblet, mozgásszegény életmód, pszichés és mentális problémák) megfelelően a programnak három fő alappillére van:

- táplálkozás;
- testmozgás;
- pszichoedukáció, mentálhigiéné.

A szűrővizsgálati és állapotfelmérésen alapuló, célzott terápiás rekreációs program olyan foglalkozásokat biztosít a résztvevőknek, amelyek keretein belül a MH HEK munkatársai, a meghívott előadók, gyakorlati szakemberek vezetése mellett a „katonacsaládok” a pihenés mellett, az egészségfejlesztési tevékenységen túl az egészséges életmód kialakítását elősegítő, pszichológiai-mentálhigiénés, táplálkozási és testmozgási tanácsokat kapnak (3. ábra).

3. ÁBRA

Alkalmazott intervenció eszközök: **Táplálkozási blokk:** egyéni szükségleteket is figyelembe vevő étrend kialakítása.

Elméleti képzés keretében táplálkozási tanácsok nyújtása (tápanyagok, tápanyagszükséglet, vitaminok, helyes táplálkozás stb.), dietetikai tanácsadás.

Testmozgási blokk: állapotfelmérés (igény szerint), rehabilitáció, testsúlycsökkentés, rekreáció, gyakorlati bemutatók (alternatív mozgásformák), elméleti előadások, személyes edzésterv elkészítése.

Pszichoedukációs, mentálhigiénés blokk: pszichológiai vizsgálatok, stresszoldás-stresszkezelés, társas kapcsolatok erősítése, relaxációs technikák, egyéni és csoportos foglalkozások, tanácsadás.

A misszióból visszatérő állomány és családtagjai számára regeneráló pihentető üdülés keretében a különböző megterheléseket figyelembe vevő pszichológiai támogatási program megvalósítása indokolt, valamint figyelembe kell venni az állomány teljesítő-teherbíró képességét, edzettségi állapotát és akaratmozgásító erejét is. Feladatunk az egészségfejlesztés, az egészségtudatosság növelése: meg kell tanítanunk a katonáknak, hogy felelősséggel tartoznak az egészségükért. A program célja a Bircher-féle megközelítés szerinti szerzett egészségpotenciál növelése, az életvezetési készségek (life skills training) kialakítása, melyek jelentősen hozzájárulhatnak az egészségkockázati magatartásformák megelőzéséhez, az én-hatékony viselkedéshez. A közös erőfeszítés, a célzott egészségmegőrző, egészségfejlesztő és gyógyító intézkedések együttes eredményezik a kockázati tényezők, kóros állapotok és megbetegedések gyakoriságának csökkenését a személyi állomány körében.

Változtatni kell a katonák életmódján ahhoz, hogy hozzátartozóik életmódját pozitív irányba tudják befolyásolni, s hogy egészséges életmódjuk mintaként szolgáljon. Jelen program elméleti keretet ad egy regenerációt és reintegrációt szolgáló terápiás rekreációs modellprogram megvalósításával kapcsolatban, melynek gyakorlati adaptációja több tényezőtől függ:

1. A szolgáltató oldalról:
 - A program befogadására alkalmas helyszíntől.
 - A megvalósításhoz rendelkezésre álló infrastrukturális háttértől.

- A megvalósításban részt vevő szakemberek összetételétől és létszámától.

2. Az igénybevevői oldalról:
 - A program résztvevőinek létszámától, családstruktúrájától.
 - A teljesített misszió fajtájától (KFOR, MFO, UNFICYP, ISAF, PRT stb.) és időintervallumától.

Cél, hogy az egyén saját érdekeit felismerve, megváltoztatva addigi helytelen szokásait, hosszú távon hozzájáruljon egészségé visszaszerzéséhez, fenntartásához, mert minden tanács annyit ér, amennyit az egyén meg tud valósítani belőle.

ÖSSZEFOGLALÁS

A Magyar Honvédség leginkább figyelmet érdemlő témája az emberi életben fontos motiváció, amelyet a legtöbb ember nem tudhat magáénak. A motiválatlan embernek nincs életcélja, nem vár semmit az élettel, s nem is járul hozzá a közös – s így az önmaga – boldogságához. Mint azt a bevezetőben is említettük, az állomány motiváltsága, megelégedettségi szintjének emelése növeli az elkötelezettséget a Magyar Honvédség iránt, egyúttal növeli a haderő megtartóképességét is.

A Magyar Honvédség legfőbb célja – mint ahogy azt a humánstratégia is megfogalmazza – a személyi állomány szociális jellemzőinek, mentálhigiénés helyzetének, általános egészségügyi mutatóinak javítása, a preventív szemlélet részeként megelőző programok szervezése. Az egészség szubjektíven relatív állapot, amelynek birtoklása nem csak bizonyos rétegek kiváltsága, sokkal több annál, minthogy egyszerű állapotnak feltételezzük. Az egészség egy folyamatos biopszichoszociális élet szükségesszerű és egyértelmű velejárója, egyben életünk célja is. A társadalom számos szemléletváltást sürgető, prevencióra épülő programjaival, jogszabályalkotással, pozitív attitűdű kommunikációjával kíván hozzájárulni az egyének, kisközösségek egészségmagtartásának alakításához.

A Magyar Honvédségben szolgáló hivatásos, szerződéses katonák kötelezettségeik teljesítése, a harcképességük folyamatos fenntartása érdekében egészségi állapotuk folyamatos monitorozását, a reintegrációs és rekreációs szolgáltatások elérhetőségét igénylik. A Magyar Honvédség legfontosabb

eleme a katonai szolgálatot élethivatásának tekintő hivatásos és az önkéntes alapon szolgáló szerződéses katona, „munkavállaló”. A katonai szervezet csak általuk válhat valóban ütőképes és versenyképes szolgáltatójává a magyar társadalomnak.

A Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség teljes személyi állományát érintő üdületési rendszer szakmailag indokolt, jól strukturált és a gyakorlatban életképes, működtethető üdületési formák rendszerét feltételezi. A honvédelmi üdületés rendszerének felülvizsgálatát követően az új üdületési koncepció kialakítását a tanulmányban bemutatott formában és szakmai módon gondoljuk megvalósíthatónak és a személyi állomány szempontjából eredményesnek. Mint ahogyan a katonai szervezet valamennyi területén, így a mentális, pszichés és testi jóllét, az egészségi állapot, s a betegségek elkerülése érdekében kialakított üdületési formák működtetése terén is felelősségre, kitartásra, együttműködésre van szükség, amelyben az igényjogosultak szolgálatképességének teljes helyreállítása és megőrzése egy valóban működő folyamat zálogaként szolgálhat. (Vége)

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Időszaki kiadványok, folyóiratok cikkei
 A Magyar Honvédség humánstratégiája (2008–2017)
 Dr. Lakatos László mk. vezérőrnagy.: A honvédelmi üdületés rendszerének felülvizsgálatáról és az üdületési koncepció kialakításáról készített előterjesztés kapcsán hozott döntések, feladatok (2010. 01. 15-i bizottsági ülésen elhangzott előadás)
 Misszióból visszatérő katonák 2 hetes regeneráló programja (MH HEK, belső nyilvánított tanulmány)
 Sásik Csaba őrnagy.: A Magyar Honvédség humán szolgálatának rendeltetése, feladatrendszere, szervezeti felépítése (Honvédségi Szemle, 2010. szeptember)
 Sótér Andrea – Szücs Boglárka: A Gender Mainstreaming szemléletének fogantatása a Magyar Honvédség Egészségpolitikájában I. Az egészségfejlesztés összetevői és jelentősége a Magyar Honvédség egészségpolitikájában a gender mainstreaming tükrében (Hadtudományi Szemle, Budapest, 2010. 3. évfolyam, 4. szám, 69–82. o.)

Könyv vagy monográfia fejezetei
 2001. évi XCV. törvény a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról
 35/2002. (V. 10.) HM-rendelet a kedvezményes üdületés rendjéről
 9/2007. (III. 23.) HM-rendelet kedvezményes üdületés rendjéről szóló 35/2002. (V. 10.) HM-rendelet módosításáról
 21/2002. (IV. 10.) HM-rendelet a hivatásos, szerződéses és hadköteles katonák, valamint a honvédségi közalkalmazottak egyes költségterítéseiről
 53/2008. (HK 12.) HM-utasítás a Magyar Honvédség humánstratégiája (2008–2017) kiadásáról

67/2009. (VIII. 7.) HM-utasítás a Magyar Honvédség humánstratégiája (2008–2017) kiadásáról szóló HM-utasítás módosítása

53/2009 (VII. 3.) HM-utasítás a családsegítő szolgálatnak a katonák külföldi feladat-végrehajtásával kapcsolatos feladatairól és működtetési rendjéről

63/2009. (IV. 24.) számú HM-utasítás a honvédelmi üdültetés rendszerének felülvizsgálatával és az üdültetési koncepció kialakításával kapcsolatos feladatokról

A gyógyító jellegű üdültetés szakmai szabályairól szóló 129/2001. (HK 15.) HVK egészségügyi csoportfőnöki intézkedés

A Magyar Honvédség csapatpszichológiai szolgálat intézményrendszerének kialakítására és működésére vonatkozó elgondolásról szóló előterjesztés a HM Kollégium részére (MH HEK által felterjesztve, 2010. január)

A honvédelmi üdültetés rendszerének felülvizsgálatáról és az üdültetési koncepció kialakításáról szóló előterjesztés (HM TKF által felterjesztve, 2009. november)

⁶ Kiképzési célú igénybevétel: kiképzési, továbbképzési, oktatási és egyéb honvédelmi feladat végrehajtása céljából a szolgáltató szervezet létesítményeinek és szolgáltatásainak a szervezeti egységek, a honvédségi érdekvédelmi, érdekképviseleti szervezetek, a honvéd önkéntes és magánnyugdíj-, egészségbiztosítási pénztárak, valamint a MH Szociálpolitikai Közalapítvány által történő – döntően térítésmentes – igénybevétele.
⁷ Compliance: együttműködési képesség
⁸ Bircher az egészséget egy dinamikusan változó erőforrásként értelmezi, mely a biológiai adottságokból adódó potenciál és az élet során szerzett potenciál eredőjeként írható le. A kétféle potenciál egymást kiegészítve határozza meg az egyén egészségi állapotát: az élet előrehaladtával a biológiai potenciál csökkenő tendenciát mutat (a természetes öregedési folyamatok miatt), ezt ellensúlyozza a szerzett potenciál, amely magában foglalja többek között a fizikai képességeket, a tanulást és más készségeket, a pszichológiai és spirituális fejlődést, valamint a társas kapcsolatokban rejlő erőforrásokat egyaránt.

Honvédségi Szemle Online

www.parbeszed.hm.gov.hu

A Honvédségi Szemle a világhálón

www.honvedelem.hu (digitális könyvtár)

Kovács István százados:

TÍZÉVES AZ ÚJJÁSZERVEZETT HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI HELYŐRSÉGI ZENEKAR

A dél-alföldi térségben az 1900-as évektől kezdődően folyamatos a katonazenekari jelenlét. Szegeden, a 9. Honvéd Gyalogezred zenekara Figedy Fichtner Sándor őrnagy, zeneügyi igazgató vezetésével már 1920-tól meghatározó szerepet töltött be, amit Fricsay Ferenc százados, főkarmester (1943) teljesített ki.

Hódmezővásárhelyen 1932. november 27-én avatták fel az újonnan felépült laktanyát, amelybe a Hunyadi János nevét viselő 9. Honvéd Gyalogezred II. zászlóalját költöztették be. Az ünnepélyes avatáson a Szegeden állomásozó vegyesdandár zenekara is közreműködött. A rendezvényen részt vett dr. vitéz Shvoy Kálmán m. kir. altábornagy, a vegyesdandár parancsnoka és a városi előljáróság több tagja. A második világháborút követően 1951-ben alakult meg a Tolna megyei Tamásiban a ma Hódmezővásárhelyen állomásozó alakulat jogelődje, a 62. lövészezred; Tamásiból 1953-ban települt át jelenlegi helyére, a Zrínyi Miklós laktanyába. Az 1960-as évektől itt állomásozó alakulat már saját zenekarral rendelkezett. Igaz, előfordult olyan időszak, amikor a kiskunfélegyházi hadosztálynak volt átalárendelve. Az akkori karmester Hegyes György őrnagy volt, aki magasra emelte a katonazene rangját mind országosan, mind pedig a Dél-Alföldön.

Az 1990-ben „GERECSE” fedőnévvel zajló haderőreform, sajnos, súlyosan érintette a Magyar Néphadsereg, majd Magyar Honvédség katonazenekarait. Az addig működő 14 helyőrségi zenekarból első változatban hét zenekart terveztek megszüntetni az előjárók. Az átszervezés végére azonban csak a nagykanizsai, zalaegerszegi, hódmezővásárhelyi helyőrségi zenekar, valamint a Zrínyi Akadémia zenekara fejezte be működését. 1995-ben megszüntették a tatai helyőrségi zenekart is, így a szolgálati feladatokat már csak kilenc zenekar hajtotta végre.

Tíz év múltán, 2000-ben, a Hódmezővásárhelyen állomásozó 62. Bercsényi Miklós Gépesített Lövészdandár életében újabb kihívások jelentek meg. A NATO-tagság és az

újabb szervezeti változások következtében növekedett a dandár létszáma, ezzel egy időben – a növekedett szolgálati feladatok ellátása érdekében – szükségessé vált a régi-új szervezeti elem, a helyőrségi zenekar újjászervezése. A 2000. április 1-jén kinevezett dandárparancsnok, Bozó Tibor ezredes (ma dandártábornok, HVK személyzeti csoportfőnök) és az akkori főkarmester, Dohos László ezredes közös kezdeményezésére, az állománytábla módosításával, a helyőrség-támogató alegységbe integrálva, létrejött a helyőrségi zenekar.

Személyemet 2000 decemberében kérte fel a főkarmester a szervezési munkákat megkezdésére. 2001 januárjában a dandárparancsnok lefolytatta a személyi beszélgetést, és a szükséges személyügyi eljárás eredményeként 2001. augusztus 1-jén a zenekar előkészítő törzse már állományban volt az alakulatnál.

A karmester, karmesterhelyettes (Ujfalusi Péter hadnagy) és szolgálatvezető (Verasztó Ferenc Balázs zászlós) nagy lelkesedéssel kezdett hozzá a munkához. Az előkészületek, a feltöltés a bonyolult és hosszú személyügyi eljárás miatt meglehetősen nehézkesen haladt. Ennek ellenére 2001 decemberére már tizenhat zenész volt a laktanyában. Nem volt egyszerű az állomány beöltöztetése sem. Mérethelyes 90M hadiruházattal ugyan gond nél-

kül el tudtuk látni az állományt, ám a zenekari díszöltözet beszerzése már problémát okozott. Több alkalommal felkerestük a Központi Hangszerraktárt, ahonnan felbecsülhetetlen „kincsként” régóta ott porosodó, leselejtezett hangszerekkel próbáltuk felváltani jó minőségű saját hangszereinket, amelyekkel első szárnypróbatájakat hajtottuk végre.

Megérkezett az első feladat, a 2001-es karácsonyi ünnepség. A parancsnoki felkérés rövid kis karácsonyi műsorra szólt. A meglévő 16 főből azonban még nem lehetett felépíteni a „klasszikus” katonazenekari szólamokat, így nagyon gyorsan újra kellett értelmezni, hangszerelni azt a 4-5 karácsonyi dallamot, amelyet előadtunk a dandár állománya előtt.

Ezt követően, már fél éves katonaműtall rendelkezvén, minden egyes feladathoz úgy álltunk, hogy abból építkezve sürgessük hiányzó ruháinkat, hangszereinket és egyéb felszereléseket (kottaállvány, mappa stb.). A parancsok és helyettese, Kovács József alezredes (ma altábornagy, az MH ÖHP parancsnoka) illetve a törzsfőnöki beosztásban (Pető János alezredes helyébe lépő) Nagy Sándor alezredes (ma ezredes) az anyagi biztosítás terén mindenben segítségünkre volt. Így a 2002-es év végére az ország legjobban felszerelt, egységes zenekari képet mutató helyőrségi zenekarává váltunk.

A mélyvíz, ahogyan mi zenészek nevezzük, 2002 februárjában jött el hozzánk. Az egyik hétfői napon a helyőrség-támogató alegységek parancsnoka, Fejes Márton alezredes telefonált, hogy a dandárparancsnok a zenekarral együtt szeretné a dandársorakozót megtartani. A feladatot sikerrel teljesítettük. A szűk három hónapos munkának ismét megvolt az eredménye: keményen dolgoztunk, fel kellett készülni az alakiságra, a zenei hűségére és természetesen a hidegre is.

A következő feladat a dandárból zenei kiszolgálása volt. Gözérővel kutattunk olyan művek után, amelyeket a februárban három fővel kiegészülő zenekar nagy biztonsággal el tud játszani. A hagyományos katonaindulókon kívül egy könnyűzenei blokkot is össze kellett állítanunk. A dandár bálozó állománya meglepve tapasztalta, hogy nemcsak az alakulótéren vagyunk képesek muzsikálni, hanem efféle különleges alkalmakon is.

2002 márciusában sajnos egy másik szolgálati feladattal is meg kellett birkóznunk: elhunyt Kiss István ny. törzszászlós, a régi zenekar tagja, ezért a ma már szolgálati feladataink 70%-át adó kegyeleti szertartás zenei biztosítását is ki kellett gyakorolnunk.

2002 tavasza igazi nagy jelentőségű ese-

mény előkészítését hozta. A Honvédelmi Minisztérium hozzákezdett a katonacsaládok országos találkozájának megszervezéséhez. A főkarmester úr kijelölte az általam vezetett zenekart a rendezvény zenei kiszolgálására, és ezért a felkészültség ellenőrzésére a rendezvény előtt Vásárhelyre látogatott. Akkor már 23 fő zenész teljesített szolgálatot az együttesben. Új feladatként jelentkezett a budapesti díszzászlóaljjal való együttműködés. A rendezvény főpróbáján Földi Miklós alezredes, a díszzászlóalj parancsnoka (ma ezredes) meglepődött, hogy a rég bevált Központi Zenekar helyett egy fiatal hadnagy vezetésével frissen újjászervezett zenekarral kell dolgoznia. A próba jól sikerült, amit másnap „élesben”, közel tízezer ember előtt megisméltünk. Erre az alkalomra építve nyílt lehetőségünk a már rég „leíródott” hangszereink mintegy kétharmadának cseréjére. Az új hangszerek messze voltak a csúcsmínőségűtől, de a „szolgálati repertoár végrehajtására” alkalmasak voltak.

A 2003-as esztendőől kezdődően feladataink bővültek, és szinte „utazó zenekarként” kezdtünk élni. A hirtelen megnövekedett feladatok és az állandó hétfégi elfoglaltságok miatt az állomány leterheltsége igen nagy volt. Ebben az esztendőben új kihívás, az augusztus 20-i budapesti állami ünnep és tisztavatás zenei kiszolgálása várt ránk. Nagy nyomás alatt voltunk, mindenképp bizonyítani szeretnünk volna, így időt és energiát nem spórolva kezdtünk hozzá a gyakorláshoz. Különös figyelmet fordítottunk az állóképességre, a statikus állási képesség javítására, a villámgyors egységes mozdulatok kigyakorlására. A Budapestten eltöltött egy hét alatt bepillantást nyertünk a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem objektumába, a budapesti életformába. Nagy segítségünkre volt dr. Plószeghy János ny. dandártábornok, főtitkár, aki ellentmondást nem tűrő, határozott parancsaival vezette le a tisztavatás próbaidőszakát. Az avatáson a stressz mint rizikótényező persze jelen volt mindannyiunknál. Nem volt ez másként az ezt követő két évben sem, amikor – a Budapesti Helyőrségi Zenekarral összehozva – a tisztavatás közreműködő zenekara voltunk. Köszönetet kell mondani nagy gyakorlattal rendelkező karmesterársamnak, Schönleber István századosnak, aki biztatásával és hihetetlen nyugalommal igyekezett elviselhetővé tenni azt a nyomást, ami ilyen helyzetben a „szakma” minden egyes művelőjére nehezedik.

Újabb fordulatot jelentett a zenekar életében a 2004-es év. Szakmai sikereink tovább bővültek, hiszen ebben az évben készített először nyilvános rádiófelvételt a zenekarral a Magyar Rádió Bartók Főszerkesztősége. Ebben az évben jártunk először külföldön. Ausztriába, Bruck an der Mur-ba hívtak meg bennünket; a meghívásnak az MH Szárazföldi Parancsnokság parancsnoka, Győrössy Ferenc vezérőrnagy (ma ny. altábornagy) jóváhagyásával júliusban eleget is tettünk. Nem ez volt az utolsó bejelentés a vezérőrnagy úrtól. A 2004-es átszervezésnél a 62-es dandár megszűnt és beolvadt a MH 5. Bocskai István Könnyűlövészdandár szervezetébe. Hódmezővásárhelyen az utolsó dandársorakozó keretén belül a tábornok úr külön kiemelte a zenekar munkáját, és biztosította az akkor már 25 fős alegységet az 5/62. Könnyűlövész-zász-

lój szervezetében történő további működésről. A következő években már sikerült egyfajta rendszert kialakítani az életünkben. Tervezni tudjuk a fesztiválokat, a különböző hangversenyeket, a visszatérő városi rendezvényeket, így nagy meglepetésre nem kell számítanunk. A Debreceni Helyőrségi Zenekarral és karmesterével, Balogh Tamás századossal olyan kapcsolatot alakítottunk ki, hogy a katonazenészek a közös rendezvényeken (karácsonyi, katonazene napi hangversenyek, külföldi utak stb.) és a magánéletben is barátokként üdvözlik egymást.

Katonai feladatként a lövészetek és metngyakorlatok sorába illik a 2006-os árvízi védekezés, ahol a teljes zenekar kivette részét a munkából. A sors úgy hozta, hogy nekünk is volt feladatunk a védekezés időszakában. 2006. április 14-étől több mint három hétig voltunk a gáton, és erőnket megfeszítve próbáltuk megállítani a Tiszát. A Magyar Honvédség erői és a polgári lakosság összefogásával sikerült is.

A következő nagy jelentőségű esemény a zenekar életében az I. Dél-alföldi Katonazenekari Fesztivál volt 2007-ben. A debreceni, a szolnoki és a hódmezővásárhelyi helyőrségi katonazenekarok szeptember utolsó vasárnapján nagy sikerű és eddig a Dél-Alföldön nem látott rendezvénnyel lepték meg a „hírös” várost.

A 2011-es év kettős évfordulót tartogatott a hódmezővásárhelyi zenekarnak. Tízéves jubileumát ünnepli a zenekar, öt éves jubileumát a katonazenekari fesztivál. Ez alkalmából a Magyar Köztársaság honvédelmi minisztere elismerő oklevelet adományozott a zenekar részére, amelyet az V. Dél-alföldi Katonazenekari Fesztivál keretében dr. Benkő Tibor vezéreztetett, a Honvéd Vezérkar főnöke október 8-án adott át.

Azt mondják, hogy csodák nincsenek. Magam mégis azt vallom, hogy Dohos László ny. ezredes, a Magyar Honvédség nyugalmazott Liszt-díjas főkarmestere, a zenekarban szolgálatot teljesítő 26 fő zenész, és mindazok, akik segítettek, segítik a zenekar munkáját, egy kis csodát hoztak létre. Egy olyan értéket, amely beépült a Magyar Honvédség és Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város életébe. A jövőben is együtt kell dolgoznunk annak érdekében, hogy ez a zenekar tovább éljen, fejlődjön. A fejlesztési irányok adottak, hiszen egyre magasabb színvonalú rendezvényeken kell a honvédség valamennyi zenekarának megméretetnie magát. Legyen az koncert, csapatsorakozó, temetés, koszorúzás, a katonazenészeknek mindig a csúcson kell lennie. Tízéves jelmondatom: a rutin a minőség halála. Ki kell alakítani új ambíciószinteket, elérendő új képességeket. Folytonosan meg kell újulnunk, amelyhez a parancsnokok biztosítják a szükséges munka- és elhelyezési körülményeket, hangszereket stb.

A Magyar Honvédségben mindig ott volt, ott van és ott kell legyen a katonazene. A katonazenészek nagy családja szürke eminenciásként szolgálja ki a rendezvényeket. A katonák pályafutásuk első napján a „Vigyázz!” jellel találkoznak, és katonai szolgálatuk a „Magyar takarodó” hangjaival ér véget. Mindeközben pedig, a háttérben ugyan, de mindig ott vagyunk mi, katonazenészek.

Dr. Zoltán Márta:

HADSEREGEK A SPANYOL POLGÁRHÁBORÚBAN

A 75 évvel ezelőtt Spanyolországban kirobbantott katonai felkelésből hosszú, véres polgárháború bontakozott ki. E háború történetéről sok könyvet, tanulmányt írtak már. Jelen tanulmánynak nem célja egy újabb történelmi összefoglaló megírása, ezért csak – a történelmi elhelyezés érdekében feltétlenül szükséges utalásokra szorítokva – a háború szervezésének, vezetésének kérdéskörét, a hadművelleti, harcászati eljárásokat és a harcok elhúzódságának főbb katonai okait fogom vizsgálni.

ELŐZMÉNYEK – A SPANYOL HADERŐ ÉS TISZTIKAR A XX. SZÁZAD ELEJÉN

A hosszú marokkói háború (1909–1927), a rífi kabil törzsek pacifikálása és a Spanyol Protektorátus fenntartása (1912–1956) az odavezényelt (szerencsés) spanyol tiszteknek igazi harci feladatot és hadiérdemeknek köszönhető rendkívül gyors előmenetelt biztosított. Ugyanakkor az elégtelen kiképzés, a rossz hadművelleti tervek, a rossz harcmodor és az igen korlátozott anyagi eszközök miatt a spanyol csapatok nagy veszteségeket szenvedtek el. A marokkói szerepvállalás jelentősen megerősítette a kincstárat, ugyanakkor mederbe terelte az igen nagy létszámú tisztikar és hadsereg törekvéseit. A hadiköltségvetés javát személyi kiadások emésztették föl, kiképzésre és technikai fejlesztésre alig jutott. A spanyol katonai terminológia gyorsan megkülönböztette az „afrikanista” és a „felszigeti” („juntero”) katonát. Az afrikanista tisztokra jellemző volt a lenéző mentalitás a felszigeti társaikkal szemben, akik így háttérbe szorultak.

A spanyol tisztikar már a XIX. század folyamán is többször beleszólt a politikába, katonai puccsok sorát robbantotta ki, az 1916-ban lét-

rejött védelmi juttatás is két kormányt buktattak meg ultimátumaikkal. A hadsereget otthon katonai feladat híján falusi és városi sztrájkolók ellen vetették be.

Spanyolország nem vett részt az első világháborúban, és így nem szereztek be olyan modern haditechnikai eszközöket, amelyek akkoriban megjelentek a különböző hadseregekben. Nem követték azokat a változásokat sem, amelyek az európai hadszíntereken harcászati, logisztikai, szervezeti téren vagy a tisztí pálya és feladat modern felfogásában végbementek.

1936 februárja, amikor a népfront¹ győzött a választásokon, a gazdasági, szociális és politikai válság elmélyülésének az időszaka Spanyolországban. Zavargások, sztrájkok, erőszakhullám söpört végig az országon. Tömegek kerültek utcára, nyomorogtak, éheztek, csendőrterror dúlt. A Spanyolországban rendkívül erős anarchista mozgalom – főleg az andalúziai nincstelen parasztság körében – sztrájkjait a hadsereg verte le.² Növekedett a politikai erőszak, szélsőjobboldali sajtókampány folyt a kormány ellen. Az ország lassan kormányozhatatlanná vált, megrendült a közrend, a közbiztonság, géppisztolyos falangisták³ merényletek sorát követték el. Ugyanakkor

a néprfronton belül is egyre ádázabb belső harcok dúltak a mérsékelték, radikálisok, munkásszervezetek, anarchisták, kommunisták között.⁴ A katonákat és csendőröket a baloldal többször nyilvánosan szidalmazta, a hadsereg elleni izgatás miatt a tisztikar egy részénél a fegyelem meglazult. „A spanyol történelem kulcsfogalma a türelmetlenség mellett valószínűleg az erőszak lehetne.” (Anderle Ádám⁵)

A szélsőséges pártok szították a fegyvelmsértéseket. A kormány nem volt elég erős e szélsőséges tendenciák megfékezésére és a beígért katonai reformok végrehajtására. Ezért a kormányhoz hű tiszték is szervezkedni kezdtek: önvédelemből is az őket állandóan érő atrocitások, merényletek ellen, s a köztársaság védelme érdekében is. Létrehozták több korábbi hasonló rendeltetésű szervezetből az UMRA-t (Unión Militar Republicana Antifascista – Antifasiszta Köztársasági Katonai Egyesület).

A politikai életbe újra beavatkozni kívánó tábornokok által 1932-ben létrehozott Spanyol Katonai Szövetség (UME – Unión Militar Española) tevékenyen részt vett az egyébként akkor még gyorsan elbukó Sanjurjo-féle puccs szervezésében (augusztus 10.). Propagandatevékenységgel, merényletekkel, a kormányhoz hű tisztokról készített fenyegető listákkal nyíltan, büntetlenül támogatták 1936-ban is a „reenderemtés érdekében” puccsra készülöket. Az UME igyekezett a jobboldali szervezetekkel összefogni, hogy elérjék: a kormány hirdessen ki hadiállapotot, és így a hadsereg kezébe vehesse az irányítást. Ezt a nagyvárosokban zajló hatalmas népi megmozdulások, tüntetések megakadályozták.

A köztársasági kormány és a kormányfő nem reagáltak kellő szigorral, nem vették komolyan a szervezkedésre utaló jeleket. A legveszélyesebb tiszteket ugyan eltávolították Madridból, de meghagyták őket fontos beosztásokban. Mintha szándékosan a szervezkedés központjaiba helyezték volna őket katonai kormányzóknak. Más, ellenséges érzületű tisztiket nyugállományba helyeztek.

1936. július 17–18-án a föllázadt tábornokok elfoglalták Spanyol Marokkót, s megkezdtek német–angol–olasz segítséggel csapataik légi úton történő átszállítását a felszigetre, ahol már szintén voltak felkelőközpontok. A lázadás a korábbi puccsoktól eltérően nem hozott gyors győzelmet. Bár a kormány első intézkedései szinte katonai erő nélkül hagyták a köztársaságot (feloszlattak minden olyan alakulatot, amelyek – vagy amelyeknek a pa-

rancsnokai – fellázdattak, elbocsátották a kicsit is gyanús tiszteket), a forradalmi hangulatú népi ellenállás, a munkás- és szakszervezeti milíciák azonnali hatékony fellépése fel tudta tartóztatni a lázadás gyors térhódítását.

A világválság, a fasizmus megjelenése, a Szovjetunió tervei erjesztő szerepet tölthettek be a spanyol politikai folyamatokban. Elemzők egyetértenek abban, hogy a külföld hathatós segítsége nélkül a felkelés néhány nap, esetleg néhány hét alatt elbukott volna a köztársasághoz hű katonák és tiszték, a hadiflotta nagy része és a munkásmilíciák ellenállásának köszönhetően. Az azonnali olasz és német beavatkozás Franco tábornok oldalán, majd később a köztársaság mellett történő szovjet beavatkozás és hadiszállítások következtében azonban a felkelés nemzetközi jelentőséget kapott, és a harcok véres, kegyetlen polgárháborúba torkoltak.

„Fegyverzet- és lőszerutánpótlást a vörösök nagyrészt Franciaországtól és a Szovjet-től kapnak, ennek köszönhető, hogy a harcok még mindig zajlanak: külpolitikai érdekek miatt nem engedik befejeződni ezt az irtózatostestvéröldöklést. A belső forrongások (é. tárgyalásra már hajlandók) vérbe fojtásáról a szovjet mintára a spanyol GPU és a Cseka gondoskodik, a háborús eszközök előteremtését pedig jó arany pezetéért Franciaország és a Szovjet együtt vállalja Csehszlovákiával, Mexikóval és egyéb államokkal.” – írta Miskey Zoltán magyar vezérkari tiszt.⁶

A SPANYOL HADERŐ A HÁBORÚ KITÖRÉSEKOR

A szárazföldi haderő létszámát tekintve a források eltérő adatokat közölnek. A nagy létszám, kb. 100–110 000 (170 000⁷) fő legénység, 10 ezer tiszt, valószínűleg csak papíron létezett: a nagyon rossz ellátás miatt sok esetben hamis (magasabb) létszámokat jelentettek, hogy így jussanak több ellátáshoz.

Ebből mintegy 20–30 000 fős az *Afrikai expedíciós Hadsereg* Marokkóban, s ez képezi a magas harcértékű csapatokat. A Baleárok és a Kanári-szigetek védelmére 8000 fő.

A felszigeti (*anyaország*) *hadsereg* elavult fegyverzettel, haditechnikai eszközökkel felszerelt, rosszul kiképzett alakulatokból, valószínűleg csak mintegy 50 000 főből állt (hamis létszámokkal szereztek több zsoldot és fejadagot).

A spanyol *Idegenlégiót* Millán Astray hozta létre 1920-ban (első parancsnokhelyettese Franco volt). Parancsnokai a spanyol tisztikar legjobbjai közül kerültek ki. A harcedzett csapatok létszáma kb. 5000 fő volt. (Tagjai között azonban sok köztörvényes, az igazságszolgáltatás elől menekülő bűnöző is megtalálható volt.)

A marokkói *Reguláris Belsőszülött Csapatok* parancsnokságát spanyol tiszték látták el, s a közkatonák (regulares) azokból a kegyetlen harcos rif törzsekből származtak, amelyek ellen korábban a spanyolok hosszan tartó véres háborút vívtak. Rejtőzködő harcmodoruk, a terepadottságokat nagyon jól kihasználó képességük, jártasságuk döntő fölnyit biztosított számukra a szinte hivalkodóan vakmerő spanyolokkal szemben.

Milíciák, félkatonai szervezetek
Falange: 20–25 000 fő

Requeték (carlista mozgalom): 7000 fő
Munkás-, párt- és szakszervezeti milíciák

A légierő

A 60 vadászgép, hidroplánok, felderítő-, futár-, 50 könnyű repülőgép nagy része öreg (1917 és 1925 között készültek), lassú, rosszul felszerelt. Állományában 240 pilóta volt.

A flotta állománya: 80 hadihajó, 2000 tiszt, 20 000 fő legénység.

A Magyar Katonai Szemle 1939/3-as számában Miskey Zoltán vk. őrnagy izellőt adott abból a temérdek típusú és gyártmányú *hadí- arzenálból*, amely a spanyol polgárháborúban megjelent. „(...) mennyi hasznot tett zsebre a nemzetközi fegyverkereskedelemből a forgalomból, amelyet néki ez a háború jelentett! Legmodernebb fegyverek közé becsúsztatott tengeryeni ócskavasat adott a bezsebelt spanyol aranykért és műkincsekért, melyekhez most már nemcsak a múlt elnyomott spanyol népének könnye és veritéke tapad, hanem már az egész spanyol nemzet véres tragédiája fűződik.” – írta Miskey.⁸

A HADERŐ MEGOSZLÁSA A POLGÁRHÁBORÚ KITÖRÉSE UTÁN

A történészek ma már többnyire egyetértenek abban, hogy a két háborús fél közel azonos erővel rendelkezett a háború kezdetekor mind anyagi-technikai eszközök, mind legénységi állomány, közrendvédelmi erők, mind külföldi segítség tekintetében. A spanyol haderő egy elmaradott, rosszul felszerelt haderő, amelyben „mindössze 19 000 tüzér, 11 000 műszaki katona van, viszont 10 000 lovas akkor, amikor más országokban már a harcokcsik tömeges bevetését tervezik...”⁹ Elavult eszközparkkal rendelkezett még az afrikai expedíciós erő is. A gyalogság kézfegyverei és a tüzérség eszközei is sokfélék, típus és kaliber tekintetében is. A különbség elsősorban szervezeti, igazgatási és vezetési (parancsnoki állomány) tekintetében jelentős.

A szárazföldi haderő állományából a kormány területén maradt kb. 55 000 fő, a lázadók területén kb. 62 000 (Miskey szerint: 55%, azaz 80–82 000).

A *rendőrségi, biztonsági alakulatoknál* a 67 500 főből mintegy 40 500 maradt a kormányhoz hű, 27 000 a felkelők oldalára áll. A Marokkóban állomásozó spanyol erők egésze, az *Idegenlégió* (Tercio) és a marokkói reguláris csapatok, valamint a Baleári- és Kanári-szigeteken állomásozó védőerők a felkelőkhez kerültek. A milícia-erők közül a felkelőket támogatta a *Falange* 20–28 000 fővel, valamint a monarchista *carlista requeté* erők 7000 önkéntessel.

A 17 tábornokok közül hű maradt a köztársasághoz: 13 tábornok, a 10–15 000 tiszt közül hű maradt mintegy 3500 tiszt. A rendőri, csendőri erők közül kb. 50% (30 000 fő) maradt a köztársaság mellett, áttált: 37 000 fő (Ramón Salas Larrazábal adatai).

A *légierő* 5 500 fős állományából a kormányhoz hű alakulatokat erősítette 3300 fő, a lázadókat 2200 fő. A 60 vadászgépből 50, a 120 bombázóból 60 gép, plusz egyéb repülőgépek maradtak a köztársaságiak kezén: hidroplánok, felderítő, futárrepülőgépek, 50 könnyű repülőgép stb. Nagy részük öreg, las-

sú, rosszul felszerelt volt. A 240 pilótából 150 maradt hű a köztársasághoz.

A *haditengerészet* 20 000 fős állományából a kormányhoz hű erők támogatva 13 000, a lázadókat 7000 fő. A 80 hadihajó többsége a kormány kezén maradt, ezért egy ideig meg tudták akadályozni a felkelő csapatok átszállítását Marokkóból az európai területre, valamint le tudták zárni a Gibraltári-szorost. Sajnálatos módon a fellázadt matrózok a 2000 tiszt jelentős részét meggyilkolták. Ezért a flotta megfelelő parancsnokok nélkül maradt, s így összehangolatlanul tevékenykedett.

A harcok kezdetekor a lázadók a *kereskedelmi hajóknak* csak mintegy 15%-át uralták, ami a német és olasz kereskedelmi és haditengerészet segítsége nélkül néhány hét alatt a nemzeti oldal gazdaságának és hadiforrásainak összeomlásához vezetett volna. Támadó akcióik következtében sikerült egyre több köztársasági hajót elsüllyeszteniük vagy elfogniuk, s így 1937 végére már mintegy 50% tonnatartalom fölött rendelkeztek.¹⁰ Saját ellátásuk, utánpótlásuk mellett megnehezítették a köztársaságiaknak szánt áruforgalmat (élelmiszer, üzemanyag, fegyver stb.), többek között a szovjet hadiszállítványok célba érését. A spanyol partok mentén zajló tengeri párviadal mellett a nemzeti oldal még messze a nemzetközi vizekre kiküldött kalózhajókkal is támogatta az északi tengerek felől jövő, a köztársaságiaknak hadianyagot szállító kereskedelmi hajókat. A tengeri blokádt lassan megfojtotta a köztársasági zóna gazdasági életét.

1936-ban először bomlott meg a *tisztikar* egysége, s nem elsősorban vallási, politikai, ideológiai eszmék miatt, hiszen mindkét oldalon voltak ilyenek is, olyanok is: liberális értelműek Franco táborában, és katolikusok, konzervatívok a köztársaságiak oldalán – kit hol, melyik oldalon ért a felkelés. Jó példa José Miaja Menant¹¹ tábornok, aki szolgált Marokkóban, és valószínűleg tagja volt a jobboldali UME¹² szervezetnek. A július 18-ai felkelés Madridban érte, és mivel családja a „nemzeti” területen élt, valamint beosztottjai között is voltak lázadók, kezdetben bizonytalan volt, de végül hű maradt a kormányhoz. Családok szakadtak ketté: az idősebb, magasabb rangú katonák inkább a köztársaság oldalán harcoltak, míg a fiatalabb, alacsonyabb beosztású tiszték a felkeléshez csatlakoztak.¹³

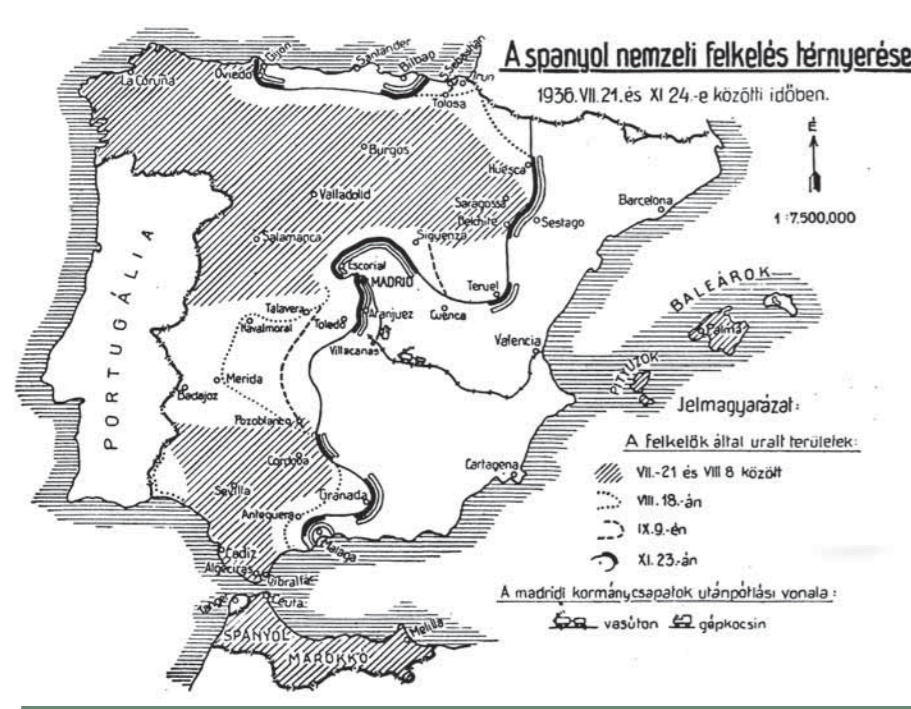
A katonáknak, a tisztikarnak s általában véve a hadseregnek a polgárháborúban való hovatartozásáról igen ellentmondásos állásfoglalások olvashatók a különböző tanulmányokban. Azonban mindkét fél propagandája azt terjesztette, hogy az egész hadsereg fellázadt, s ezért bukott el a köztársaság, illetve győzött a katonai puccs.

A KETTÉSZAKADT HADERŐ – A HÁBORÚS FELEK

Sok volt az azonos probléma, megoldandó feladat mindkét oldalon. Mégis a kiinduló helyzetben jelentős eltéréseket tapasztalhatunk.

Az igazgatás, irányítás, apparátus

● A köztársaság területén felbomlott az államigazgatási és katonai igazgatási rendszer, néhány ezredet kivéve nincs rendszeren működő katonai szervezet, nincsenek szervezett, kiképzett alakulatok,¹⁴ sok tisztet szélnek

eresztettek; kis létszámú a megbízható tisztí állomány. A népfrontot alkotó pártok, csoportosulások között erős volt az *anarchisták* befolyása, az *antimilitarizmus*, ezért nem hirdettek hadiállapotot, így a nemzeti erőforrások fölött kétsve tudtak csak rendelkezni. Nem volt megszerveve a háterszág, az ellátás. A kormánynak minden döntést meg kellett beszélnie a különböző pártokkal, szakszervezetekkel, csak paktumokkal lehetett kormányozni. Erős volt a kommunisták befolyása is, akik forradalmat hirdettek: a népet kell felfegyverezni!

- A *felkelőknél* megőrizték az állami és a katonai igazgatás szervezetét, volt megfelelő parancsnoki állomány, teljes katonai alakulatokkal. Azonnal *hadiállapotot* hirdettek ki – így kezükbe tudták venni az erőforrásokat, biztosították a háterszágot, a logisztikai ellátórendszert. Kemény kézzel, megkorlátozásokkal tisztították meg az elfoglalt területeket, létrehozták a Nemzetvédelmi Juntát (Junta de Defensa Nacional) Burgosban, és egész Spanyolországra kiterjesztették a hadiállapotot. Rögtönítélő hadbíróságok ítékeztek civilek és nem lázadó tisztek ellen is. Vasfegyelem uralkodott a hadseregben is, tisztogatások folytak.

A haderő kiegészítése

- A háború kezdeti szakaszában a kormány elsősorban a politikai pártok és a szakszervezetek által felállított és felszerelt *milíciákra* tudott támaszkodni. A milíciák azonban fegyelmetlen, heterogén, önállóskodó csoportok voltak, amelyek mindent elvetettek, ami hadsereg, ami katonai fegyelmet, szervezettséget követel. Be kellett őket tagolni katonai szervezetbe és alávetni a katonai fegyelemnek.
- A *felkelők* (nemzetiek, Franco) által ellenőrzött területeken erőtetten ütemben mozgósítottak, egyre fiatalabb korosztályokat hívtak be. A meglévő katonai erőkhöz a milícia-erőket (falangisták, requeték) is be kellett vonni, de csak másodlagos szereppel. Főleg lövészek voltak, de rájuk is kötelező volt a katonai fegyelem. Rövid idő alatt jelentősen megnőtt a két csoport önkénteseinek száma és kiképzésük is erősödött.

Létszámok

1937 végén: köztársasági csapatok: 450 000 fő; lázadók: 550 000¹⁵+100 000 olasz+10 000 német erő.

1938 első hónapjaiban: köztársasági csapatok: 600 000 fő, de ebből a köztársaság kettészakadásakor 100 000 fogságba esik.

Lázadók: 450 000 fő; ebből külföldi: 237 000; 160 000 olasz (4 önálló hadosztály és repülőegységek); 20 000 német (kiképzők, pilóták, 50 000 mór (marokkóiak, arabok); 7000 tercio – légió; spanyolok: 213 000; 65 000 requeté + 45 000 falangista; 103 000 sorozott állomány

(A háború végéig összesen 14 évfáratot hívtak be a felkelők oldalán.)

A vezetés, parancsnoki állomány

Mivel Spanyolország nem vett részt az első világháborúban, nem rendelkezett igazi háborús tapasztalatok birtokában lévő parancsnokokkal, vezetőikkel. A felszígati tisztek többségének nem volt semmilyen háborús tapasztalata, és sosem vezettek nagyobb alegységeket, egységeket.

- A „vörös oldalon erősen dívik a bolsevik parancsnoklási rendszer: mindig politikus áll a hadsereg élén, aki mellett a vezető tábornok mint szakértő tölti be a vezérkari főnök tisztét. (...) századparancsnokig minden parancsnok mellett politikai megbízott működik, aki bele szól a parancsnok intézkedéseibe, és tetszése szerint jóváhagyja vagy elutasítja azokat.”¹⁶

- A felkelést magas rangú, fontos beosztásokat betöltő parancsnokok robbantották ki. Így a csapatok vezetése szakértők kezében volt. Az afrikánista tiszteknek voltak háborús tapasztalataik, de ezek alapvetően a gyarmati, gerilla-jellegű harccselekményekre korlátozódtak. *Új tisztek képzése* vált szükségessé: gyorsan, rövid idő alatt a lehető legtöbb tisztet a lehető legjobban igyekeztek kiképezni, mindkét oldalon (kb. 25 – 30 000 tisztet a háború alatt).¹⁷

- A *köztársasági oldalon* első lépésként a milíciák legjobb parancsnokai átkerülhettek az aktív tisztí állományba, elismerésül azért, hogy a háború elején nekik volt köszönhető a felkelés gyors térnyerésének megállítása (ők megtarthatták katonai jogaikat a háború után is). A megalakuló párt- és szakszervezeti tisztí iskolákban mintegy 10 000 lövészparancsnokot képeztek ki. Főleg politikai érdemeik alapján vették föl a jelölteket, és mivel nem volt követelmény érettségi vagy más iskolai végzettség, sok munkás is bekerülhetett. 1936 novemberében létrehozták a *népi hadiskolákat* az új tisztek képzésére; 13 150 „háborús” hadnagyot képeztek ki. Komisszárok felügyeltek arra, hogy a katonai-szakmai döntéseket politikai döntések előzzék meg. Később létrehozták *törzstisztí iskolát* is. Azonban végig érezhető volt a bizalmatlanság a hivatásos tisztek iránt, igyekeztek őket mindig háttérbe szorítani.¹⁸

- A *nemzetiek* oldalán 1936 szeptemberétől 1–1,5 hónapos tanfolyamokon megkezdődött a behívott, viszonylag jó kulturális színvonallal rendelkező,

ún. *ideiglenes hadnagyok* kiképzése (a háború után nem maradnak katonai állományban).¹⁹ Később megnövelték a kiképzés idejét, fegyvernemi szakiskolákat hoztak létre. Német és olasz kiképzőket is alkalmaztak. Helyzetük nem volt feszültségektől mentes a hivatásos katonák között (előmenetel, rangidősség, tekintély, alá-főlérendeltség stb. szempontjából). Számukról eltérő adatok vannak, de kb. 30 ezer lehet a reális. (Julio Busquets, J.C.Cosada Malvarez)

A falangisták és a carlisták (requeté) eleinte önálló tisztképző iskoláit Franco fokozatosan kiszorította. „Kárpótlásul” egyre több tagjukat vették be az ideiglenes hadnagyok közé, akár a tanfolyam elvégzése nélkül is.

A HADERŐ ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

A kormány számára nyilvánvalóvá vált, hogy bár a milíciacsapatok katonai csoportokkal együttműködésben sikeresen tevékenykedtek, a városon belüli harcoknál a hősiesség nem elegendő a háború megnyeréséhez, társulnia kell vasfegyelemmel és kiváló szervezettséggel. Tehát reguláris haderőt kell felállítani, komoly katonai szervezetté kell alakítani a köztársaság erőit, és el kell látni megfelelő haditechnikai eszközökkel.

A Spanyol Kommunista Párt kezdte meg elsőnek egy új köztársasági haderő megszervezését: a *Quinto Regimiento de Milicias Populares (5. Népi Milíciarezred)* felállításával, amely már nem egy pártmilícia, hanem a népfront harcoló alakulata, magasabbegysége. Céljuk egy reguláris jellegű *népi hadsereg* felállítása volt a népi milíciák bevonásával. Jellemzői: szerveztség, alapos kiképzés, vasfegyelem, hősiesség. Csak nevében volt ezred, valójában egy több parancsnoksággal, laktnyával rendelkező toborzó-, kiképző- és ideológiai nevelőközpontnak tekinthető. Fontosnak tartották a harcbiztosítást és -támogatást megszervezését, a harcolók megfelelő kiszolgálását. A harcolók politikai-morális szintjének emelése, a vasfegyelem fenntartása, a harcolók szükségleteinek kielégítése a hadikomisszárok feladata volt.²⁰ Az 5. Regimientőt 1937. január 27-én megszüntették, illetve beolvastották az 1936. szeptember–októbertől szerveződő új néphadseregbe.²A milícia-jellegű haderő átalakítását az ún. *vegyes dandárok* felállításával kezdték. A milíciák megbízható vezetőit bevették az aktív tisztí állományba. A népi milíciák menetoszlopaiából zászlóaljakat alakítottak, majd átnevezték őket. A vegyes dandárok a haderő alapegységének tekintett önálló és önálló összefegyvernemi alakulatok voltak, kiszolgálókkal.²² Ez a típusú alakulat biztosította a manőverező harcmodorhoz szükséges kellő rugalmasságot, mozgékony-ságot, s nem tagolta szét az erőforrásokat úgy, mint egy ezredszintű szervezet tette volna (a marokkói háborúban is így volt).

A harcok erősödésével szükségessé vált magasabb szintű egységek felállítása is: a létrehozott hadosztályok, hadtestek, majd hadseregek zöme azonban csak a tervekben, papíron szerepelt, pl. a 8 hadsereg közül több is csak egy-egy meghatározott hadműveletben vett részt, utána inaktívvá vált. A dandárok nem képeztek szerves egységet, csak mintegy „láncra fűzve” alkottak hadosztályokat.

Így a túl sok nem harcoló katona („beszerzők”, ellátók) szinte akadályozta a hadműveleteket. Kevés volt a tüzérerő, rossz volt az anyagi-technikai ellátás.

Majd félmillió haderő jött létre, de egyetlen magasabbegység sem volt teljesen feltöltve, teljesen megszervezve.

A *nacionalista* haderő jól szervezett, jól vezetett, könnyen mozgatható haderő volt. Az ún. afrikánista tisztek szigorú, kemény kiképzéshez szoktak, a marokkói harcokban edződtek – de ezek a gyarmati háborús tapasztalatokat, a columna (menetoszlopban végrehajtott) harcmodort tükrözték egészen a Vizcaya-offenzíváig.

A hadosztályparancsnokok nagy tekintélyű tábornokok voltak, ugyanakkor századszint alatt ebben a haderőben is hiányoztak a jól képzett parancsnokok, improvizáció volt tapasztalható több ízben is a harcok folyamán. A kiképzés szigorú volt: fegyelem, engedelmeség, tekintélytisztelet és a lelkesedés megkövetelése jellemezte.

A fő ütköző/csapásmérő erő az afrikai hadtest volt, a marokkói Regulárisok és a Légió egységei. *Spanyol Marokkó* (protektorátus) Franco csapatainak jelentős utánpótlást jelentett, hiszen a kényszersorozást a marokkói területekre is kiterjesztette. A félkatonai-félrendőri reguláris (mór bennszülött) csapatok Franco erőinek legmegbízhatóbb, legfegyelmeltebb, ugyanakkor legkegyetlenebb részét képezték.²³

1937 áprilisában, Miskey értesülései szerint mintegy 40 000 afrikai katona szolgált a nemzeti erőknél. A *marokkói zsoldosok* állománya kb. 60 000 fő volt: kegyetlen harcosok, főleg lövészek, néhány lovassal. A bonyolultabb technikát spanyolok kezelték. A harcok után kegyetlenségükkel, rablással terrorizálták a lakosságot. A „hősies” *Légió* (Tercio) népszerűségét mutatja, hogy 5000 főről gyorsan 15 000-re nőtt az állománya. A legveszélyesebb harcokba vetették be az alakulatot, veszteségei igen jelentősek voltak.

A felszígati csapatokat, s különösen a milíciákat Franco csak másodlagos szerepben használta. A *karlista (Requeté)* önkéntesek létszáma 12 000-ról 60 000-re nőtt. Őket 35 tercióba osztották be, de mindig keverték őket más eredetű állománnyal, pl. falangistákkal is, hogy megszüntessék önállóságukat²⁴; kemény afrikánista tisztek voltak a parancsnoikaik.

KÜLFÖLDI ERŐK RÉSZVÉTELE A POLGÁRHÁBORÚBAN

Sok legenda övezi az ún. Nemzetközi Brigádokat, a köztársaságiakhoz csatlakozott önkénteseket, akik a munkásosztály fasizmus ellen folytatott küzdelmének résztvevői. Sajnos ezek az alakulatok sem rendelkeztek több harci tapasztalattal, mint a legtöbb munkásmilícia. Létszámuk általában sohasem haladta meg a 18 ezer főt, noha mintegy negyvenezer önkéntes vett részt a brigádok harcaiban. 1936 októberétől érkeztek meg az első *szovjet* fegyverszállítmányok, kiképzőkkel, technikai személyzettel. A Szovjetunió is kihasználta a lehetőséget új technikai eszközök, mint pl. BA–10, T–26 (A,B), BT–5 harckocsik, különböző tüzérségi eszközök, fegyverek harctéri kipróbálására.

A nemzetiek oldalán egy időben harcoló olasz katonák száma 50–80 ezer fő között mozgott. A guadalajarai ütközetben (1937. március)²⁵ az olasz önkéntesek nagy vereséget szenvedtek, s bár az olasz hadvezetés igyekezett a spanyolokra hárítani a felelősséget, e kudarc után megszűnt az olaszok katonai önállósága. Olasz tengeraltjárók és cirkálók vettek részt 1938 februárjáig a nemzetiek oldalán a tengeri uralomért folyó harcokban a Földközi-tengeren.²⁶ Emellett német tengeri segítséget is kaptak a felkelők (zseb-cirkálókat, tengeraltjárókat), s ezek is tevékenyen részt vettek a parti bombázásokban, a kereskedelmi hajók megtámadásában, a tengeri blokádban, a kalózkodásban, konvojok megtámadását, kifosztását és a saját tengeri kereskedelmi forgalmuk védelmét célzó akciókban. 1936. november végén a Luftwaffe tisztjeinek vezetésével megérkeztek a német Condor-légió első kontingensei. Vadászgépeket, bombázókat és egyéb, majdán a második világháborúban használatos haditechnikai eszközöket küldtek a németek Spanyolországba, első harctéri kipróbálásra.²⁷ A légióban német pilóták szolgáltak, de a németek spanyol pilótákat is kiképeztek. A német létszám nagyjából 5-10 ezer fő között mozgott.

A RIVÁLISOK ELTÁVOLÍTÁSA, POLITIKAI FELÜGYELET A KATONAI PARANCSNOKOK FELETT

A köztársasági haderőben a már emlegetett kommisszár-hálózat egyre terebélyesebb lett, és fokozódott a kommunista párt befolyása. A kommunisták eleinte népszerűek voltak a hivatásos tisztek körében, mivel ők szigorú hierarchiát és centralizációt akartak megvalósítani, szemben a többi csoporttal. A továbbiakban azonban túlzott hatalomra tettek szert: már a katonai kérdésekbe is beleszóltak, dönthettek az erőforrások, támogatások elosztásáról is.

A nemzetiek oldalán 1936 decemberétől a Hadsereg és Haditengerészet Legfelsőbb Juntája irányította a tisztogatásokat, Franco riválisainak (pl. Cabanellas, Mena, Iglesias, Carrasco tábornokok) félreállítását, illetve befolyásuk csökkentését. Másokat pedig éppen a junták jelentései alapján léptettek elő.²⁸ Hogy ne váljon újra vízfejűvé a hadsereg (háborús érdemeknek köszönhető gyors előmenetellel), dandártábornokok vezették a hadosztályokat, és ezredeseket rehabilitáltak tábornokokká a poszt betöltéséhez (de maradtak ezredesek). A háború alatt összesen csak 37 ezredet léptettek elő valódi tábornokká. A gyorsan kiképzett ún. ideiglenes hadnagyok is így lehettek átmenetileg rehabilitált főhadnagyok, századosok.

A HADMŰVELETEK HARCÁSZATI JELLEMZŐI, PROBLÉMÁK, A KUDARCOK OKAI

Szárazföldi erők

Mindkét oldalon jellemző volt: A hirtelen felállított milíciákkal lövészárokban védekezni ideig-óráig még lehet, de a mozgó védelemhez és támadáshoz „erőteljesen vezetett és igen jól kiképzett, magas hivatásszerű értékkel és erős katonai szellemmel rendelkező és mozgékony-ságra képesített csapatok kelleneek”. Az ember és az anyag nagyon gyorsan elhasználódik, ezért a foly-

tonos és bőséges utánpótlás alapfeltétele a sikernek. (Miskey) Embertartalék van bőven mindkét oldalon: új, egyre fiatalabb korosztályokat hívnak be.

„Mindkét oldalon egyre komolyabb technika jelenik meg, a felszerelés mind korszerűbb.²⁹ Erősödik a légierő, egyre korszerűbb gépek érkeznek mindkét oldalon.

A harci kedv és a kitartás a vörös oldalon nagyon erős, a nemzetiek oldalán növekvőben van, de inkább csak a marokkóiak és az önkéntesek vesznek részt a harcokban és jóval kevesebb nemzeti erő. (Miskey)

Az ezredköteléket egyik fél szervezete sem ismeri, a régi columna-alapokon (menetoszlop) szerveződnek. Aránylag kis létszámú zászlóaljából (500–800 fő) állnak a dandárok és hadosztályok is: 4–6 zászlóalj a dandár, 7–10 zászlóalj a hadosztály. A nemzeti hadosztályok ma már erősebbek: 8–10 ezer főt számlálnak.

A régi harcmodor alkalmazása, a népi jelleg, lazaság (hajazárnak aludni, ebédelni, szórakozni, a marokkóiak szent állatokkal és asszonyokkal együtt vonulnak) a külföldi fegyverek megérkezéséig mindkét háborús félre jellemző volt.

Az afrikai hadsereg harca a népi milíciákkal szemben hasonló a marokkói törzsek elleni múltbéli harcukhoz.

A hadosztályok igen heterogének, szedett-vedett alakulatokból állnak.

A külföldi, bár nagyon sokfajta, sokszor elavult, mégis komolyabb fegyverek megjelenésével a háború is komolyabbá vált.³⁰

A légierő szerepe

A konfliktus kirobbanásakor egyik fél sem rendelkezett légierővel, légieszköz-gyáripáruk sem létezett. „A felderítés, biztosítás és összeköttetés, szállítás és anyagutánpótlás munkáját úgyszólván egyedül és az átlagon messze felülemelkedő eredménnyel a repülők végezték. Tevékeny részt vállaltak a tüzérség munkájában is, sokszor felül is múlták azt és a közepes tüzérséget helyettesíteni is tudták.” Ugyanakkor „egyetlen ipari vagy kereskedelmi centrumot sem tudtak egyik fél repülője sem ki- kapcsolni. Madridot naponta néha 40 repülőgép bombázta, és december végén még mindig tartja magát. A 800 000 lakosú városban, beleszámítva a szárazföldi csapatok harcscsözeinek pusztítását is, összesen 2000 halott volt háromheti bombázás után. Igen nagyok a légi és szárazföldi légelhárító fegyverek által okozott repülőveszteségek.”³¹

- A pilóták sok esetben csak igen gyors képzésben részesültek. Egyes források szerint a németek kímélték a legjobb pilótáikat, ezért megtiltották, hogy a Condor-légió gépei túl veszélyes feladatokban vegyenek részt.

- Eleinte a vadászgépek könnyű sikereket értek el a nehéz, lomha, öreg bombavető fölétt, amikor azonban megjelentek a Moszkvából küldött, amerikai eredetű Martin típusú, igen nagy sebességű bombázók, a nemzetiek vadászerei már nem tudták megakadályozni a városok, a kikötők és az ellenőrzést végrehajtó hatalmak hajóinak bombázását.

- A légvédelmi tüzérség sokkal hatósabbnak bizonyult, mint ahogy arra számítottak, bár a kikötőkben a hadihajókat a rohamrepülők ellen nem tudták megvédeni.

Honvédségi Szemle

A 1937-es honvédségi szemle

● A légierő alacsonyan támadó, zuhanórepülésben végrehajtott támadásaira az érintett csapatok a gyakorlatban nem tudtak reagálni. „Annak ellenére, hogy az elméletben ez előrelátható volt, a csapatok éppen úgy szervezték meg meneteiket és az utánpótlásukat, mint kb. húsz évvel ezelőtt.” – vonja meg végkövetkeztetését egy olasz katonai szakértő.³²

A haditengerészet szerepe

Spanyolország földrajzi adottságainál fogva a tengeri uralomért vívott harc az ország gazdasági élete és háborús szükségleteinek kielégítése szempontjából is rendkívül fontos volt. Éppen ezért ebben a háborúban a haditengerészet jelentős szerepet játszott a szállítások, a tengeri útvonalak, kikötők ellenőrzése, a javítóműhelyek, dokkok, hajógyárak, bázisok feletti ellenőrzés terén. A nacionalista tábor azonban fokozatosan a tengeren is teret tudott nyerni, a köztársaságiak, kezdeti erőfölényük ellenére, visszaszorultak, tengeri szállításaik nagyon megnehezedtek.³³

Ez a háború „a harcocsiba vetett csaknem minden reményünket és várakozásunkat megsemmisítette”. (...) A harcocsik (...) csak olyan esetekben tudtak sikert elérni, amikor „a vörös milíciák fegyelmezetlen és gyülevész hordái megrémültek a harcocsik megjeleneésekor. (...) A nehéz harcocsik pedig, mint például az orosz, ha egyedül kerültek alkalmazásra, 98%-ban áldozatul estek valamelyik élelmes gyalogos vitézségének! (...) Mert ezek a 12-16 tonnasz szörnyek közelről vakok és tehetetlenek”.³⁴

Hadműveletek jellemzői a nemzeti oldalon

A nemzeti oldal sikereiben jelentős szerepet játszott a légierő: a kasztíliai síkság nyílt terepén koncentrálódo köztársasági erők jó célpontok voltak: nem volt sem légi, sem tüzérfedezetük. Először vívtak éjszakai légi csatákat Junkersekkel, Heinkel 111-esekkel.

Az alacsonyan támadó harcmodor vagy a zuhanórepüléssel rajtaütő repülők hatása menetelő csapatok, gépkocsioszlopok ellen igen nagy és demoralizáló erő, amely óriási pusztítást okoz.³⁵

A Condor-légió repülői a szovjet Chatók, Ráták, T–26-os harcocsik és a szárazföldi erők ellen is harcoltak.

A légierő védőernyőt jelentett a szárazföldi csapatoknak,³⁶ megvalósult az első földi-légi együttműködés.

A nacionalista tisztek sok helyen színleléssel, csellel becsapták a lakosságot és így tudták átvenni a hatalmat. Véres és váratlan erőszakhullám kísérte az előnyomulásukat.

A nemzetiek kudarcainak főbb okai

A kudarc okait Miskey Zoltán a következőkben foglalta össze:

„Hiányzik a bátor, határozott haditervek általi irányítás. A nacionalisták szép részsikereket érttek ugyan el, de elmaradt a siker kiaknázása : ... Oviedo nem tudott kihatni az alig 25 km-rel odébb fekvő Gijón helyzetére, Toledo bevétele után hetenként csak átlag 10 km-t jutnak előbbre a nemzetiek Madrid irányába. Körülbelül 1000–1200 km az a határvonál, amelyen Franco tábornok csapatai hol itt, hol ott támadnak, korlátolt célokért, az adottságoknál

fogva szűkre szabott erőkkel. A kitűzött, fegyveresen elérendő nagy politikai cél nélkülözni látszik a hadműveleti terv végrehajtásához szükséges erőket.”³⁷

1937 decemberére megmerevedtek az arcvonalak: az 1800 km-es arcvonal igen nehezen védhető. A nemzeti repülőtámogatás késlekedése, a tehermentesítő nemzeti támadás a kiadott rendelkezések dacára sem indult meg.

Új nehéz orosz harcocsik meglepő és főkéntes bevetése a köztársasági oldalon.

Amikor egy-egy csata után a vörös erők látszólag teljesen kimerülnek, a nemzetiek akkor sem tudják a sikert kihasználni, mert ők is elfáradtak és híján vannak repülőerőknek.

„Repülőtámogatás nélkül a spanyol gyalogság már nem hajlandó támadni, ami azzal is magyarázható, hogy kevés a tüzérség, amely főleg műszerek hiányában (sok helyütt egy útegnél csak egy távcsó van, teljes a térképhiány, csak Michelin-autótérképek állnak rendelkezésre) alig képes a gyalogságot támogatni. A tüzérség hiányát volnának hivatva pótolni a bombázó és alacsonyan támadó repülők.

A nemzetiek nem veszik elég komolyan a vörös erőösszpontosításokat, nem szervezik megfelelően az utánpótlást, nem hangolják össze a különböző csapatok tevékenységét, átgondolt tervek hiányában rögtönzés jellemzi a harcokat. Gyakran csak a vörösök hadműveleteire adandó válaszok alakítják a nemzetiek tevékenységét.³⁸

Egy-egy komolyabb ellentámadás sem tud különösebb eredményt hozni. „A vörös erők megsemmisítésére indult heves harcok heteken át folytak és nem hoztak teljes sikert. A nemzetiek nagy hadianyag-felhasználással is csak lépésről lépésre, kúpról kúpra tudnak előreljutni. A külföld nem érti Franco tábornok erőfeszítéseit ezen aránylag kicsiny és lényegtelennek látszó terület visszaszerzéséért, amikor az itt hozott áldozatokkal másutt újabb területeket szerezhetett volna.”³⁹

A köztársasági oldal jellemzői, kudarcainak okai

Gyakori a spontánul verbuválódott, szervezetlen erők rögtönzése, a hadviselés szabályainak felrúgása.

Kevés, nem megfelelően képzett a tisztii állomány, főleg félszigeti, háborús tapasztalat nélküli parancsnokok vezették a csapatokat, többségük ráadásul műszaki, tüzér, vezérkari, közrendvédelmi tiszt, akiknek kevés a harci tapasztalatuk.

A régi, tanult parancsnokok félreállításá után fiatal, tapasztalatlan, képzetlen parancsnokok vezetnek, akik szakmai kérdésekben ugyanúgy „hagyománytisztelők”, mint az idősebb anyaországbeli tisztek. Stratégiai és taktikai kérdésekben nagyon mereveknek bizonyultak.(Gabriel Cardona)

Hiányzik a kölcsönös bizalom a vezérkari tisztek és a csapatok között. Önkényeskedő milíciavezérek, az anarchisták forradalmi gerilla-hadviselést folytatnak. Kommunikációs és együttműködési gondok, egyes parancsnokok nem hajtják végre a főparancsnokság parancsait, egyes régiók is ellenállnak a központosító törekvéseknek (Katalónia, Baszkföld), önállóan akarnak harcolni.

A komisszárók túlzott hatalma, sokszor a

katonai parancsnokkal is szembe mennek, katonai döntésekre is beleszólnak.

Papíron megtervezett dandárok, magasabbegységek vannak, de nincsenek feltöltve.

A milíciákban részt vevők többségének nem volt semmilyen harci tapasztalata. Esélytelenek voltak a jóval képzettebb Afrikai Hadtesttel szemben. Az ellenséges nehéztüzérség, de még inkább a légitámadás gyakorlatilag harc nélkül képes volt szétzavarni őket.

A hősködő bátorság naiv dicsóítése sok felesleges veszteséget okozott. A „néphadsereg” katonái nyomorúságos körülmények között harcoltak. Többségük ipari munkás volt (Beevor), rengeteget gyalogoltak, térképeik nem voltak, és használni is kevesen tudták azokat. Egy szál puskájuk (jobb esetben), lőszeres táskájuk és takarójuk volt, hiányos öltözetük munkásruhából és jellegzetes spanyol, fonott talpú vászoncipőből, az alpargatá-ból állt.

Nem szervezték meg a logisztikai biztosítást, az utánpótlást sem lőszerből, sem élelemből, sem ruházatból. Nem volt elegendő alapfegyver és lőszer sem (az állománynak csak mintegy a fele rendelkezett puskával mindaddig, ameddig nem tudtak elhagyott raktárakból vagy az ellenségtől szerezni).

A szállítást majdnem végig civil rekvirált járművekkel oldották meg, nem rendelkeztek csapatszállító járművekkel.

Hiába volt harcocsikban erőfölényük, nem értettek a megfelelő hadműveleti alkalmazásukhoz: csak a gyalogság támogatására alkalmazták, de a gyalogság nem volt gépesített, így nem tudta követni a harcocsik tempóját. „A spanyol háború, rövid kezdeti mozgoharc után állásháborúvá fajult. Az áttörés mindennapos művelet lett s egyben olyan nehéz, hogy a gyalogságot minden lehetséges esz-közzel támogatni kell, pl. a »gyorsmozgó« harcocsikkal is. Tehát a legnehezebb pontra szánt harcocsikat a legnehezebb pontokon vetik be. Ezért nem válthatják be a hozzájuk fűzött reményeket annak ellenére sem, hogy a harcocsicsapat nagyon leleményesen, az eljárások állandó változtatásával, a meglepés minden lehetőségét kihasználva igyekezett eszközei fogyatékosságait ellensúlyozni.” 40

Az orosz katonai parancsnokok gyakran saját döntéseik alapján tevékenykedtek. Az ő feladatuk valószínűleg az új technika kipróbálása volt bizonyos harctéri körülmények között, és nem a spanyol gyalogsággal való együttműködés.

Nem elégséges a légierő, és nincs jó együttműködés a szárazföldi erőkkel.

Az erők mintegy 75% a nagyon széles statikus frontok biztosításán volt lekötve, csak 25% maradt a manőverező erőkbe – így mindig ugyanazokat a csapatokat vetették be, a teljes kimerülésig.⁴¹

Alapvetően védelemre alkalmas volt ez az erő, hibás volt a támadó stratégiára való áttérés. A kommunisták és régi stílusú parancsnokok által erőltetett nehézkes, hagyományos offenzívák és a hosszú, fedezék nélküli terepszakaszokon elrendelt rohamok fokozatosan felőrölték a köztársasági erőket.

A központi hadsereg túlzott feltöltése a többiek rovására, majd az erő-átcsoportosítást akadályozó egoizmus.

Múltunk

Múltunk

A 1937-es honvédségi szemle

A különböző országokból vásárolt fegyverek nagyon sokfélék, gyakran használhatatlanok, elavultak voltak. Egyes alakulatoknál 15-20 fajta fegyvert használtak, olykor teljesen eltérő kaliberűeket, így a lőszer-utánpótlás is rendre gondokat okozott.

A szovjet vezetés öncélú, diszkriminatív légi és páncélos támogatása: lőszerutánpótlás és egészségügyi ellátás csak a politikailag támogatott egységeknek és kommunista parancsnokoknak jutott. Ezért sok parancsnok inkább belépett a Spanyol Kommunista Pártba – így biztosíthatta alakulata számára a szükséges ellátást. (Beevor, 418. o.)

A számonkéréstől és a megtorlástól való félelem arra ösztönözte a parancsnokokat, hogy még saját főhadiszállásukat is félretájékoztassák az elért eredményekről.

Polgárháborún belüli polgárháború, politikai „boszorkányüldözés”.

(Érdekes adalék: Madrid a gyakori, hosszas bombázások ellenére élte szinte normális életét, az emberek munkába jártak, a villamosok és a metró közlekedtek, a helyi bizottságok igyekeztek megszervezni a közellátást, a hajléktalanná váltak megsegítését. A szovjet tanácsadók, komisszárók, magas rangú tisztek és a külföldi újságírók, tényfeltáró bizottságok luxusszállodákban laktak luxuskörülmények között, miközben a lakosság túlnyomó többsége nyomorúságos fejadagokból tartotta fenn magát. A tömegközlekedési hálózatnak köszönhetően a harcolók ellátása és felváltása is könnyebben volt megoldható, de a kíváncsiskodó külföldiek is könnyen kimehettek a harcolókhoz nézelődni. Háborús turizmus?)

A POLGÁRHÁBORÚ MINT NAGY „HADGYAKORLAT”

A spanyol polgárháborúról beszélve gyakran elhangzik azt a sommás értékelés, hogy az a németek számára főpróbaként szolgált új fegyvereik, harcéljárásaik kipróbálására. Újabban megjelent elemzésekből azonban kiolvasható, hogy a szovjetek sem maradtak le ebben a tekintetben. A „nagy hadgyakorlat” egyes elemeiről – a lélektani hadviselés, a történelem első szőnyegbombázása Madrid ellen, az első terrorbombázás Guernica civil lakossága ellen (1937. április 26.)⁴², az alacsonyan támadó, zuhanórepüléses harcmodor a légiernőnek, az első éjszakai légi csata, a páncélosok alkalmazása – Beevor könyvében olvashatunk. Azonban a korabeli magyar katonai szaksajtó is igen hamar közölt komoly katonai szakmai elemzéseket.⁴³

Az „újítások”, újdonságok között – a korábban már idézetteken túl – megemlíthetjük még a történelem első nagyszabású légihídját: a lázadás kitörésekor a nacionalista erőknek Afrikából a félszigetre való átszállításában német és olasz repülők segítettek, a gibraltári brit flotta híradórendszerének felhasználásával. De ebben a háborúban próbáltak ki német és orosz harcocsikat is harctéri körülmények között.

KONKLÚZIÓ

A külföld beavatkozása következtében (is) elhúzódó spanyol polgárháború nemzeti ügyből nemzetközi probléma, s egyúttal nemzetközi

gyakorlótér lett. A spanyol hadiipar és haderő számára ez azonban nem jelentett fejlődési lehetőséget. A polgárháború végén a spanyol haderő ugyanolyan elavult, rosszul felszerelt, vízfejű, „alultáplált” volt, mint amikor 1898-ban súlyos vereséget szenvedett Kubában. A néhány hónappal később kirobbant második világháborúban Spanyolország de jure semleges maradt, így ismét kimaradt a háború által generált technikai, technológiai fejlődésből. A tisztikar puccsista hajlama, politikai szerepe egészen az 1980-as évekig⁴⁴ nyomasztotta a spanyol társadalmat. A haderő lemaradását, elmaradottságát majd a Franco tábornok halála után (1975) meginduló demokratikus átalakulásnak az európai vérkeringésbe való bekapcsolódás során kellett felszámolnia. Ezt a folyamatot az amerikai, majd NATO-kapcsolat, a 80-as években megindított reformok, átalakítások, átszervezések, később a nemzetközi missziókban való részvétel, az áttérés az önkéntes-hivatásos haderőre gyorsították. E lépések eredményeként a spanyol haderő ma már professzionális, a többi NATO-országgal egyenrangú, kompatibilis haderő.

A spanyol honvédség zászlója

BIBLIOGRÁFIA:
Miskey Zoltán: A spanyol polgárháború. (Több tanulmány) Magyar Katonai Szemle, Általános katonai közlemények, 1937, 1938, 1939
Fehér István: A spanyol háború tapasztalatai, Magyar Katonai Szemle, 1937/9
Beevor, A: A spanyol polgárháború. Budapest, 2002
Anderle Ádám: Spanyolország története, Móra F. Kiadó, Budapest, 1992
Ramón Salas Larrazábal: Historia del Ejército popular de la República, t. 4. Madrid, Editorial Nacional, 1973
Gabriel Cardona: De milicias y ejércitos. Historia 16. Especial España, La guerra civil española 1936–39
http://www.lainsignia.org/especiales/1936.html
Juan Modesto Guilloto: Soy del Quinto Regimiento
General Vicente Rojo: Así fue la defensa de Madrid.
http://www.sbhac.net/Republica/Fuerzas/EPR/EprL/BMCiutat.htm
Juan Andrés Blanco Rodríguez: El Quinto regimiento de Milicias Populares. Historia 16, no. 10 Especial: Guerra Civil española, 1936–39
Zoltán Márta: A spanyol hadsereg helyzete Franco halála után, a demokratikus átmenet első éveiben. Új Honvédségi Szemle, 1996/9
Zoltán Márta: A spanyol polgárháború szakmai visszhangjai a korabeli magyar szaksajtóban. Társadalom és Honvédelem, ZMNE, 2006. szeptember
Zoltán Márta: A hadseregek professzionalizálása – a spanyol példa. Új Honvédségi Szemle, 2002/10

A spanyol honvédség zászlója

BIBLIOGRÁFIA:
Miskey Zoltán: A spanyol polgárháború. (Több tanulmány) Magyar Katonai Szemle, Általános katonai közlemények, 1937, 1938, 1939
Fehér István: A spanyol háború tapasztalatai, Magyar Katonai Szemle, 1937/9
Beevor, A: A spanyol polgárháború. Budapest, 2002
Anderle Ádám: Spanyolország története, Móra F. Kiadó, Budapest, 1992
Ramón Salas Larrazábal: Historia del Ejército popular de la República, t. 4. Madrid, Editorial Nacional, 1973
Gabriel Cardona: De milicias y ejércitos. Historia 16. Especial España, La guerra civil española 1936–39
http://www.lainsignia.org/especiales/1936.html
Juan Modesto Guilloto: Soy del Quinto Regimiento
General Vicente Rojo: Así fue la defensa de Madrid.
http://www.sbhac.net/Republica/Fuerzas/EPR/EprL/BMCiutat.htm
Juan Andrés Blanco Rodríguez: El Quinto regimiento de Milicias Populares. Historia 16, no. 10 Especial: Guerra Civil española, 1936–39
Zoltán Márta: A spanyol hadsereg helyzete Franco halála után, a demokratikus átmenet első éveiben. Új Honvédségi Szemle, 1996/9
Zoltán Márta: A spanyol polgárháború szakmai visszhangjai a korabeli magyar szaksajtóban. Társadalom és Honvédelem, ZMNE, 2006. szeptember
Zoltán Márta: A hadseregek professzionalizálása – a spanyol példa. Új Honvédségi Szemle, 2002/10

BIBLIOGRÁFIA:
Miskey Zoltán: A spanyol polgárháború. (Több tanulmány) Magyar Katonai Szemle, Általános katonai közlemények, 1937, 1938, 1939
Fehér István: A spanyol háború tapasztalatai, Magyar Katonai Szemle, 1937/9
Beevor, A: A spanyol polgárháború. Budapest, 2002
Anderle Ádám: Spanyolország története, Móra F. Kiadó, Budapest, 1992
Ramón Salas Larrazábal: Historia del Ejército popular de la República, t. 4. Madrid, Editorial Nacional, 1973
Gabriel Cardona: De milicias y ejércitos. Historia 16. Especial España, La guerra civil española 1936–39
http://www.lainsignia.org/especiales/1936.html
Juan Modesto Guilloto: Soy del Quinto Regimiento
General Vicente Rojo: Así fue la defensa de Madrid.
http://www.sbhac.net/Republica/Fuerzas/EPR/EprL/BMCiutat.htm
Juan Andrés Blanco Rodríguez: El Quinto regimiento de Milicias Populares. Historia 16, no. 10 Especial: Guerra Civil española, 1936–39
Zoltán Márta: A spanyol hadsereg helyzete Franco halála után, a demokratikus átmenet első éveiben. Új Honvédségi Szemle, 1996/9
Zoltán Márta: A spanyol polgárháború szakmai visszhangjai a korabeli magyar szaksajtóban. Társadalom és Honvédelem, ZMNE, 2006. szeptember
Zoltán Márta: A hadseregek professzionalizálása – a spanyol példa. Új Honvédségi Szemle, 2002/10

^[1] Centristák, baloldaliak, liberálisok, republikánusok, szocialisták, kommunisták, marxisták, anarchisták és szindikalisták stb. összefogásával

^[2] Amikor 1934 októberében a munkások elfoglalták Oviedót, a kormány beavatkozott,

Honvédségi Szemle

A 1937-es honvédségi szemle

és Franco tábornok, a vezérkar főnöke a Marokkóból hozott mór harcosokkal kiegészített Idegenlégiót vetette be leverésükre. Csoportos főbelövések, a mór harcosok kegyetlenkedései, a légiósok és a csendőrök brutalitása, 30 000 politikai fogoly, kivégzések félmeglézték a probléma „megoldását”.

³ A fasiszta Falange párt tagjai.

⁴ Miskey Zoltán: A spanyol polgárháború. Magyar Katonai Szemle, 1937/1. sz. 1–21. o. és Beevor id. könyve részletesen elemzi ezeket (129. o.).

⁵ Anderle Ádám: Spanyolország története, Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1992. 120. o.

⁶ Általános katonai közlemények, 1937, 1938, 1939. Ezekről részletes elemzés olvasható: Dr. Zoltán Márta: A spanyol polgárháború szakmai visszhangjai a korabeli magyar szaksajtóban. Társadalom és Honvédelem, ZMNE, 2006. szeptember.

⁷ Miskey Zoltán adata.

⁸ Magyar Katonai Szemle, Általános Katonai Közlemények 1939/3. sz. 8. o.

⁹ Cardona, Gabriel: De Milicias y Ejércitos.

¹⁰ Rafael González Echegaray: La marina mercante y el tráfico marítimo durante la Guerra civil (San Martín, 1977).

¹¹ 1936 novemberében a Madridi Védelmi Junta parancsnoka, 1938 márciusától az egész Központi Katonai Körzet, majd áprilistól a Központi és Déli Hadseregcsoport főparancsnokaként az ő kezében összpontosult a legnagyobb köztársasági katonai erő.

¹² UME = Unión Militar Española

¹³ Baño, Alonso: *18 de julio o la destrucción del Ejército*, (Július 18. vagy a hadsereg szétverése), El País, 1981. július 18., 9. o.

¹⁴ Casares Quiroga kormányfő július 18-án kihirdette, hogy fel kell számolni minden lázadó alakulatot, de azokat is, amelyeknek pedig csak a parancsnokai lázadtak föl!

¹⁵ Miskey Z. adata

¹⁶ Miskey Zoltán: A spanyol polgárháború. Magyar Katonai Szemle, 1937/9.sz.9.o.

¹⁷ http://www.guerracivil1936.galeon.com/ejrep3.htm

¹⁸ Juan Carlos Cosada Malvarez: La improvisación de oficiales. Historia 16, Guerra civil no. 10, 74. o-tól

¹⁹ Eredetileg 1500 fő kiképzését tervezték, de a háború elhúzódása miatt többre volt szükség, ezért csökkentették a felvételi követelményeket és az életkort, kicsit nőtt a kiképzés ideje, és később bentlakásossá vált a rendszer.

²⁰ Juan Modesto Guilloto: Soy del Quinto Regimiento, Juan Andrés Blanco Rodríguez: El Quinto regimiento de Milicias Populares. Historia 16, no. 10 Especial: Guerra Civil española, 1936-39 www.lainsignia.org

²¹ Pontos létszámok nincsenek, 25 és 70 ezer között emlegetik a különböző források. Tagjaik kb. felét a kommunista párt, 25 %-át szocialista párt, 15%-át köztársasági emberek tették ki.

²² Összetétele: 4 lövészszázlójai (5 – 5 századdal) tüzérségi, páncélos, műszaki, híradó, ellátó és kiszolgáló alegységekkel.

²³ A spanyol polgárháború furcsa sajátosága, hogy a leigázott nép (mórok, rifiek, yebalalaiak) tagjait hozták a leigázó nép el-

len háborúzni! A korábban saját területükön elszenvedett háborúért revánst vehettek, spanyol földön, a leigázók ellen. Franco tábornok toborzói kecsegtető ígéretek tettek a Spanyolországban győzelem esetén rájuk váró lehetőségeket, hadizsákmányt illetően. A mór harcosokat a rablás, fosztogatáson és erőszakoskodáson, nők megerőszakolásán túl még a látványuk is szinte pszichológiai elrettentő erővé tette.

²⁴ Saját hadoszlopokat akartak saját tűzérővel és parancsnokokkal, és saját tisztképző iskolákat hoztak létre.

²⁵ A guadalajari olasz részvételről: Antony Beevor: *A spanyol polgárháború*, Budapest, 2002. 344–362. oldal.

²⁶ Utána már csak fegyvereket, felszerelést küldenek a nagy nemzetközi felháborodás miatt.

²⁷ Beevor, 332.o.

²⁸ Július 18-án még dandártábornokok voltak: Orgaz, Mola, López Pinto, Valdés, Dávila, ekkor léptették elő őket hadosztálytábornokokká. A háború alatt összesen 8 tábornokot neveztek ki hadosztálytábornokokká.

²⁹ Beevor – A spanyol polgárháború. Budapest, 2002 – könyvében oldalakat szentel e kérdésnek.

³⁰ Gabriel Cardona: De milicias y Ejércitos

³¹ Padányi: Korlátlan légiháború?, Magyar Katonai Szemle 1937/III/9.sz. 114.o.

³² Idézi Fehér István: A spanyol háború tapasztalatai, Magyar Katonai Szemle, 1937/9. 22–32. oldal.

³³ Többek között az északi zóna blokádjára adott válaszuk miatt: Indalecio Prieto tengerészeti és légügyi miniszter az északi ipari körzetek megvédése érdekében felvezényelte a hajóhadat a Mediterrán térségből a Cantabria térségébe, szabadon hagyva így a Gibraltári kaput a lázadók előtt, ugyanakkor az északi blokád sem tudták megakadályozni.

³⁴ Fehér István: A spanyol háború tapasztalatai, Magyar Katonai Szemle, 1937/9. 22–32. oldal.

³⁵ Fehér István: A spanyol háború tapasztalatai, Magyar Katonai Szemle, 1937/9. 31. oldal.

³⁶ Magyar Katonai Szemle, 1938/8.sz. 133–134. oldal.

³⁷ Magyar Katonai Szemle, 1937. 1. szám 20. oldal.

³⁸ Miskey Zoltán: A spanyol polgárháború. Magyar Katonai Szemle, 1937/9.sz. 20–21. oldal.

³⁹ Katonai Szemle 1938/11

⁴⁰ Szigetváry Vilmos, Magyar Katonai Szemle, 1938/7.sz. 12 – 24. oldal.

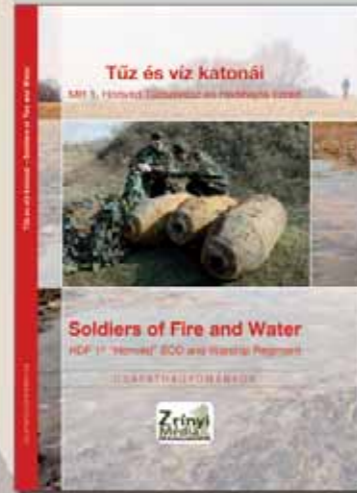
⁴¹ Franco csapataiban ez az arány 60/40%.

⁴² Guernica (Gernika) sokáig a német fasizmus barbár támadásának szimbóluma volt, amit állítólag a Condor-légió gépei hajtottak végre, ma azonban már többen kételkednek ennek hitelességében: új mérési technikákkal ellenőrizve a rombolás jellemzőit, megkérdőjelezhető ez az állítás.

⁴³ Részletes összefoglalót l. Zoltán Márta: A spanyol polgárháború szakmai visszhangjai a korabeli magyar sajtóban. Társadalom és Honvédelem, ZMNE, 2006. szeptember.

⁴⁴ 1982. február: Tejero-féle puccs

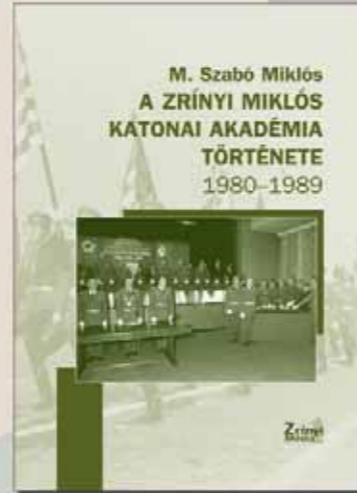
A HM ZRÍNYI MÉDIA – ZRÍNYI KIADÓ KÖNYVÚJDONSÁGAI

TŰZ ÉS VÍZ KATONÁI MH. I. Honvéd Tűzszerész és Hadihajós Ezred (Csapathagyományok-sorozat)

Az MH I. Honvéd Tűzszerész és Hadihajós Ezred katonái folyamatos harcfelelőseket látnak el: életük kockázatásával hutástalanítják, semmisítik meg a hazánk területén fellelt aknákat, bombákat és egyéb robbanótesteket. Számukra a közszolgálat a mindennapok valósága. Ezt a valóságot mutatja be képekkel gazdagon illusztrálva ez az album, és visz közelebb bennünket annak megértéséhez, hogy mely az a hit és erő, amely a katonákat hajtja a feladat elvégzése során, minden veszély ellenére.

Kényelvű
120 oldal
165 × 238 mm
2. bővített, átdolgozott kiadás

M. Szabó Miklós: A ZRÍNYI MIKLÓS KATONAI AKADEMIA TÖRTÉNETE, 1980–1989

Az 1980-as években minden korábbinál nagyobb ütemben folyt a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiának a kor magyar felsőoktatása színvonalára történő emelése. Az Akadémia az évtized közepére egyetemi rangot érdemelt ki, s a magyar egyetemi közösség megbecsült tagjává vált. A ZMKA minden megrázkódtatást elkerülve teremtette meg a rendszerváltást követő viszonyok közötti töretlen továbbélést, a NATO-akadémiák közösségének egyenrangú tagjává válását, illetve a Nemzetvédelmi Egyetemmel való átalakulás feltételeit.

Keménytáblás
276 oldal
165 × 238 mm
Kiadás éve: 2011

Zrínyi Média
HM Kommunikációs Kft.

HM Zrínyi Nonprofit Kft. – Zrínyi Kiadó
1087 Bp., Kerepesi út 29/B.
A kiadásban kedvezménytel vásárolhat munkanapokon 8-15.30-ig
Románi Cinti mobil: 06-30 633-0619, tel.: 459-5319
Fax/Tel: 459-5383 E-mail: cinti@armedia.hu
Győr Edina mobil: 06-30 578-1048, tel.: 459-5373
E-mail: gyoredina@armedia.hu

SZEMELVÉNYEK A MAGYAR TUDOMÁNYOS KATONAI SZAKSAJTÓBÓL (3.)

Gömbös Gyula honvédelmi miniszter (1) névéhez köthető változást jelentett a magyar tudományos katonai sajtó történetében a korábban megjelenő Magyar Katonai Közönlöny átalakítása. Az átalakítás gyakorlatilag a Magyar Katonai Közönlöny megszüntetését jelentette. Helyette új névvel (Magyar Katonai Szemle), új évfolyamszámozással új folyóirat indult. 1931. január 1-jén jelent meg a M. kir. Hadtörténelmi Levéltár kiadásában a Magyar Katonai Szemle I. évfolyamának 1. száma – a szerkesztésért és a kiadásért vitéz Berkó István (2) felelt. A folyóirat szerkesztője és a kiadóhivatal az Üllői út 49. szám alatt, a Mária Terézia laktanyában működött; a folyóirat évente tizenkét alkalommal, minden hónap 1-jén jelent meg, egészen 1944 szeptemberéig.

(Az idézeteket az eredeti megjelenéssel megegyezően, betűhíven közöljük – a szerk.)

Gömbös Gyula az I. évfolyam 1. számában a folyóiratról, annak szükségességéről így írt: „A »Magyar Katonai Szemle« nemcsak katonai, hanem mindenkit érdeklő általános irányú folyóirat. Az, hogy katonai témák dominálnak benne, természetes, és hogy mindennek dacára általános irányunak tartom, megokolom azzal, hogy a hadsereg lévén döntő történelmformáló tényező, annak kérdései kell, hogy mindazokat érdekeljék, kik jogot követelnek maguknak egy nemzet irányítására.

Ezen irányítás alatt azonban nemcsak a politikait értem. Minden diplomata, tanár, mérnök, gazdasági kérdésekkel foglalkozó bele kell élje magát abba a tudományba és annak a művészetnek atmoszférájába, mely végeredményben a nemzet léte, vagy nem léte. (...)

A »Magyar Katonai Szemle« azonban mégis hozzánk, katonákhoz szól elsősorban. Tanít, irányít és inspirál egyaránt. Egybefoglalván több eddig megjelent folyóiratot pedig egyszerűsíti és áttekinthetővé teszi az olvasókat.

Az, hogy a folyóiratért havi 2 pengőt levinni rendeltet, ne válts ki kritikát, mert minden tisztelet két pengőt önmaga művelésére áldozza és amellyel alkalmas ad a vezetőségnek a magyar katonai irodalom fokozott támogatására és irányítására. Remélni merem azt, hogy a »Magyar Katonai Szemle« mindnyájunknak jó barátja lesz, szókimondó, igaz magyar és épp ezért igaz katonai folyóirat.”

A miniszteri döntésnek köszönhetően minden hivatásos tisztelet – akarta, nem akarta – előfizetőjévé vált a folyóiratnak, ami jelentős olvasótáborra eredményezett, és ennek is betudható volt az, hogy az írásokkal jelentkező szerzők száma is igen magas volt. Utóbbiak szinte kivétel nélkül a honvédség hivatásos állományú tiszti- és tábornoki karából kerültek ki, a főhadnagy ugyanúgy megtalálható volt a szerzők között, mint az altábornagy.

A tizennégy esztendőn keresztül rendszeresen és napi pontossággal megjelent folyóirat írásai csak rövid szemelvényeket tartalmaztak, s a válogatás a közreadó számára nem egyszerű feladat. Lehetetlenség a különböző rovatok mindegyikéből írásokat kiválasztani, pontosabban közzétenni. Így főleg olyan közleményekből emelt ki a »válogató« részleteket, amely írások érdekesek olyan szempontból is, hogy az adott időszak magyar királyi honvédsége számára milyen útmutatással, javaslattal, esetleg jövőbe mutató céllal szolgálhattak.

A magyar királyi honvédségben a harcok rendszerbe állítását a trianoni békediktátum (3) tiltotta, ezért is érdekes, hogy az 1931. évi 4. számban Gerbert Károly nyugállományú altábornagy (4) – a Hadtörténelmi Levéltár korábbi főigazgatója – a *Harckocsik összműködése a többi fegyvernemekkel* címmel tette közzé írását, amely nem önálló alkotás volt, hanem a német *Militärwochenblatt* című szaklapban 1930-ban megjelent írásokból megfogalmazott vélemények és azokra adott válaszok összegzése.

Ezen összegzésből csak két gondolat: „A harckocsik részére a birtokba vett terep megtartása nem fontos, annál inkább az őt követő gyalogság részére. Ezt a célt szolgálja az angol géppuskásszázadok motorizálása. Ez az első lépés azon az úton, mely a korszerű harcokcsik képességeinek teljes kihasználásához vezet. Az elhárító fegyverek mechanizálása viszont a szükség parancsolata. A mélységi övet nem lehet elhárító fegyverekkel teletölteni, a veszélyeztetett területen való gyors összehasonlításukat és ugyanakkor gyors állásváltásukat kell lehetővé tenni.

Hogy végül a harckocsitámadás mélyenható sikereit teljesen kihasználhassuk és a harckocsik részére egészen elől kiinduló alapot létesíthessünk, nézetem szerint motorizált gyalog- és tüzér-, továbbá műszaki és híradó csapatokra van szükség. Ezeket csak akkor vetjük előre, ha az áttérés már az egy napi gyalogmenet mélységet érte el.”

(Magyar Katonai Szemle, 1931. I. évfolyam, 1. szám 14–25. old.)

A 1932. év 1. számában vitéz Magyarosy Sándor (5) – aki akkor a »vezérkari szolgálatot teljesítő alezredes«-ként a Budapesti Tiszti Továbbképző Tanfolyam (a M. kir. Honvéd Hadiakadémia »rejtésbeni« elnevezése) hadtörténelem-tanára volt – *A jövő háborúja* címmel tette közzé írását.

A szerző véleménye szerint „Abban az esetben, ha a jövő háborúját az egész nép létét érintő kérdésekről vívják, úgy következésképpen abban az egész népek részét kell venni. Valószínű, hogy ezekben az esetekben, amikor az egész népet érintő kérdésekről

lesz szó a kölcsönös ellenségeskedés olyan módon önti ki haragját, ahogyan ezt a világháborúban láttuk. Sőt valószínű, hogy a világháborúban gyűjtött tapasztalatok alapján a vérontás, a pusztítás a jövőben még nagyobb arányokat fog ölteni és már elejétől kezdve mindkét részről az ellenfél népeinek összessége ellen irányul. A jövő háborúja tehát: a katonai hadjáratból, a gazdasági háborúból és a propaganda háborúból fog összetevődni.”

Jelentős terjedelmű írását a következőképpen foglalta össze Magyarosy Sándor: „A háború előkészítésének sarkalatos pontja, annak tisztán látása, tulajdonképpen miért is vívjuk a háborút és mily eredményeket kell majd a háborúban elérni ahhoz, hogy eljussunk odáig, amiért a háborút vívjuk.

»Az életmód, a politikai viszonyok, világnézet, felfogások, a háború indító oka, az eszköz előteremtésének a lehetősége és a harcmodor között olyan szoros az összefüggés, hogy ezeket egymástól elválasztani nem lehet.

Mindegyik háborús fél, helyzetének egyéni vonásai szerint tűzi ki a háború célját és választja meg annak eszközeit.«

Emellett még mindenestre egy határozott képet kell alkotni az ellenfél által kifejthető háborús energia fokáról és ehhez kell igazodni, azután a saját reményeknek, kilátásoknak és a leküzdésükre irányuló rendszabályoknak.

A létező, mint háborús cél, nem engedi meg azt, hogy az államot alkotó erők egy része tétlenül nézze végig az erők másik részének élet-halálharcát.

Ennélfogva tanácsos lesz már kezdettől fogva a saját erők összességét alkalmazni.

»A háborút sohasem úgy vívják ahogyan akarják, hanem úgy, ahogyan erre a viszonyok kényszerítetnek.«

(Magyar Katonai Szemle, 1932. II. évfolyam, 1. szám 1–31. old.)

Politika és hadvezetés volt a címe Náray Antal (6) – a M. kir. Honvéd Hadiakadémián (Budapesti Tiszti Továbbképző Tanfolyam) az adott időben hadtörténelmet tanító – »vezérkari szolgálatot teljesítő őrnagy« írásának.

Náray írásában a politika és a katonai vezetés kapcsolatát fejtegette. A háborúval kapcsolatban úgy vélekedett, hogy »A tervezés és igénylés a hadvezetés kezében van. Az igények kielégítését a politika végzi.« S ehhez kapcsolódva Clausewitzet idézte, aki azt írta: »A politika kövessen el mindent, hogy minden eszközt rendelkezésre bocsásson, különben magára vessen sikertelenség esetén.«

A politika és a hadvezetés háború alatti szerepét pedig így látta a szerző: »Mihelyt a politika, a vezérő értelem, a háborút életre hívta, előtérbelép a háború végrehajtásáért felelős hadvezetés. Ez katonai eszközökkel erőszakolja a politika céljához szükséges győzelmet.

A későbbiekben arról szolt még, hogy a „... háboru a bizonytalanság birodalma, a katonai helyzet egyre változik és minden helyzet más és más célravezető megoldást kíván. A katonai sikerre vezető utat tehát csakis a hadvezér találhatja meg. Ót a végrehajtásban a politika gyámkodása csak bénítaná. A politikának tehát a hadvezetés háborus megnyilvánulásába beleszólóinalója mindaddig nem lehet, míg a hadvezetés a politikai célkitűzés szem előtt tartásával erőszakolja a döntést.”

(Magyar Katonai Szemle, 1932. II. évfolyam, 7. szám 1–11. old.)

A két világháború közötti magyar katonai felső vezetése egyik legfelkészültebb tagja volt Werth Henrik altábornagy (7), később a nyugálománnyól történt reaktiválása után – 1938. szeptember 29. – a Honvéd Vezérkar főnöke 1941. szeptember 6-ig.

Werth a Magyar Katonai Szemlében számos írást közölt. Az 1935. évi 1. számban Gondolatok a vezetésről címmel fejtette ki gondolatait, amelyek megfogalmazását egy, a folyóirat 1934. évi 11. számában közreadott írás inspirálta.

Werth úgy vélte, hogy amennyiben a „... vezetést tárgyalni akarjuk, először arra a kérdésre kell felelnünk, mi a vezetés lényege? A feleletünk erre: akaratnyilvánítás és akaratátruházás. Vagyis a vezetésnek egy szándékot (elhatározást) kell szülnie és aztán ezt olyformán az alárendelt tömegre átvinni, hogy ezzel a kitűzött, vagy felsőbb helyről elrendelt célt elérjük.

Az első főleg szellemi ténykedés, mely rendszeren az által lesz megkönnyítve, hogy felsőbb helyről elrendelik, mit kell tennünk. A második tisztán a végrehajtással megbízott alvezető dolga; tehát a hogyant neki kell megállapítani és alárendelt csapatával végrehajtani. Így a problémák és nehézségek legtöbnyire itten kezdődnek.”

„A vezetés – írja Werth – általában véve több jeles tulajdonság összhangban való működését igényli. Nagyban véve három csoportba sorolhatók ezek és pedig: szellemi, erkölcsi és testi tulajdonságok.

A szellemi erők alatt az értelmiséget, a tapasztalatot, az ítélőképeséget és a tudást értjük. (...)

Erkölcsei szempontból a vezetőtl követelünk: jellemzilárdságot, lelkiert, önuralmat, bátorságot, merészséget, akaratert, határo-

A veszteség tagozása

Állománycsoportok megjelölése	Összveszteség % - ebből:		
	halott %	sebesült %	eltűnt %
Hivatásos tisztek, tisztjelöltek és hasonlóállásúak (tényleges, szkv. és ny.á.)	28`7	66`2	5`1
Nem hivatásos tisztek, tisztjelöltek és hasonlóállásúak (tényleges és nem tényleges)	28`3	66`3	5`4
Hivatásos továbbszolgáló tiszthelyettesek, tisztesek (tényleges és ny.á.)	26`87	65`07	8`06
Nem hivatásos legénység (tényleges és nem tényleges)	29`7	61`57	8`73

1. táblázat (Magyar Katonai Szemle, 1943/6. szám)

zottságot, önbizalmat, lélekjelenlélet és becsvágyat. (...)

Ahhoz, hogy a vezető összes képességeit fel tudja használni, szükséges, hogy egészséges, a hadifáradalmakat elviselni tudó szervezettel rendelkezék. Szervi betegségek gátolják a vezetőt képességeinek kifejtésében.”

(Magyar Katonai Szemle, 1935. V. évfolyam 1. szám 1–9. old.)

A két világháború közötti gazdasági világválságot követően – de már azt megelőzően is – számos európai országban foglalkoztak a munkaszolgálat kérdésével. Az Európában először – 1920-ban – törvényileg Bulgáriában bevezetett rendszer számos más ország számára is példát adott.

Vitéz dr. Fábry Dániel (8) a Magyar Katonai Szemle 1937. évi 2. számában tette közzé az Országos Tiszti Kaszinóban 1936. december 14-én elhangzott előadásának „kivonatát”.

Az adott időben a budapesti magyar királyi 1. honvéd vegyesdandár tüzérségi parancsnokaként, ezredesi rendfokozatban szolgáló Fábry Dániel részletes áttekintését adta a munkaszolgálatnak, a különböző országok gyakorlatát ismertetve. Külön kiemelte, hogy előadása „...nem az ú. n. »kényszermunkatáborok«-ról szól, ahol a munka büntetés, hanem olyan munkatáborokról, ahol a munka öröm, becsület és büszkeség és ahol a munka a nemzet egyetemes értékét és célját szolgálja”.

A Fábry Dániel által bemutatott időszakban – 1936 – az Amerikai Egyesült Államokban 325 ezer fő, Cseh-Szlovákiában 100 ezer fő, Németországban 250 ezer fő dolgozott a munkaszolgálat keretében.

A hadművelleti területen volt összállomány utáni veszteség

Állománycsoportok megjelölése	Az állománycsoportnak a hadművelleti területen (2. hds. + megszálló csoportok) volt összállományához viszonyított veszteség százalékban	Az összveszteség mikénti tagozása százalékban az összállományra vonatkoztatva			
		halott	sebesült	eltűnt	Összesen
Hivatásos tisztek, tisztjelöltek és hasonlóállásúak (tényleges, szkv. és ny.á.)	20`9 %	6`1	13`8	1	20`9 %
Nem hivatásos tisztek, tisztjelöltek és hasonlóállásúak (tényleges és nem tényleges)	13`6 %	3`9	9`02	0`72	13`6 %
Hivatásos, továbbszolgáló tiszthelyettesek, tisztesek (tényleges és ny.á.)	7`58 %	2`04	4`94	0`6	7`58 %
Nem hivatásos legénység (tényleges és nem tényleges)	15`2 %	4`5	9`4	1`	15`2 %

2. táblázat (Magyar Katonai Szemle, 1943/6. szám)

Fábry egyértelműen kiállt a munkaszolgálat magyarországi bevezetése mellett. Mint írta a „...munkaszolgálat némelyik államban megoldotta a gazdasági élet válságát is, mert munkát ad, a munkásnak megélhetést nyújt, nemzeti vagyonokat és értékeket termel, megjavítja az életviszonyokat, növeli a kereseti lehetőségeket, emeli a lakosság adóképeségét s így az állam bevételét.”

S hogy miért tartotta fontosnak a szerző a munkaszolgálat magyarországi megszervezését? Azért mert Magyarországon „...évek és évtizedek óta sürgetünk olyan munkákat, amelyek sajnos egyáltalán nem, vagy pedig igen lassan valósulnak meg, ilyenek: útépítés, vasútépítés, Duna-hidak építése a fővároson kívül, szikes talaj hasznossá tétele, az Alföld öntözése és fásítása, folyószabályozás, csatornaépítés, védőtöltések létesítése, telepítés, stb., valamint az évenként visszatérő árvizek, tűzvészek és egyéb elemi csapások elleni védekezés”.

A reményei szerint megvalósuló magyar munkaszolgálatnak pedig „...távol kell állnia minden politikai befolyástól és célkitűzéstől, mert aki az országért s nem világnézetekért küzd, az a nemzeti érdekű munkánál nem a testi munkást, avagy a szellemi munkást fogja a szomszédjában látni, hanem azt a barátot, bajtársat és magyar testvért, akivel azonos célokért és eszményekért küzd.

A magyar munkaszolgálat éppígy nem lehet katonai szolgálat sem, ez nem az ő feladata. Ellenben a szervezést, a rendet és a fegyelmet illetően legyen katonás s így legyen a »munka hadserege«, amelynek csak egy fegyvere van, – az asó.”

(Magyar Katonai Közlöny, 1937. VII. évfolyam, 2. szám 4–16.old.)

Természetesen a folyóirat hasábjairól nem maradhettek el az olyan írások sem, amelyek az 1939. szeptember 1-jén megindult német–lengyel háború különböző kérdéseivel foglalkoztak. Vitéz Benke József (9) – írása közreadásakor a székesfehérvári magyar királyi II. honvéd hadtest közgazgatás vezetője volt, tábornoki rendfokozatban – Elgondolások a jövő háborújáról címmel fogalmazta meg gondolatait. A szerző jelezte, hogy írása egy korábban – 1937. október 28-án a pécsi Tiszti Kaszinóban – elhangzott előadásának aktualizált változata, amely megítélése szerint most a német–lengyel háború során igazolást nyert. Ezen háborúról azt írta, hogy „...jellegzetesen »villámháború« volt, melyben klasztrikus domborodott ki a hadászat egyedüli életető eleme: a mozgás.”

S miként vélekedett a jövő háborújáról? Az „...a technikai eszközök tömeges bevetése mellett földön és levegőben, valamint a tengereken egyszerre fog megkezdődni. Annak kialakulásában pedig a számbeli és minőségbeli, a nem rögtönözhető technikai fölénytel, tudással és erkölcsi akarattal párosult erő fogja a döntő szerepet vinni.

A sűrűn lakott európai hadszíntereken az egész nemzet egyszerre fog belesodródni a háborúba. Különösen az olyan nemzet, melynek nyílt és szűk határai vannak. Hadszíntér lesz csapásszerűen az egész ország, katonaminden épkézláb férfi és minél több nő.”

(Magyar Katonai Szemle, 1940. X. évfolyam 1. szám 31–41. old.)

Végezetül egy rövid írást – amely gyakorlatilag egy statisztikai összeállítás – közlök (lásd az 52. oldalon az 1., 2. táblázatot). Teszem ezt azért, mert a magyar királyi honvédség második világháborús szereplését tekintve számos olyan megfogalmazás látott napvilágot az elmúlt évtizedek során, amely a hivatásos tisztikar teljesítményét kritizálta – vesztes háború után ez szinte „természetes” –, illetve azt állította, hogy a hivatásos tisztikar tagjai közül – arányát tekintve – kevesebben vesztették életüket a harcok során, mint a tartalékos tisztek és a legénységi állomány.

A vitéz Vincze Lajos vezérkari ezredes (10) által készített összeállítás – A bosevizmus elleni háborús veszteségeink mikénti tagozása – az 1942. december végi állapotot tükrözi. S hogy miért is tartotta fontosnak közreadni a két táblázatot? Azért, hogy a „...táblázatok szolgáljanak mindenkinek alapul arra, hogy megbízható adatok birtokában a köztudatban keringő felelőtlen híreszteléseknek gátat tudjon vetni”.

(1.) A hadművelleti területen volt összállomány utáni veszteség (vitéz Vincze...Magyar Katonai Szemle, 1943. XIII. évfolyam, 6. szám, 441.old.)

(2.) A veszteség tagozása (vitéz Vincze...Magyar Katonai Szemle, 1943. XIII. évfolyam, 6. szám, 442.old.)

(Vége)

Válogatta, összeállította és a jegyzeteket írta: dr. Szakály Sándor

TISZTAVATÁS (ARCHÍV FOTÓ)

Jegyzetek
 (1) Gömbös Gyula, vitéz jákfai (Murga, 1886. december 26 – München /Németország/, 1936. október 6.), hivatásos katonatiszt, politikus. Legmagasabb rendfokozata szolgálaton kívüli viszonybeli gyalogsági tábornok (1936. szeptember 30.) 1929. október 10. és 1936. szeptember 2. között honvédelmi miniszter. 1932. október 1-jétől haláláig miniszterelnök.
 (2) Berkó István, vitéz bái (Ipolyság, 1880. május 15. – Budapest, 1958. november 2.), hivatásos katonatiszt, legmagasabb rendfokozata címzetes vezérőrnagy (1942). 1925 és 1932 között a Hadtörténelmi Levéltárban szolgált. 1931-től 1944-ig a Magyar Katonai Szemle szerkesztője volt nyugállományú ezredesi, illetve címzetes vezérőrnagy rendfokozatban. Számos hadtörténelmi munka szerzője, illetve szerkesztője.
 (3) A trianoni békediktátumot 1920. június 4-én írták alá a Magyar Királyság képviselői a versailles-i Nagy Trianon palotában. A diktátum az 1921. évi XXXIII. törvényikként került be a magyar törvények közé. Szövegét lásd: Magyar törvénytar 1921. évi törvények. Bp. 1922.
 (4) Gerbert Károly (Szeged, 1877. november 10. – Ikervár, 1950. április 2.), hivatásos katonatiszt, legmagasabb rendfokozata altábornagy (1927. május 1.). 1927. július 1. és 1930. május 1. között a M. kir. Hadtörténelmi Levéltár főigazgatója.
 (5) Magyarosy (Merkovits, 1927-ig Magyarosi) Sándor, vitéz (Óbecse, 1892. október 13. – Cleveland /USA/, 1972. augusztus 17.), hivatásos katonatiszt, legmagasabb rendfokozata vezérezredes (1944. november 13., 1944. október 15-i rang)
 (6) Náray Antal, vitéz nárai (Ópázova, 1893. november 26. – Budapest, 1973. augusztus 3.), hivatásos katonatiszt, legmagasabb rendfokozata vezérőrnagy (1942. április 1., 1942. március 30-i rang). 1942. március 1-jével kivált a tényleges szolgálatból – a nyugállományba helyezés időpontját 1942. április 3-án 1942. május 1-jére módosították – és a Magyar Távíratiroda és Magyar Rádió Rt. elnöke lett az ország német megszállásáig (1944. március 19.)
 (7) Werth Henrik (Rezsőháza, 1881. december 26. – ?/Szovjetunió/, 1952. május 28.), hivatásos katonatiszt, legmagasabb rendfokozata gyalogsági tábornok (1938. szeptember 29., 1936. szeptember 30-i rang. A rendfokozat elnevezése 1941. július 29-én vezérezredesre változott). A cikk megjelenésekor a pécsi magyar királyi 4. honvéd vegyesdandár parancsnoka. 1936. március 1-jével nyugállományba került.
 (8) Fábry (1902-ig Oláh) Dániel, vitéz dr. nemes (Pécel, 1889. február 1. – Budapest, 1977. október 21.), hivatásos katonatiszt, legmagasabb rendfokozata altábornagy (1940. szeptember 1.) 1939. június 26 és 1940. március 1. között a „m. kir. Közérdekű Munkaszolgálat Országos Felügyelője”.
 (9) Benke József, vitéz tardoskeddi (Feketevízpuszta, 1888. november 26. – Budapest, 1980. január 24.), hivatásos katonatiszt, legmagasabb rendfokozata tábornok (1937. november 1. A rendfokozat elnevezése 1941. július 29-én vezérőrnagyra változott). 1940. május 1-jével nyugállományba került.
 (10) Vincze Lajos, vitéz (Lugos, 1898. július 22. – ?), hivatásos katonatiszt, legmagasabb rendfokozata vezérkari ezredes (1942. április 1., 1942. március 30-i rang). 1942. augusztus 10. és 1944. július 1. között a Honvédelmi Minisztérium 10. osztályának vezetője. A rövidítések feloldása: dr. – doktor hds. – hadsereg kir. – királyi m. – magyar ny. á. – nyugállományú old. – oldal szkv. – szolgálaton kívüli viszonybeli

Gyulai Lajos okl. mk. őrnagy:

AZ EGYSÉGES DIGITÁLIS RÁDIÓTÁVKÖZLŐ RENDSZER (EDR) BEVEZETÉSÉNEK TAPASZTALATAI AZ MH 5. BOCSKAI ISTVÁN LÖVÉSZDANDÁRNÁL

A KEZDETEK

Az egységes digitális rádiótávközlő rendszer (EDR) kialakításának gondolata hazánkban az ezredfordulóra tehető. Eleinte nem ezen a néven ismerhettük meg, hiszen a külföldiek által mind a mai napig TETRA (Terrestrial Trunked Radio) „földfelszíni trónkölt rádiórendszer” szolgáltatásként létezik. A '90-es évek végén néhány ország készenléti szervezete és hadereje számára már nem volt ismeretlen a rendszer. Európai kifejlesztői a finnek voltak (NO-KIA), a tengerentúlon pedig a MOTOROLA. Paramétereit szabványosították (ETSI), így nemcsak az eszközök gyártói készíthettek egységes platformon berendezéseket, de a rendszer működtetése is egységessé vált az egész világon.

A tapasztalatok és a fejlesztések alapján megszületett a „TETRA2” is, ami már nagyobb adatátviteli sebességet tesz lehetővé. Valamint létezik egy „készenléti” változat is, TETRAPOL néven. Ennek történetéről néhány gondolat: 2000 májusában Budapesten megrendezték az akkor immár 12. nemzetközi felhasználói konferenciát, amelyen 15 ország képviseltette magát; az amerikai kontinensről összesen 150 szakember vett részt. 2000. január 13-án először jelent meg a magyar piacon a Matra Nortel Communications professzionális rádió üzletága, amely a Tetrapol Professzionális Mobil Rádiókommunikáció első budapesti szimpóziumát rendezte meg a Hotel Hiltonban. Ide kapcsolódik, hogy 2000 decemberében a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Villamosmérnöki és Informatikai Kara, valamint az EDSN (European Defence and Security Networks, korábban Matra Nortel Communications) a TETRAPOL-technológia területén történő tudományos együttműködési programról írt alá megállapodást. A TERTRAPOL-technológia alkalmazásához egy frissebb információ. Az EADS (mint a NOKIA TETRA-technológiájával foglalkozó leányvállalata) 2005 őszén szerződést kötött a „TETRAPOLBw” elnevezésű rendszerről a Bundeswehr Központi Információirányítási és Információtechnológiai Egységével (Federal Office for Information Management and Information Technology of the Bundeswehr). E szerint az új rendszernek köszönhetően a Bundeswehr először lesz képes titkosított mobilhálózattal működő hang- és adatkommunikációt biztosítani az összes állapotban lévő működési egységének, minden taktikai kommunikációs szinten. Mivel a rendszert a

német fegyveres erők küldetéseik során már sikeresen működtették Afganisztánban és Koszovóban, a TETRAPOL méltán hangsúlyozza rendszerének nagy megbízhatóságát és gyakorlati megvalósíthatóságát.¹

HOGY IS VOLT ITTHON?

2001. október 29-én létrejött a Magyar Posta TETRA Távközlési Szolgáltató Rt. Néhány adat. A cégkivonat alapján² a jegyzett tőke 1 milliárd Ft, ami 2002. július 18-tól már csak 550 millió Ft. Ha átnézzük a társaság bejegyzett tevékenységi köreit, megállapítható, hogy egy erős, több lábon álló távközlési cég létrehozása volt a cél. Bár a „víz-, gáz-, fűtőszelvény” kissé elgondolkodtató, főként az „óra-, ékszerjavítás”. A védelmi szféra számára egy országos roadshow keretében tájékoztatókat, technikai bemutatókat tartottak, amelynek során tájékoztatták az ott megjelent híradószakembereket és a parancsnoki állományt a lehetőségekről. Akkoriban a koncepció a NOKIA által gyártott TETRA készülékeken alapult. Az elgondolás érzékeltetése érdekében álljon itt néhány információ egy 2001. május 4-én megjelent sajtóközleményből³, amely érzékletesen ismerteti az akkori elgondolást. „A TETRA a jövőben hatékonyabbá teheti a rendvédelmi szervek munkáját és biztosíthatja hazánk NATO-kompatibilitását a távközlési rendszerek területén. A TETRA-nak két fajtája lenne megvalósítva: készenléti és civil. A civil és a készenléti rendszer közötti eltérés alapvetően a felhasználói körben rejlik. A készenléti rendszer a speciális felhasználói kör miatt nagyobb megbízhatóságú és szinte 100%-os földrajzi lefedettségű, elsősorban a rendvédelmi és kormányzati szervek (rendőrség, tűzoltóság, katonaság, árvízvédelem, ÁNTSZ stb.) veszik majd igénybe. Előnye a jelenleg használt analóg és GSM-rendszerekkel szemben, hogy lehallgathatatlan, és jobb minőségű kommunikációra képes. A civil TETRA az üzleti felhasználók – elsősorban az energetika (erő-

művek, közműszolgáltatók), az építőipar és a biztonságtechnika területén működő vállalatok – számára lehet előnyös.” Nos, e gondolatok napjainkra kisebb-nagyobb változtatásokkal valósultak csak meg.

Az eltelt mintegy négy aktív év tapasztalatai sajnos nem mutatnak ilyen szép képet.

A HAZAI TETRA-TÖRTÉNELEM, RÖVIDEN

2001. október 29-én tehát létrejött a Magyar Posta TETRA Távközlési Szolgáltató Rt.

2002. februárban eredménytelennek nyilvánítják a TETRA kialakítása kapcsán kiírt pályázatot; a kormányváltással együtt megkezdődik a Magyar Posta TETRA Távközlési Szolgáltató Rt. felszámolása. A 1158/2002 kormányhatározattal ismét előtérbe kerül a téma, amelynek eredményeként fejlesztési moratóriumot rendelnek el.

2003: A MeH keretében EDR-irodát hoznak létre. Megkezdődik a műszaki követelményrendszer összeállítása. A MeH-től az IHM-hez kerül az EDR, és miniszteri biztost neveznek ki.

2005: Elindul a közbeszerzési pályázat. Három pályázat – T-Mobil, Magyar Villamos Művek, Antenna Hungária – érkezik be.

2005. október – szerződés a T-Mobillal.

2006: A szerződés értelmében megalakul a Pro-M és megindul a rendszer kiépítése.

2007: az országos rendszer átadása.

AZ EDR BEVEZETÉSE A MAGYAR HONVÉDSÉGNÉL

Nem biztos, hogy e sorok írója a legilletékesebb ennek a témának a részletes kifejtésére. Remélem, írással sikerül kellő vitakedvet kiváltani jelenlegi kollégáimban, akik szintén hozzáteszik majd saját információikat a kérdéskörhöz. A tervezés, majd a bevezetés időszakában én még mérnök tűzoltó őrnagyként végeztem a feladatokat. Talán szakmai szerencsének tekinthetem viszont azt, hogy nem csupán a szervezeti kialakításban, de a felhasználói terminálok programozásában, valamint a számítógépes diszpécsereszközök bevezetésében is részt vehettem. A napi technikai problémákon keresztül teljes áttekintésem lett a rendszerről.

Végül egy egységes kormányzati döntés alapján minden magyar készenléti szervezet belépett abba az új cipőbe, amit az EDR bevezetése jelentett. Ennek kivitelezése az időközben megalakult Pro-M Professzionális Mobilrádió Zrt. (Pro-M. Zrt.) feladata lett.

A szervezetekhez kerülő eszközök, valamint a kiszolgálórendszer kiépítése több ütemben valósult meg.

Az első ütemben főként fővárosi készenléti szervezetek kaptak EADS-eszközöket, valamint a honvédség is, a számára szükséges készlet mintegy egyharmadát. A rendszer használatához szükséges díjat, valamint a beszerzett eszközöket is a Miniszterelnöki Hivatal finanszírozta.

Egy következő ütemben, egy újabb pályázat után tervezték a hiányzó többi terminál beszerzését. Aki nem járatos kellő mélységben a TETRA-témában, szeretném jelezni: itt nem csupán eszközök beüzemeléséről van szó! Itt nem működik a „Plug and play”, hiszen a végberendezések „mellé” szükséges volt egy teljesen új, országos hatókörű kiszolgáló rendszer kiépítése is. És ne csak az átjátszótornyok (precízebben megnevezve bázisállomások – 9 hónap alatt 227 db) telepítésére tessék gondolni! Ugyan a rendszer nagyrészt rádióhullámokat használ, de kapcsolóközpontok, vezérlőközpontok kiépítése is szükséges – az ehhez szükséges informatikai infrastruktúrával együtt. Például azoknál a katonai szervezeteknél, ahol diszpécser-terminállal is rendelkeznek, kiépült egy teljesen önálló, új – az internethez hasonló – informatikai hálózat. Az ezen működő számítógépes terminálok képesek a rendszer menedzselésére, beszéd-kommunikációra, rövid szöveges üzenetek küldésére, valamint a forgalmazások megfigyelésére, rögzítésére is.

A bázisállomások telepítéséhez az MH is felajánlott telephelyeket. Így kapcsolódó feladatként jelentkezett az ezekhez szükséges együttműködési megállapodások, bérleti és üzemeltetési szerződések megkötése is. Az EDR ugyan zárt célú hálózat, de szolgáltatásainak biztosítása érdekében összekapcsolták más távközlési hálózatokkal, így a honvédség vezetékes távközlési hálózatával is. Ez nem csupán technikai feladatokat vetett fel, de szükségessé vált a használat szabályozása, intézkedések kiadása, a katonai szervezetek feladatellátásához igazodó jogosultságok meghatározása, kialakítása is. (Van olyan felhasználói készülék, amelyről pl. kezdeményezhető HM-telefonszám hívása is.)

Különösen nagy feladatot jelentett a Pro-M számára a felhasználók képzése. A honvédségen belül is meg kell különböztetni általános felhasználókat, rendszeradminisztrátorokat, illetve üzemeltető technikusokat. Számukra különböző mélységű, tartalmú tanfolyamokat kellett szervezni. Ennek sikeres elvégzése tette lehetővé a napi használatot, valamint az alárendelt katonai szervezeteknél „helyben”, a híradó-szakállományon keresztül történő oktatást, felkészítést.

Végül a bevezetés kapcsán lássuk a rendszer használatát szabályozó intézkedéseket. Az üzemeltetés rendjét a kormány 109/2007 számú rendelete, valamint a honvédelmi miniszter 67/2007 számú utasítása szabályozza.

A rendszer MH általi rendeltetésszerű használatbavétele a HM-utasítás szerint 2007. október 1-jével kezdődött.

Hatálytalanná váltak a következő kormányhatározatok: 1158/2002. (IX. 26.); 1031/2003. (IV. 9.); 1074/2003. (VII. 24.); 1077/2004. (VII. 22.); 1014/2005. (II. 25.); 1044/2006. (IV. 20.); 1053/2005. (V. 26.).

Hatályosak maradtak a következő dokumentumok: 279/2001. (XII. 23. – kormányrendelet); 98/2005. (V. 26. – kormányrendelet [kormánybiztos]); 109/2007. (V. 15. – kormányrendelet); 1032/2007. (V. 15. – kormányhatározat).

Az EDR mint alapeszköz a 4/2008. (HK 3.) HM JSZÁT – HM HVKF együttes intézkedése a Magyar Honvédség katasztrófavédelmi feladatainak híradó-, informatikai és információvédelmi támogatásáról alapján lett bevezetve a honvédségben. Ennek értelmében a rendszer elsősorban katasztrófavédelmi feladatok érdekében használható fel. A társzervekkel történő együttműködés érdekében egységes EMÜ-csoportokat hoztak létre, amelynek tagja minden érintett (eszkőzzel rendelkező) szervezet.

TAPASZTALATOK AZ MH 5. BOCSKAI ISTVÁN LÖVÉSZDANDÁRNÁL

Dandárunk is rendelkezik a központilag biztosított EDR-terminálokkal. A különböző beszerzéseknek megfelelően több típusú készülékünk van. A gyártók különbözősége nem befolyásolja a használatot, a szolgáltatások használata mindegyikkel megvalósított. A lakatya- és objektumügyeleti szolgálatok stabilan telepített rádióterminálokkal rendelkeznek.

A stabil telepítés „különlegessége” a nagynyereségű körsugárzó antenna. A stabilan és a gépkocsikba is telepített mobil rádiók adóteljesítménye és a használt antennák lehetőségét adnak arra is, hogy a bázisállomások kiesése esetén direkt módban (DMO) is lehessen kapcsolat tartani az ügyelet és a kivezényelt alegységek között.

Sajnos ár- és belvízi katasztrófa helyzetben is fennáll a lehetősége, hogy bázisállomások esnek ki a rendszerből. Az áramellátás meg-

szűnése esetén ugyanis a teljes vészhelyzeti időszakra nem képesek a bázisállomások véscsatornáról működni.

Kelet-Magyarország viszonylag sík terepviszonyai ellenére is akadnak olyan holt területek, ahol nem megfelelő az EDR-lefedettség. Ez elsősorban a kézi terminálok használatánál jelent nehézséget. Amennyiben alegységeink ilyen helyen tevékenykednének – pl. eltűnt személy felkutatásában történő segítségnyújtás Nyíradony térségében, a gúti erdőben –, abban az esetben az R-142 rádióállomásba épített Sepura SRG-3500 mobil terminál GATEWAY üzemmódban történő alkalmazása révén tudjuk helyreállítani a kommunikációt. Ilyenkor a kézi rádiók DMO üzemre váltanak. A rendszert elérő mobil terminál viszont kapuzza a rendszer és a kézi rádiók között az átjárást. A rendszer e szolgáltatása nemcsak a honvédség eszközei között lehetséges, hanem a társzervekkel is. Az éleslőhelyzetek során a lőtérzáráshoz már nem a trónkölt Motorola URH-rendszert használjuk, hanem az EDR-t. Hajdúhadházi lőtérünk földrajzi elhelyezkedése különösen szerencsésnek mondható EDR-szempontról, ugyanis éppen a településen található egy bázisállomás. Így a több négyzetkilométernyi terület bármelyik pontjáról megbízhatóan kommunikálhat az őrség.

PROBLÉMÁK, NEHÉZSÉGEK

A közelmúltban készenléti szolgálatot ellátó szakaszaink parancsnoki állománya kapott 4-4 db kézi terminált, mindkét helyőrségben. Nehézséget okoz, hogy a kisebb teljesítményű kézi készülékek nem rendelkeznek külső, gépjárműre helyezhető mobil antennával. Így menet végrehajtásakor a harcjárművek elektromágneses árnyékoló hatása miatt erősen lecsökken a készülékek használhatósága, gyakran leszakadnak a rendszerről.

A Sepura SRH-3800 kézi terminálok a gyakorlatban nehezen viselik a nedves, párás környezetben történő alkalmazást. Headset, illetve külső beszélőkészlet nélkül kénytelenek vagyunk kézben tartva használni, mind eső,

mind havazás esetén. Így a bepárasodott kijelző esetén jelentős javíttatási költségek léphetnek fel.

A harcjárművek vezetői számára is hasznos lehet a rádiótól távolabb, fejre vagy sisakba szerelve alkalmazható beszélfőkészlet.

Nem csupán a franciák TETRAPOL-rendszere, de a NATO más tagországainak hadseregeiben már bevezetett hasonló TETRA-rendszerek között sincs átjárhatóság számunkra.

ÖSSZEGZETT TAPASZTALATOK

A béke- és katasztrófa helyzetekben engedélyezett használat során jó kiegészítést tehet az EDR. Az eszközökkel esetenként olyan szolgáltatások is elérhetővé válnak, amelyeket még a korszerű, újabb generációs rádiókkal sem tudunk megvalósítani. A kiegészítő eszközök (külső mikrofonok, headsetek, mobil antennák) fejlesztése azért sokat javítana a meglévő helyzeten, a biztonságos és hatékony alkalmazhatóságon.

Ellentmondásosnak tűnik ugyanakkor, hogy minősített helyzetben ezek az eszközök nem bevezethetők, jóllehet mind a nemzetközi szakirodalom, mind pedig a szolgáltató azt publikálja, hogy a TETRA-rendszer biztonságos, nem lehallgatható kapcsolatot képes nyújtani. Ismereteim szerint a készülékekbe helyezhető chipkártyán (SIM-kártyán) még külön titkosítási algoritmus is tárolható. Így a „normál” esetekben már-már megszokottá váló alkalmazási esetek minősített helyzetben a jelenlegi szabályozás alapján megszűnnek. Ugyanakkor más alternatív eszközrendszer nem áll rendelkezésünkre.

Mostanság, a pénzügyi nehézségek miatt nehezen biztosíthatóknak látjuk a megsérülő, hibás készülékek pótlását. Úgy vélem, a szolgáltató monopolhelyzetet teremtett a piacon azzal, hogy nem leszi tehetővé más gyártók készülékeinek beszerzését. Ismereteim szerint a jelenleg „rendszeresített” terminálokon kívül még sok egyéb, olcsóbb eszköz is megvásárolható. A több százezer forintos készülékenkénti ár ismeretében kicsi a valószínűsége a hosszú fenntarthatóságnak még a honvédség részéről is – nem is említve a nagyobb pénzügyi nehézségekkel küzdő önkéntes tűzoltóságokat, vagy a mentőállomásokat. (Ezek a kérdések már túlmutatnak rajtunk.)

Ha röviden kellene összefoglalni az EDR adta lehetőségeinket: katasztrófa helyzeteknél – amelyek mostanában sajnos egyre gyakrabban fordulnak elő – olyan segítséget kaptunk a kezünkbe, ami az elhárítás résztvevőit egy jól szervezett, hatékonyan használható, nagy földrajzi kiterjedésű rendszerbe fogja össze. És ez feltétlenül elismerést érdemel. Reméljük, idővel lehetővé válik a gyakorlatban felmerülő hiányosságok kiküszöbölése is!

¹ <http://hirek.prim.hu/cikk/48452/>
² <http://cegkivonat.sonet.hu/n/magyar-posta-tetra-tavkozlesi-szolgáltato-reszvenytarsasag.html>
³ <http://sajtoszoba.magyaratelekom.hu/process?action=notice&id=1268>

NEMZETKÖZI HADITECHNIKAI SZEMLE

Összeállításunk célja, hogy olvasóinkat tájékoztassuk a más haderőket érintő egyes érdekesebb haditechnikai fejlesztésekről, eszközök gyártásáról, rendszeresítéséről.

A JELENLEG RENDSZERBEN LÉVŐ B-52H VÁLTOZAT KORSZERŰSÍTÉSÉT TERVEZIK

A BOEING ELKEZDTE A B-52 CONECT BEREPÜLÉSÉT

Az amerikai B-52 Stratofortress típusú nehézbombázó repülőgép az 50-es évek közepétől van hadrendben. Már többször tervezték nyugdíjazását, de – főképpen pénzügyi okok miatt – inkább a korszerűsítés mellett döntöttek. A jelenleg rendszerben lévő B-52H változaton újabb korszerűsítést hajtanak végre, hogy a gép személyzete áttérhessen a digitális kommunikációra. A B-52 CONECT (Combat Network Communications Technology) változatú repülőgéppel 2011 nyarán hatórás repülést hajtottak végre, amelynek során tesztelték a belső kommunikációs rendszert, illetve annak együttműködését más repülőgépek és földi bázisok hasonló rendszereivel. A teszt-sorozatot várhatóan 2011 végén befejezik. A

76 db B-52H típusú repülőgép felszerelése a CONECT-rendszerrel négy-öt évet vehet igénybe.

ÚJ OROSZ LÉGI INDÍTÁSÚ FEGYVEREK

A Vimpel tervezőiroda a moszkvai repülőtechnikai kiállításon 2011 augusztusában bemutatta az R-33 (AA-9 Amos) típusú levegő-levegő osztályú rakétájának korszerűsített változatát. Az RVV-BD (Raketa Vozduh-Vozduh Bolsoj Dalnosztyi) jelű új eszköz maximális hatós lőtávolsága 200 km, hossza 4,06 m, átmérője 0,38 m, tömege 510 kg, ebből 60 kg a robbanófej. A rakéta aktív rádiólokátoros önrá vezetéssel közelíti meg a célt. Az R-33-tól alapvetően a rakétatest hátsó harmadánál elhelyezett négy szárnyfelülettel különbözik, de új hajtóművet is kapott, kormányfelületeit pe-

A VIPPEL TERVEZŐIRODA RVV-BD JELŰ ÚJ RAKÉTÁJA

AZ OROSZ REGION CÉG LEGÚJABB FEJLESZTÉSE, A KAB-250 TÍPUSÚ IRÁNYÍTOTT BOMBA

BMPT TÍPUSÚ TÁMOGATÓ HARCJÁRMŰ

dig elektromos erőátvitellel mozgatják, ami a manőverezőképeség javulását eredményezte. A félaktív önrá vezetésű R-33 típust eddig csak a MiG-31 típusú elfogó vadászrepülőgépre adaptálták, az új változat viszont minden olyan orosz harci repülőgéppel hordozható, amelyre AKU-410 vagy AKU-620 típusú indítósnál függeszthető. Az RVV-BD a nemzetközi piacon várhatóan a Novator K-100 típusú ún. AWACS-ölő rakéta versenytársa lehet.

A kiállításon az orosz Region cég bemutatta a legújabb fejlesztését, a KAB-250 típusú televíziós vezérlésű irányított bombát (Korrektirujemaja Aviacionnaja Bomba), amely egy bombacsalád legkisebb tagja. A 3,2 m hosszú bomba átmérője csak 255 mm, így könnyebben elhelyezhető a harci repülőgépek zárt bombaterében, fegyverrekeszében. A bombatest közepén elhelyezett négy kis feszítávolságú szárny a hatótávolság növelésére szolgál. Az alkalmazási távolság kiegészítő gyorsító hajtóművel is növelhető. A bomba kifejlesztése jelzi, hogy az orosz mérnökök is megkezdtek a kisebb és pontosabb fegyverek tervezését és gyártását. A KAB-250 viszonylag méretes harci feje arra enged következtetni, hogy az eszköz nem csak a célobjektumot semmisíti meg, de károkat okozhat annak környezetében is. A bombát a Szu-34 típusú repülőgéphez tervezték, de hordozható lesz olyan repülőgépek bombaterében is, mint pl. a T-50 PAK-FA.

OROSZ-KAZAH HADITECHNIKAI EGYÜTTMŰKÖDÉS

Az orosz-kazah katonai együttműködés keretében az Uralvagonzavod orosz hadiipari óriás 2011-ben jelentős eszközparkot szállít le a kazah haderő számára. Az eszközök között több T-72B típusú harckocsi és 10 db BMPT típusú támogató harcjármű van. A BMPT 2010-ben megfelelt az orosz csapatpróbákban, bemutatták az ideai fegyverkiállításon is, de az orosz katonai vezetést egyelőre nem érdekli. Az eszköz feltehetően a T-90-es harckocsi alvázára

SZERB KIKÉPZŐ REPÜLŐGÉP EXPORTRA

A szerb repülőgépgyártás az export növelésére törekszik. A pancsovai UTVA repülőgépgyár 1985-ben készítette el a Lasta 95 típusú kiképző/gyakorló repülőgép első prototípusát. Jugoszlávia felbomlása, a polgárháborúk, a Belgrád ellen bevezetett embargók mind hátráltatták a gép fejlesztését, illetve gyártását. 1999-ig, a Jugoszlávia elleni NATO-akcióig az eredetileg tervezett 10 nullszériás gépből hatnak a sárkánya készült el, amelyeket a pancsovai gyárban tároltak. A bombázások következtében öt gép megsemmisült, a sérült hatodik múzeumba került. 2006-ban ismét elkezdődött a Lasta 95 gyártása, majd 2009-ben Irak 20 gépet rendelt. Ezeket 2010 decembere és 2011 márciusa között leszállították. A

AZ EGYIK JELŐLT, A FRANCIA RAFALE

A LASTA 95 TÍPUSÚ KIKÉPZŐ/GYAKORLÓ REPÜLŐGÉP

képes jelentősen megnövelt, 5 milliárd frankos költségvetést biztosít jövőre. Az előregedett gépek lecserélését többek között azzal indokolták, hogy a jelenleg rendszerben lévő 33 db F/A-18C/D Hornet típusú repülőgéppel válság időszakában csak két hétig lehetne biztosítani a svájci légtér folyamatos védelmét, mert azt követően a gépek egy ideig nem repülhetnek a kötelező időszakos munkák miatt. Ez az időszak 22 új repülőgép beszerzésével egy hónapra meghosszabbítható. A jelenlegi elképzelések szerint a 22 gép 2017-ig szolgálatba állna. A típusról még nem született döntés. Még mindhárom versenytárs – a svéd JAS 39 Gripen – a francia Rafale és az Eurofighter Typhoon – esélye megvan a győzelemre, bár a 2009-ben elvégzett tesztrepülések és a 2011 végéig érvényes vásárlási feltételek alapján a francia gépnek egy kis előnye van.

EA-6B PROWLER TÍPUSÚ REPÜLŐGÉP

A KRUNK-25 TÍPUSÚ HAZAI FEJLESZTÉSŰ PÍLÓTA NÉLKÜLI HARCÁSZATI FELDERÍTŐ REPÜLŐGÉP (A KÉPEN NEM A RENDSZERESÍTETT SZÁLLÍTÓ-ESZKÖZÖN LÁTHATÓ)

és közel-keleti piacokon eladja. A kétüléses turbópropelleres gépet alkalmassá tették két, 12,7 mm-es géppuskát tartalmazó gondola, két 400 kg-os bomba és 57 mm-es nem irányított rakéták hordozására, illetve törzse alá felszerelhető egy televíziós kamerát és infravörös érzékelőt tartalmazó konténer. A gép ezzel a felszereltséggel kiválóan alkalmazható a kábítószeres bűnözés és a kisebb fegyveres csoportok elleni harcban.

BIOÜZEMANYAG A KATONAI REPÜLÉSSEN

Az USA haditengerészete 2011 őszén már a hatodik repülőgéptípuson kísérletezett bioüzemanyag alkalmazásával. Ezúttal egy EA-6B Prowler típusú repülőgép (lásd 57. oldal) szállít fel JP-5 típusú kerozin és repceolaj keverékével. A katonai vezetés 2009-ben döntött arról, hogy a haderőnek is lépéseket kell tenni az energiahatékonyság és energiatűrőveltség növelése érdekében. A haditengerészet az első bioüzemanyagos repülését augusztusban hajtotta végre, egy T-45 Goshawk típusú sugárhajtóműves kiképző repülőgéppel. Az említett két géptípuson kívül F/A-18E/F Super Hornet, F/A-18D Hornet harci repülőgépekkel, MH-60S Seahawk helikopterrel és MV-22 Osprey dönthető rotorú repülőgéppel is kipróbálták a bioüzemanyagot. 2011 végéig még hasonló kísérleti repülést terveznek egy AV-8B Harrier II típusú repülőgéppel és egy MQ-8B Fire Scout pilóta nélküli helikopterrel. Az amerikai haditengerészet alternatív energiaforrások felhasználásával 2025-ig szeretné felére csökkenteni az olajfelhasználását. Az Egyesült Államok Légierője a bioüzemanyagot illetően egyelőre várakozó állásponton van. A legnagyobb állami üzemanyag-fogyasztóként (8-9 milliárd dollárt költ évente üzemanyagra) jelenleg még azon az állásponton van, hogy akkor vásárol bio- vagy szintetikus üzemanyagot, ha azok ára versenyképes lesz a jelenleg használt kerozinnal.

AZ ÖRMÉNY HADERŐ FEJLESZTÉSE

2011. szeptember 21-én, az önállóság 20. évfordulóján Jerevánban nagyszabású díszszemlére került sor, amelyen a haderő a már

TYIGR TÍPUSÚ PÁNCÉLOZOTT KERES JÁRMŰ

N-2 TÍPUSJELŰ SOROZATVETŐ

AZ OROSZ SZ-400 TRIUMF (SA-21 GROWLER) LÉGVÉDELMI RENDSZER

ismert technikai eszközein kívül eddig ismeretleneket is bemutatott. Az egyik ilyen eszköz a KrunK-25 típusú hazai fejlesztésű pilóta nélküli harcászati felderítő repülőgép volt (a képen nem a rendszeresített szállítóeszközön látható). A repülőgép maximális felszálló tömege 60 kg, maximális repülési magassága 4500 m, műveleti repülési magassága 3500 m, utazósebessége 150 km/h. Az építésénél alkalmazott kompozit anyagoknak és kis méretének köszönhetően rádiolokátorok által nehezen észlelhető. A gépet programozott robotpilóta vezérli, a repülés maximális időtartama 5 óra. Háromfős kezelő személyzete van, egyikük irányítja a gép törzse alatt elhelyezett stabilizált kamerát.

A díszszemlén először jelentek meg a nyilvánosság előtt az Sz-300PSz légvédelmi rakétarendszer elemei. Örményország csak 2010 végén ismerte el, hogy rendelkezik ezzel a rendszerrel, majd 2011-ben éleslövészeten tesztelték az oroszországi Asuluk és a kazahsztáni Szari-Sagan lőterén.

A felvonultatott eszközök között volt néhány Tyigr típusú páncélozott kerekes jármű is. Az orosz gyártású, GAZ-2975 típusjelű jármű alapvetően felderítési, járőrözési célokra szolgál. Tíz főt szállíthat. Össztömege 5500 kg, 200 lóerős turbófeltöltős dizelmotor hajtja. Maximális sebessége terepen 90 km/h, országúton 150 km/h. Keréknyomása menet közben változtatható. Folyóátkelésre 130 cm-es vízmélységig képes. Ára 60 ezer USD körül van. Örményország volt a jármű első külföldi vásárlója.

Matthaeidesz Konrád: CSÁSZÁRI LÁTOGATÁSOK – AVAGY AZ ATOMBUNKER MÚLTJA ÉS JELENE

A díszszemlén megjelent egy hazai fejlesztésű sorozatvető is, amelynek típusjele N-2. A teherautóra szerelt állványon két sorban 6-6 rakéta helyezkedik el. A rakéták kompatibilisek az RPG-7 gránátjával. 4,5 kg tömegű termobárikus robbanófejjel szerelt rakéták kilövésére is alkalmas. Célzáshoz az állvány vízszintesen ± 30 fok, függőlegesen - 5 és +50 fokban tartományban állítható. A rakéták egyesével és sorozatban is indíthatók. A 12 rakétás sorozat 10 másodpercen belül kilöhető. Maximális lőtávolsága 1300 m.

Először mutatták be a lakosságnak a Scud-B és a Tocska-U típusú harcászati rakétákat is, holott az előbbi már a 90-es évek vége óta rendszeresítve van Örményországban. A díszszemlén részt vettek az országban állomásozó orosz csapatok, illetve a Nagorno-Karabahban állomásozó örmény erők alegységei is.

ÉRDEKLŐDÉS AZ SZ-400-AS LÉGVÉDELMI RENDSZER IRÁNT

Szeptemberben az orosz Sz-400 Triumf (SA-21 Growler) légvédelmi rendszert többször alkalmazták nemzetközi környezetben. Bemutatkozott az asuluki, majd a kazahsztáni Szari-Sagan-i lőterén több FÁK-tagállam alegységével végrehajtott közös, éleslövészettel egybekötött hadgyakorlaton, valamint a szeptember 16-22. között Fehéroroszországgal megtartott közös gyakorlaton. Még a gyakorlatok megkezdése előtt Fehéroroszország jelezte, hogy szívesen venne néhány komplexumot, majd Kazahsztán is kifejezte igényét a rendszer beszerzésére, hogy azokkal vegyen részt a közös légvédelmi rendszerben, amelynek már Fehéroroszország és Örményország is tagja. Jelenleg folyamatban van az orosz légvédelmi rendszer átszervezése, a ballisztikus rakéták elleni többszintű védelmi rendszer kialakítása és a technikai eszközök lecserélése. Az új rendszer fő eszköze a jelenleg még fejlesztés alatt lévő Sz-500-as légvédelmi rakétarendszer lesz. A Moszkva térségét védő, már elavultnak számító Sz-300-asokat 2015-ig Sz-400-as komplexumokkal cserélik le.

DÉL-KOREA SAJÁT MŰHOLDAS NAVIGÁCIÓS RENDSZERT HOZ LÉTRE?

Dél-koreai értékelés szerint Észak-Korea az utóbbi időben több számítógépes támadást indított dél-koreai polgári és katonai célpontok ellen, illetve augusztusban zavarta a katonai járművek GPS-vevőit. A legújabb észak-koreai zavaróberendezés legalább 100 km távolságig képes hatásosan zavarni a helymeghatározó eszközök működését.

Mivel a dél-koreai haderő számára rendkívül fontos a műholdas navigáció alkalmazása, ezért a politikai és katonai szakértők körében felmerült, hogy az ország saját műholdas hálózatot hozzon létre. A számítások szerint – mivel lokális rendszerrel van szó – ehhez hat műhold elegendő. Ez egyelőre nagyon drága megoldás, ezért annak megvalósításáig a haderő vezetése a zavaró berendezések ellen hatékonyan bevethető rendszerek kifejlesztését támogatja.

Összeállította: Gál Csaba ny. mk. ezredes

Az 1980-as években a Reform című sikeres hetilapnál dolgoztam, szakterületem 1956, no meg a hadsereg, a haditechnika, és ami azzal jár. Munkám kapcsán ismerkedtem meg von Eörzten alezredessel, az NSZK védelmi attaséjával. Akkortájt még itt szolgált a Volksarmee ezredese is, egy nyelvet beszéltek, de másként gondolkodtak. Von Eörzten demokrata volt, nyílt, kiválóan tájékozódott és kiválóan beszélt nyelvünket. Von Eörzten közel állt hozzám, lehet azért, mert a mi családunkat Gömörből, az övét pedig Sziléziából telepítették ki. Gyakorta beszélgettünk, impo-

ILYEN VOLT A RAKÉTATÁROLÓ

nált széles körű tudása, így a szovjet hadsereg fegyverzetével, bázisaival kapcsolatos ismeretei. Egy alkalommal elövtet egy „Behajtani tilos!” táblát, közölve: az atomfegyverek árnyékából, a Császár község területéhez tartozó erdőből, az atomrakéta-irányítás települési helyéről „gyűjtötte be”. Mosolyogva mondta: otthonra is kell a „szuvenir”.

E beszélgetés nyomán hamar megszületett az elhatározásom: irány Császár! Érthetően a vízire csak azt követően került sor, amikor már elvontak a bázis ideiglenes bérlői. Reggel indultam Pestről, jó iramban haladva az autópályán.

A településen útbaigazítást kértem egy falubelítől, amelynek nyomán hamar megeltem a bázisra vivő kiváló minőségű utat, ez futott be az erdőbe, az alig észrevehető drótkerítés felé. A helybéli férfi felajánlotta: ismeri a környéket, ha gondolom, velem tart. Megköszöntem, így ketten indultunk a felfedezőútra.

A bejáratú kaput vörös csillag díszítette. Balra előttünk fákkal takart hatalmas épület, némileg lepusztult ablakokkal, ajtókkal; megszokott látvány, „örökül hagyott bázis”. Díszelgő- és

25 TONNÁS KAPU

CSENDELET A BÁZISON

alakulótér, jól olvasható, buzdító „aranyköpésekkel”, úszómedence, kultúrház. Minden felé jó minőségű drótkerítés; az első pillanattól érződött, igazán őrzött területen vagyunk. Hatalmas épületek, némelyiknek a padlóján sínek, az egyikben különleges „jármű”. Aztán hatalmas tereptarka színű kapuk tűntek elő, mögöttük hatalmas, földbe futó termek. Az egyikbe sikerült bejutnunk. Tiszta, ápoltság, csövekkel, vezetékekkel, daruval. Az épületek között hihetetlen összevisszaságban növő fák (a kertészeti egyetem egyik tanára később itt járva elmondta: a sugárhatás lehet az oka). Ismét jól álcázott, széttelepített épületek követék egymást. Vajon mi volt ezekben, mi lehetett a rendeltetésük? Még találgatni sem tudtam. A hangulat idegfejtő volt, a legkisebb zajra is megrettentem. Szerencsére ismeretlen társam tartotta bennem a lelket, mégis megkönynyebültem, amikor mögém került a bázis és elindultam hazafelé. Kirándulásomról fotókkal illusztrált cikkben számoltam be lapomban.

SZÉTHORDOTT ÉPÜLETEK

birtokában lépjük át a bejáratot – és gondolatban máris a két évtizeddel ezelőtti múltban járunk.

Húsz év elteltével tehát egy igazi „szakember” társaságában léptem át a bázis kapuját. Tibor szakszerű kiselőadást tartott az épületek, az utak, a falak rendeltetéséről. Óriási iratanyaggal rendelkezik, kiválóan beszél németül, angolul és oroszul. Mindent tud, folyamatosan gyűjti az adatokat, se szeri, se száma az interneten szerzett kapcsolatainak, a hajdani bázison szolgálatot teljesítő tiszt is van ismerősei között. Tibor lebilincselően ismertette a drótsövénrendszer elektronikáját, azt, hogy csak a kiemelt támaszpontokon használtak a szovjetek belső járórt órkutyákkal; itt is látható a járórt ösvénye. Arról is szól, hogy ezt a bázist a Magyar Királyi Honvédség hozta létre, néhány építmény máig változatlan, de vannak átépített és új épületek is. Speciális tárolók, laboratóriumok, raktárak, órházak követték egymást. Néhol, látva a hajdani magasabb szintű védelmi vonal maradványait, megálltunk. Közben elmagyarázta a riasztórendszer működését. Elértük az egykori atomrobbanófej-tároló

helyet. Két évtizeddel ezelőtti fotómon látható volt a robbanófejeket szállító jármű – ekkor már nyoma sem volt.

Mazolin Tibor elmondta: amit lehetett elvittek, leszerelték, elloptak; eltűntek a 25 tonnás ajtószárnyak, nyoma veszett a föld alatti fogda fedőlapjának, az ablakkereteknek, a hűtő- és szállítócsöveknek. Az úszómedencét benőtte a gaz, a drótkerítés darabjai itt-ott még fellelhetők voltak.

Tibortól megtudtam minden lényeges adatot, azt, hogy milyen hőmérsékleten kellett tartani a fejeket, hogy mozogtak a járművek stb.

Az erdő mélyén egy föld alatti bunkerre bukkantunk. A helyiség lepusztítva, az ajtó hiányzik. Középen lóállások, autóbeállók és egy viszonylagosan sima, nagy terület, a helikopter-leszállóhely. A leszállóhelyet lebontozták, majd pár centi földet terítették rá, ezt benőtte a fű, így tökéletes volt az álcázás. Járva az erdőt, több lóállást, gépkocsibeállót találtunk.

Látogatásunk befejezése előtt még egy kis kitérőt tettünk, elindulva a közeli vasútvonal nyílt pályája felé. A vasúti töltés mellett pusztuló rámpa, kiépített tekintélyes nagyságú gépkocsifordulóval. Itt álltak meg éjjel a szállítóvonatok. A civil menetrendet úgy alakították ki, hogy este 10-től hajnalig nem haladhattak erre szerelvények, a rakodások alkalmával pedig az arra vezető utat is lezárták.

Amikor a Dodge elhagyta a tábor, nosztalgikus utunk, utam fizikailag befejeződött, de lelkemben tovább kísért, és kérdések sorát veti fel. A balga titkolózással mily kárt okoztunk az utókornak, miért nem lehetett (lehet!) feldolgozni a valót, és azt az utókorra hagyni? Miért nem lehetett végigfotózni? Vagy miért nem lehetett megőrizni néhány darabot a magyar katonai tehergépjármű-gyártás hőskorszakában készült Csepel 300-asból, a Csetrogányból, a Csepel 130-asból? Nincs és nincs; eltűntek, éppúgy, mint a rohamlövegek. Ezért „érthetően” senki nem felel, ez hazánkban természetes. Talán most van némi remény, hogy végre előtérbe kerülhet a múlt ismertetése, tisztelése.

Ha nincs Mazolin Tibor, aligha ismerjük meg a szovjet atomfegyverek titkát (a többi bázist is kutatja). Illeme megadni a tiszteletet, a lehetőséget a Mazolin Tiboroknak. Pótolhatatlan munkát végeznek, amelyért majdan hálás lesz az utókor.

A szerző felvételei

ROBBANÓTÖLTETEKET SZÁLLÍTÓ SPECIÁLIS ESZKÖZ

Dr. Martin Kornél nyá. őrnagy:

A HAZÁÉRT MINDHALÁLIG!

Siposné Kecskeméthy Klára–B. Kalavszky Györgyi:
A Ludovika című könyvéről (Zrínyi Kiadó, 2011)

Ludovika, Ludovika... Ízlelgetem a sokaknak jelentéktelen, de kevesek számára oly sokat jelentő – amúgy elfeledett – női nevet. Vajon Mária Ludovika főhercegnő akárcsak sejtette is, hogy a keresztségben csupán másodikként kapott neve Magyarországon századokra fennmarad és „annyi balszerencse közt, oly sok viszály után” ismét „nőttön nő tiszta fénye”?

Hatvanhat évvel a Ludovika Akadémia tetszhalála, huszonegy évvel a rendszerváltás után a Magyar Honvédség Ludovika Zászlóalja megalakulásának évében két hölgy – itt hangsúlyozottan választva ezt a generációm által egykor ismert, őszinte tiszteletet jelentő megszólítást – nagyszerű, kiemelkedően gondos, alapos munkát nyújtott át az olvasónak. Amikor (a mű már általam korábban megismert pdf-változata után) magát a kötetet is kézbe vehettem, örömmel győződtem meg az asszonyi szívét-lelket is tükröző izléses összeállításról és kivitelről.

De mit is ad számunkra ez a mű? Mint egykori ludovikás, erre kísérek meg – nyolcvankilencedik évemben – néhány gondolattal válaszul.

A köztársasági elnök és a vezérkarfőnök beköszöntője máris aláhúzza a munka fontosságát, jelentőségét. „Nagy felelősség terheli a jelen és jövőndő nemzedékeit... A Ludovika értékrendje... biztos támpontokat nyújt...” – írja Schmitt Pál elnök. „Az Akadémia hagyomány, szellemisége tovább él... a Ludovika Zászlóaljban is” – vallja Benkő Tibor vezérezredes.

A szerzők előszava – egyben curriculum vitae-je – pedig segít eligazodni abban, hogyan sikerült a különböző utakon nyert évtizedes tapasztalatokat, élményeket, az egymást kiegészítő szöveg- és képanyagot harmonikus egységgé alakítani.

A Ludovika Akadémia történetének első fejezete jól dokumentáltan mutatja be az 1808. évi VII. törvénycikk megszavazásától a magyar nyelvű tisztképzés 1872-es megindulásáig terjedő hányatott időszakot. I. Ferenc császár hitvese méltón vált akadémiánk névadójává. Nem elsősorban a többi adomány mellett eltorpult és az évtizedek során nagyjábólra elértékelenedett ötvenezek forintos felajánlása miatt, sokkal inkább a császárt magát is meggyőző „nemzethez való vonzalma” okán.

A Pollack Mihály alkotta, máig szolgáló klasszicista épület 1836-os használatba vételét a magyar nyelv oktatási tilalma gátolta, az 1849-e megnyitást Windischgrätz, majd a Bach-korszak. Enyhülést végre a kiegyezést

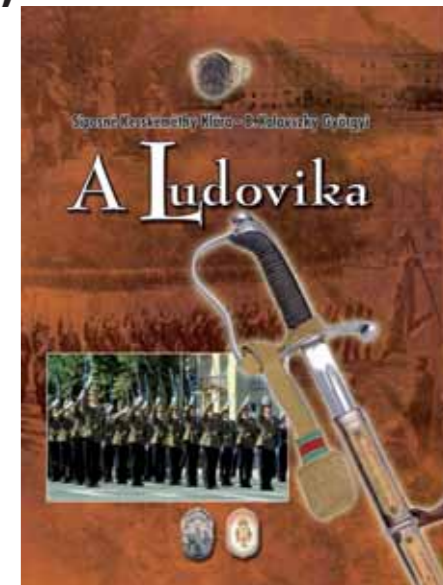
követő 1872-es XVI. törvénycikk hozott, elrendelve a „magyar királyi honvédségi akadémia” felállítását, „Ludovika akadémia” névvel.

A dualista monarchia – még ha ezt a kort Trianon után boldog békeidőnek is nevezték – nem egy nehézséggel akadályozta a magyar tisztképzést. A szerzők a történeti hűséghez ragaszkodva a Bacho–Szinay-féle hármas felosztást követik az események ismertetésében. Az 1872–83 közötti „hallgatók kora” útkereséssel telt el, kettős, majd hármas tanfolyami felosztásban. Kevés jelentkező, nyelvi akadályok közepette indult meg a magyar katonai szakirodalom. Az 1883–87 közötti „növédek kora” törvényi módosítással – lényegében a későbbi nevelőintézeti, illetve az osztrák hadapródiskoláknak megfelelő négyéves középfokú képzéssel – új szakaszt nyitott az akadémia történetében. A hadapródként végzetek tisztképző, majd felsőbb tiszt tanfolyamon léphettek tovább. A kiképzés mellett a társasági kapcsolatokra is súlyt helyeztek. A tisztképző tanfolyam tizenöt alkalommal összesen ezerhatvan főt avatott: később közülük negyvennyolcan váltak táborkokká.

Az 1897. évi XXIII. törvénycikkkel kezdődő „akadémikusok kora” tette a magyar királyi honvédségi Ludovika Akadémiát igazi, három évfolyamos főiskolává, évfolyamonként 100 „növédekkel”. Együttal honvéd főreáliskola és két honvéd hadapródiskola is „rendszeresített”. Az akadémiára a főreáliskolák növendékeit vették fel, valamint a 17–20 év közötti, középsikolát kielégítő eredménnyel végzett ifjakat. 1903-tól az „akadémikus” megszólítás illette meg a növendékeket. Az oktatás-kiképzés bentlakásos rendszerben folyt, teljes ellátással, ruházattal. A legalább „jó” eredménnyel végzeteket hadnaggyá avatták, az „elégségesek” hadapród-tiszthelyettesi kinevezést kaptak. 1912-ben a gyalogsági és lovassági mellett a tűzértiszti kiképzés is megindult, 1918-ban pedig a műszaki tisztképzés is.

Az 1914-ben kitört világháború szükségképp a tanulmányi idő többszöri rövidítésével, majd a felvételi korhatár csökkentésével járt. Mindazonáltal a színvonal fenntartása az összeomlásig fennmaradt, de az őszirózsás forradalom és a proletárdiktatúra kaotikus állapotához vezetett.

Az 1920. június 4-i trianoni békeszerződés 1921. évi becikkelyezése a tisztképzés számára is új helyzetet teremtett. A magyar hadsereg létszáma nem haladhatta meg a 35 ezer főt, a tisztek arányszáma a tényleges összlétszám huszadrészét. Tisztképző intézményként egyedül a Ludovika Akadémia maradhathatott.

A főiskola jellegű törvénycikk biztosította, a létszámot a békeszerződés korlátozta, de az akadémikusok csak felavatásukkor váltak tényleges tisztekké.

Nos, így indult a Horthy-korszaknak is nevezett huszonkét esztendő, ennek túlélői, tanúi vagyunk mi, egykori ludovikások – mind kevesebben...

A kötet „A magyar katonai főiskola 1922–1945” című fejezetében a már megszokott gondossággal számol be minderről. A Szent István király napján megtartandó avatásról, a 20 éves „kötelező szolgálat” aláírásáról, a Ludovika, mint a honvédségen belüli önálló szervezet, szabályzatáról, szervezetéről. A szakcsoportok szerinti tagozódást 1930-ban két tanulmányi főcsoport váltotta fel: I. gyalogság, lovasság, tűzértség a Ludovika épületében, II. műszaki, híradó és folyamór a hűvösvölgyi egykori hadapródiskolában. 1939-től a II. főcsoport a Bolyai János Műszaki Akadémia nevet kapta, a légierő tisztképzés – kiválva – a kassai Horthy Miklós Repülőakadémián folyt tovább.

Az 1931–38-as képzés – egyéves csapat-szolgálattal – négyéves volt. 1939-től törölték a csapat-szolgálatot, de – ami itt nem szerepel – 1940-től ismét bevezették a polgári életből felvett pályázók részére, így a honvéd nevelőintézetekből jövők egy évet nyertek. A visszatért területekkel növekedett a haza, majd az 1941. júniusban megindult háború a tisztképzés gyorsítását követelte meg. 1939-ben kétszer: január 15-én és augusztus 20-án is avattak. Az 1940., majd az 1941. augusztus 20-i avatás után 1942. június 18-án, a kormányzó úr születésnapján, majd 1942. december 6-án, Miklós-napon került sor hadnagyavatásra. 1940-ben csapatévet ünnepeltünk. Az akadémiára 1941-

ben – a nevelőintézetekből velük együtt – bevonultak avatására (kétéves akadémiai képzés után) 1943. augusztus 20-án, a '41-ben, illetve a '42-ben bevonultakéra 1944. augusztus 20-án került sor. A Bolyai campusán a három akadémia végzőseinek együttes avatása a kormányzó úr jelenlétében és beszédével ment végbe. Ezért ezt az „utolsó Horthy-avatásként” is tartjuk számon.

A Ludovika Akadémia történetének legutolsó hadnagyavatása az ország közepén dúló háború miatt a Nyugat-Dunántúlra kihelyezett akadémián – alig másfél éves képzés után –1944. november 15-én zajlott le Körmenten, a Batthyány-kastély parkjában, a Ludovika zászlaja előtt. A pisztollyal felszerelt hadnagyok miatt a kardrántás szövege módosításra szorult, de még elhangzott az ősi jelszó: A Hazáért mindhalálig! A részekre bontott Akadémia 1945-ben kitelepült Németországba, ahol működése április végén, a háború utolsó napjaiban – más-más helyszínen – végleg megszűnt.

A szerzők a továbbiakban az eddigi alasszággal ismertetik a Ludovika felvételi rendszerét, valamint értékrendjét és képzési rendszerét 1897-től fennállásáig. A polgári életből az akadémiára pályázók felvételi vizsgája 1938-tól két részből állt. Sikeres érettségi és megfelelő fizikai alkalmasság mellett néhány elméleti tárgy – magyar nyelv, matematika, ábrázoló geometria – szóbeli, illetve írásbeli vizsgája képezte a válogatás alapját.

A már század eleji alapokon nyugodó értékrend az istenfélő, erkölcsös, jellemes férfit, a lelkes, becsületes, engedelmes, hűséges, bátor, bajtársias, kötelességtudó tisztet helyezte előtérbe. A két háború között a nacionalista-irredenta nevelés mellett hangsúlyt kapott az általános műveltség.

A képzési rendszer az egyes fegyver-, illetve csapatnemek fejlődését tükrözte, mindenkor az általános követelmények – megbízhatóság, önfeláldozás, leleményesség, bátorság, ügyesség, parancsnokként erély, áttekintő- és döntésképeség, képzelőerő és logikus gondolkodás – alapján.

A könyv a tiszti becsületügy kapcsán említi a Clair párbajkódexet. A negyvenes évekből erről nincs emlékem, annál inkább a tiszti fegyverhasználatról. A jogismeret órán tanult paragrafust ál munkból felkelve is fűjünk kellett. A rendelkezés eredete a 19-es kommünre nyúlik vissza, amikor a frontról hazatért tiszteket nem egyszer érte inzultus. A rendelkezés számos jogi megkötést tartalmaz, de megálázó helyzetben segítséget jelenthetett. Íme: „Nem számítható be a cselekmény annak az egyenruhát viselő tisztnek, tisztjelöltnek, aki a becsülete ellen, más jelenlétében intézett jogtalan támadás folytatásának megakadályozása céljából az őt megillető, rendelkezésére álló fegyvert azonnal használja, feltéve, hogy a célt másként el nem érhette és a fegyverhasználatban az elkerülhetetlen szükségesség mértékét nem lépte túl.”

Az osztályzásra visszatérve: a gimnáziumból jöttek is hamar megszokták az „1-4” helyett az „5-1” rendszert. A jegyek az elméleti és gyakorlati tantárgyakban egyaránt írásbeli „zárhelyik” vagy szóbeli feleletek, illetve a praktikus teljesítmény alapján születtek. Specialitást a súlyozott ún. szorzótárgyak – 2x, 3x

– jelentettek. Az összpontszám átlaga adta a hajtókán viselhető négyféle – két sáv két gomb (4,8), két sáv (3,7), sáv gomb (2,6), sáv (2) – „kitüntetés”, az előmenetel jelét, egyben a rangsort: osztályban, akadémián egyaránt.

A szerzők a kötet további részében bemutatják az akadémián zajló kulturális és sportéletet. Előbbi a Levente-kör – 1940-től Zrínyi-kör – keretében önképző csoportokban folyt. Javát évente megjelent kötetek őrzik „Ludovikás levente”, illetve „Ludovikás évkönyv” címmel (utoljára 1943-ból). A szabadidős sportolás a LASE keretében zajlott, országosan is komoly eredményekkel, bár a HM a polgári versenyeken való részvételt, kevés kivétellel, tiltotta. Érdekességként megemlítem, hogy az akadémiát magát is egymás közti beszélgetésben többnyire csak úgy hívtuk: LASE!

Az akadémia ünnepei kapcsán a Millennium, az 1901-es zászlószeneltes és a bajtársi találkozókat után az 1919-es ludovikás ellenállás mártírjainak 1938-as szobor- és emléktábla-állító ünnepéről olvashatunk, ahol az ünnepi beszédet a később mártírhalált halt vitéz Szombathelyi Ferenc tartotta. A Hősök emlék-ünnepé már az első világháború hősi halottait gyászolta. A Névtelen hősök emlékművének 1924. májusi avatásán a kormányzó úr is részt vett. A májusi Hősök vasárnapja ezután – és ma ismét – a megemlékezésé. Március 15. mindenkor zászlódsízt, ünnepélyt – és a fenyítetteknek amnesztiát – jelentett.

A többféle házi ünnepség közül az avatás előtti „száznapos” maradt meg, de meg kell jegyeznem, hogy 1943-ban – a sűrített kiképzés, korábbi avatás miatt – „ötvénapossá”, majd 1944-ben szerény emlékezésé szsugorodott. A Ludovika-bélokat pedig mi, 1942-ben bevonultak már csak hírből ismerhettük.

A fegyvernemi szellem ápolása kapcsán a szerzők bemutatják a gyalogosok védszentjének Szent László-serlegét, a tüzérek Szent Borbála-serlegét, a huszárok Simonyi óbester-serlegét, de az olvasó megismerheti a híradók serlegét és nem utoljára a páncélosok Szent Kristóf-, valamint a lovasság Szent Györgyszobrát. A Szent László-himnusz mellett – úgy vélem – említést érdemel a Páncélos induló szövegének szerzője, vitéz Mérey Zsolt, aki harcokcsi-parancsnokként, támadás során halt hősi halált 1944-ben. A zeneszerző, az erdélyi Ince Frigyes, túlélte a háborút.

A Ludovika – az egykori alma mater – Pollack-féle ősi épülete a húszas években a jobb oldali tüzérszárnnyal bővült, majd a harmincas-negyvenes évek fordulóján az Üllői út jellegtelen (ma már lebontott) kórházépülete fogadta be a gyorsosztályt: páncélos-, huszár- és kerékpáros-, illetve gépkocsizó lövés- és vonatos-századot. A főépület háta mögötti sok vihart megért Ludovika-szoborcsoport – a névadó József nádorral és Buttler gróffal az oldalán – tekint az általunk csak „nagyrétnek” titulált, több avatást megért füves parkrészre. A szerzők gazdag képanyaggal emlékeznek a ma múzeumként szolgáló épület belsejére is.

A díszelgések kapcsán elmondhatom: az udvarlaki őrség nagyszerűségét igazából csak az értheti meg, aki – mint évfolyamom is – megélhette. Az 1938-as kassai és az 1940-es kolozsvári bevonulás csodájáról, a filmhíradó mellett sokat hallottunk felsőévesektől és előljáróinktól egyaránt.

Sok minden változott a magyar hivatásos tisztképzés során, kivéve a legjelentősebb eseményt, az avatást. Másfelől viszont aligha találunk két, minden részletében azonos tiszt-avatást. Ezt is érzékeltetik a szerzők szöveg-gel, képpel egyaránt. Egyetlen részletet hadd idézzek: „1872-től 1944-ig, vagyis hetvenkét esztendő alatt 9435 növendéket, illetve akadémikust bocsátott ki a Ludovika, a testvér-akadémiák végzettjeivel együtt mindösszesen 10 853 főt. Közülük 1145-en haltak hősi halált a két világháborúban, és közel százan mártírhaltát szenvedtek el az önkényuralom korszakaiban.”

A szerzők nagy ívű munkájuk második részében a ludovikás hagyományok 1990 utáni ápolásáról számolnak be. Elsőként a Ludovika-zászló hányattatásának történetét és az 1992. augusztus 17-i hazatérés, illetve az átadás magasztos pillanatait idézik, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum díszudvarán. Másnap zajlott le a Ludovikás Világtalálkozó az Akadémia nagyréten, sok hazalátogató résztvevővel. Ma avatáskor és díszelgéseken már a zászló újonnan készült másolata vesz részt.

Újabb emlékezetes pillanatot jelentett a – Pénzes János (1944. augusztusi) hegyivadász hadnagy és a melbourne-i ludovikások 1992-ben adományozta emlékkard nyomán – a vándorkard-átadás a legkiválóbb végzős hallgató részére a felélesztett száznapos ünnepségeken. Ezt hamarosan a Bolyai-vándorkard követte.

Diszoklevelet 1992-ben adományoztak először a Kossuth- és a Bolyai-főiskolán. A 2005-ös felsőoktatási törvény alapján az 1939-ben avatottak rubin, az 1944-ben avatottak vas díszoklevelet vehettek át a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem 2009. évi ünnepségén.

A ludovikás hagyományok ápolása című fejezet – a mentorrendszer áttekintése után – rátér a hallgatói tagozatból kialakított MH Ludovika Zászlóaljra. A dr. Szarka Gábor ezredes kezdeményezésére 2010. februárban létrehozott, közvetlenül a vezérkarfőnöknek alárendelt alakulat célja a ludovikás hagyományok mai viszonyok közötti alkalmazása.

2010. február 2-án Ludovika-mellszobor leleplezésére került sor, Káplán György 1941-es páncélos ünnepi beszédével, a zászlóalj épületének aulájában. A továbbiakban részletesen megismerhetjük az új hallgatói díszegyenruhát is.

Új formát, helyszínt és egyben nyilvánosságot is kapott a 100 napos ünnepség. A végzős hallgatók az egykori avatások helyén, a Ludovika nagyréten ünnepeltek 2009-ben. A következő évben, 2010. május 29-én pedig – már a kerülettel együttműködve – I. Ludovika Fesztivál néven a díszkardok, kitüntetések átadása mellett egyfajta honvédségi majálissá szélesedett.

A 2010. augusztus 20-i tisztavatás a ludovikás múltat idéző két alapvető elemmel bővült. Megjelentek az avatandók oldalán a kardok és felhangzott az ősi jelszó: A Hazáért mindhalálig! Schmitt Pál köztársasági elnök beszéde utáni eskü végén ott az „Isten engem úgy segítjen!” s a kardrántást mi, öreg ludovikások bizony nedvesedő szemmel, megindultan látjuk. Az elnök és Hende Csaba miniszter beszédében egyaránt elhangzik a régen hallott, várt ludovikás jelmondat.

Szemle

Interjú

Mihóczy Zoltán

A továbbiakban részletes beszámólót olvashatunk a már említett Magyar Honvédség Ludovika Zászlóalj 2011. február 1-jei megalakulásáról, rendelettel, jelenlévőkkel, miniszteri beszéddel, majd Benkő Tibor vezérezredes, vezérkarfőnök és Molnár Zsolt, alezredes zászlóaljparancsnok köszöntőjével. A zászlóalj már másnap harcászati gyakorlatra indult Ócsára.

A 2011. májusi Orczy-kerti II. Ludovika Fesztiválra a köztársasági elnök – a száznapos ünnepség keretein belül – csapatzászlót adományozott az MH Ludovika Zászlóaljnak. A honvédelmi miniszter által a zászlóaljparancsnoknak átadott zászlóra Schmittné Makray Katalin – katonaleánya, katonanokája – kötött, köszöntőbeszéd keretében, szalagot.

A könyv zárófejezetében néhány példán keresztül képet kaphatunk a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem hagyományápoló tevékenységéről.

A Bolyai Alapítvány az évek során élenjárt a tiszti becsületet jelképező díszkardok, a hölgyek részére dísztőrök adományozásában, és hasonlóan a szoborállításban is. A 19-es Tanácsköztársasággal szembeszálló halálraitélt tiszteket, ludovikásokat megmentő Romanelli ezredes mellszobra az egyetem dísztermébe vezető lépcsőfordulót ékesíti. A millenniumi emlékoszlop legnagyobb királyaink arcképeit s hazánk történelmének legjelentősebb évszámait őrzi. Az új Borbála-kard adománnyal a tüzér feleségek a fegyvernem régi, büszke kossaras kardját idézik, de a tüzér védszent maga is szobrot kapott.

Nagyszerű munkájuk zárszavában a szerzők még egyszer hitet tesznek a magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia és testvérintézményei háromnegyed évszázados oktató-nevelő, hazafias tudat- és jellemformáló honvédtisztképző munkája mellett. Egyben elismerő szavakkal adóznak a háborút és sok vihart látott generáció még élő tagjainak, és fontosnak tartják a ludovikás hagyományok megbecsülését, folytatását.

Mint befejezésül írják: „a Magyar Honvédség Ludovika Zászlóalja és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem a legjobb tudása szerint hajtja végre feladatait azért, hogy a Magyar Honvédség számára magasan képzett, szilárd erkölcsű, hazafias érzelmű tiszteket biztosítson.”

A kötetet gazdag irodalomjegyzék egészíti ki.

A recenzens önmagának feltett kérdése: mi hiányzik ebből a kitűnő műből? Nos: hiányzik a politika minden formája – és ezért a szerző-páros csak dicséretet érdemel.

A másik, a számunkra örök mementő: hősi halottaink. Persze, sem a Ludovikának nem volt célja és a Zrínyi-egyetem sem lehet, hogy elesetteket produkáljon. Ellenkezőleg: a jól képzett tiszt éppen arról ismerhető fel, hogy harci feladatát a lehető legkisebb embervesztéssel oldja meg, önmagát is beleértve. De ebbe már – akaratunk ellenére – belejátszhat a politika.

Szerepel egy statisztikai adat a műben: 1145 hősi halott ludovikás a két világháborúban és közel 100 mártír 1945 után. A Hazáért mindhalálig! Bennünk, egykori ludovikásokban pedig – amíg csak élünk – ott dobol a kérdés: miért ők, és miért nem mi?

NATO PARANCSNOKI STRUKTÚRA: ÁTALAKÍTÁS A MEGÚJULÁS JEGYÉBEN

Beszélgetés Mihóczy Zoltán dandártábornokkal, a Magyar Köztársaság Állandó NATO Képviselőte MH Katonai Képviselő Hivatala vezetőjével

Mihóczy Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

Zoltán

zeti parancsnokságokra. Ez természetesen hordoz bizonyos kockázatot, hiszen a nemzeti vagy többnemzeti parancsnokságok rendelkezésre állása nem garantált, azok NATO általi műveleti alkalmazása egyedi politikai döntést igényel. Másrészt ezek a parancsnokságok nem minden NATO-követelményt teljesítenek, emiatt mind a kiképzésben, mind infrastruktúrájukban és működésükben beruházást igényelnek. A beazonosított képességhiányok felszámolására a NATO védelmi tervezési folyamatának keretében nyílik lehetőség.

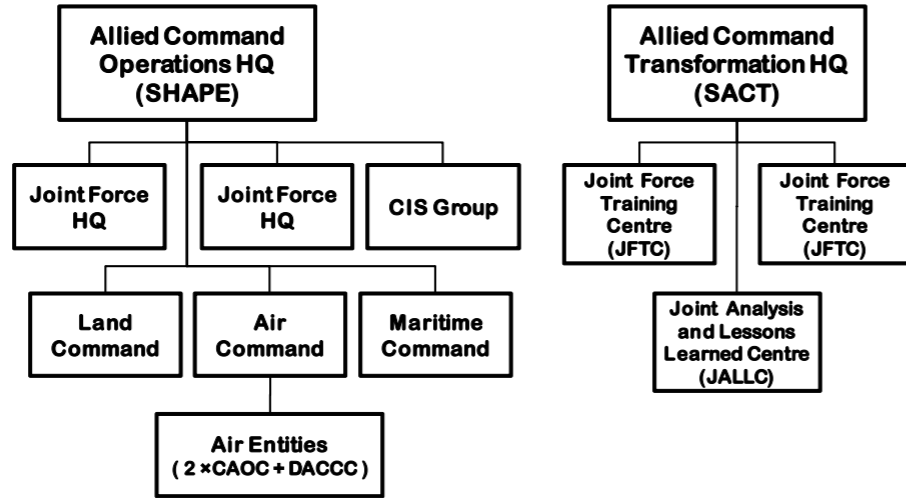
– Várható-e a parancsnoki struktúra és a haderóstruktúra egyes vezetési elemeinek kombinált alkalmazása a műveleti feladatok végrehajtásában? Elképzelhető-e a nemzeti vezetési elemek alkalmazása egyes szövetségi feladatok végrehajtása során?

– A jelenlegi vezetési modellben is széleskörűen támaszkodik a NATO a haderóstruktúra parancsnokságaira és legfőképp annak erőire, ez a továbbiakban csak erősödni fog. Az új struktúra egyik legfőbb erénye, hogy a NATO garantált hozzáféréssel rendelkező a telepíthető közös vezetés-irányítási képességeihez, így egy adott válság kezelése esetén az első parancsnoksági rotációt akár 12 hónapig tudja biztosítani. Ez azonnali reagálóképességet jelent, emellett időt ad a politikai-katonai vezetésnek a következő rotációk megszervezésére. Egyes katonai komponensek (pl. különleges műveletek) vezetése eddig is kizárólag keretnemzeti rendszerben működött, ez a jövőben is így tervezett.

– Kérem, mutassa be az új szervezeti struktúra felépítését és főbb funkcionális elemeit.

– A NATO 8800 fős parancsnoki struktúrája továbbra is két pillére oszlik: egyrészt a műveletekre való felkészülésért és azok végrehajtásáért felelős Szövetségi Műveleti Parancsnokságra (ACO), másrészt a NATO megújulását támogató Szövetségi Transzformációs Parancsnokságra (ACT). Az ACO-t a Mons-

A NATO új parancsnoki struktúrája

székhelyű SHAPE vezeti, alárendeltségébe tartozik két telepíthető Összhaderőnemi Parancsnokság (JFC HQ, Brunssum és Nápoly), egy-egy statikus haditengerészeti (MARCOM, Northwood) és légi parancsnokság (AIRCOM, Ramstein), valamint egy telepíthető szárazföldi parancsnokság (LANDCOM, Izmir). A műveleti parancsnokságok tevékenységét egy telepíthető híradó-informatikai szervezet (CIS Group), illetve a szükséges légi vezetési elemek (2 CAOC és egy DACCC, Uedem és Torrejon, illetve Poggio Renatico) támogatják.

A transzformációs feladatokat a norfolki székhelyű ACT-parancsnokság irányítja az alárendeltségébe tartozó két kiképző központtal (JWC és JFTC, Stavanger és Bydgoszcz) valamint a tapasztalat-feldolgozó elemmel (JALLC, Monsanto). Ugyan nem része a parancsnoki struktúrának, azonban létszám és költségvetési okok miatt a döntési csomaghoz tartozik a NATO AWACS flotta (Geilenkirchen) 2000 fős szervezete is, melyet az átszervezés nem érint. A parancsnoki struktúra stacioner körülmények közötti működését hivatott támogatni az azon kívül létrehozandó, civil irányítás alatt álló Híradó és Informatikai Ügynökség, melynek állományában szintén jelentős számú katonára fog szolgálatot teljesíteni.

– Milyen ütemezéssel tervezik végrehajtani az áttérést az új szervezetre?

– Jelenleg az áttérés előkészítésén dolgozunk. A SHAPE és az SACT koordinálásában elkészültek az állománytábla-javaslatok, azok NATO általi auditálása folyamatban van. Elfogadásuk 2012. április végéig tervezett, utána következhet a beosztások nemzetek közötti elosztása, melyet szeptember végéig kell lezárni. A Katonai Bizottság október végéig fogadja el, míg az Észak-atlanti Tanács november végén hagyja jóvá a végleges állománytáblákat, az áttérés fordulónapja 2012. november 30. Az új struktúrára való áttérés időben eltolva lesz végrehajtva, mivel az újonnan felállítandó vagy az átdiszlokálásban érintett parancsnokságok esetében több idő szükséges a működési feltételek megteremtéséhez. A kezdeti műveleti képességet – ami a személyi állomány minimum 75%-os feltöltöttségét jelenti – 12 hónapon belül kell elérnie minden szervezetnek. Nagy sikernek tartom a tábornoki csillagok

nemzetek közötti elosztási folyamatának gyors lezárását, mely során hazánknak sikerült 1,5 csillagot kiharcolnia, ami 60 tiszti és tiszthelyettesi NATO-beosztást eredményez.

– Mit jelent az átalakítás a nemzetek számára? Hogyan változik a nemzetek szerinti munkamegosztás?

– Nemzeti oldalon elsősorban létszám-megtakarítást és a költségek csökkenését eredményezi. Emellett hazánknak lehetősége van újragondolni a tartós külszolgálat prioritásait és a Magyar Honvédség számára leghasznosabb pozíciókat megszerezni vagy megtartani. Árnyaltabb a kép a NATO vonatkozásában. A kijelölt helyőrségek felszámolása vagy átdiszlokálása, az új parancsnoksági szervezetek NATO-szabványok szerinti infrastruktúrával való ellátása, a csökkentésben érintett NATO-alkalmazottaknak járó juttatások biztosítása az első években komoly többletkiadásokat generál, a költségcsökkenés emiatt csak évek múlva lesz érzékelhető.

– Konkrétan milyen változásokat jelent Magyarország, a Magyar Honvédség számára az átalakítás? Várhatóan milyen szakterületeket, illetve felelősségi szinteket érintő beosztást töltenek be a magyar katonák az új szervezetekben?

– A folyamat még nem ért abba a stádiumba, hogy erről érdemben nyilatkozni tudjak, mivel csak az állománytáblák és az egyes beosztásokhoz tartozó munkaköri leírások ismeretében lehet dönteni a hazánk által megszerezni kívánt pozíciókról. Annyi elmondható, hogy a rendfokozati és beosztási skála teljes vertikumában kell majd tábornoki, tiszti és tiszthelyettesi pozíciókat vállalnunk, melyek 100%-ban történő feltöltése, a NATO működőképességének fenntartása érdekében, kötelezettségünk lesz. Megítélésem szerint a jövőbeli NATO-beosztásoknak szinkronban kell lenniük a nemzeti struktúrával, hogy a feltölthetőség és átjárhatóság, illetve a külszolgálatban szerzett tapasztalatok hasznosítása biztosított legyen. A konkrét rendfokozati, illetve haderőnemi és fegyvernemi állományarányokról a Honvéd Vezérkar főnöke dönt.

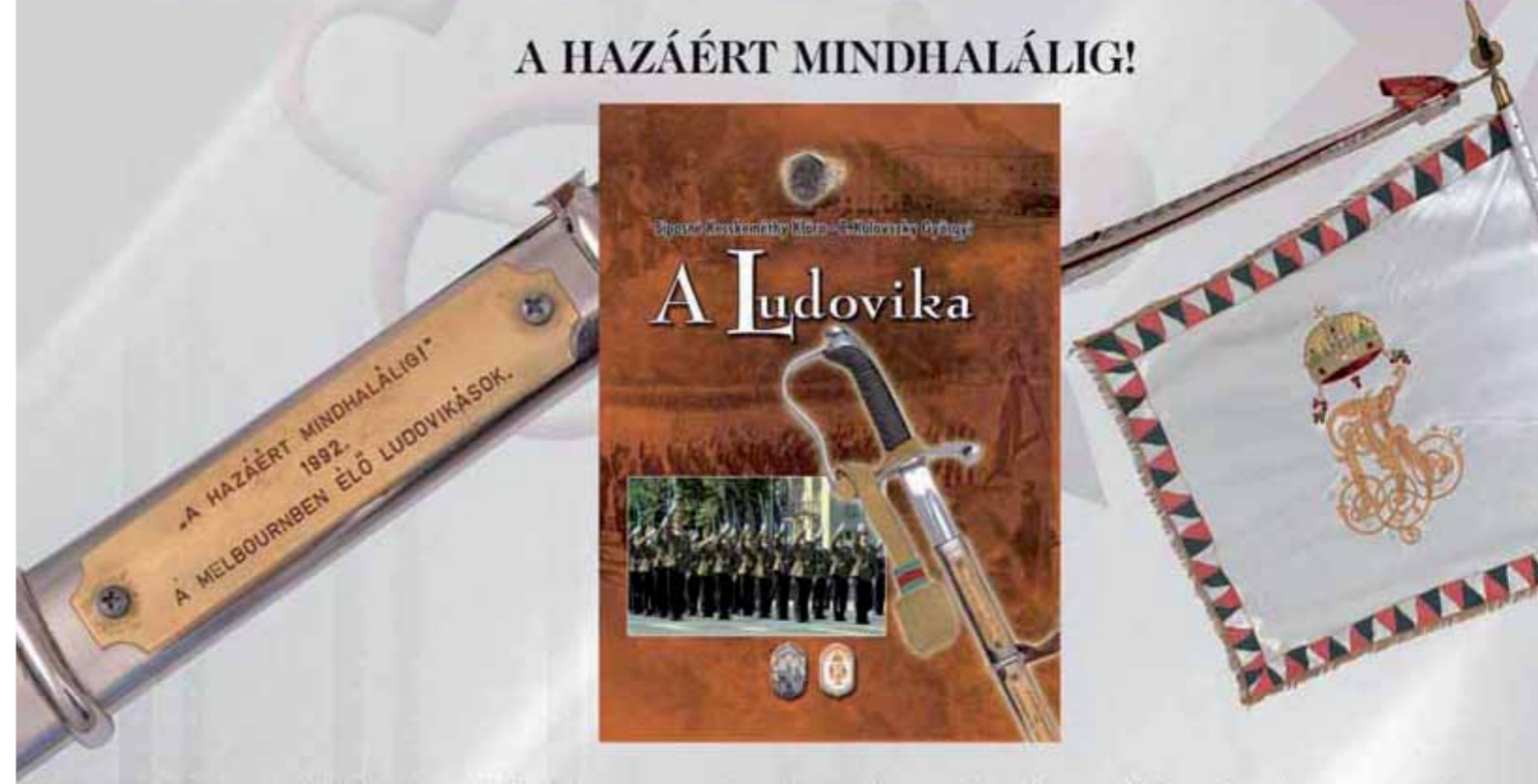
– Dandártábornok úr, köszönöm az interjút.

Kiss Zoltán
ny. alezredes

A Zrínyi Média ajánlata

A Zrínyi Média teljes mértékig elkötelezett Magyarországgal, a magyar történelem, valamint a honvédelem iránt. Az évtizedes hagyományokat, szakmai tapasztalatot a legújabb technológiáival és arculattal kiegészítve kívánjuk továbbra is hazánkat szolgálni. Büszkén valljuk, hogy a Ludovika jelmondata mindnyájunk jelmondata:

A HAZÁÉRT MINDHALÁLIG!

A „ludovikás” kifejezés az idők folyamán a magyar köztudatban összeforrt a férfiaság, a hazaszeretet és az önfeláldozó bátorság fogalmával. Kik voltak ezek a bátor, fegyelmet, nagy tudású és művelt, magasan képzett katonák, és kik az ő kései utódai? Róluk, egykori és mai ludovikásokról szól ez a könyv.

Megrendelőlap

Megrendelő neve: Telefonszáma: E-mail címe:

Címe: Adószáma:

Postázási cím, ha különbözik a megrendelő címétől:

Kérjük, a megrendelőszelvényt küldje vissza a Zrínyi Média címére! Előfizetőink, megrendelőink adatait bizalmasan kezeljük. A számlát és a megrendelt könyve(ke)t a befizetés beérkezését követően küldjük.

Megrendelem „A Ludovika” című könyvet, melynek ára 5000 Ft + postaköltség:

A könyv címe	Darab	Összesen (Ft)
A Ludovika		

Kelt..... 20..... hónap

Aláírás

A könyveket átutalással fizetheti ki, amelynek részleteiről munkatársaink tájékoztatják. A könyvek megrendelhetők vagy megvásárolhatók személyesen is a Zrínyi Médiaiban: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/B. (2-es metró Puskás Ferenc Stadion megálló). Hétfőtől péntekig 8–15.30-ig. Győr Edina – telefon: (1) 459-5373, mobil: (30) 578-1048, e-mail: gyoredina@armedia.hu Románi Cynthia – telefon: (1) 459-5319, (30) 633-0619, cinti@armedia.hu, Fax: (1) 459-5383

H o n v é d s é g i S z e m l e